

Ook in Mostar lopen spanningen hoog op

VERVOLG VAN PAGINA 1

Opmerkelijk is dat de Bosnisch-Servische leiding gisteren in eigen kring onder vuur kwam te liggen. De kritiek kwam naar buiten nadat de leiding van de 'Servische republiek' in Pale de invloedrijke burgemeester van Banja Luka verboden had met de Amerikaanse afgezant Robert Galucci te spreken. Banja Luka is de belangrijkste stad in handen van de Bosnische Serviërs, en burgemeester Predrag Radic geldt als een mogelijke opvolger van de Bosnisch-Servische 'president' Radovan Karadzic.

Leiders van de Bosnisch-Servische oppositie toonden zich zeer verbolgen over de blokkade, die volgens hen alleen zal resulteren in een verdere isolatie. „We kunnen deze praktijken van staatsleiderschap niet accepteren”, zei Milorad Dodik, een oppositieleider. Met de blokkade zou de Bosnisch-Servische leiding rond Karadzic willen voorkomen dat de macht hen verder uit handen glipt.

Afgelopen weekeinde verhinderden de leiders in Pale, het hoofdkwartier van Karadzic en de zijnen, al een ontmoeting van Radic met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Warren Christopher. Vorige maand had de burgemeester van Banja Luka wel een ontmoeting met de Amerikaanse president Clinton, tijdens diens bliksembezoek aan Bosnië-Herzegovina.

Sinds de ondertekening van het vredesakkoord van Dayton hebben westerse diplomaten toenadering gezocht tot Radic, Dodik en andere oppositieleiders. De Bosnisch-Servische leiding rond Karadzic, die door een groot deel van de bevolking als corrupt wordt gezien, probeert de invloed van de oppositie aan banden te leggen. Volgens het Dayton-akkoord moeten uiterlijk in september in Bosnië verkiezingen worden gehouden. De Bosnisch-Servische oppositie, die vooral in Banja Luka sterk is, kan rekenen op de steun van de Servische president Milosevic. De socialisten timmeren aan de weg, terwijl de Ser-

vische Democratische Partij van Karadzic steeds meer barsten vertoont.

Behalve door de perikelen rond de arrestatie van de twee Bosnisch-Servische militairen liepen gisteren in Bosnië de spanning ook op door conflicten in Mostar. Kroatische betogers vielen het hoofdkwartier van de EU in de stad aan en omsingelden de auto van EU-bestuurder Hans Koschnick. Deze voerde woensdag per decreet een verdeling van Mostar in zeven districten in. De moslims en de Kroaten, die elkaar tot begin 1994 hevig bevochten, krijgen elk drie districten, waarin zij over een grote mate van autonomie beschikken. Het zevende district is een centrale zone, waarin onder meer het vliegveld, het station en de waterkrachtcentrale liggen. Deze zone valt rechtstreeks onder het gezag van de burgemeester van Mostar.

De Kroaten, die hun zinnen hebben gezet op de hele stad, wijzen het decreet van de hand en lieten gisteren hun ongenoegen overduidelijk blijken.

Door Othon Zimmermann
AMERSFOORT - Pathologen, forensische archeologen, odontologen, antropologen, skeletdeskundigen, genetici, ballistische experts, moleculair biologen, laboranten, statistici. Een scala van deskundigen, sommigen in nauwelijks bekende disciplines, komt eraan te pas om het onderzoek te kunnen uitvoeren naar massagraven in voormalig Joegoslavië.

Het VN-tribunaal in Den Haag hecht veel waarde aan het ophelderen van de moordpartijen in Joegoslavië en heeft de Amerikaanse organisatie *Physicians for Human Rights* (PHR) gevraagd internationale onder-

zoeksteams beschikbaar te houden.

Ook Nederland zal specialisten leveren, zo zegt Adriaan van Es, huisarts en voorzitter van de Johannes Wier Stichting voor Mensenrechten en Gezondheidszorg. In mei of juni moet een begin worden gemaakt met het blootleggen van de graven, waarin mogelijk tienduizenden doden liggen.

„De naspeuringen zijn van belang voor het verzamelen van bewijsmateriaal tegen oorlogs-

EU-burgemeester Mostar door boze Kroaten belaagd

Reuter, AP, AFP
MOSTAR

Uit protest tegen een herenigingsplan van de verdeelde stad Mostar, hebben Bosnische Kroaten woensdag Hans Koschnick aangevallen, de Duitse burgemeester die namens de Europese Unie de stad bestuurt.

Koschnick werd in zijn auto een uur lang vastgehouden. De Kroaten vernielden de auto, door er tegenaan te schoppen en op het dak en de motorkap te springen.

Uiteindelijk kon Koschnick (oud-burgemeester van Bremen) door Franse IFOR-soldaten worden ontzet, op het moment dat de 'burgemeester' van het Kroatische deel van de stad, Mijo Brajkovic, ten tonele verscheen.

Verderop bezette een groep van zo'n 150 Kroaten kantoren van de Europese Unie in Mostar. Ze gooiden de ruiten in, zongen nationalistische liederen en ontrolden hun vlaggen.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken Kinkel heeft telefonisch opheldering geëist bij de Kroatische president Tudjman, die een behoorlijke invloed in de regio heeft. Italië, huidige voorzitter van de EU, liet Zagreb weten te rekenen op steun voor het EU-bestuur.

Koschnick had voorgesteld naast de drie Moslim- en de drie Kroatische sectoren van de stad, één gemeenschappelijk deel te richten, dat uiteindelijk onder een verenigd bestuur zou worden geplaatst.

„De slachtoffers zullen uiteindelijk worden geïdentificeerd. Daarmee komt bij de nabestaanden een einde aan de twijfel over het lot van hun vermiste dierbaren. De doden kunnen fatsoenlijk worden begraven en er kan worden begonnen met het rouwproces.”

misdadigers”, aldus Van Es, die erop wijst dat verscheidene aanklachten van het VN-tribunaal zijn gebaseerd op het blootleggen van een massagraf bij Vukovar in het bezette Oost-Kroatië.

„De slachtoffers zullen uiteindelijk worden geïdentificeerd. Daarmee komt bij de nabestaanden een einde aan de twijfel over het lot van hun vermiste dierbaren. De doden kunnen fatsoenlijk worden begraven en er kan worden begonnen met het rouwproces.”

Van Es hoopt dat de operatie de geweldsspiraal kan doorbreken, doordat daders ter verantwoording worden geroepen. Hij realiseert zich dat die daders de doden het liefst zullen laten 'verdwijnen', zodat de slachtoffers nooit een naam, een identiteit krijgen.

Om aantijgingen van partijdigheid te voorkomen, is het van belang dat de teams worden samengesteld uit deskundigen uit verschillende landen. „De onderzoekers mogen niet alleen uit de VS komen. Dat zou tot wantrouwen en verzet bij de Serviërs kunnen leiden”, aldus Van Es.

Hij sluit niet uit dat ook het Nederlandse leger een rol kan spelen, zoals op het vlak van de logistiek of door het afstaan van deskundigen van de graven-dienst. „Zij zullen in elk geval door ons worden benaderd.”

Van Es meent dat de omstandigheden voor het onderzoek beter zijn dan ooit. „Toen het massagraf in Ovchara, bij Vukovar, werd geopend, was de oorlog nog in volle gang. Het onderzoek leidde tot de aanklacht tegen drie officieren van het Joegoslavische leger JNA. De deskundigen, die werden beschermd door Nederlandse militairen, konden alleen opereren bij de gratie van de Serviërs.

Nu zijn de gewelddadigheden beëindigd en de territoriale grenzen in Bosnië vastgelegd. Bovendien is in het akkoord van Dayton bepaald dat alle partijen alle medewerking moeten verlenen aan het onderzoek naar oorlogsmisdaden.”

De naspeuringen geschieden op verzoek van het Joegoslavië-tribunaal en onder de autoriteit van de VN-rechtbank. Het budget is voorlopig vastgesteld op ruim een kwart miljoen gulden.

In de praktijk bestaat zo'n operatie uit vier fases gebaseerd op een protocol van de Verenigde Naties. Eerst wordt het terrein verkend waar zich mogelijk massagraven bevinden. De lokatie

kan worden vastgesteld op basis van getuigenverklaringen of de aanwezigheid van botten of kogels.

Daarop organiseert een archeologisch team het graafwerk op basis van een nauwgezet omschreven aanpak. 'Je kunt lokale veldwerkers niet zomaar een schop in de grond laten steken en zo je bewijsmateriaal vernietigen.'

Vervolgens wordt vastgesteld hoeveel doden er liggen en wat het 'profiel' van de slachtoffers is. Zijn het alleen mannen, alleen militairen of liggen er ook vrouwen en kinderen. Daarbij wordt gelet op de aanwezigheid van persoonlijke bezittingen en documenten. Maar er wordt ook gekeken naar de botanische omstandigheden of de aanwezigheid van bepaalde insecten, aan de hand waarvan kan worden bepaald wanneer de slachtoffers zijn begraven. Verder onderzoek moet aan het licht brengen hoe zijn de mensen gedood en of zij zijn gemarteld. En als ze zijn doodgeschoten is het van belang om vast te stellen van welke afstand de kogel is afgevuurd.

Na het analyseren van het materiaal wordt er een rapport opgesteld. Al het verzamelde bewijsmateriaal wordt overgedragen aan het Joegoslavië-tribunaal.

„Onder Nederlandse deskundigen is zeker belangstelling voor deelneming aan het onderzoek, hoewel wij weinig expertise hebben op het gebied van onderzoek naar grove schendingen van de mensenrechten”, zegt Van Es. Die ervaring is er vooral in de VS, Groot-Brittannië en Denemarken. Specialisten van PHR zijn bij voorbeeld ingeschakeld in Argentinië om de identiteit van de slachtoffers van de 'vuile oorlog' vast te stellen. En sinds vorig jaar is een PHR-team actief in Ruanda.

„Maar wij hebben in Nederland wel de kennis en de technische uitrusting voor identificatie bij rampen. Denk maar aan de nasleep van de vliegcrash op Tenerife of de ramp in de Bijlmer”, aldus de gedreven voorzitter van de Johannes Wier Stichting.

Bosnische Serviërs praten niet meer met Sarajevo

SARAJEVO, 7 FEBR. De Bosnische Serviërs hebben alle contacten met de Bosnische regering verbroken naar aanleiding van de arrestatie van acht Serviërs, die door Sarajevo worden verdacht van oorlogsmisdaden. De NAVO-vredesmacht IFOR toonde zich gisteren geïrriteerd over de arrestaties.

De Bosnische Serviërs hebben gezegd geen besprekingen over de voortgang van het vredesproces meer te zullen bijwonen op het grondgebied van de moslim-Kroatische federatie, zolang de acht Serviërs niet zijn vrijgelaten.

De acht werden op 30 januari gearresteerd. Volgens de Bosnische Serviërs gebeurde dat terwijl ze op weg waren naar overleg met IFOR, de NAVO-vredesmacht in Bosnië. IFOR meldde gisteren echter dat er op 30 januari geen overleg met de Serviërs op het programma stond. De acht, onder wie een generaal en een kolonel, zouden een verkeerde afslag hebben genomen en op een wegversperring van het Bosnische regeringsleger zijn gestuit.

Volgens Sarajevo zijn de twee officieren betrokken geweest bij moord op moslim-burgers rond Sarajevo. Het heeft het Haagse VN-tribunaal uitgenodigd de ge-

vangenen te verhoren. De twee officieren staan overigens niet op de lijst van 52 verdachten die door het tribunaal tot nu toe in staat van beschuldiging zijn gesteld.

Een woordvoerder van IFOR toonde zich gisteren geprikkeld door het optreden van de Bosnische regering. Andrew Cumming noemde de arrestaties „provocatief” en zei dat ze de spanning verhogen en tot vergeldingsacties van de Bosnische Serviërs kunnen leiden.

Een woordvoerder van het Internationale Rode Kruis zei vandaag ervan overtuigd te zijn dat drieduizend moslims uit Srebrenica in juli vorig jaar door de Bosnische Serviërs zijn vermoord. Het lot van vijfduizend anderen is onzeker, aldus de woordvoerder.

De Amerikaanse Bosnië-bemiddelaar Richard Holbrooke heeft gisteren op de conferentie van

economische en politieke wereldleiders in Davos de delegaties van Bosnië, Kroatië en Joegoslavië de les gelezen. Hij zei dat de drie delegaties in Davos „hun tijd verspillen” met besprekingen met Westeuropese delegaties en dat ze hun tijd beter kunnen besteden door met elkaar te praten over de uitvoering van het vredesakkoord: „U had de afgelopen drie dagen met elkaar in een hoek moeten zitten. Voor zover ik weet heeft zo'n ontmoeting nog niet plaats gehad”, aldus Holbrooke.

De Bosnische Kroaten hebben gisteren een nieuwe bestuurlijke indeling van Mostar, waartoe het EU-bestuur van de stad had besloten, verworpen. Ze eisen een verdeling van de stad tussen een Kroatisch en een moslim-deel, langs de huidige bestandsgrens.

De Bosnische regering heeft gisteren vijf krijgsgevangenen Bosnische Serviërs vrijgelaten.

zijn notitie vooral de hoge Kroatische militair Blaskic, die door het tribunaal is aangeklaagd maar nog altijd niet is uitgeleverd. Kroatië kondigde enkele weken geleden aan Blaskic te zullen uitleveren, maar dat daarvoor eerst de uitleveringswet veranderd moet worden.

In Belgrado heeft de regering heeft zich volgens Cassese bereid getoond van 'geval tot geval zijn medewerking te zullen overwegen'. Cassese kondigt in zijn notitie aan de landen van de Europese Unie op de hoogte te zullen stellen van zijn bevindingen.

Steun aan tribunaal nog gering

gegeven aan de aanklager en zijn onderzoekers. Zo heeft het tribunaal in november 1994 een kantoor kunnen openen in Zagreb en hebben de onderzoekers vrijwel ogestoord hun werk kunnen. Maar Kroatië heeft nog altijd niet gereageerd op de arrestatiebevelen van het tribunaal. Cassese noemt in

ZATERDAG 3 FEBRUARI 1996

Waarschuwing VS aan Kroatië: 'Dayton' naleven

ZAGREB, 3 FEBR. De Verenigde Staten hebben Kroatië gewaarschuwd dat het zich strikt dient te houden aan het in Dayton gesloten vredesakkoord voor ex-Joegoslavië.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher, dreigde gisteravond in de Kroatische hoofdstad Zagreb Kroatië economische voordelen te onthouden als het zijn in Dayton gedane beloften niet nakomt. „[‘Dayton’] heeft een nieuwe relatie tussen de VS en Kroatië ingeluid met een groot potentieel voor de toekomst, maar die is gegrondvest op het trouw nakomen van de in Dayton aangegeven verplichtingen”, zei Christopher aan het begin van een reis naar de Balkan.

In een onderhoud met de Kroatische president Tudjman heeft Christopher onder meer geëist dat Kroatië meewerkt aan het vervolgen van oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië door het VN-tribunaal in Den Haag. Zagreb heeft tot nu toe geen gevolg gegeven aan het verzoek van het tribunaal om een hoge officier uit het Kroatische leger die van oorlogsmisdaden wordt verdacht te kunnen verhoren. Het gaat om generaal Tihomir Blaskic, die tijdens de moslim-Kroatische oorlog in 1993 en 1994 verantwoordelijk zou zijn geweest voor verscheidene moordpartijen.

Christopher zei na zijn gesprek met Tudjman dat Kroatische „alle medewerking zal verlenen aan het tribunaal”, maar dat „de Kroatische grondwet de uitleve-

ring van een Kroaat verbiedt als die in eigen land reeds is berecht”. Tudjman heeft Blaskic onlangs bevorderd tot inspecteur-generaal van de strijdkrachten.

Christophers reis naar Kroatië, Servië en Bosnië valt samen met het verstrijken van een nieuwe deadline van het Dayton-akkoord. In de nacht van zaterdag op zondag moeten de voormalige strijdende partijen in Bosnië hun troepen hebben teruggetrokken uit alle gebieden waarover zij volgens 'Dayton' het bestuur moeten overdragen.

Kroatië moet zich onder meer terugtrekken uit een aambeeldvormige uitstulping van Servisch gebied in het noordwesten van Bosnië. Christopher spreekt onder meer met de burgemeesters van Servische wijken van Sarajevo, die zich morgen onder gezag van de moslim-Kroatische federatie moeten hebben gesteld.

Een hoge vertegenwoordiger van de Verenigde Naties, Manfred Nowak, heeft gisteren een bezoek gebracht aan enkele vermeende massagraven in Bosnisch Servië. Nowak, bij de mensenrechtencommissie van de VN belast met het ophelderen van de circa 27.000 gevallen van vermissing in Bosnië-Herzegovina, was aanwezig bij het opgraven van stoffelijke resten in een mijn bij het stadje Jajce.

Haat struikelblok voor hereniging van Mostar

door Frank van Vliet

MOSTAR, donderdag

„Ook deze maand kan ik haar niet oversteken.” Muhamed Muratovic zegt het gelaten, terwijl hij over het bruinige water van de rivier de Neretva staart. De moslim-bakker was graag weer eens aan de Kroatische kant van Mostar wezen kijken, al was het maar om te proeven van het gebak dat zijn Kroatische collega's naar verluidt al weer verkopen.

Deze week zou het vrije verkeer van personen in de stad moeten zijn geregeld. De Kroaten laten echter slechts bejaarden, vrouwen en kinderen tot hun westelijke stadsdeel toe. Van een vorming van een gemeenschappelijke politiemacht, die eveneens deze week tot stand had moeten komen, is het ook niet gekomen.

In Mostar staat de haat tussen Kroaten en moslims nog veel in de weg. Niemand is vergeten dat men elkaar in het begin van de oorlog ongekend fel bestreed. De enorme vernielingen, vooral in de oostelijke moslimwijken, houden de herinnering levend. Vergeleken met Mostar is de verwoesting van Sarajevo haast kinderspel, moedige pogingen van de Europese Unie tot herstel van Mostar ten spijt.

De EU stuurde vijftien maanden geleden een internationale politiemacht en de Duitser Hans Koschnick als EU-burgemeester naar Mostar om de stad te herenigen. Mostar zou een modelstad moeten

worden en als voorbeeld dienen voor de samenwerking van de onder Amerikaanse druk tot stand gekomen federatie van moslims en Kroaten in Bosnië.

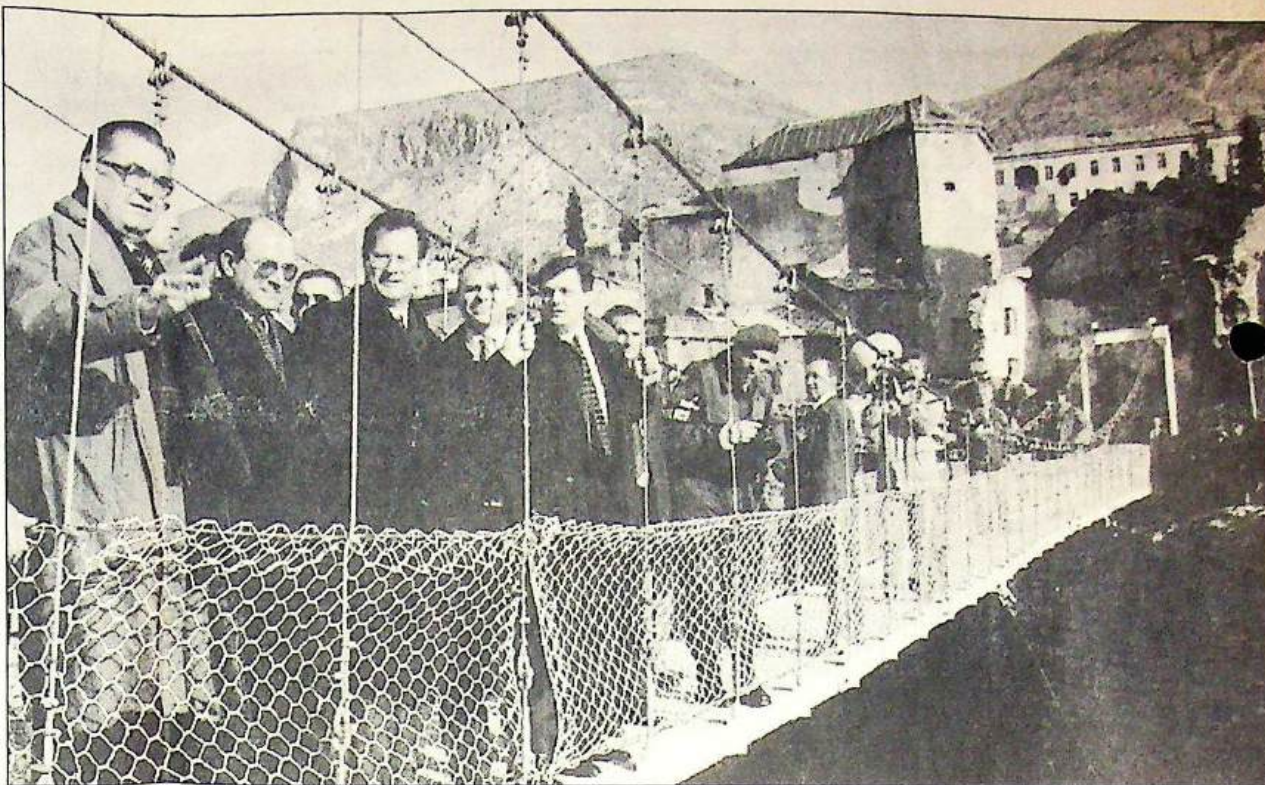
Verdeelde stad

Een bezoek aan Mostar maakt duidelijk dat de EU in dit voornemen hopeloos heeft gefaald. Sinds het Berlijn van de Koude Oorlog heeft er geen meer verdeelde stad in Europa bestaan.

Net als in Berlijn worden waaghalzen die aan 'de andere kant' willen kijken meedogenloos neergeknald. Begin deze maand werd een jonge moslim zo nog door de Kroatische politie doodgeschoten. De moslims reageerden door iedere auto met een Kroatische nummerplaat met stenen te bekogelen.

Koschnick neemt in zijn halfjaarlijkse rapportage aan de EU geen blad voor de mond. Hij roemt weliswaar wat economische projecten en een

1-2-96
• De door de Europese Unie aangestelde Duitse burgemeester van Mostar, Hans Koschnick (l), op de noodbrug die het moslim- en Kroatische deel van de verwoeste stad verbindt. FOTO: AP

aantal herstelwerkzaamheden, maar zegt „dat op politiek gebied nauwelijks iets is bereikt.” Een zondebok heeft hij ook: de Kroaten.

„Zij voelen niets voor een ongedeeld Mostar en blokkeren of vertragen alle plannen in die richting. Er zijn duidelijk Kroaten die geen enkele moslim in hun stadsdeel willen aantreffen.”

Het lijkt erop dat goedwillende Kroaten geen enkele kans krijgen door de terreur van Kroatische bendes, veelal bestaande uit ex-milities. Deze boeventroepen hebben geen enkel belang bij een ongedeelde en ordelijke stad. Nog steeds getooid in uniform, soms 'versierd' met een hakenkruis, stelen de gangsters auto's, halen 'beschermgeld' op en heffen 'belasting' op transporten op weg naar de moslim-kant.

Groot-Kroatië

De VN-vluchtelingenorganisatie, Unhcr, heeft hier onlangs nog tegen geprotesteerd. De Kroatische politie grijpt nauwelijks in. Zoals de meeste Kroaten in Mostar is men het eens met de politiek voor een Groot-Kroatië, zoals die door de bendes wordt ver-

kondigd.

Een verzoek van Koschnick tot ontslag van de weinig coöperatieve Kroatische politiechef werd door de burgemeester van 'west' geweigerd. Volgens de Kroaten overdrijft de EU het misdadprobleem om zo het eigen falen te verbloemen.

De problematiek van Mostar dreigt een beetje onder te sneeuwen in de 'goed-nieuwsshow' die de IFOR-troepen — voor een groot deel terecht — in Bosnië opvoeren. Waarnemers menen echter dat bij het mislukken van het project Mostar de hele federatie van moslims en Kroaten zal ontploffen, waarna in gans Bosnië weer de vlam in de pan zal slaan.

Mostar is een schoolvoorbeeld van de leer dat men mensen niet kan dwingen samen te leven. Veel Kroaten in Mostar komen er openlijk voor uit „nooit meer een moslim te willen zien.”

Ingekneld

Aan de oostelijke kant van de stad is men gematigder in zijn oordeel. „We moeten toch eten van hetzelfde brood”, zegt Muratovic, onbedoeld zijn beroep in ere houdend. Dat is echter niet helemaal waar. De Kroaten kunnen door hun band met het achterland voor zichzelf zorgen. De moslim-wijk ligt echter ingekneld tussen Kroatisch en Servisch gebied.

„Een ongedeeld en open Mostar is de enige kans voor de moslims om uit hun isolatie te komen”, aldus Koschnick. Pikant genoeg kan een verenigd Mostar vooral via Zagreb worden bereikt. De Kroatische president Franjo Tudjman is de enige die het gezag bezit om de Bosnische Kroaten in het gareel te houden.

Tudjman heeft, onder grote internationale druk, daartoe al enkele halfslachtige pogingen gewaagd. De meeste moslims zijn echter niet vergeten dat de Kroatische president tijdens

een diner met zijn Servische ambtsgeenoot, Slobodan Milosevic, ooit eens op een servet de opdeling van Bosnië in een Kroatisch en een Servisch deel tekende.

Voorlopig heerst in Mostar nog argwaan. Slechts over een

ding zijn beide partijen enthousiast: de plannen om de door het oorlogsgeweld vernielde historische brug weer op te bouwen. Dat dit met (moslim)geld vanuit Saoedi-Arabië gebeurt deert de Kroaten in dit geval niet.

• Een Bosnisch moslim-paar loopt door het verwoeste, historische deel van Mostar. FOTO: AP

Welke stad is straks zo rein als Mrkonjic Grad

Van onze correspondent
Bart Rijs

MRKONJIC GRAD

mensen. Geen hond. Geen kat. Geen verkeer. Geen ander geluid dan de wind. De deuren van de huizen zijn ingetrapt, uit de gebroken vensters wapperen gordijnen. De uitgestorven straten liggen vol kledingstukken en kapot geslagen meubels.

De mensen zijn in oktober gevlucht voor de oprukkende Kroatische troepen. De achtergebleven dieren werden neergeknald toen de soldaten de stad waren binnengetrokken. De huizen werden systematisch leeggeplunderd en, in veel gevallen, in brand gestoken nadat duidelijk was geworden dat de Kroaten het pas veroverde gebied volgens het vredesakkoord moesten afstaan aan de Bosnische Serviërs.

De zeshonderd Britse soldaten van de NAVO-implementatiemacht (IFOR), die in de stad en de omliggende bergen patrouilleren, vinden som 111 vergane lichamen in de huizen. Vaak zijn het burgers; in een enkel geval is nog te zien dat ze van dichtbij moeten zijn neergeschoten. Huisdieren vinden ze opgeknoot of aan het tuinhok gespijkerd.

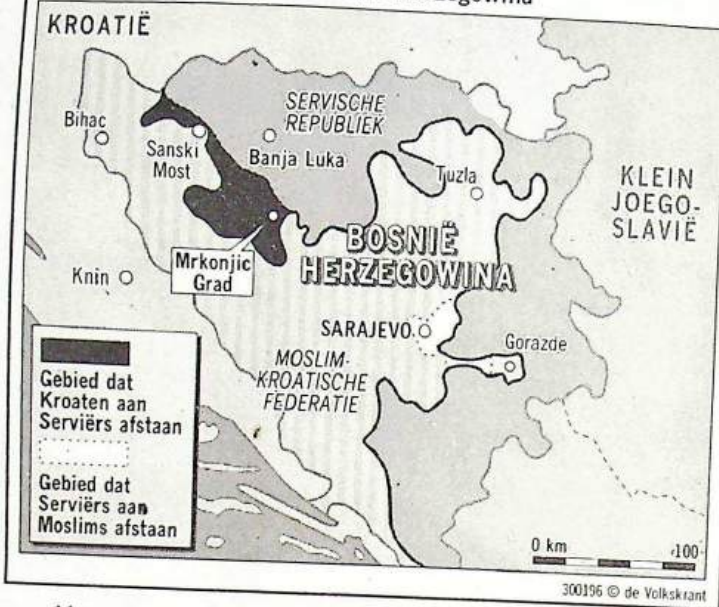
De Bosnische Kroaten hebben er morrend in toegestemd het gebied in midden-Bosnië, ongeveer zo groot als de provincie Utrecht, over te dragen aan de Servische autoriteiten. Maar ze hebben hun best gedaan dat de Serviërs bij hun thuiskomst het landschap uit een nachtmerrie zullen aantreffen. Soldaten hebben een boodschap achtergelaten op de muren van een afgebrand huis: 'Fuck alle Serviërs'.

Luka Culic, de Servische burgemeester van Mrkonjic Grad, heeft onder begeleiding van IFOR een bezoek gebracht aan zijn stad en is daar nog steeds niet van gekomen. 'Ik vraag me voortdurend af hoe we het leven ooit weer op gang kunnen krijgen. Toch denk ik dat 90 procent van de bevolking terug zal keren. Ze hebben geen andere plaats om te wonen.'

Ondertussen heeft het Bosnisch-Bosnische leger zich bijna geheel uit het gebied teruggetrokken, de militaire politie bemant alleen nog een paar controleposten. Ze wuiven vrachtwagens door die, vol geladen met gestolen spullen, op weg zijn naar Kroatisch gebied. Bijna alles van waarde is al uit de huizen gestolen, maar de Kroaten schijnen ook deuren, raamkozijnen en dakpannen te kunnen gebruiken.

IFOR heeft bases ingericht in Mrkonjic Grad en andere verlaten stadjes, maar treedt niet op tegen plunderaars. 'We voeren geen kruistocht,' verklaart de Britse majoor Ross. De IFOR-troepen controleren alleen of het Bosnisch-Kroatische leger zich terugtrekt zoals in het vredesakkoord staat voorgeschreven. In hun vrije tijd joggen de Brit-

Uitwisselingsgebieden in Bosnië-Herzegovina

se soldaten tussen de plunderaars door de ruïnes van de stad.

Het zal maanden duren voor de vluchtelingen terug kunnen naar huis. De streek is vergeven van landmijnen, de stad heeft water noch elektriciteit. IFOR zal helpen met de reparatie van de nutsvoorzieningen en internationale hulporganisaties hebben plastic en bouwmaterialen beloofd om de schade aan de huizen althans provisorisch te herstellen.

De fabrieken zijn totaal leeggeroofd, maar daarin ziet de Servische

Britse militairen joggen langs ruïnes en plunderaars

burgemeester van Mrkonjic Grad juist een kans. Welke stad in Europa heeft zo weinig last van vervuiling als de zijne? Hij droomt dat de streek straks zal kunnen bestaan van ecologische landbouw en toerisme.

IFOR-soldaten zijn bezig de toekomstige grens tussen de Servische Republiek en de Moslim-Kroatische Federatie met oranje palen te markeren. De grens wordt vastgesteld met hulp van de modernste satelliet-technologie. 'Anders zouden de partijen over elke paal ruzie maken,' zegt majoor Ross. Zelf neemt hij het woord 'grens' overigens niet in de mond. IFOR spreekt kies over 'inter-ethnische scheidslijnen'.

Maar voor de Moslims, Serviërs en Kroaten betekent de scheidslijn, in ieder geval de komende jaren, een onoverkomelijke barrière.

Het huis van Ilija Vukelja staat aan de verkeerde kant van de lijn. Net als de anderen in Majdan is Ilija

een Kroaat. Het dorpje ligt vlak bij Mrkonjic Grad en moet worden overgedragen aan de Serviërs. Terwijl zijn moeder huilend toekijkt, laadt Ilija zijn spullen in de bak van een vrachtwagen. Met een brok in de keel loopt hij door zijn huis, waar alleen een paar verlepte planten zijn achtergebleven. 'Waar we ook heengaan, gelukkig worden we niet,' mompelt hij.

Het vredesakkoord levert voorlopig alleen nieuwe vluchtelingen op. 'Ze zijn bang dat de cetnik-hordes over de heuvels komen en kelen gaan doorsnijden,' zegt Chris Griffip, commandant van het peloton Royal Fuseliers dat in Majdan is gelegerd. 'Wij proberen de mensen hier een gevoel van veiligheid te geven.' De Britten lopen regelmatig patrouilles en een pantservagen houdt de heuvels in de gaten.

IFOR heeft hulp gekregen van de dorpspastoor. Die beklom de preekstoel, hield de tekst van het Vredesakkoord omhoog en sprak over de apostelen Petrus en Paulus, die alles opgaven om te leven naar de schrift. Maar zelfs de pastoor kan zijn parochianen niet in het dorp houden. De kerkbanken worden elke zondag leger: vorige week zaten er nog zo'n tweehonderd mensen, nu hoogstens honderd.

'Ik weet wat het betekent onder de Serviërs te leven,' zegt Ilija Vukelja. Net als de andere Kroaten werd hij voortdurend bedreigd, afgeperst, en moest hij dwangarbeid verrichten aan het front. Na de plunderingen en het afbranden van de Servische huizen, heeft hij geen reden te denken dat de Serviërs hem bij hun terugkeer vriendelijker zullen behandelen dan voorheen.

Hij trekt met zijn gezin in een verlaten Servisch huis dat in Kroatisch gebied staat; en hij gaat ervan uit dat een Serviër zijn huis in beslag zal nemen. 'Iedereen gaat weg,' zegt Ilija. 'Dus wij ook. Als de Serviërs komen, zal het dorp leeg zijn. Dat is de logica van deze oorlog.'

Parlement van Moslims en Kroaten Bosnië kiest regering

Reuter, AFP

SARAJEVO

Het parlement van de Bosnische Federatie van Moslims en Kroaten heeft gisteren een regering gekozen. Premier is Izudin Kapetanovic, een Moslim, tot nu toe werkzaam als ingenieur in Tuzla. De regering telt veertien ministers, zeven Moslims, zes Kroaten, onder wie vice-premier Drago Bilandzija en één Serviër.

Het is voor het eerst dat de federatie, die volgens Dayton 51 procent van het grondgebied van Bosnië beslaat en met de Servische Republiek een van de twee constituerende onderdelen van de republiek Bosnië moet gaan vormen, over een volwaardige regering beschikt. Tot nu toe had de federatie slechts een president, de Kroaat Kresimir Zubak.

Tot dusverre viel het bestuur in tweeën uiteen: in Sarajevo zetelde de voornamelijk uit Moslims bestaande Bosnische regering van premier Silajdzic, maar haar macht strekte zich niet uit over het officieuze Kroatische staatje Herzeg-Bosna.

Het is nog niet geheel duidelijk hoe in deze overgangsfase precies de taakafbakening zal zijn tussen de nieuwe regering van de federatie en het kabinet in Sarajevo, onder Silajdzic's opvolger Muratovic. President Zubak verklaarde woensdag dat de twee regeringen elkaar in ieder geval niet in de wielen zullen rijden.

De Federatie van Moslims en Kroaten kwam in 1994 op Amerikaans aandrigen tot stand, maar is tot voor kort een papieren constructie gebleven. Met name Kroatische hardliners tonen weinig animo hun in Herzegovina gecentreerde staatje in de federatie te laten opgaan.

Premier Kapetanovic ziet het als zijn dringendste taak te werken aan de economische wederopbouw; hij gaat werken aan een urgentieprogramma om arbeidsplaatsen te creëren voor gedemobiliseerde soldaten.

Het kabinet Kapetanovic zal niet lang aanblijven. Het is de bedoeling dat, overeenkomstig de bepalingen van Dayton, in september verkiezingen worden gehouden. Zowel in de Federatie als in de Servische Republiek moet dan een nieuw parlement worden gekozen. Er is ook voorzien in een presidium voor heel Bosnië-Herzegovina.

Gisteren heeft de laatste groep islamitische strijders Bosnië verlaten. De NAVO maakte zich ernstige zorgen over de aanwezigheid van moslim-fundamentalisten uit Iran die aan de kant van het Bosnische regeringsleger hebben gevochten.

De groep die woensdag als laatste vanuit Kopravina in het noordwesten van Bosnië naar Kroatië vertrok, bestond uit 145 man. Er is nog een klein aantal islamitische vrijwilligers in Bosnië achtergebleven, maar dat betreft vooral strijders die met Bosnische vrouwen zijn getrouwd of anderszins in Bosnië een nieuw tehuis hebben gevonden.

Navo voltooit plannen rond vliegverbod

Door onze correspondent

BRUSSEL, 25 MAART. De NAVO-lidstaten zijn het gisteren eens geworden over een militair plan om een vliegverbod boven Bosnië af te dwingen. Zij leggen vandaag hun plannen voor aan de VN, hoewel de Veiligheidsraad een stemming over het afdwingen van een vliegverbod, inmiddels met een week heeft uitgesteld.

De NAVO is bereid om met enige tientallen, mogelijk honderd jachtvliegtuigen in het luchtruim boven Bosnië de macht over te nemen. Vermoedelijk zullen de toestellen op een basis in Noord-Italië worden gestationeerd. Nederland heeft voor deze eerste operatie buiten het verdragsgebied een squadron van achttien F-16 jagers aangeboden.

Volgens een NAVO-diplomaat worden in het plan nog geen landen aangeduid die de operatie zullen uitvoeren. Wel zijn volgens deze bron in het bondgenootschap de „mogelijkheden afgetast”. Het plan geeft tevens aan onder welke omstandigheden de geallieerden welke maatregelen mogen nemen tegen vijandige toestellen, de zogeheten *rules of engagement*.

Bij de NAVO werd er gisteren van uitgegaan dat de Veiligheidsraad 's avonds nog de resolutie over het afdwingen van het vliegverbod zou aannemen; men was ervan overtuigd dat de diplomatieke moeilijkheden met Rusland inmiddels waren opgelost.

Het vliegverbod dateert van oktober, maar is sindsdien herhaaldelijk geschonden. Bij de NAVO worden ook plannen opgesteld voor een vredesmacht die moet toezien op de naleving van een eventueel akkoord tussen de strijdende partijen. Daarvoor wordt gedacht aan een macht van 50.000 tot mogelijk 100.000 goed bewapende en getrainde soldaten, onder VN-vlag. Ook niet-NAVO-landen zouden bij deze macht worden betrokken.

BOSNIË

Zorgen over Bosnië

VERVOLG VAN PAGINA 1

Binnen de EU groeit de bezorgdheid over de situatie in Bosnië. Door de oplopende spanningen in met name Sarajevo en een gebrek aan financiële middelen dreigt de wederopbouw van het land te stagneren. De EU-lidstaten gaan er nog steeds vanuit dat op 12 en 13 april een nieuwe hulpconferentie voor Bosnië wordt gehouden. Maar die bijeenkomst gaat alleen door als van tevoren duidelijk is dat er voldoende toezeggingen komen. Voor dit jaar en begin volgend jaar is een bedrag van 1,8 miljard ecu nodig en daarvan is nog slechts 550 miljoen binnen. De EU vindt dat nu vooral de VS, Japan, Zwitserland en de islamitische landen over de brug moeten komen. Tegelijkertijd beseffen de EU-ministers dat Europa de zwar-

tepiet zal worden toespeeld indien de wederopbouw in Bosnië mislukt.

De EU-ministers besloten in Palermo het EU-bestuur over de stad Mostar nog een half jaar voort te zetten, al zal de officiële beslissing over de verlenging van het mandaat pas op de formele ministersbijeenkomst van 25 maart in Brussel worden genomen.

Ze hielden zich in Palermo verder bezig met de vraag wie de EU-bestuurder van Mostar, de Duitser Hans Koschnick, moet opvolgen. Koschnick kondigde onlangs zijn aftreden aan. Een beslissing over de opvolging is nog niet genomen. Volgens bronnen bij het overleg „circuleren er diverse namen” van potentiële opvolgers.

Leiders van Bosnische federatie bespreken conflicten

SARAJEVO, 8 MAART. Zowel de Bosnische Kroaten als de moslims hebben gisteren gewaarschuwd dat de ineenstorting van hun federatie binnen Bosnië op korte termijn kan leiden tot oorlog. De leiders van de federatie hebben gisteren overlegd over de vraag hoe de samenwerking kan worden verbeterd.

In Mostar kwam gisteren de regering van de federatie bijeen onder leiding van premier Izudin Kapetanovic. De regering sprak af binnen een week een aantal bevoegdheden op het gebied van de federatie over te nemen van de centrale Bosnische regering.

In Sarajevo kwamen ook de president van de federatie, de Kroaat Krešimir Zubak, en de vice-president, de moslim Ejup Ganić — die tevens vice-president van Bosnië is — bijeen om de recente ontwikkelingen te bespreken. De relaties tussen de moslims en de Kroaten in de begin 1994 onder Amerikaanse druk gevormde federatie zijn nooit erg goed geweest, maar de afgelopen weken zijn ze drastisch verslechterd. De Kroaten beschuldigen de moslims van pogingen hen te overvleugelen, gebruikmakend van het numerieke overwicht van de moslims in de federatie. De moslims beschuldigen van hun kant de Kroaten ervan de samenwerking te saboteren en het gebied van de Bosnische Kroaten te willen aansluiten bij Kroatië. De federatie is een van de twee territoriale eenheden waaruit Bosnië bestaat; de andere is het gebied van de Bosnische Serviërs. Boven deze twee goedgekeurde autonome territoriale eenheden staat de centrale regering.

De ruzie tussen de moslims en Kroaten laaide eind vorige maand en begin deze maand op in de verdeelde stad Mostar en in Sarajevo, waar de Kroaten de vorming van een kantonale raad hebben verhinderd en waar ze hebben getracht op eigen houtje het gezag in een van de Servische wijken naar zich toe te trekken. Maar ook elders in het gebied van de federatie hapert de samenwerking. De partijen beschuldigen elkaar er op veel plaatsen van de terugkeer van vluchtelingen van de andere ethnische groep te blokkeren.

In Bosnië bevinden zich volgens de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Nicholas Burns, nog altijd tweehonderd muhajedeen, buitenlandse islamitische fundamentalisten, die tijdens de oorlog als vrijwilligers aan de kant van de moslims hebben gevochten. Burns herhaalde gisteren in Washington dat hun aanwezigheid een schending is van het vredesakkoord van Dayton, dat bepaalt dat alle buitenlandse militairen al op 20 januari uit Bosnië hadden moeten zijn vertrokken. De Bosnische regering heeft herhaaldelijk gezegd dat alle muhajedeen Bosnië hebben verlaten. Gisteren nog zei premier Hasan Muratovic van Bosnië dat alle buitenlandse soldaten weg zijn, op vijftig na, die mogen blijven omdat ze de Bosnische nationaliteit hebben gekregen.

BRUSSEL, 31 MAART. Vandaag luidt de bel voor de beslissende ronde bij de NAVO. Na veertig jaar poseren als 's werelds machtigste militaire bondgenootschap zal moeten blijken of de geallieerden ook tot daden in staat zijn. De NAVO-ambassadeurs zullen elkaar vandaag onthullen hoeveel troepen hun hoofdsteden beschikbaar stellen voor de 'vredebewaking' in ex-Joegoslavië. Het gaat om het 'te veld' afdwingen van het vredesplan Vance-Owen, onder VN-mandaat — en vermoedelijk met geweld.

Afgelopen maandag voerden 37 NAVO- en ex-Oostblokministers van defensie in Brussel de druk op Radovan Karadžić, de leider van de Serviërs in Bosnië, op met een oproep het akkoord te tekenen. Als de VN de bijbehorende resolutie aannemen moeten binnen een aantal weken in Brussel echte knopen zijn doorgehakt. Op het NAVO-hoofdkwartier is men klaar met de blauwdrukken, de stafkaarten en de organisatieschema's — er moeten ongeveer 75.000 man goedbepaalde troepen bij elkaar worden geveegd.

Nu komen de moeilijke politieke beslissingen. Hoeveel infanterie en tanks kan Nederland sturen en hoeveel de Verenigde Staten? Een "substantieel aantal", zei de Amerikaanse onderminister van defensie Perry eergisteren. Maar hoe substantieel? Wat kunnen de Fransen bijdragen? Wie gaat leiding geven? En hoe worden niet-NAVO-landen aangetrokken voor deze grootschalige militaire operatie?

Deze episode kan bepalend zijn voor de geloofwaardigheid van de NAVO als crisismanager en richtinggevend voor haar toekomst. Een hele reeks ideologische, militaire en operationele beslissingen moet worden genomen die de wereld zal tonen waartoe de NAVO van na de Koude Oorlog in staat is. Op het hoofdkwartier in Brussel is dan ook sprake van een zekere plankenkoorts. De Joegoslavië-operatie kan immers op een demasqué uitlopen, waarbij in één klap en de militaire zwakte en de

politieke verdeeldheid van de NAVO aan het licht treden.

Een NAVO-flop kan de vele regionale conflicten elders in Midden- en Oost-Europa zelfs aanwakkeren. Het bondgenootschap zou er zijn politieke krediet bij de nieuwe onafhankelijke staten mee verspelen. Deze landen kijken nu nog op naar de NAVO als laatste, stabiliserende wereldmacht met het militaire vermogen in noodgevallen tussenbeide te komen. Menigeen wil er lid van worden. Voor deze landen is anderhalf jaar geleden een aparte club opgericht, de Noordatlantische Samenwerkingsraad (NACC), die maandag in Brussel bijeenkwam. Daar zijn al honderden projecten met het Westen afgesproken, variërend van cursussen 'militaire luchtverkeersbegeleiding' tot 'krijgsmacht en democratie'. Het afgelopen jaar ontwikkelde de NAVO zich zo tot een kruising tussen een militair Nijenrode en een VN voor ministers van defensie, een plek waar onwennige Oosteuropese ministers van defensie informeel zaken met elkaar konden doen — over de verdeling van de nucleaire erfenis van de Sovjet-Unie bijvoorbeeld. En waar de hardste militaire koppen uit Siberië, Kir-

gizië, Oezbekistan enzovoort de moderne tijd kan worden bijgebracht. De NAVO-ministers liepen er rozig van het succes tussendoor. Dat alles staat op het spel als de NAVO straks zakt voor het eerste examen post-Koude Oorlog, een grootschalige, mogelijk gewelddadige militaire vredesoperatie buiten het verdragsgebied, waarbij doden kunnen vallen.

'Ik zal erop staan dat de NAVO de middelen krijgt om deze operatie effectief uit te voeren'

De vooruitzichten voor een succesvol optreden in ex-Joegoslavië zijn niet onverdeeld gunstig. „Als er iets zeker is over de bijeenkomst van vandaag dan is het wel dat er te weinig troepen aangeboden zullen worden”, zegt een diplomaat. Secretaris-generaal Wörner van de verdragsorganisatie voelt ook nattigheid. Hij waarschuwde begin deze week dat de NAVO van de hele operatie moet afzien als zij niet de middelen krijgt om die 'effectief' uit te voeren. Alle lidstaten lijken hun

kruit droog te willen houden tot dat duidelijk is wie van hen de leiding zal nemen. Met uitzondering van Frankrijk hoopt vrijwel iedereen dat de VS die rol op zich zullen nemen.

Zeker is dat de NAVO in ex-Joegoslavië gemechaniseerde, reactief zwaar bewapende troepen nodig zal hebben. Pantserinfanterie dus, tanks en licht geschut.

Op artillerieduels wordt niet gerekend — lokaal verzet, daar houden de NAVO-planners het voorlopig op. Precies die troepen die in de Prioriteiten-nota van minister Ter Beek op de nominatie staan om sterk te worden vermindert. Als Nederland meedoet, zijn Ter Beeks toekomstplannen dus effectief ondergraven.

De Britten stellen zich het meest terughoudend op. Zij willen eigenlijk helemaal niet betrokken worden bij het opleggen van vrede met geweld. De Britten vin-

den de NAVO-operatie militair riskant en politiek slecht omschreven. Hoe lang gaat het duren, is het doel haalbaar, is het thuis 'verkoopbaar', zijn vragen die de Britten dwars zitten. Zij wijzen ook op de Amerikaanse lessen uit Koeweit en Somalië.

Volgens de nieuwe VS-doctrine wordt er alleen opgetreden als er een militaire overmacht beschikbaar is en een duidelijk politiek doel binnen handbereik. De Britten vrezten een uitzichtloze politieke actie zoals in Noord-Ierland: een Belfast in de bergen. Of op z'n best een 'Europese Gazastrook' voor Bosnische moslims, bewaakt door NAVO-troepen.

Duitsland is grondwettelijk niet in staat om buiten het NAVO-gebied op te treden. Na de wandaarden in de Tweede Wereldoorlog zouden Duitse troepen nu op de Serviërs in ex-Joegoslavië als een rode lap werken. Deze week lokte de eerste voedseldropping door een Duits vliegtuig boven Srebrenica al speciale Servische dreigementen uit. „Duitsland is in de NAVO een soort IJsland geworden”, is een geveugeld gezegde in Brussel geworden. Ooit gerespecteerd als spil in de NAVO-verdediging tegen de Sovjet-Unie, is het land nu de zittendblijver geworden. De klas is met het volgende hoofdstuk bezig. Met ongeduld wachten de geallieerden tot dat het herenigde Duitsland z'n verantwoordelijkheid neemt en Duitse soldaten ook beschikbaar maakt voor niet-'klassieke' NAVO-acties.

Over de vorm van de militaire operatie bestaat al weken een conflict tussen de VS en Frankrijk, dat wel politiek maar niet militair bij de NAVO is betrokken. De Fransen staan er op de rol van SHAPE, het militaire NAVO-hoofdkwartier, bij de voorbereiding en uitvoering zoveel moge-

lijk terug te dringen. De meeste lidstaten veronderstellen namelijk dat de VN straks de NAVO zullen vragen als hoofdvoerder van het Vance/Owen-plan op te treden. Niet-NAVO-landen die naar Joegoslavië meegaan zouden voor deze operatie in de NAVO worden geïntegreerd. Een meerderheid van het bondgenootschap, aangevoerd door de Amerikanen, is daar voorstander van. De deelnemende landen houden zich dan aan de SHAPE-planning, zijn ingepast in de NAVO-commandostructuur, werken volgens militaire NAVO-procedures en onder verantwoordelijkheid van de NAVO-Raad van ministers. Dat zou ook de centrale rol van de NAVO in het nieuwe tijdperk bevestigen.

Frankrijk ziet het anders. Parijs stelt zich een geheel nieuwe structuur voor, onder direct VN-commando, waarbij de NAVO op het tweede plan staat. De deelnemende landen (NAVO of niet) bereiden samen en onderling gelijkwaardig de operatie voor en voeren die uit, rechtstreeks onder VN-verantwoordelijkheid. De NAVO-Raad van ministers speelt daarbij geen rol. Tegen een grote Amerikaanse bijdrage, of zelfs een Amerikaanse commandant, hebben de Fransen geen bezwaar. Zolang uit deze operatie maar niet afgeleid kan worden dat de NAVO in de toekomst het vehikel voor dergelijke operaties wordt. Het is het traditionele anti-NAVO-beleid van Frankrijk ten voeten uit.

De Amerikanen zijn intussen niet van plan om te zeggen hoeveel troepen ze precies willen sturen zolang ze wat betreft de commando-structuur niet hun zin hebben gekregen. De Fransen willen op hun beurt niet aan de belangrijkste militaire operatie van het Westen meedoen als dat neerkomt op de facto aansluiting bij de NAVO. Zo staan beide partijen al weken tegenover elkaar. „Ik zal erop staan dat de NAVO de middelen krijgt om deze operatie effectief uit te voeren”, zei Wörner maandag. Ook onderstreepte hij de noodzaak van 'eenheid van commando'. Het is nog geen van beide geregeld.

Republikeinen blokkeren miljoenenhulp aan Bosnië

WASHINGTON/SARAJEVO — De Amerikaanse Senaat heeft vannacht besloten de financiële hulp aan Bosnië ter waarde van 330 miljoen gulden te blokkeren. Eerst moet vaststaan dat Iraanse vrijwilligers en adviseurs van het Bosnische leger het land hebben verlaten.

Volgens de leider van de Republikeinse meerderheid, senator Bob Dole, is de aanwezigheid van de Iraniërs 'een potentieel gevaar' voor de Amerikaanse troepen.

Dole eist dat de Bosnische regering een duidelijke keuze voor het Westen maakt. „Een voortgezette relatie met Iran brengt de toekomst van Bosnië als pluralistische, democratische staat in gevaar,” zei Dole die het voorstel zelf had ingediend. De akkoorden van Dayton van november vorig jaar bepaalden dat alle bui-

tenlandse militairen vóór 19 januari uit Bosnië zouden moeten zijn vertrokken.

Het vertrek van de islamitische vrijwilligers, die aan de zijde van de Moslims de Bosnische Serviërs en Kroaten bevochten tijdens de burgeroorlog, is ook een voorwaarde die Washington heeft verbonden aan de wederopbouw van het Bosnische leger. De VS willen de Bosniërs in staat stellen in militaire kracht op gelijke hoogte te komen met de Bosnische Serviërs.

Deze herbewapening kost tussen de 1,1 en 1,3 miljard gulden, zo schatten Amerikaanse deskundigen. Morgen begint in Ankara een conferentie, waarop de Amerikanen zullen proberen dat bedrag los te praten, voornamelijk van Westeuropese landen en de oliestaten in de Golf. Zelf heeft Washington deze week 160 miljoen gulden toegezegd. Maar de West-Europeanen bekijken de versterking van het Bosnische leger met argwaan.

Ook gisteren hebben groepen Moslims de door Serviërs verlaten wijk Ilidza in de hoofdstad Sarajevo geplunderd, terwijl Kroaten en Moslims van de federale politie onderling ruzie maakten over de kleur van hun uniformen. (Rtr)

Kritiek NAVO op Kroaten en moslims Bosnië

SARAJEVO, 15 MAART. De NAVO heeft de Bosnische Kroaten en de moslims gisteren verweten te weinig te doen om de Bosnische federatie tot een succes te maken. Een NAVO-woordvoerder hield de Bosnische Kroaten en de moslims nogmaals voor dat het succes van de hele vredesoperatie in Bosnië afhangt van de cohesie binnen de federatie.

De woordvoerder, majoor Simon Haselock, zei dat de twee partijen „maar heel weinig substantiële pogingen ondernemen” om hun samenwerking binnen de Bosnische federatie te verbeteren.

Een andere woordvoerder van de NAVO, die anoniem wilde blijven, zei gisteren in Sarajevo dat de federatie „in een vrije val is geraakt” en „te grabbel ligt”. Ook de woordvoerder van de VN in Sarajevo, Aleksandr Ivanko, haalde gisteren uit naar de moslims en de Bosnische Kroaten. De ruzie over de kleur van de uniformen van de federatiepolitie die in de Servische wijken patrouilleert „begint op een farce te lijken”, zei Ivanko. Dat is des te erger, zei hij, omdat een oplossing van de ruzie nog niet in zicht is en die ernstige gevolgen kan hebben voor de federatie.

Jaag zal voor de derde opeenvolgende dag een poging worden gedaan Bosnisch-Kroatische politiemannen als onderdeel van de gezamenlijke federatiepolitie te stationeren in een van de Servische wijken van Sarajevo. Dat is

tot twee keer toe mislukt omdat de moslims bezwaar maken tegen de kleur van de uniformen van de Kroaten.

De Kroatische premier, Zlatko Mateša, en zijn minister van Buitenlandse Zaken, Mate Granić, spraken gisteren in Sarajevo met hun Bosnische ambtgenoten over de haperende samenwerking van moslims en Kroaten binnen de Bosnische federatie. Concrete resultaten lijken bij het overleg niet te zijn bereikt.

Westerse regeringen overwegen begin volgende week een bijeenkomst te beleggen in Genève om de problemen in Bosnië, waaronder die tussen de moslims en Kroaten, te bespreken. Die bijeenkomst zou moeten worden bijgewoond door de leiders van Bosnië, Kroatië en Servië, de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken en hoge diplomaten uit Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland.

Nabij Tuzla is vandaag een Amerikaanse soldaat van de vredesmacht IFOR beschoten en gewond geraakt. Wie hem beschoot is onduidelijk. (Reuter, AP, AFP)

In Mostar durft de moslim-Kroatische politie de brug nog niet over De zelfmoord komt eigenlijk als geroepen

Door onze redacteur
HANS STEKETEE

MOSTAR, 15 MAART. Haar nylonkousen zijn afgezaakt en een bleke schouder is helemaal bloot. De zon kaatst in een gouden oorbel. Haar tas met papieren van de afdeling neurologie staat nog op de Tito-brug, twee kilometer stroomopwaarts. Zij is zojuist komen aandobberen over de grijsblauwe Neretva, met haar gezicht naar beneden.

De zelfmoord van Mirjana Andrić, een geesteszieke vrouw van omstreeks zestig, is een menselijke tragedie die in elke stad van honderdduizend inwoners wel eens voorkomt. Maar patrouille 810 is er blij mee. De twee moslims en twee Kroaten, de eerste leden van een nieuwe gemengde politiemacht in Mostar, kunnen nu voor het eerst bewijzen dat zij niet alleen een symbool zijn, maar ook gewone agenten, die een lijk moeten opvissen en een ambulance bellen en een onderzoek doen naar de toedracht. „Dit is beter dan die zinloze rondjes rijden”, zegt Marko, een Kroatische agent.

Sinds het begin van hun gezamenlijke patrouille, op 20 februari van dit jaar, hebben de agenten nu voor het eerst iets omhanden. Maar daar ging het niet om. Dat Kroaten en moslims na jaren van ruzies en oorlog onder supervisie van de Europese Unie, die de stad sinds 1994 bestuurt, in één politiebuseje wilden zitten, was al pure winst. Mostar, waar de platanen geblakerd zijn en waar af en toe nog een koperen patroonhul rinkelend onder je schoenen wegruilt, is nog lang niet herenigd. Maar als iets de stad daarbij kan helpen, is het wel een gemengde politie, zo is de gedachte.

Het nieuwe korps moet uiteindelijk vierhonderd man omvatten en in de plaats komen van de huidige twee politiemachten, een van de Kroaten, die in het westen van de stad de dienst uitmaken, en een van de moslims, in het gehavende oosten en een smalle strook aan de 'Kroatische' kant van de Neretva. Daar, in een vrijwel verwoeste straat vlak achter de oude frontlijn, wordt de laatste hand gelegd aan het toekomstige hoofdkwartier van de gemengde politie: een fonkelnieuw witgestuct blok tussen de ruïnes.

In de rest van Bosnië-Herzegovina vormen moslims en Kroaten nominaal een federatie. In Mostar, waar Bosnische moslims en Herzegovijnse Kroaten elkaar sinds 1993 bikkelhard hebben bevochten, is daarvan niets te merken. Nog maar weinig inwoners maken gebruik van de regeling die sinds drie weken vrij verkeer tussen de stadsdelen toestaat.

Europese politiefunctarissen in Mostar glimlachen, zuchten of fluisteren „nooit” als je vraagt wanneer de samenwerking een feit zal zijn. Zij hebben tot nu toe niet meer dan veertig agenten voor het nieuwe korps gerecruiteerd; precies voldoende om 24 uur per dag twee gemengde patrouilles door de stad te laten rijden.

Patrouille 810 cirkelt 's ochtends om acht uur in een witte Volkswagen Transporter stapvoets door West- en Oost-Mostar. Achter het stuur zit Reiner Diehl van de snelwegpolitie in Hessen. Op zijn bezwete hoofd staat een kobaltblauw petje van de Westeuropese Unie (WEU), die de nieuwe politiemacht van Mostar op poten moet zetten. Op de achterbanken

Een inwoner van Mostar loopt over de noodbrug, die op de plaats van de in 1993 verwoeste Stari Most over de Neretva is aangebracht. (Foto AP)

van het busje zitten Marko uit Mostar-West, Sefir uit Mostar-Oost, Roberto uit Zagreb namens de Republiek Kroatië en Osman van de federale politie uit Sarajevo. Twee 'lokale', twee 'federale' en een neutrale WEU-agent — dat is de standaardsamenstelling van de gemengde patrouilles. De twee moslims dragen twee verschillende groene uniformen, de twee Kroaten twee verschillende blauwe. Diehl heeft gewoon zijn eigen groenwollen diensttrui aan. Allen dragen een pistool op de heup. Sefir mag in het oosten de bevelen geven, Marko in het westen. Maar daarvan maken ze

geen gebruik. In de praktijk bepaalt Diehl, die hier geen opsporingsbevoegdheid heeft, waar ze heen gaan. Vandaag wil hij naar de Stari Most, de elegante stenen boogbrug in het oudste deel van de stad die voor de oorlog de voornaamste toeristische trekpleister van Mostar was. Op 9 november 1993 is de brug na een Kroatische voltref in de Neretva gestort.

De brug, tussen het oostelijke moslimdeel en de kleine moslim-enclave op de westoever, is niet per auto te bereiken. Daarom verlaat de groep het busje en gaat het te voet verder. Schijnbaar achteloos lopen ze door het smalle straatje naar de Stari Most. Ze hebben geen oog voor de drie mooie meisjes die er koffie drinken in de zon of voor de snuiste-

rijen die de geheel gerenoveerde Boutique Scherazade heeft uitgesteld. De agenten zijn zenuwachtig: voor het eerst sinds 20 februari patrouilleren zij buiten het busje. De Kroaat Marko is extra zenuwachtig. Hier, in het moslimdeel van de stad, ging hij voor de oorlog vaak wandelen. Drie jaar is hij hier niet geweest. Nu ziet hij voor het eerst wat de Kroatische granaten hebben vernield.

We bereiken de Neretva, die meer dan tien meter lager tussen de rotsen stroomt. Allen staren door de boogvormige leegte, langs de ijzeren noodbrug, naar het gat in het witte metselwerk aan de overkant waar de brug is afgebroken, als een kies. „Laten we oversteken”, oppert Diehl. De mannen zwijgen, mompelen, kijken en wijzen, schokschouderen en zwijgen weer. Dan spreekt Sefir, de moslim-agent uit Mostar-Oost, het pan-Bosnische eufemisme voor 'nee' uit. Hij zegt: „We kunnen de veiligheid niet garanderen.” De patrouille maakt rechtsomkeert en hervat zijn rondes met het witte busje.

Steve Jordan, chef planning van alle politieoperaties onder WEU-supervisie in Mostar, noemt „Alleen dan kun je dit werk hier doen”, lacht de superintendent van de West Midland Police. Hij bedoelt eigenlijk hetzelfde als zijn anonieme WEU-collega's in Mostar, die zeggen „heel cynisch” geworden te zijn. Desondanks noemt hij de huidige toestand in Mostar „gunstiger dan verwacht”.

Op de eerste dag van de grensovergang tussen Oost- en West-Mostar, 20 februari, molesteerden jonge Kroaten moslims die voor het eerst sinds drie jaar hun 'get' wilden verlaten. De Kroaten toevonden een beeld dat EU-verbrandden een beeld dat EU-burgemeester Hans Koschnick moest voorstellen, en een Kroaat met een Hitlermasker die riep dat „fascisme goed” was haalde de

voorpagina's van de wereldpers. Maar sindsdien is het rustig geweest, zegt Jordan.

Hij bestrijdt de claim van de moslims dat de recente moord op een moslimverpleegster aan de westkant een etnische achtergrond had. „Het is heel verleidelijk een gewone misdaad te vereenzelvigen met de nieuwe regeling voor vrij verkeer”, zegt hij.

Het nieuwe gemengde korps komt maar aarzelend van de grond, maar „het is het beste wat we kunnen doen”, zegt Jordan. Veel WEU-agenten maken er geen geheim van dat ze de recruten eigenlijk ongeschikt vinden als

een gesprek. Want over een hobby's, het weer en de kwaliteit van de sigaretten zijn ze in het busje al een paar uur uitgepraat. „Lid doe dit werk zo lang als het nodig is, maar als zich iets beters voordoeet zal ik niet aarzelen te vertrekken”, zegt hij. „Soldaat zijn is makkelijker dan agent. En zelfs als de (moslim-Kroatische, red.) federatie het houdt, is Mostar een van de smerigste baantjes.”

Dan kraakt de radio: vrouw van Tito-brug gesprongen. Of we maar als de donder stroomafwaarts willen rijden, naar de Hasan-brug, om te kijken of ze uit het water gehaald kan worden. De 810 mag geen zwaailicht en geen sirene voeren, maar dit is een noodgeval. Diehl kijkt naar Sefir, want we zijn in 'Oost'. Die knikt. Met gillende sirenes en met een nog niet eerder vertoonde snelheid raast de vw door de smalle straten. In de stofwolken achter ons staren vrouwen met boodschappentassen, ouden van dagen, kinderen, opgeschoten jongens en moslim-agenten ons verbijsterd na.

De Hasan-brug is er ook niet meer, opgeblazen. Aan twee zijden van de rivier ruimen mannen betonhopen waaruit vlechtijzer steekt. De agenten lopen naar het water. „Daar! Daar!” wordt er geroepen. In de verte tuimelt iets door de stroomversnelling dat nog het meest lijkt op een rol oud tapijt. Daar komt ze. Osman, de federale agent uit Sarajevo, kleedt zich uit. Als het lijk van Mirjana Andrić de Hasan-brug heeft bereikt, springt hij in het ijskoud water en brengt het proestend en spetterend door de strooming naar land. Eltgeput droogt hij zich, zittend op een betonblok. Marko loopt naar hem toe, een sigaret in de hand. „Jij verdient een medaille”, zegt hij.

Op verzoek van sommige betrokkenen zijn hun namen veranderd.

'Alleen als naïeve optimist kun je dit werk hier doen'

agent. De ouderen onder hen zijn misschien wel agent geweest in voormalig Joegoslavië, maar hun kennis en ervaring is achterhaald. De jongeren hebben gewoonlijk geen enkele politietraining gehad, maar zijn soldaten die hun uniform hebben verwisseld. Het is bovendien sterk de vraag of hun etnische haatgevoelens wel zijn gesleten. „Hoe langer we ze bij elkaar houden, hoe groter de kans dat het op den duur misschien iets wordt met Mostar”, zegt Jordan.

Marko, de agent uit Mostar-West, werkte voor de oorlog bij de spoorwegen en in de oorlog was hij soldaat. Hij is blij met zijn nieuwe baan. „Er is hier toch nauwelijks werk”, zegt hij. Sefir, zijn collega uit 'Oost', valt hem bij, blij met een onderwerp voor

Partijen eens over versnelling vredesproces

Door onze redacteur
ROBERT VAN DE ROER
GENÈVE, 19 MAART. De leiders van Servië, Kroatië en Bosnië zijn gisteren tijdens een topontmoeting in Genève onder Amerikaanse voorzitterschap eens geworden over een aantal maatregelen om de uitvoering van het vredesakkoord voor Bosnië te verbeteren. De Verenigde Staten hadden de top belegd wegens de schendingen van het akkoord van Dayton en de daarmee gepaard gaande spanningen in Bosnië.

De slotverklaring bevat behalve een herbevestiging van vele eerdere beloftes een aantal nieuwe afspraken. Zo zijn de partijen overeengekomen alle 219 geregistreerde krijgsgevangenen vrij te laten vóór zaterdag, als de internationale contactgroep (VS, Rusland, Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië) op ministersniveau in Moskou met de drie partijen bijeenkomt. Kroatië belooft ervoor te zorgen dat de aangeklaagde Kroatische generaal Blaškić zich uitlevert aan het Haagse tribunaal voor oorlogsmisdaden. Servië zegde na zware Amerikaanse druk toe hetzelfde te doen

met twee Bosnisch-Servische soldaten, die in verband worden gebracht met de massamoorden bij Srebrenica in juli vorig jaar en nu in Servië vastzitten.

De regeringen van Bosnië en Servië zijn het eens geworden over een hervatting van de commerciële luchtvaart tussen hun landen en zullen verder besluiten tot onderlinge handelsovereenkomsten, transportroutes, treinen en telefoonverkeer. De drie partijen zegden toe voorwaarden te scheppen om in september „vrije en eerlijke verkiezingen” in Bosnië te houden. Daarvoor moeten vanaf 15 april alle politieke partijen toegang kunnen krijgen tot de nationale media.

In een aparte, twaalf punten tellende verklaring zeiden de leiders van de moslim-Kroatische federatie in Bosnië, die hevig onder druk staat, deze te willen versterken. Dit moet onder meer gebeuren door de veiligheid en de bewegingsvrijheid op het grondge-

bied te vergroten, de terugkeer van vluchtelingen te versnellen, meer routes naar de federatie te openen en bij overtreding van het vredesakkoord sancties op te leggen, bijvoorbeeld tegen dwarsliggende functionarissen of kantons.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, voorzitter van de top, zei na afloop, doelend op de massale en chaotische uittocht van Serviërs, dat Sarajevo als multi-etnische stad intact moet blijven. Hij wees er op dat de NAVO-vredesmacht IFOR met onmiddellijke ingang het aantal patrouilles had uitgebreid en dat plundersaars en brandstichters voor 72 uur kunnen worden opgesloten. Op de vraag of deze maatregelen niet te laat komen, nu vandaag de laatste Servische voorstad aan de federatie is overgedragen, zei een Amerikaanse regeringsfunctionaris: „Ik heb toe dat dit niet goed is aangepakt.”

Christopher zei dat de eerste, militaire fase van 'Dayton' succesvol is uitgevoerd door IFOR. „Het doden is gestopt, de legers zijn teruggetrokken. Dat is een ongebruikelijke prestatie.” Maar, zei hij, „vandaag gaan we een nieuwe fase in. De internationale gemeenschap zal haar aandacht voor schap zal haar aandacht voor mensenrechten, persvrijheid, oormensrechten, bewegingsvrijheid en wederopbouw vergroten.”

Volgens hem is 'Dayton' een „zeer ingewikkelde overeenkomst” en blijven „de relaties gespannen”. „We hebben vandaag een beetje vooruitgang geboekt, maar niet alle problemen opgelost. We zullen moeten terugkomen om deze problemen telkens weer aan te pakken.” Christopher zei er van uit te gaan „periodiek” met de Balkan-leiders te moeten samenkomen. Hij sprak gisteren in verscheidene combinaties, afzonderlijk en gezamenlijk, met de Servische president Milošević, de Kroatische president Tudjman en

de Bosnische vice-president Ganić, die de zieke Izetbegović verving. De top begon met een gezamenlijke werklunch in restaurant Les Continents in Hotel Intercontinental.

De Amerikaanse minister zei dat de Balkan-leiders „een kans hebben — en ze hebben dat vandaag ook uitgedrukt — meer open, tolerante samenlevingen, betere samenlevingen te bouwen”. „De bevolking van Joegoslavië en de hele internationale gemeenschap kijken naar deze leiders om de mogelijkheid te grijpen die hun in Dayton is geboden”, zei Christopher.

De coördinator van de wederopbouw, Carl Bildt, sprak van een „vruchtbare dag” waarbij hij alleen al het feit dat de partijen elkaar kunnen ontmoeten van groot belang acht. Komende zaterdag moeten de ministers van buitenlandse zaken van de contactgroep in Moskou, tijdens het beraad met hun drie Balkan-ambtgenoten,

tot een „meer algehele analyse” van de huidige situatie komen. Bildt zei gisteren tegenover journalisten dat er nu „geen crisis” is in vergelijking met een maand geleden toen in Rome alle partijen bijeenkwamen voor spoedberaad.

Bildt toonde zich optimistisch over de overdracht van de laatste Servische wijk, Grbavica, aan de autoriteiten van de Kroatische-moslim-federatie. Hij zei te hopen dat de politie van de federatie geleerd heeft van haar eerdere fouten in de andere Servische wijken. In de slotverklaring van gisteren staat dat de 'Servische Republiek' in Bosnië „de terugkeer van Servische vluchtelingen naar Sarajevo zal aanmoedigen en mogelijk zal maken”. „Ik verwacht dat de Servische Republiek dit doet”, aldus Bildt.

Hij zei dit jaar 1,8 miljard dollar nodig te hebben voor de wederopbouw maar pas over 600 miljoen dollar te beschikken. De

overige 1,2 miljard hoopt hij in april tijdens een hulpconferentie in Brussel in de wacht te slepen. Bildt wil „meer van de VS, de EU, Japan en de islamitische landen” krijgen.

De Kroatische president Tudjman toonde zich gisteren „zeer tevreden” over het overleg. Met de Bosnische vice-president Ganić onderstreepte hij nog eens dat de overeenkomst van Rome vorige maand volledig moet worden uitgevoerd, wat onder meer betekent: hereniging van de verdeelde stad Mostar en meer gemeenschappelijke regeringsstructuren. Tudjman zei dat een gezamenlijke commissie die moet toezien op een verbetering van de samenwerking begin volgende maand voor het eerst bijeenkomt.

Rusland weigerde gisteren deel te nemen aan de besprekingen en stuurde alleen een waarnemer. De woordvoerder van de Russische missie in Genève zei dat de ontmoeting „geen zinnig doel” diende omdat de Contactgroep komende zaterdag al in Moskou vergaderd. Bildt gisteren: „Beter een paar ontmoetingen te veel dan een paar te weinig.”

Zagreb en Belgrado halen banden aan

ZAGREB, 12 MAART. Kroatië en Joegoslavië (Servië en Montenegro) hebben gisteren akkoorden getekend over het herstel van de telecommunicatie-, post- en verkeersverbindingen. De autoweg tussen Zagreb en Belgrado en de spoorweg tussen beide hoofdsteden worden heropend, belangrijke handelsroutes tussen Centraal- en Zuidoost-Europa vóór 1991.

De overeenkomsten die volgende maand van kracht moeten worden, worden gezien als een belangrijke stap in de normalisering van de betrekkingen tussen beide landen sinds hun oorlog van 1991. De ministers van buitenlandse zaken van Joegoslavië en Kroatië, Milan Milutinović en Mate Gra-

nić, tekenden gisteren drie akkoorden in hun tweede gespreksronde in Zagreb. De besprekingen begonnen twee maanden geleden in Belgrado.

„We hebben een opmerkelijke stap gezet op weg naar normalisering van onze algehele betrekkingen”, zei Milutinović na afloop. „We hebben overeenkomsten van vitaal belang ondertekend, die perspectieven zullen openen voor de toenadering van de economieën van onze landen en hun samenwerking.”

De twee landen zijn het ook eens geworden over een hervatting van de burgerluchtvaart en volledige telecommunicatiever-

bindingen, heropening van de Adriatische oliepijpleiding en een opwaardering van hun bescheiden diplomatieke delegaties. De belangrijkste nog niet opgeloste kwestie tussen beide landen is Oost-Slavonië, dat nog steeds in handen is van de Serviërs maar dat volgens afspraak binnen een jaar zou moeten worden teruggegeven aan Kroatië.

De Verenigde Staten hebben gisteren aangekondigd honderd miljoen dollar ter beschikking te stellen om de Kroatische-moslim federatie te helpen een leger op te bouwen, dat zich kan meten met de Bosnische Serviërs. Het gaat om militair materieel en op-

leiding. Verscheidene Europese landen hebben hun zorg geuit over dit Amerikaanse project omdat het de bereidheid in de regio om wapens in te leveren kan ondermijnen.

Maar de Amerikaanse gezant voor militaire stabilisering op de Balkan, James Pardew, wees deze bezorgdheid gisteren af. „Wij willen wapenvermindering in Bosnië”, zei Pardew en voegde eraan toe dat een tweede manier om de veiligheid te vergroten is „de kwaliteit van de toekomstige federatiemacht te verbeteren”. Hij wees erop dat de training en materieel alleen beschikbaar zijn voor de federatie. (Reuter, AP)

Bosnische regeringsleger moet zich uit Sarajevo terugtrekken

SARAJEVO, 19 MAART. De opperbevelhebber van het Bosnische regeringsleger, generaal Rasim Delić, is akkoord gegaan met de terugtrekking van 4.500 militairen uit Sarajevo.

De NAVO-vredesmacht IFOR reageerde gisteren negatief op een verzoek van Delić om de militairen in Sarajevo te mogen laten. Volgens het vredesakkoord van Dayton moeten alle troepen van de oorlogspartijen uiterlijk morgen de gemilitariseerde zone in Bosnië hebben verlaten. Sarajevo ligt in die gemilitariseerde zone, en de Bosnische troepen moeten de hoofdstad dus ontruimen.

Delić had IFOR gevraagd om een uitzondering te maken op het vredesakkoord. De Bosnische troepen zijn gelegerd in de Titokazerne en in het hoofdkwartier van het regeringsleger. Volgens de Bosnische autoriteiten kan het hoofdkwartier van het leger niet worden beschouwd als een normale militaire vestiging, maar IFOR

dacht daar anders over. Het argument dat de troepen in Sarajevo nodig zijn om een eventuele verrassingsaanval het hoofd te bieden werd evenmin geaccepteerd.

De commandant van de NAVO-grondtroepen in Bosnië, generaal Sir Michael Walker, sprak gisteren met Delić. Tijdens dat overleg ging Delić akkoord met de aftocht van zijn troepen.

Op de meeste andere plaatsen in Bosnië hebben de troepen van de drie oorlogspartijen de gemilitariseerde zone al wel ontruimd. Het gaat om een duizend kilometer lange strook land van twee kilometer breed, die de gebieden van de Bosnische Serviërs scheidt van die van de moslims en Kroaten.

Het regeringsleger kan vanaf morgen zijn hoofdkwartier in Sarajevo wel blijven gebruiken. Maar de militairen mogen er geen uniformen of wapens dragen en ze mogen geen militaire werkzaamheden verrichten. (Reuter)

Bosnië: bijna alle vragen blijven open

Door onze redacteur
HANS STEKETEE

SARAJEVO/MOSTAR, 19 MAART. Het is vandaag officieel drie maanden vrede in Bosnië-Herzegovina. De stukgeschoten lichtreclames in Sarajevo worden gerepareerd en in het straatbeeld verschijnen de eerste heren met pakken tussen de mannen-in-het-groen. Zelfs in het stukgeschoten Mostar ruikt het naar specie en de laatste van vijf Servische wijken van Sarajevo, Grbavica, is sinds vanochtend aan de moslim-Kroatische federatie overgedragen.

Op de internationale wederopbouwconferentie, dit weekeinde in Sarajevo, vlogen begrotingsposten van miljoenen dollars over tafel. Maar vijfhonderd meter verder ging op hetzelfde ogenblik voor miljoenen dollars in rook op: vertrekkende Serviërs verbrandden in de laatste voorstad die zij volgens het Dayton-akkoord aan de Bosnische regering moesten overdragen hun huizen.

„Toen ik naar Bosnië kwam, dacht ik eindelijk een paar antwoorden te vinden, maar er zijn alleen vragen gekomen”, verzucht een hoge Amerikaanse officier van de vredesmacht IFOR. „Zelfs bij de dichtste bokswedstrijd gaan de commentarissen af en toe in hun eerdere boek van de ring zitten uitblazen. Dat heb ik hier nog niet meegemaakt.”

Vandaag, na vijftig dagen na de plechtige ondertekening van het Dayton-

december 1995 ('D+90'), zou Bosnië rustiger moeten ademhalen, maar het tegendeel lijkt het geval. De eerste, „militaire” fase van het akkoord, die vooral tot doel had de legers te scheiden en een begin te maken met het opruimen van mijnen en zware wapens, is vandaag grotendeels succesvol afgesloten. Maar voor andere bepalingen zoals de terugkeer van vluchtelingen, organisatie van verkiezingen of politieke samenwerking — die minder van IFOR afhankelijk zijn dan van onderlinge verzoeningsgezindheid — is nog geen begin van een oplossing.

'Dayton' bepaalde dat Bosnië-Herzegovina na vier jaar oorlog zou blijven bestaan als twee-eenheid, met een Servische en moslim-Kroatische 'entiteit', en een gemeenschappelijke economische en buitenlandse politiek. Die staat, met Sarajevo als hoofdstad, is er nog niet. Drie maanden na 'Dayton' lijkt Bosnië zich eerder in drie delen te splitsen, langs etnische lijnen. „De scheidende krachten zijn nog steeds sterker dan die van hereniging”, schreef de Hoge vertegenwoordiger voor civiele wederopbouw in Bosnië, Carl Bildt, deze week bezorgd aan de Veiligheidsraad van de VN. „Er zijn geen significante bewegingen over de etnische grenzen heen geweest”, zei Bildt deze week in Sarajevo tegen deze krant.

ZATERDAG 16 MAART 1996

VS: nauwelijks steun voor plan opbouw Bosnië

Door onze correspondent FROUKE SANTING

ANKARA, 16 maart. Het Amerikaanse streven naar de opbouw van een gezamenlijk leger van moslims en Kroaten in Bosnië, krijgt voornamelijk nauwelijks internationale steun.

Dat bleek gisteren in de Turkse hoofdstad Ankara op een donorconferentie, waar 32 landen en vijf internationale organisaties aan deelnamen. Slechts enkele deelnemers, ondermeer de VS zelf en Turkije, kwamen met concrete financiële toezeggingen. Washington maakte onder deze week bekend 100 miljoen dollar voor de aanschaf van militair materieel te hebben uitgetrokken. Zeventig procent daarvan is bestemd voor lichte, en de resterende 30 procent voor zware wapens. Ankara liet gisteren weten twee miljoen dollar beschikbaar te stellen voor trainingsfaciliteiten. Turkije heeft sterke historische en religieuze banden met de Bosnische moslims. „Enkele andere landen”, aldus J. Pardew, de Amerikaanse vertegenwoordiger voor militaire stabilisatie op de Balkan, „hebben aangekondigd in de komende weken een beslissing te zullen nemen.” Hij weigerde deze landen met naam te noemen, evenals de hoogte van het bedrag dat ze in het vooruitzicht hebben gesteld. Het Amerikaanse streven is om het komende jaar 800 miljoen dollar samen te brengen.

Voorts westerse diplomaten gaan de toezeggingen die gisteren in Ankara zijn gedaan meer in de richting van trainingsfaciliteiten voor het nieuw op te zetten leger van de Bosnische moslims en Kroaten, dan dat er geld beschikbaar werd gesteld voor de aanschaf van militair materieel. „De Bosnische federatie krijgt dan ook het best getrainde leger”, grapt een Westerse ambassadeur in Ankara na afloop van de conferentie. Frankrijk, dat evenals de Europese Unie meent dat het geld beter gebruikt kan worden voor de wederopbouw van het zwaar geteisterde Bosnië, was de grote afwezige in de Turkse hoofdstad. Meer gematigde westerse landen

als Nederland en Groot-Brittannië hadden met als de Europese Unie wel een waarnemer naar de donorconferentie gestuurd, juist om opnieuw te ijveren voor een wapenbeheersingsplan voor de regio. „Onze voorkeur gaat uit naar de stationering van een internationale vredesmacht in Bosnië”, aldus B. Eenennaam, onderdirecteur politieke zaken van het Nederlandse ministerie van buitenlandse zaken. De EU meent dat de breekbare stabiliteit in Bosnië wordt ondermijnd door de leverantie op grote schaal van wapens aan de moslims, Kroaten en de Serviërs.

De VS en de Bosniërs menen daarentegen dat de veiligheid en de stabiliteit in de regio niet slechts is gediend met een wapenbeheersingsprogramma, maar dat ook het militaire evenwicht moet worden hersteld. Dat evenwicht is nu in het voordeel van de Bosnische Serviërs. M. Sacirbey, de voormalige Bosnische minister van buitenlandse zaken en de vertegenwoordiger van de Bosnische president Alija Izetbegović op de donorconferentie in Ankara, beschuldigde de Europese landen er van „niet geen enkel alternatief te komen”, waarmee ze de indruk wekken de Bosniërs hun legitieme recht van eigen leger te ontnemen. „Het gevaar dreigt”, zei Sacirbey, „dat we naakt achterblijven als IFOR, de internationale vredesmacht in Bosnië, volgende jaar vertrekt.”

Tot zover onze correspondent. De Amerikaanse presidentvrouw Hillary Rodham Clinton zal later deze maand een bezoek brengen aan de Amerikaanse troepen in Bosnië. Volgens een woordvoerder is het bezoek bedoeld om „de verbintenis van de VS aan democratie in dat deel van de wereld te bevestigen en steun te geven aan de Amerikaanse troepen en hun familie in Bosnië.”

June 1998

BRENGT DE NAVO-BEZETTING VREDE IN BOSNIË?

De interventie van 60.000 NAVO-soldaten (IFOR) in Bosnië bracht er een relatieve rust. Heeft de Navo echt vrede gebracht? We maken de balans op.

SERGE THIRY

Voor het kapitalisme is oorlog geen verschrikking maar een bron van winst (via de wapenhandel), een manier om een zieltoegende economie weer leven in te blazen. Daarom wordt onze wereld opnieuw zo gevaarlijk.

Volgens NAVO-baas Solana houden zijn troepen toezicht op "de scheiding van de strijdkrachten en hun terugtrekking naar exact omschreven gebieden. De NAVO-strijdkrachten zullen zich feitelijk tussen de verschillende partijen opstellen om zo de veilige omgeving en het klimaat van vertrouwen scheppen die nodig zijn om de vrede in Bosnië wortel te laten schieten. Natuurlijk is voor een duurzame vrede ook een langdurig programma van economische en maatschappelijke wederopbouw noodzakelijk. Wij geloven echter dat het proces van maatschappelijke en politieke wederopbouw tot volle ontplooiing kan komen, zodra IFOR de militaire kant van de zaak heeft afgehandeld en de meest opvallende bronnen van wantrouwen en spanning heeft weggenomen." (1)

Dit NAVO-standpunt vindt ruime weerklank in de Westerse media en zelfs in grote delen van de vredesbeweging. Een belangrijke fractie van de Duitse Groenen stemde onder dit voorwendsel in, met de NAVO-bezetting en het sturen van 5000 Duitse soldaten, die logistieke steun verlenen aan de operatie.

Maar zijn het de etnische en religieuze tegen-

stellingen, die de oorlog in Bosnië hebben veroorzaakt? Neen! Wel de groeiende rivaliteit tussen de Amerikaanse en Duitse grootmacht voor de overheersing van de strategisch belangrijke Balkan.

Alleen door te onderzoeken onder welke historische omstandigheden de oorlog in Joegoslavië is ontstaan, welke klassen hem voeren en met welk doel zij hem voeren, kunnen wij de echte oorzaken van deze oorlog achterhalen.

De nieuwe historische omstandigheden die tot de oorlog in Joegoslavië hebben geleid.

De Nieuwe Balkanorde, die het imperialisme, met de Verenigde Staten en Duitsland op kop, wil opleggen, vormt slechts een onderdeel van de Nieuwe wereldorde. Voor 1990 stootte de agressieve politiek van de Verenigde Staten en het Westen op het verzet van de USSR, zijn bondgenoten, de bevrijdingsbewegingen in de Derde Wereld en ook, in zekere mate, van de vredesbewegingen in de Westerse landen. Na de ineenstorting van de USSR, kreeg het

Westen vrij spel voor allerlei agressies. Vlak na de val van de Berlijnse Muur, was de Golfoorlog daarvan de eerste. Daarna volgde de oorlog in Joegoslavië. Het gevaar van een derde wereldoorlog tegen Rusland omwille van de petroleum van de Kaukasus is niet denkbeeldig. De val van de Muur en van het socialisme in Oost-Europa, luidde ook het begin in van een nieuwe openlijker strijd voor de herverdeling van de wereld. Dat heeft in het verleden al twee keer geleid tot een wereldoorlog. De toenemende economische crisis verscherpt de rivaliteit tussen de Verenigde Staten, Europa, dat door Duitsland wordt gedomineerd, en Japan. Om uit de crisis te geraken, probeert elke macht haar kapitalisten de hoogste winsten te verzekeren, door zo strikt mogelijk nieuwe markten te controleren, te zorgen voor goedkope grondstoffen en de arbeidskracht zo zwaar mogelijk uit te buiten. Militaire basissen en steunpunten maken het mogelijk de strategische regio's te overheersen.

Oost-Europa en de voormalige Sovjetunie met zijn enorme rijkdom aan grondstoffen vormen een ander strategisch objectief voor de grootmachten. Met name de petroleum van de Kaukasus en van Kazakstan. Siberië zal, met zijn grote ertsrijkdommen, in de 21ste eeuw de regio van doorslaggevend belang worden. Wie zal deze strategische gebieden controleren, Europa (voornamelijk Duitsland), de Verenigde Staten of Japan? Dat is de belangrijkste oorzaak en inzet van oorlogen en crisissen vandaag, van Sarajevo tot Tsjetsjenië, over Macedonië, de uiteenspatting van Tsjecho-Slovakije, Georgië, de oorlog in Armenië en Azerbaïdjan. Voor het kapitalisme is oorlog geen verschrikking maar wel degelijk een bron van winst voor de wapenindustrie, dus een manier om een zieltoegende economie weer leven in te blazen en vooral een manier om de overheersing van de wereld te garanderen. Een economie gebaseerd op winst ten koste van alles, op uitbuiting en onrechtvaardigheid, zal niet terugdeinzen voor oorlog, als dat haar kan redden. Daarom wordt onze wereld opnieuw zo gevaarlijk.

De nieuwe wereldorde in de Balkan

Het is Duitsland dat Joegoslavië heeft doen uiteenspaten. Dit Duits imperialisme vindt vandaag terug aansluiting bij een historisch expansionisme. "Mittel-Europa" controleren, van de Baltische Zee tot de Middellandse Zee, is een middel om het centrum van Europa te worden, een middel ook om een toe-

JUNI

June 1996

gangsweg te veroveren tot het Midden-Oosten en zijn petroleum. Op deze weg moest het ééngemaakte Joegoslavië gebroken worden en met name Servië, dat in het verleden al twee keer Duitslands' toegang tot de Middellandse Zee heeft verhinderd. Zwakke en van Berlijn afhankelijke staten creëren was het onmiddellijke doel. Dat werd bereikt met de Sloveense, Kroatische en daarna ook Bosnische afscheiding.

In deze nieuwe situatie, ontstaan door het offensief van het Duitse imperialisme, rivaliseerden ook de Verenigde Staten, Frankrijk en Groot-Brittannië in de strijd om de beste posities.

De Verenigde Staten waren voor het voldongen feit geplaatst van de Duitse economische penetratie en de uiteenspatting van Joegoslavië. Zij moesten dus een nieuwe strategie uitwerken om hun suprematie terug te krijgen. Zij hebben militaire basissen ingeplant in Albanië en zijn sterk aanwezig in Bulgarije, Macedonië en Bosnië, dat zij grotendeels controleren. In Kroatië hebben zij terrein heroverd tegenover de Duitsers door hun militaire bijstand en omkadering op te drijven. Terwijl Duitsland tussen 1992 en 1995 Servië wilde vernietigen (zoals in 1914 en in 1941), heeft Washington vooral inspanningen gedaan om de controle over alle belangrijke troeven te heroveren: Bosnië, Kroatië maar ook Servië.

De akkoorden van Dayton en de NAVO-bezetting van Bosnië tonen aan dat de Verenigde Staten erin gelukt zijn om hun aanvankelijke achterstand in de Balkan tegenover Berlijn in te halen en er zelfs de beste kaarten in handen te krijgen.

De Duitse burgerij heeft tijdelijk deze Pax Americana aanvaard. In Joegoslavië werken Berlijn en Washington op dit ogenblik samen. Maar op termijn is hun rivaliteit fundamenteel. Als morgen de Verenigde Staten te duidelijk winnen, kunnen wij er zeker van zijn dat Duitsland wel een middel zal vinden om een spanningshaard aan te wakkeren en een herverdeling van de troeven, via oorlog, te veroorzaken. Economisch maar ook politiek in verval, zijn de Franse en Britse grootmachten tweederangsmachten geworden. Hun rol is secundair. Zij worden soms zelfs verplicht in te gaan tegen hun eigen belangen. Zo zijn Parijs en Londen min of meer verplicht tegen Servië te vechten, wat toch hun historische bondgenoot was. Het

Rusland van Yeltsin, dat volledig afhankelijk is van zijn Duitse en Amerikaanse financiers, speelt op dit moment geen rol

Het imperialisme creëert spanningshaarden die zijn verdere inmenging mogelijk maakt. Dat is wat het imperialisme wilt : zijn permanente aanwezigheid verantwoord en zo controle over strategische regio's verwerven.

van betekenis meer. Voor de IFOR-operatie zijn de Russische troepen geïntegreerd in de Amerikaanse legermacht.

Alle imperialistische grootmachten zijn bezig met het heropwekken van de apartheid, waarvan zij het maatschappijmodel voor de Balkan willen maken. Vandaag willen alle grootmachten - en voornamelijk Duitsland en de Verenigde Staten - mits lichte varianten, Joegoslavië verdelen. Zij hebben ultra-reactionaire regimes ingesteld, die "zuivere" staten nastreven. Deze oplossingen impliceren dat hele gebieden uiteengereten worden, dat bevolkingsgroepen massaal worden gedeporteerd, dat permanente conflicthaarden ontstaan. De "verdeel-en-heers" tactiek is zo oud als het imperialisme. Zo creëert het spanningshaarden die zijn verdere inmenging mogelijk maakt. Dat is juist wat het imperialisme wil : zijn permanente aanwezigheid verantwoord, en zo controle over strategische regio's verwerven

Het Dayton-akkoord en de oorlogspolitiek van de Navo

In het Dayton-akkoord vindt men alle elementen van deze imperialistische politiek terug. De permanente, militaire aanwezigheid in dit strategisch belangrijk gebied, wordt verzekerd via de NAVO-bezetting onder Amerikaanse leiding. Op het terrein tekent de rivaliteit zich af door de opdeling in drie militaire gebieden : het Amerikaanse, Franse en Britse gebied. Veel fundamenteeler : de grondoorzaak van de oorlog blijft bestaan : de wedijver tussen Duitsland en het nog militair superieure Amerika. Deze rivaliteit, uitgevochten via de verschillende nationalistische fracties, zal de "vrede" opnieuw doen uiteenspaten. De V.S. bewapenen en

trainen volop hun bondgenoten, terwijl Duitsland op dit moment via zijn economische macht en het zogenaamde wederopbouwprogramma, zijn posities tracht te versterken.

Door het Dayton-akkoord wordt de ethnische opdeling versterkt en verder doorgevoerd. Het wettigt daarmee de wreedheden, slachtingen de deportaties. Dit geeft voer voor ontelbare conflicten, die door de VS of Duitsland kunnen aangewakkerd worden.

Onder allerlei voorwendsels ("humanitair", "verdediging van de mensenrechten" en "steun aan het zelfbeschikkingsrecht"), verspreidt zich meer en meer een militaristische mentaliteit, die ons wil gewennen aan de idee dat de NAVO-legers de politie-agent zijn van de Balkan, van Oost-Europa, de hele wereld ... Men wil de publieke opinie doen geloven dat de "humanitaire" interventies van de NAVO en de UNO een einde zouden maken aan de oorlog. Maar elke interventie van de grootmachten heeft de confrontaties verergerd en steeds meer geweld en slachtingen veroorzaakt.

De vredesbeweging moet zich distancieren van deze politiek en strijden om de juiste orde-woorden binnen te brengen bij de publieke opinie.

Stop de NAVO-interventie.

Terugtrekking van de Belgische troepen.

Steun aan alle krachten die opkomen voor een ééngemaakt, onafhankelijk, democratisch en multi-etnisch Joegoslavië.

(1) Javier Solana, De rol van de NAVO in Bosnië - een nieuwe koers zetten voor het Bondgenootschap, NAVO-kroniek, nr.2, maart 1996, p.3-6; (2) G. Joulwan, SHAPE en IFOR passen zich aan aan de behoeften van morgen, NAVO-kroniek, nr.2, maart 1996, p.6-9;

Kosovo ervaart 'Dayton' als verraad

Van onze correspondent
Bart Rijs

PRISTINA

oorde de Albanen in Kosovo is het redesakkoord van Dayton een deslusie, ze voelen zich door de wereld in de steek gelaten. De internationale bemiddelaars hebben de situatie in de provincie gelaten voor wat die is. De Servische minderheid is ongestoord doorgaan met de onderdrukking van de Albanese bevolking.

Sterker: de internationale gemeenschap heeft de grenzen van het nieuwe Joegoslavië feitelijk erkend en daarmee een eind gemaakt aan de Albanese droom van een onafhankelijke Republiek Kosova. 'Dayton was een schok,' zegt Mahmut Bakalli. Ooit was hij de hoogste communistische functionaris in de autonome provincie; nu is hij, net als alle Albanese leiders in Kosovo, actief in de politieke ondergrondse. 'Wij hebben afgezien van geweld en gehoopt dat de wereld dat naar waarde zou schatten. Maar als de positie van de Albanen niet verbetert, zullen we een andere oplossing moeten zoeken.'

De Albanen, die 90 procent van twee miljoen inwoners van Kosovo uitmaken, hebben zich zes jaar lang voorbeeldig gedragen. Sinds Milosevic in 1989 zijn tanks de straten van de provinciehoofdstad Pristina opstuurde en een eind maakte aan de autonomie, hebben ze alleen lijdzaam verzet gepleegd en de wereld zo een tweede ernstige crisis op de Balkan bespaard. De Albanen zetten hun eigen, half-legale gezondheidszorg, sociale hulp, onderwijs en politieke instellingen op. Intussen verdroegen ze stoïcijns de discriminatie en het dagelijkse ge-

weld van de Servische politie.

In een door de Servische autoriteiten als illegaal bestempeld referendum stemden de Albanen in 1991 massaal voor een 'onafhankelijke Republiek Kosova' en kozen ze de literatuurcriticus en leider van de Democratische Liga van Kosovo (LDK) Ibrahim Rugova tot de eerste 'president'. Rugova heeft de gemeedren in de provincie gekalmeerd uit vrees dat de Serviërs een oorlog zouden beginnen. Ondertussen vroeg hij de internationale gemeenschap druk uit te oefenen op de Serviërs om de onafhankelijkheid te erkennen.

Kritiek groeit op politiek van lijdelijk verzet

Het bordje 'Voor honden en Albanen verboden' is weliswaar verdwenen van de deur van het Grand Hotel - het Servische bolwerk in Pristina - en de zwaar bewapende Servische milities rijden niet langer door de straten, maar de onderdrukking is nauwelijks verminderd. Albanen hebben nog steeds geen recht op onderwijs in hun moedertaal, kunnen geen werk vinden, worden zonder aanleiding door de politie gearresteerd en afgeleid en kunnen moeilijk paspoorten krijgen.

De Verenigde Staten en de landen van de Europese Unie hebben wel sympathie voor de Albanese

zaak, maar laten er tegelijkertijd geen misverstand over bestaan dat ze het streven naar onafhankelijkheid niet steunen. Voor de meeste landen zou het voldoende zijn wanneer Servië de autonomie van Kosovo herstelt. Alleen de VS hebben diplomatieke erkenning van Joegoslavië (Servië en Montenegro) afhankelijk gemaakt van de handhaving van mensenrechten in Kosovo; de EU-landen zijn verdeeld over de eisen waaraan Servië moet voldoen.

Hoewel Rugova nog steeds zeer wordt gerespecteerd door de Albanen in Kosovo, groeit de kritiek op de zijn politiek. 'De apathie is totaal,' constateert Shkelzen Maliqi, een vooraanstaande Albanese intellectueel. 'Rugova was ideaal voor de periode dat we niet in actie konden komen. Maar hij heeft de organisatie van de Albanese beweging verwaarloosd en zich laten omringen door diletanten.'

Onder leiding van mensenrechtactivist Adem Demaci - vanwege zijn 27 jaar als politiek gevangene wel de Mandela van Kosovo genoemd - pleiten steeds meer Albanen voor verzet tegen wat zij 'de Servische bezetting' noemen. Nu zijn protestacties, demonstraties en zelfs opstandige graffiti nog uit den boze. Nu de kans op een nieuwe oorlog sterk is afgenomen, wil Demaci dat Albanen scholen, bedrijven en de universiteit blokkeren om duidelijk te maken dat de Albanen hun rechten opeisen. 'Misschien zal dat slachtoffers tot gevolg hebben, misschien zullen er 10 of 20 duizend mensen omkomen, maar dat is de enige manier om te laten zien dat we het menen,' zei hij onlangs tegen het Albanese weekblad Zeri.

De Democratische Liga van Kosovo houdt vooralsnog vast aan de oude strategie. De LDK-leiding denkt dat concessies van Servië onvermijdelijk zijn. 'Servië is uitgeput en heeft geen fondsen meer om de onderdrukking in Kosovo te betalen,' zegt Fehmi Agani, vice-president van de LDK en architect van de strategie van lijdelijk verzet. 'Er zijn redenen om te geloven dat Belgrado binnenkort internationale bemiddeling zal aanvaarden. Het zou niet de eerste keer zijn dat Milosevic een ommezwaai maakt.'

Er zijn inderdaad tekenen dat de Servische president voorbereidingen treft voor onderhandelingen. De laatste maanden zijn de fientiekste Servische nationalist in Kosovo uit hun functies gezet of zelfs op beschuldiging van corruptie in de gevangenis verdwenen. De federale minister voor Minderheden heeft aangeboden de Albanese kinderen terug te nemen op de scholen; de jaren in de - illegale - Albanese klassen zouden zelfs gewoon meetellen voor de diploma's.

De onderhandelingen over de status van Kosovo kunnen wellicht jaren duren, denkt politiek deskundige Maliqi. Sommige Albanese leiders zijn inmiddels bereid een 'Federale Republiek Kosovo' binnen Joegoslavië te accepteren - wat nog altijd mijlenver is verwijderd van het Servische standpunt. 'Op de Balkan bestaan twee belangrijke vragen,' zegt de Maliqi. 'De Servische en de Albanese. Dayton heeft een voorlopig antwoord gegeven op de Servische vraag. De Albanese vraag kan nog wel even worden uitgesteld, maar uiteindelijk moet er een antwoord komen. Anders komt er over vijf of tien jaar toch nog oorlog.'

Kwestie-Kosovo wordt in Servië bespreekbaar

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

Voor het eerst heeft een prominente Serviër zich serieus uitgelaten over het pijnlijkste probleem van Servië: de toekomst van Kosovo, de door Albanen bewoonde provincie die nu al zeven jaar zucht onder een door de Servische leider Slobodan Milošević opgelegd apartheidregime.

Aleksandar Despić, de voorzitter van de invloedrijke Servische Academie van Kunsten en Wetenschappen (SANU), hield twee weken geleden op een bijeenkomst van SANU de Serviërs een dilemma voor: ofwel ze geven de onderdrukte Albanen van Kosovo - negentig procent van de bevolking - de kans zich te integreren en zich te identificeren met Servië, ofwel ze staan Kosovo toe zich vreedzaam en in goed overleg van Servië af te scheiden. Als deze twee mogelijkheden beide worden afgewezen - en dat zijn ze tot nu toe, en wel radicaal - is het alternatief een geweldsexplosie à la Bosnië.

Kosovo, aldus Despić, is „het belangrijkste strategische probleem voor de toekomst van het Servische volk”. De Albanen hebben een extreem hoog geboortenverschoot. De bevolkingsexplosie onder de Albanen zal binnen enkele decennia van Servië „een tweetalig land” maken. Dat werpt de vraag op of, en zo ja wanneer de Albanen op grote schaal kunnen gaan deelnemen aan het publieke leven in Servië, waarvan ze nu al jaren zijn uitgesloten. „Als de problemen van de etnische, en dus taalkundige, religieuze en culturele dualiteit terzijde kunnen

worden geschoven, als Servië in de toekomst een echte rechtsstaat wordt, en als die staat door de Albanen wordt geaccepteerd, kan Kosovo binnen de grenzen van Servië van onbetwistbare waarde zijn”, aldus Despić. Niet alleen blijven in dat geval „de bronnen van de Servische geest binnen Servië”, maar dat geldt ook voor het economische potentieel van de provincie, die rijk is aan delfstoffen.

Als de Serviërs die eerste optie blijven afwijzen, aldus de SANU-voorzitter, moet de tweede optie worden gekozen en moet afscheiding van Kosovo bespreekbaar worden: „Als wordt besloten dat [integratie van de Albanen] niet goed is voor het Servische volk en dat etnische dualiteit de onoplosbare problemen oplevert die eerder hebben geleid tot het uiteenvallen van het voormalige Joegoslavië, moet men met diegenen die ijveren voor afscheiding van Kosovo gaan praten over een vreedzaam en beschaafd uiteengaan, om de tragische ervaringen van het recente verleden te voorkomen”.

Het pleidooi van Despić voor een rationele benadering en een open bespreking van het probleem-Kosovo - dat later in het enige onafhankelijke dagblad van Servië, *Naša Borba*, werd afgedrukt - is hoogst opmerkelijk. Kosovo is een taboethema in Servië sinds Slobodan Milošević in 1989 tot vreugde van vrijwel alle Serviërs de felle nationalistische campagne, waarmee hij vanaf 1987 zijn macht had geconsolideerd, bekroonde met de afschaffing van de grondwettelijk

vastgelegde autonomie van Kosovo.

Sindsdien heerst in Kosovo de knoet. De Albanen zijn massaal ontslagen uit alle bestuursfuncties, uit de gezondheidszorg, het onderwijs, de media, de rechtspraak en de politie. Ze krijgen geen sociale hulp, ze worden op elk gebied gediscrimineerd en ze worden de laatste jaren zelfs uit hun woningen gezet om plaats te maken voor Serviërs die uit Kroatië of Bosnië zijn gevlucht of verdreven. Kosovo is militair uitzonderingsgebied. Meer dan tweehonderd Albanen zijn de afgelopen jaren door de geheel uit Serviërs en Montenegrijnen bestaande politie gedood en nog steeds is sprake van omvangrijke schendingen van de mensenrechten: nog in april meldde de Internationale Helsinki Federatie te beschikken over details van 3.600 gevallen van politieke willekeur jegens Albanen en van 2.666 gevallen van foltering en mishandeling van Albanese gevangenen, waarbij zestien Albanen zouden zijn bezweken.

De Albanen van Kosovo zijn sinds 1989 ondergronds gegaan. Georganiseerd in de Lidhja Demokratike e Kosovës (Democratische Liga van Kosovo, LDK) van de (ondergrondse) 'president' van Kosovo, de literatuurcriticus Ibrahim Rugova, regelen ze hun eigen ondergrondse onderwijs, hebben ze hun eigen ondergrondse ziekenzorg en hun eigen sociale dienst, zelfs hun eigen ondergrondse politie, parlement en regering. Ze financieren deze parallelle samenleving met een eigen belastingdienst en geld van de diaspora, de in West-

Europa werkende Albanen. De LDK, aanvankelijk voorstander van een herstel van de in 1989 afgepakte autonomie, eist nu volledige onafhankelijkheid van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Kosovo.

Alle pogingen van de internationale gemeenschap om het probleem-Kosovo te betrekken bij een alomvattende vredesregeling in ex-Joegoslavië zijn stukgelopen op de hardnekkige weigering van Joegoslavië om het internationaal te bespreken: Kosovo, zegt men in Belgrado, is een Servisch probleem waar die internationale gemeenschap niets mee te maken heeft.

Elke oplossing van het probleem-Kosovo wordt verhinderd door de niet te onderschatten emoties bij de Serviërs over Kosovo: zij zien Kosovo als de bakermat van de Servi-

sche beschaving, want hier ontwikkelden ze eeuwen geleden hun identiteit, hier verloren ze in 1389 in de Slag op het Merelveld tegen de Turken voor vijf eeuwen hun onafhankelijkheid, hier staan nog altijd de belangrijkste Servische kloosters: opgave van Kosovo en autonomie voor de Albanen zijn ondenkbaar. Servische nationalist vinden zelfs dat de 1,1 miljoen Albanen simpelweg uit Kosovo moeten worden verdreven.

Het pleidooi van Despić kan deze taboesfeer doorbreken en het probleem bespreekbaar maken. Despić, de eerste Serviër die openlijk stilstaat bij de mogelijkheid van een afscheiding van Kosovo, waar schuwde de Servische leiders voor een herhaling van „de fundamentele fouten die de Servische politici sinds 1814 hebben gemaakt”. De laatste van die fouten, zei hij, werden gemaakt toen de Serviërs de wereld uitdaagden met de vorming van Servische republieken in Kroatië en Bosnië - initiatieven die eindigden in „een verschrikkelijke oorlog”.

Despić stak de hand in eigen boezem door - indirect en zonder haar met name te noemen - zijn eigen SANU mede-verantwoordelijk te stellen voor het onheil dat over Joegoslavië is gekomen. In 1986 gaf de SANU haar fameuze 'Memorandum' uit - een Servisch-nationalistisch pamflet waarmee de aanzet werd gegeven tot een golf van nationalistische hysterie die vanaf 1987 door Slobodan Milošević werd benut om aan de macht te komen en aan de macht te blijven en die later leidde tot de ondergang van het ou-

de Joegoslavië en oorlogen in Slovenië, Kroatië en Bosnië. „De ontwikkeling van het nationale bewustzijn, en van de nationale intolerantie, als gecompliceerd fenomeen dat kenmerkend is voor primitieve en duisterse delen van de psyche, vond het eerst plaats in intellectuele kringen, vóórdat de losgemaakte energie werd gekanaliseerd door de politici”, zo formuleerde Despić de historische schuld van de SANU.

Het opmerkelijke pleidooi van Despić is sindsdien - voorspeld - gehokeld door nationalistische Servische politici en door politieke partijen die het verleden vertegenwoordigen, zoals de Communistenbond, maar geprezen door de democratische oppositie en door de LDK, de partij van de Albanen in Kosovo. De vice-voorzitter van de LDK, Fehmi Agani, concludeerde uit Despić' betoog dat „de nationalistische agressie [van de Serviërs in Kosovo] is verslagen” en dat Despić' pleidooi „bijna overeenkomt met het concept van een onafhankelijk Kosovo.”

Het zal nog lang duren voordat het door Despić geschilderde dilemma serieus kan worden besproken in Servië, dat nauwelijks nog onafhankelijke media (en dus nauwelijks debat) kent en waar Milošević als bijna-alleenheerser de dienst uitmaakt. Maar dat Despić - wellicht met instemming van Milošević, die nooit terugschrikt voor een proefballonnetje - dat dilemma openlijk heeft kunnen formuleren is toch een belangrijke doorbraak, gezien de jarenlang durende onbespreekbaarheid van Kosovo's status binnen Servië.

'Mostar kan eind dit jaar op eigen benen staan'

Gesprek met vertrekkend EU-bestuurder Koschnick

Vandaag is de laatste officiële werkdag van HANS KOSCHNICK, die de tussen moslims en Kroaten verdeelde stad Mostar sinds 1994 namens de EU bestuurt. Elke D-mark humanitaire en economische hulp is er eerlijk besteed, zegt hij, maar de hereniging wil nog niet vloten. Vraaggesprek met „een optimist“.

Door onze redacteur
HANS STEKETEE

MOSTAR, 25 MAART. In het kantoor van Hans Koschnick in Mostar hangen afbeeldingen van de surrealistische schilder Magritte. Maar Koschnick, die deze stad in het zuiden van Bosnië-Herzegovina sinds 1994 namens de Europese Unie bestuurt, maakt zich weinig illusies. Herzeg-Bosna, de 'zelfstandige republiek van Bosnische Kroaten', „wordt niet erkend in het Dayton-akkoord, maar in Mostar is zij een feit“, zegt Koschnick aan de vooravond van zijn vertrek. „En ik heb alleen met realiteiten rekening te houden.“

Koschnicks taak was het herenigen van in totaal zo'n 100.000 moslims en Kroaten die nu elk een stadshelft bewonen. Als hij straks de deur van zijn kantoor achter zich dichttrekt, is hem dat nog niet gelukt. Elders in Bosnië werken die twee groepen — zij het moeizaam — samen in een federatie. Zo niet in Mostar, waar hun oorlog van 1993 en 1994 alleen tijdelijk bevroren lijkt. Er is weinig verkeer tussen de stadsdelen en de gemengde politiepatrouilles zijn volgens EU-bronnen nog niet veel meer dan „kosmetisch“.

De moslims, in het geruïneerde oosten plus een kleine enclave op de westoever van de Neretva wonen, luisteren vooral naar Sarajevo. De Kroaten van 'Mostar-West' houden hun kompas op Zagreb gericht en maken zo goed als deel uit van het buurland. Belen naar Split in Kroatië is een interlokaal gesprek. Betalen in Mostar-West gaat in Kroatische kuna's en bij de laatste verkiezingen in Kroatië konden de 291.000 Bosnische Kroaten voor het parlement in Zagreb meestemmen.

„Toch blijf ik optimistisch“, zegt de volumineuze Duitser, voormalig SPD-burgemeester van Bremen. „Na de verkiezingen in mei zal er een moslim-Kroatisch

gemeentebestuur zijn dat de meeste taken van de EU-kan overnemen. Mostar kan dan essentiële taken zoals energievoorziening, politie en openbaar vervoer zelf uitvoeren. Aan het eind van dit jaar kan Mostar op eigen benen staan.“

„Dat is voor een deel wishful thinking. Ten eerste is het mogelijk dat de verkiezingen worden uitgesteld. Ten tweede erkent Koschnick dat het EU-mandaat na 23 juli „waarschijnlijk met een jaar moet worden verlengd“, om nieuwe uitbarstingen van haat te blijven smoren. Wat de Kroaten van de EU-aanwezigheid vinden bleek op 7 februari, toen zij Koschnick aanvielen. Ook verzetten de Kroaten zich tegen samenwerking zolang de moslims vasthouden aan hun eis dat verdreven moslims uit 'West' naar hun huis kunnen terugkeren. Dat is voor de meeste Kroaten in 'West' onacceptabel omdat ze het gevoel zou geven voor niets oorlog te hebben gevoerd.“

Hoe uitvoerbaar Koschnicks taak wordt gevonden, blijkt wel uit het aantal kandidaten voor zijn opvolging. „Men stond er

niet voor in de rij“, grijnst hij.

Het is te hopen dat zijn opvolger — Perez Casado, oud-burgemeester van de Spaanse stad Valencia — goed tegen de geur van zeer veel oude sigaren kan. Want om negen uur 's ochtends, hangt in Koschnicks werkkamer in Hotel Ero al een deinend rookgordijn. Telkens als hij in de lucht schrijft of zijn grote handen voor zijn buik vouwt, valt er as op zijn blauw wollen vest.

Heeft de EU in Mostar mogelijk alleen symptomen onderdrukt in plaats van de oorzaken van het conflict verholpen?

„Daar zit iets in, maar toch is er een algemeen gevoel dat de vrede beter bewaard is als wij vertrekken. Ik kan ze niet dwingen van elkaar te houden, maar samenwerken kan wel, als ze maar bedenken dat het in hun gezamenlijk belang is.“

„Het Dayton-akkoord gaat uitsluitend over gezamenlijke belangen van de drie partijen. Die belangen zijn: rehabilitatie voor degenen met een slechte naam, het vinden van nieuwe vrienden voor degenen die zijn geïsoleerd, en re-

constructie van de verwoeste economieën. Waarom zou de EU zich inspannen om Kroatië privileges te geven als het in Mostar de federatie blijft saboteren, of als het Oost-Slavonië met geweld zou willen terugkrijgen? Ik denk dat [de Kroatische president] Tudjman dat heel goed weet.“

„Europa heeft ook een belang: vrede in Europa. Met 'Dayton' hebben wij gezegd: Als de Balkan iets van ons wil, willen wij iets van de Balkan. Zagreb, Belgrado en Sarajevo beseffen dat.“

Maar gaat het in Mostar niet vooral om lokale krachten? De Kroaten haten u. De burgemeester van Mostar-Oost, Safet Oručević, trad af nadat u begin deze maand de door u voorgestelde gemeenschappelijke zone op Kroatisch verkleinde.

„Oručević trad af omdat de Bosnische regering hem tijdens het overleg over die zone in Rome niet steunde. De moslims hadden al ingestemd met een verkleining. De moslims zijn het probleem dus niet. De vraag is of ik kan samenwerken met het Kroatische bestuur, dat een rel organi-

seert [op 7 februari] en een Kroatische politie die niet intervieneert als mijn leven wordt bedreigd.“

Weinigen geloven in vrede. Ze herstellen hun huizen alleen omdat de EU hun salaris betaalt, zeggen ze.

„Dat is normaal. In 1994 is het herstel begonnen. Niemand ontving loon. Nu betalen we, vooral aan moslim-zijde. Niet te veel en geleidelijk. Dat steunt de federatie en het brengt de economische cyclus opnieuw in beweging.“

En het helpt de corruptie.

„Ik weet zeker dat aan beide zijden een deel van het EU-geld in de zakken van de mafia verdwijnt, maar ik ben te lang burgemeester van Bremen geweest [van 1967 tot 1985] om te veinzen dat dat uniek is. De corruptie is op zichzelf het probleem niet, maar het gedrag dat daarmee samenhangt. Kopstukken uit de lokale misdaad zijn vaak charismatische officieren in het leger geweest. En veel huidige politieagenten in Mostar-West hebben als soldaat

gediend in het HVO [het Bosnisch-Kroatische leger]. Denk je dat zulke agenten nu hun oude leiders en gevechtsmakkers gaan arresteren die nu in de misdaad zitten? De mafia gedijt op de oude oorlog.“

„Daarom juich ik het toe dat Zagreb agenten heeft gestuurd die meedoen aan de gezamenlijke patrouilles. Het is in het belang van Kroatië om hier een eind aan de smokkel [van auto's, wapens, drank, sigaretten, kleding en voedsel] te maken, want die verloopt via Kroatië en de Kroatische schatkist moet dus de gedeerde belastinginkomsten bijpassen.“

De Kroaten verwijten u dat uw bestuur inefficiënt en oneerlijk is.

„Wij hebben vijfduizend kinderen opnieuw een school gegeven of een crèche, zodat hun ouders weer kunnen werken en we hebben niet naar hun afkomst gevraagd. We hebben sinds 1994 4.500 huizen gerenoveerd, en water, gas en elektriciteit hersteld. Ons doel was daarbij altijd om eerst diegenen te helpen die dat het meest nodig hadden. Dat waren de moslims, want hun stadsdeel is voor zestig tot negentig procent verwoest omdat de Kroaten veel meer artillerie hadden. Een fifty-fifty-verdeling van geld was gewoon niet acceptabel. Maar afgezien van het herstel van woningen heeft iedereen evenveel gekregen.“

„Er is zo'n 200 miljoen mark in Mostar geïnvesteerd, maar daarvan is geen mark niet zo besteed als de inwoners van de stad zelf hebben aangegeven. Er is geen huis in 'Oost' of 'West' dat niet precies volgens hun eigen wensen is hersteld. En jaloezie is normaal. Als we een project in het oosten van Bremen uitvoerden waren ze aan de andere kant van de stad boos en omgekeerd.“

Velen geloven dat vrede staat of valt met de federatie, en dat de federatie staat of valt met Mostar. Hoe kunt u een optimist zijn?

„Ik weet heel goed dat vroeger niet terugkomt. Maar onze positie blijft dat er geen stad kan bestaan die ooit verenigd en nu in tweeën is gedeeld. Niemand kan uitleggen waarom dat zou moeten en het is eenvoudig op te lossen. De drie samenlevingen in Bosnië moeten zich voor elkaar openstellen. Doen ze het niet, dan worden we teruggedrongen in de negentiende eeuw.“

Hans Koschnick, hier samen met EU-commissaris Hans van den Broek. (Foto Reuter)

Sarajevo laat 109 Servische gevangenen vrij

MOSKOU/SARAJEVO, 25 MAART. De Bosnische regering heeft zaterdagavond 109 Bosnisch-Servische krijsgesvangenen vrijgelaten — enkele uren nadat de internationale contactgroep in Moskou had bedreigd de tweede donorconferentie over de wederopbouw van Bosnië af te gelasten als de Bosnische partijen niet eindelijk hun gevangenen vrijlaten.

Na de vrijlating van zaterdagavond worden er in Bosnië nog iets meer dan honderd krijsgesvangenen vastgehouden. Van hen zitten er nog 26 in gevangenis van de Bosnische regering, 51 worden er vastgehouden door de Bosnische Kroaten en 28 door de Bosnische Serviërs. De Bosnische Serviërs lieten vandaag een gevangene vrij, een moslim-journalist.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de vijf landen van de internationale contactgroep — de Verenigde Staten, Rusland, Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië — bespraken het haperende Bosnische vredesproces zaterdag in Moskou met hun collega's van Bosnië, Kroatië en Joegoslavië. Na afloop zei de Russische minister Primakov dat de Bosnische partijen hun gevangenen „onmiddellijk” moeten vrijlaten, op straffe van de afgelasting van de donorconferentie die op 12 en 13 april in Brussel wordt gehouden. Op die conferentie, die wordt georganiseerd door de Europese Unie en de Wereldbank, wordt geld bijeengebracht voor de wederopbouw van Bosnië.

Primakov tekende aan dat de drie Bosnische partijen hun gevangenen op grond van het vredesakkoord van Dayton al in januari hadden moeten vrijlaten en dat ze alle drie in gebreke zijn

in Moskou de internationale gemeenschap en de leiders van Bosnië, Kroatië en Joegoslavië op stappen te ondernemen om de etnische opdeling van Bosnië te verhinderen. Hij zei dat er steeds meer aanwijzingen zijn dat de partijen „stilzwijgend instemmen met een opdeling van Bosnië-Herzegovina”.

Tijdens het overleg in Moskou beloofden de ministers uit Bosnië, Kroatië en Joegoslavië zich in te spannen voor de vrijlating van de gevangenen — verzekeringen die overigens niet langer werden geaccepteerd. De Britse minister Rifkind zei dat „in het licht van de ervaringen uit het verleden, zulke verzekeringen op zich niet meer acceptabel zijn”.

In de nacht van zaterdag op zondag liet de Bosnische regering de 109 Servische gevangenen vrij uit de gevangenis van Tuzla. Ze werden met vrachtwagens en bussen naar de bestandslijn bij Gračanica gebracht en aan de Bosnische Serviërs overgedragen. De Bosnische Serviërs en de Bosnische Kroaten lieten gisteren niemand vrij, maar beloofden dat wel de komende dagen te zullen doen. Een woordvoerder van Carl Bildt zei gisteren te verwachten dat de Bosnische moslims vandaag Ninko Divić en twee

'Dreiging terrorisme' IFOR: er zijn in Bosnië nog steeds Iraniërs

SARAJEVO, 27 MAART. De NAVO-vredesmacht in Bosnië IFOR, is er ondanks ontkenningen van Bosnische zijde van overtuigd dat er nog Iraanse mujahedeën in Bosnië zijn, die op geheime locaties Bosnische militairen opleiden. Dat wordt gezien als een ernstige schending van het vredesakkoord van Dayton.

Een woordvoerder van IFOR, kapitein Mark van Dyke, zei gisteren in Sarajevo: „Er blijft een dreiging uitgaan van buitenlandse strijdkrachten in Bosnië, de dreiging van terroristische activiteit.”

Op grond van het vredesakkoord moesten uiterlijk 19 januari alle mujahedeën — islamitisch-fundamentalistische: vrijwilligers uit landen als Iran, Afghanistan, Algerije en Egypte die in de oorlog aan de kant van de moslims hebben gevochten — en alle andere buitenlandse militairen uit Bosnië zijn vertrokken. Ondanks verzekeringen van de Bosnische regering dat dit op tijd was gebeurd ontdekten Franse IFOR-soldaten midden februari nog een militair trainingskamp in Centraal Bosnië waar drie Iraniërs werden gearresteerd en waar wapens en explosieven werden aangetroffen.

Volgens Van Dyke zijn er aanwijzingen dat er nog steeds zulke opleidingscentra bestaan. „We zullen die vinden en soortgelijke actie [als in februari] ondernemen”, beloofde hij. Volgens bronnen rond IFOR bestaan er mogelijk tien kleine, geheime opleidingskampen in Centraal- en Noord-Bosnië. De nog in Bosnië aanwezige Iraniërs zouden opereren onder de bescherming van het Bureau voor Onderzoek en Documentatie, een inlichtingendienst die in januari werd opgericht en die alleen verantwoording schuldig is aan president Izetbegović. De eerste directeur van de dienst werd eerder deze maand onder druk van de VS en andere Westerse landen van zijn functie ontheven.

Eerder deze week gaf president Izetbegović in een brief aan twee Amerikaanse senatoren toe dat er nog vijftig tot zestig mujahedeën in Bosnië zijn. Maar de militaire eenheid waarin ze dienst deden zou zijn ontbonden en de mujahedeën zouden nu burgers zijn die Sarajevo niet wil wegsturen

omdat ze niet meer naar hun eigen land terug kunnen.

De Bosnische minister van Buitenlandse Zaken, Jadranko Prlić, zei gisteren in Washington dat de kwestie van de mujahedeën „een groot probleem” is in de relaties met de Verenigde Staten. „Veel zaken die met Bosnië te maken hebben hangen af van de vraag hoe dit probleem moet worden opgelost”, aldus Prlić. Hij stelde voor dat vertegenwoordigers van de regeringen van de VS en Bosnië gezamenlijk op zoek gaan naar „deze mujahedeën”.

De VS hebben hun hulp bij de opbouw, opleiding en bewapening van het Bosnische regeringsleger afhankelijk gesteld van het vertrek van de mujahedeën uit Bosnië.

De Bosnische Serviërs zijn hun belofte de laatste krijsgesvangenen uiterlijk gisteren vrij te laten, niet nagekomen. Een woordvoerder van de Hoge Vertegenwoordiger in Bosnië zei daar „diep teleurgesteld” over te zijn, temeer omdat de Bosnische regering en de Bosnische Kroaten de afgelopen dagen 119 Serviërs hebben vrijgelaten.

Wel werd het gisteren in Pale een principe-akkoord bereikt over een gevangenenruil tussen Bosnische Serviërs en Bosnische Kroaten. Die ruil zou binnen 48 uur moeten plaatshebben. Het akkoord voorziet ook in de vrijlating van Serviërs die in Kroatië gevangenen zitten en van een aantal Kroaten dat in Joegoslavië (Servië) wordt vastgehouden. Aantallen zijn in het principe-akkoord niet genoemd, maar voor zover bekend houden de Bosnische Serviërs nog 28 krijsgesvangenen vast, negentien Kroaten en negen moslims. De Bosnische Serviërs beweren bovendien dat in Kroatië negentig van hun mensen vastzitten. De Bosnische Kroaten houden nog veertig Servische gevangenen vast, de Bosnische regering 26. (Reuter, AP, AFP)

Door onze redacteur PETER MICHELSEN
Als het aan de Kroatische president Tudjman en zijn regerende partij, de Kroatische Democratische Gemeenschap (HDZ) ligt, worden de mogelijkheden van onafhankelijke media in Kroatië om het bewijs te kritiseren verder aan banden gelegd. Het Kroatische parlement beraadt zich over een nieuwe perswet, die in binnen- en buitenland veel kritiek heeft losgemaakt.
De perswet bestaat uit amendementen op de strafwet. Ze moeten een selectief groepje gezagsdragers — de president, de premier en de voorzitters van het parlement, het Constitutionele Hof en het Opperste Gerechtshof — beschermen tegen „laster” vanuit de media en ze moeten de onthulling van staatsgeheimen in de media tegen gaan. De amendementen voorzien in straffen van een half jaar voor journalisten die geneemde staatsdienaren belasteren, tot drie jaar voor journalisten die staatsgeheimen publiceren. Volgens de nieuwe bepalingen hoeft de openbare aanklager niet de kwaadwilligheid van de journalist te bewijzen en hoeft hij

evenmin aan te tonen dat de 'laster' berust op valse gegevens. Volgens de belangrijkste oppositiepartij, de sociaal-liberale HSLS, komen de nieuwe bepalingen neer op een inperking van de persvrijheid en doen ze denken aan de in 1991 in Kroatië afgesloten communisme perswet van het vroegere Joegoslavië. „Het amendement is zo prachtig vaag geformuleerd dat vrijwel alles tot staatsgeheim kan worden uitgeroepen”, zegt parlementarier Mato Arlović van de HSLS. Ook juridisch deugt de wet volgens hem niet. Staatsfunctionarissen die een staatsgeheim verklappen zijn al strafbaar. Nu worden journalisten gestraft voor een delict waarvoor al iemand is veroordeeld.

Een andere opposant, Božo Kovačević, vroeg zich af of de nieuwe wet voorziet in de bestrafing van journalisten die onthullen hoe overheidsdienaren zich uit de staatskas vertrijken — dat immers kan tot staatsgeheim worden bestempeld. Dat in het overheidspaparaat velen zich aan corruptie schuldig maken wordt door bijna niemand betwist. „Men moet staatsambtenaren verbieden staatsgeheimen te verklappen, en niet media bestraffen als ze ze die publiceren”, aldus Kovačević.

De Kroatische Journalistenbond, die rond tachtig procent van alle journalisten vertegenwoordigt, protesteerde. In een open brief aan het parlement kondigde de bond aan „journalisten die het slachtoffer worden van deze wet te zullen beschermingsapparaat velen zich aan corruptie schuldig maken wordt door bijna niemand betwist. „Men moet staatsambtenaren verbieden staatsgeheimen te verklappen, en niet media bestraffen als ze ze die publiceren”, aldus Kovačević.

De internationale organisatie Reporters sans Frontières protesteerde bij Tudjman wegens de vaagheid van de tekst en het feit dat de media worden blootgesteld aan „ongereguleerde vervolging”. Dat Tudjman — die eerder deze maand zijn critici uitmaakte voor „verraders en spionnen” — een perswet überhaupt noodzakelijk acht, is op zich verbazingwekkend, want Kroatië telt nog maar twee onafhankelijke

bladen, het dagblad *Novi List* en het weekblad *Feral Tribune*. Het Kroatische bewind is er de afgelopen jaren in geslaagd de andere onafhankelijke media op te rollen. In 1992 werd *Danas* uit de klosteren verbannen. Verder volgden de televisiekanalen van de redacteuren gekapt en werd het blad uiteindelijk aan een nationalist verkocht. De onafhankelijkheid van *Slobodna Dalmacija* werd door de „privatsering” om zeep geholpen: de meeste aandelen kwamen terecht in handen van een aanhanger van Tudjman. En de invloed van de laatste twee onafhankelijke bladen is maar beperkt. *Feral Tribune* wordt bijna alleen gelezen door intellectuelen die toehalpen Tudjman zijn.

Op weg naar zelfcensuur

Multi-etnisch Bosnië kan nog worden gered

J.H. Sampiemon

De officiële doelstelling van de Amerikaanse regering is Bosnië te doen herleven als multi-etnische staat. Aangezien tot vorig jaar zomer de Bosnische regering bezig was de oorlog te verliezen, was Washington bereid haar te ondersteunen, ook al was bekend dat die regering werd beheerst door de factie der moslims. Het Amerikaanse Congres ging zelfs nog een stap verder: de volksvertegenwoordigers eisten opheffing van het wapenembargo voorzover het de Bosnische Kroaten en de Bosnische moslims hinderde om op het slagveld een tegenwicht te vormen tegen de toen nog oppermachtige Serviërs. De inval van het Kroatische leger in de Krajina en de Bihać-enclave plus de bombardementen door de NAVO hebben vervolgens de krijgskansen doen keren.

De tegenstelling tot de Europeanen en de Amerikanen bereid een geloofwaardig Bosnisch leger op de been te helpen zodat de nogal ingewikkelde staatkundige constructie die zij straks in de voormalige republiek Bosnië achterlaten, eventueel hernieuwde Servische aanslagen kan weerstaan. De Europeanen vrezen dat een versterkt Bosnië nog wel eens voor nieuwe problemen zou kunnen zorgen. Maar ook voor de Amerikanen doet zich een niet gering probleem voor: de voortge-

damentalistisch model.

Niet alleen de NAVO-suggestie dat er veel meer mujahedeën zijn achtergebleven dan Izetbegović wil toegeven, wijst in die richting, ook de laconieke reactie van de Bosnische autoriteiten op de Servische exodus uit Sarajevo geeft te denken. Bovendien komen uit de Bosnische diaspora in Europa onrustbarende verhalen. Sinds Bosnië in Dayton is verdeeld in een Servisch, een Kroatisch en een moslimdeel voelen Bosnische ontheemden van gemengde afkomst zich als vaderlandslozen. Berichten van achtergebleven familie en vrienden zijn allesbehalve een aanmoediging om de weg terug in te slaan in de hoop have en goed en baan weer terug te krijgen. Zelfs Serviërs en Kroaten die aan de verdediging van Bosnië hebben deelgenomen, zouden zich onder de nieuwe omstandigheden minder op hun gemak voelen.

Voor Bosnische vluchtelingen van islamitische origine zijn de problemen zo mogelijk nog groter. De fundamentalistische islam die zich volgens berichten van het thuisfront van Bosnië meester maakt, is hun niet alleen vreemd, maar zijn tentakels strekken zich zelfs uit naar de verblijfplaatsen die de ontheemden elders hebben gevonden. Er is sprake van aanzienlijke druk op individuele moslimvluchtelingen in Europa voor het afstaan van een fikse maandelijks bijdrage aan de goede zaak. Waartegenover dan niet een blijde ontvangst behoeft te staan: de vluchtelingen hebben zich immers onttrokken aan de verdediging van het vaderland.

Het is bijzonder moeilijk dergelijke verhalen te verifiëren. Zij doen ook de ronde binnen andere groepen vreemdelingen die hun vaderland wegens oorlog en vervolging hebben verlaten en die in de landen van opvang worden geconfronteerd met organisaties van twijfelachtig allooi die in de een of andere vorm op hen (trachten te) parasiteren. Angst onder de slachtoffers, en in het bijzonder overgeërfd angst voor alles wat autoriteit is, sluiten praktisch uit dat tegen dergelijke activiteiten doelmatig kan worden opgetreden. Het leed wordt doorgaans in stilte en persoonlijk isolement ondergaan.

Mag het als gevolg van tolerante wetgeving en angst onder mogelijke getuigen moeilijk tot onmogelijk zijn om in de landen van opvang voldoende afweer te ontwikkelen tegen organisaties en individuen met een geheime agenda, in Bosnië zelf zijn er voor de internationale gemeenschap toch genoeg aangrijpingspunten om het afglijden van de staat in fundamentalistische richting tegen te gaan. De landen die er troepen hebben gelegerd, politieke waarnemers hebben gestationeerd en anderszins bijdragen aan de wederopbouw van het gebied beschikken over middelen die de autoriteiten tot inkeer zouden kunnen brengen.

Daarbij is de veronderstelling dat als er maar voldoende vluchtelingen uit het buitenland terugkeren de balans als vanzelf in evenwicht komt, nogal naïef. Er zijn door de jarenlange oorlog zoveel woningen, gebouwen en infrastructuur verwoest dat wat er nog aan leefruimte over is zonder veel omhaal door de honderdduizenden ontheemden die de oorlog in eigen land hebben overleefd in bezit wordt genomen. Als er geen programma van geleide en beschermde terugkeer wordt ontwikkeld, zal de Bosnische diaspora zich tot een permanent verschijnsel ontwikkelen. Multi-etnisch en multi-cultureel Bosnië met Sarajevo als historisch ijkpunt zal dan definitief geschiedenis zijn.

J.H. Sampiemon is redacteur van NRC HANDELSBLAD

Nodig is een programma voor geleide terugkeer

zette aanwezigheid in Bosnië van mujahedeën uit Iran en andere de- vs minder welgevallige islamitische landen.

In een brief aan een tweetal Amerikaanse senatoren die hadden geëist dat de militaire samenwerking tussen Bosnië en Iran ingevolge het Dayton-akkoord zou worden beëindigd, heeft de Bosnische president Alija Izetbegović verklaard het niet in overeenstemming te achten met de morele code van zijn land mensen uit te zetten „die met ons hebben meegevochten en nergens heen kunnen omdat zij niet naar hun land van herkomst kunnen terugkeren”. Izetbegović liet in het midden waarom dat laatste het geval was. Het zou hier gaan om vijftig tot zestig Iraniërs wier eenheid begin dit jaar was opgeheven. Zij zouden de Bosnische nationaliteit hebben gekregen en sommigen van hen zouden Bosnische vrouwen hebben getrouwd.

De Bosnische autoriteiten onderstrepen dat er geen Iraanse instructeurs bij de Bosnische strijdkrachten zijn ingedeeld. Maar volgens een officiële NAVO-woordvoerder opereren vreemde eenheden in „kleine groepen”. Andere NAVO-bronnen spreken van reeksen van Iraniërs, meestal instructeurs van hogere rang, die zijn gebleven onder de dekmantel van de Bosnische geheime dienst die rechtstreeks aan de president rapporteert.

De Amerikanen zeggen de Iraanse aanwezigheid in Bosnië te beschouwen als een risico voor hun IFOR-troepen. In ieder geval versterkt zij het extremistische element in de moslimbevolking. Dat de Bosnische regering destijds in haar nood niet al te kieskeurig kon zijn bij het aanboren van hulpbronnen, is vanzelfsprekend. Dat de geboden hulp haar met dankbaarheid vervult eveneens. Maar langzamerhand krijgt zij de schijn tegen zich, de schijn namelijk dat zij de herrijzenis van een multi-etnische samenleving weliswaar belijdt, maar in werkelijkheid uit is op de schepping van een moslimstaat naar fun-

Donorlanden waarschuwen Bosnische S

Door onze redacteurs
WIM BRUMMELMAN
EN ROBERT VAN DE ROER
BRUSSEL, 15 APRIL. De tweedaagse donorconferentie voor de wederopbouw van Bosnië, afgelopen week in Brussel, is volgens de deelnemers met succes afgesloten, ondanks het wegblijven van de Bosnische Serviërs. De vertegenwoordigers van vijftig landen en dertig organisaties zegden in totaal 1,23 miljard dollar toe, een fractie meer dan de 1,2 miljard die was gevraagd. Carl Bildt, die de civiele hulp aan Bosnië coördineert, sprak zaterdag na afloop van „een goede dag voor Bosnië en een goede dag voor de vrede”. De Bosnische premier, Hasan Muratović, zei „dankbaar” te zijn en meende dat de donorconferentie „aan onze verwachtingen heeft voldaan”. Hij zei ook dat het nu zaak is, mede met het oog op de verkiezingen in september, de toezeggingen voor hulp snel om te zetten in activiteiten: „De tijdsfactor is cruciaal. De hulp moet nu worden gegeven.”

Nederland is een van de belangrijkste donoren van Bosnië. Op de slotdag maakte minister Pronk van Ontwikkelingssamenwerking bekend dat Nederland nog eens vijftig miljoen dollar uittrekt, een verdub-

beling van het bedrag dat al in december op de eerste hulpconferentie voor Bosnië was toegezegd. Ongeveer een derde van het nieuwe hulpbedrag is bedoeld voor het inschakelen van het Nederlandse bedrijfsleven bij de wederopbouw in Bosnië.

Ook op de tweede dag van de conferentie — georganiseerd door de Europese Commissie en de Wereldbank — ontbrak de Bosnisch-Servische delegatie. Ondanks eerdere afspraken weigerde de Bosnisch-Servische premier Rajko Kasagić deel uit te maken van de officiële Bosnische delegatie. In Brussel werd daarin de hand gezien van de 'president' van de 'Servische Republiek', Radovan Karadžić, die volgens het Dayton-vredesakkoord geen politieke functies meer mag uitoefenen en voor het VN-tribunaal in Den Haag moet verschijnen.

Op de conferentie werd duidelijk gemaakt dat het 'aanblijven' van Karadžić de economische hulpverlening aan de 'Servische Republiek', in oppervlakte bijna de helft van Bosnië-Herzegovina, ernstig zal bemoeilijken. De meeste dono-

ren, inclusief Nederland, willen wel humanitaire hulp geven aan de bevolking, maar voelen er niets voor structurele steun te geven aan een gebied dat nog onder controle staat van „oorlogsmisdadigers”, zoals werd gezegd.

Europees Commissaris Hans van den Broek verklaarde dat onderscheid moet worden gemaakt tussen humanitaire hulp en steun voor

Deelnemers noemen Brusselse conferentie succes

de economische heropbouw. „De humanitaire hulp wordt zonder voorwaarden gegeven. Wat betreft de wederopbouw: als oorlogsmisdadigers niet worden overgedragen aan het Tribunaal, wordt niet voldaan aan het Dayton-akkoord en donoren zullen daar de consequenties uit trekken.” Volgens de Amerikaanse onderminister van financiën Lawrence Sum-

mers is iedereen het er over eens dat het absoluut noodzakelijk is dat Karadžić en generaal Mladić niet langer aan de macht blijven. „De grote verliezer van deze conferentie is de Bosnisch-Servische bevolking. Zij zullen zien dat de koers die hun leiders volgen, zeer nadelige consequenties zal hebben.”

Op de eerste donorconferentie in december werd al 600 miljoen dollar ingezameld. Daarvan is 100 miljoen dollar daadwerkelijk uitgegeven en heeft nog eens 300 miljoen dollar al een bestemming. Met de 1,23 miljard van afgelopen week-einde hierbij opgeteld is nu voor dit jaar ruim 1,8 miljard dollar beschikbaar voor de wederopbouw.

De afgelopen maanden is vooral aandacht besteed aan noodhulp, maar het accent moet langzamerhand verschuiven naar structurele hulp. Schattingen over de oorlogsschade lopen uiteen van 30 tot 80 miljard dollar. De conferentiepartners strooiden met cijfers: 447.000 huizen zijn verwoest, het inkomen per hoofd van de bevolking bedraagt een vierde van het vooroorlogse saldo, de industriële produc-

tie is minder dan tien procent, mede doordat zestig procent van de industriële capaciteit is verwoest, en driekwart van de bevolking is werkloos en heeft humanitaire hulp nodig.

Nodig zijn onder meer infrastructurele werken, zoals herstel en aanleg van wegen, spoorlijnen, energie- en communicatienetwerken, bouw en reparatie van huizen, werkgelegenheidsprogramma's en betaling van salarissen van overheidsambtenaren, onderwijzers en verplegend personeel. De komende maanden zullen ook zo'n 300.000 soldaten worden gedemobiliseerd, en vermeden moet worden „dat dit leger van soldaten straks een leger van werklozen wordt, die met hun wapens blijven rondlopen”, aldus een Wereldbank-zegsman.

Hoewel na afloop van de conferentie geen gedetailleerd overzicht werd gegeven over de verdeling van de donorgelden, staat vast dat de EU de grootste bijdrage levert. De EU geeft dit jaar in totaal 373 miljoen dollar voor de wederopbouw van Bosnië, en de VS bijna 282 miljoen dollar. Aan Europese zijde

moeten daarbij nog eens de bijdragen van de individuele lidstaten worden geteld. Daarbij vallen de contributies van Nederland (in totaal 100 miljoen dollar) en van Italië (70 miljoen dollar) op.

Minister Pronk zei dat het Nederlandse aanbod overeenkomt met „de voor ons land gebruikelijke norm van vijf procent” van het totaal gevraagde hulpbedrag. Hij zei

1,2 miljard dollar ingezameld voor wederopbouw

ook geen kritiek te willen leveren op landen die relatief veel minder vrijgevig zijn. De Amerikanen bijvoorbeeld leveren een grote inspanning bij de IFOR-vredesmacht, zei Pronk.

Pronk was op de conferentie het meest uitgesproken in de kritiek op het wegblijven van de Bosnisch-Servische delegatie. De minister wist dat er geen Nederlandse hulp naar

V-raad hekelt partijen Bosnië om nalatigheid

NEW YORK, 5 APRIL. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft de partijen in Bosnië gehekelde wensend hun schendingen van het vredesakkoord en geëist dat ze zich houden aan de bepalingen over de vrijlating van gevangenen, de terugkeer van vluchtelingen en samenwerking met het tribunaal voor oorlogsmisdaden.

De Veiligheidsraad schreef in een gisteravond openbaar gemaakte verklaring dat ze zich zorgen maakt over de schendingen van het akkoord waaraan de oorlogspartijen zich schuldig maken „ondanks hun herhaalde beloften dat niet te doen”. De verplichting zich aan het vredesakkoord te houden is onvoorwaardelijk, aldus de raad in de verklaring.

De grootste zorg van de Veiligheidsraad betreft de weigering van alle drie de oorlogspartijen om hun krijgsgevangenen onmiddellijk en onvoorwaardelijk vrij te laten. Volgens het Internationale Rode Kruis worden er op dit moment nog 88 krijgsgevangenen vastgehouden, zestien door de Bosnische Serviërs, 28 door de Bosnische regering en 44 door de Bosnische Kroaten.

De Veiligheidsraad uitte zich tevreden over de mate waarin de militaire bepalingen van het vredesproces zijn nageleefd. Maar wat de civiele aspecten van het akkoord betreft blijft er veel te wensen over. De Veiligheidsraad eiste van de drie partijen dat ze zich „daadwerkelijk verplichten tot vertrouwenwekkende en veiligheidsmaatregelen, regionale wapenbeheersing, verzoening en de opbouw van een gezamenlijke toekomst”. „In die context eist de raad dat de partijen zich volledig, onvoorwaardelijk en zonder verder uitstel houden aan hun ver-

plichtingen ten aanzien van de vrijlating van gevangenen, de vestiging van een constitutioneel kader, de terugtrekking van buitenlandse strijdkrachten, vrijheid van beweging, samenwerking met het Internationale Tribunaal voor Voormalig Joegoslavië, de terugkeer van vluchtelingen en de respectering van de rechten van de mens.”

Onderzoekers van het Haagse VN-tribunaal hebben gisteren op de tweede dag van hun onderzoek naar massagraven in de buurt van Srebrenica een aantal blinddoeken gevonden, die wellicht bij executies van moslim-inwoners van Srebrenica zijn gebruikt. Om hoeveel blinddoeken het ging is niet bekend.

Volgens het Amerikaanse blad *The Los Angeles Times* heeft president Clinton in 1994 in het geheim ingestemd met Iraanse wapenleveranties aan de Bosnische moslims, ondanks het VN-embargo op wapenleveranties aan de landen en partijen in ex-Joegoslavië, ondanks zijn eigen officiële verzet tegen zulke wapenleveranties en ondanks het Amerikaanse beleid jegens Iran dat voorzorg in isolatie van dat land. Het blad beroept zich op verklaringen van niet-geïdentificeerde woordvoerders van de CIA. De wapenleveranties werden tot begin dit jaar voortgezet, aldus het blad. (Reuter, AP, AFP)

NAVO kritiseert partijen in Bosnië om 'manipulatie'

SARAJEVO, 23 APRIL. NAVO-woordvoerders hebben gisteren de partijen in Bosnië beschuldigd van het manipuleren van het vluchtelingenprobleem. Ze bestempelden dat als gevaarlijk gezien de mogelijkheid dat conflicten over de terugkeer van vluchtelingen tot geweld kunnen leiden.

Het is de afgelopen dagen bij herhaling tot botsingen gekomen tussen moslim- en Kroatische vluchtelingen die naar hun oorspronkelijke woonplaatsen wilden terugkeren en Bosnische Serviërs die dat wilden verhinderen. Zondag kwam het nabij Doboj tot een botsing tussen achthonderd moslims die naar Doboj wilden terugkeren en enkele duizenden Servische inwoners van Doboj die hen wilden tegenhouden. Soldaten van de vredesmacht IFOR grepen in om ernstig geweld te verhinderen.

De Bosnische televisie liet gisteren weten dat sinds zondag ongeveer vijftig bij de botsing in Doboj betrokken moslims worden vermist; ze zouden door de Serviërs gevangen zijn genomen. De woordvoerder van de vredesmacht, majoor Simon Haselock, zei gisteren dat de NAVO zich zorgen maakt over „de groeiende trend” van ge-

organiseerde botsingen, die naar zijn mening het resultaat zijn van „cynische pogingen om de bezorgdheid van mensen over hun bezittingen en woningen te manipuleren voor kortzichtige lokale of politieke doeleinden”.

Die manipulaties kunnen volgens Haselock leiden tot geweld. Dat risico is des te groter als soldaten van de vredesmacht erbij betrokken raken. De IFOR-militairen zijn niet uitgerust voor het controleren van menigten, ze beschikken niet over plastic schilden en ze hebben geen traangas. Ook IFOR-officieren niet bij naam werden genoemd wezen gisteren op het grote gevaar dat van botsingen tussen groepen burgers van beide partijen uitgaat. „Zo is de oorlog begonnen: mensen marcheren en werpen barricades op”, aldus een Deense officier die de rellen bij Doboj had meegemaakt. (Reuter)

Geweld Bosnië bij terugkeer vluchtelingen

SARAJEVO, 22 APRIL. Een poging van achthonderd Bosnische vluchtelingen om naar hun woonplaats Doboj terug te keren is gisteren uitgelopen op geweld. Het incident illustreert het gebrek aan vooruitgang op het gebied van de terugkeer van vluchtelingen.

Aan de andere kant hebben de strijdende partijen gisteren opnieuw gevangenen vrijgelaten. De Bosnische regering liet elf Bosnische Serviërs gaan. In een reactie lieten de Serviërs twee reeds wegens oorlogsmisdaden veroordeelde gevangenen vrij. Bovendien stuurden de Joegoslavische (Servische) autoriteiten negen moslims terug naar Bosnië.

Het incident in Doboj drukte gisteren de NAVO-vredesmacht IFOR met de neus op het feit dat vier maanden na de ondertekening van het vredesakkoord van Dayton nog nauwelijks vooruitgang is geboekt bij de terugkeer van de 2,5 miljoen Bosnische vluchtelingen. Achthonderd moslims trachtten gisteren terug te keren naar hun woonplaats Doboj, die tot de 'Servische Republiek' in Bosnië behoort. Enkele duizenden Serviërs uit Doboj waren gisteren de moslims tegemoet getrokken met het voornemen hen tegen te houden.

De twee groepen raakten slaags bij de brug over de rivier de Ušora, enkele kilometers buiten de stad. De moslims trachtten het cordon van de Bosnische Serviërs te doorbreken, maar slaagden daar niet in. Mensen gingen op de vuist, sloegen met stokken op elkaar in en gooiden met stenen. IFOR-soldaten schoten in de lucht om de menigten te verspreiden en een IFOR-helikopter vloog met hetzelfde doel boven het strijdtoneel. Er vielen drie gewonden bij de Serviërs.

Bij Bosanski Brod in Noord-Bosnië bekogelden Bosnische Serviërs Kroatische vluchtelingen met stenen toen die een begraafplaats wilden bezoeken. Vrijdag schoten in bij Bihać Tsjechische IFOR-soldaten ook al in de lucht om een vech-

partij tussen Bosnische Serviërs en tweehonderd moslim-vluchtelingen die, op weg naar hun oorspronkelijke woonplaats, Servisch gebied wilden binnentrekken uit elkaar te houden.

De NAVO maakt zich zorgen over de incidenten, omdat ze makkelijk kunnen escaleren. Op grond van het vredesakkoord moeten vluchtelingen naar hun woonplaatsen terugkeren, maar dat gebeurt slechts op zeer kleine schaal. De incidenten illustreren dat nog geen sprake is van vrij verkeer van personen in Bosnië.

De Bosnische regering heeft elf krijgsgevangenen Bosnische Serviërs vrijgelaten. Ze werden in januari in Sarajevo gearresteerd met de Bosnisch-Servische generaal Djordje Djukić. Djukić en een andere officier, kolonel Aleksa Kršmanović, werden daarop uitgeleverd aan het tribunaal voor oorlogsmisdaden in Den Haag. Dat kwam tot de conclusie dat tegen Kršmanović te weinig bewijs bestaat om hem te vervolgen wegens oorlogsmisdaden. Hij werd naar Sarajevo teruggestuurd en gearresteerd door de Bosnische regering, die hem in staat van beschuldiging stelde. Gisteren kwam hij echter vrij. Djukić bevindt zich nog in Den Haag. Waarschijnlijk zal hij vandaag worden vrijgelaten met het oog op zijn slechte gezondheid.

Na de vrijlating van de elf Serviërs lieten de Bosnisch-Servische autoriteiten gisteren een Bosnische Kroaat en een moslim vrij. Beiden waren door een rechtbank van de Serviërs veroordeeld wegens oorlogsmisdaden, waarbij de Kroaat de doodstraf tegen zich had horen uitspreken.

Joegoslavië (Servië) liet gisteren negen moslims uit de vroegere enclave Srebrenica vrij. Ze behoorden tot een groep van dertien moslims die onlangs werden achtergehouden toen een grote groep vluchtelingen uit Srebrenica naar Bosnië werd teruggestuurd. (Reuter, AFP, AP)

PAGINA 10

De fusie tussen Oostduitse socialisten en communisten, vandaag 50 jaar geleden, hindert de SPD.

Karadžić verzwakt, niet uitgerangeerd

Door onze redacteur

PETER MICHELSEN

Misschien had Radovan Karadžić er begin deze maand wel beter aan gedaan een aanbod van de Servische orthodoxe kerk aan te nemen. De kerk bood de 'president' van de Bosnische Serviërs asiel aan in een orthodox klooster op de berg Athos in Griekenland.

Maar Karadžić zei nee: hij laat sinds de ondertekening van het vredesakkoord voor Bosnië nog maar zelden van zich horen, maar hij acht zijn rol allerminst uitgespeeld. Sterker: hij toonde vorige week aan dat hij bij de Bosnische Serviërs nog steeds de baas is.

Eerst liet hij zich kiezen tot voorzitter van de commissie die namens de Bosnische Serviërs praat met de internationale gemeenschap — hetgeen zou betekenen dat die internationale gemeenschap moet praten met een man die verdacht wordt van oorlogsmisdaden en die op grond van het akkoord van Dayton geen openbare functie meer mag bekleden. En vervolgens torpedeerde Karadžić de toezegging van zijn eigen premier om de donorconferentie van Brussel bij te wonen als lid van een gemeenschappelijke Bosnische delegatie. Karadžić wilde de Bosnische Serviërs als aparte delegatie erkend zien en omdat de internationale gemeenschap dat niet accepteerde, bleven de Bosnische Serviërs uit Brussel weg.

Daarmee dreigen ze honderden miljoenen dollars aan hulp gelden te lopen — maar die prijs is Karadžić kennelijk bereid te betalen. Toch heeft de Bosnisch-Servische leider het moeilijk. 'Dayton' heeft hem geïsoleerd en hoe moeizaam het vredesproces ook verloopt, het verloopt wel, en er is voortgang op vele fronten. Ook intern staat Karadžić onder zware druk. In de 'Servische Republiek' is een steeds duidelijker tweespalt zichtbaar tussen Pale, de zetel van Karadžić, en Banja Luka, de zetel van de 'duiven'. In Banja Luka gaat het na 'Dayton' opgerichte oppositieblad *Nezavisne novine* (Onafhankelijke krant) van uitgever Mile Dodik, voorzitter van de onafhankelijke leden van het 'parlement' van de Bosnische Serviërs, tegen Karadžić te keer. Nog belangrijker is echter Radio Krajina, de megafon van Karadžić critici en van Karadžić' eigen legerleider, generaal Ratko Mladić.

Karadžić en Mladić worden door de buitenwereld gewoonlijk in één adem genoemd, maar ze kunnen het al sinds begin vorig jaar slecht met elkaar vinden. Toen weigerde de door Karadžić geleide politieke top van de 'Servische Republiek', bang zich te

laten verantwoordelijk maken voor de fortuinen die ze op de zwarte markt had verdiend. Mladić de bevoegdheden te geven die hij zei nodig te hebben om het steeds sterkere Bosnische regeringsleger en het leger van de Kroaten te weerstaan. Binnen enkele maanden leed het leger van Mladić de nederlagen die hij had voorspeld.

Toen hij zich daarover beklaagde, probeerde Karadžić hem te ontslaan. De 'president' werd echter prompt vernederd door de militaire leiding, die en bloc achter Mladić bleef staan en Karadžić dwong het ontslag in te trekken. Toen de regering in Pale de kritische burgemeester van Banja Luka, Predrag Radić, verbood de radio op Radio Pale uit te leggen keerde Radić zich tot het leger. Zij stichtten Radio Krajina. De directeur van de zender: Milovan Milutinović, Mladić' ex-zegsman.

Banja Luka is niet toevallig de thuisbasis van Radio Krajina. Deze stad, de grootste in Noord-Bosnië en een belangrijk industrieel centrum, is traditioneel meer op de hand van de Servische leider Milošević dan op die van de leiders in het verre Pale. Banja Luka ziet zichzelf — en niet het bergdorp Pale — als de natuurlijke hoofdstad van de 'Servische Republiek'.

Op Radio-Krajina kunnen officieren, prominenten en gewone Serviërs in 'phone-ins' hun kritiek kwijt op de leiders in Pale die Belgrado van de Bosnische Serviërs hebben vervreemd, die de NAVO tot bombardementen en de komst van IFOR hebben geprovooceerd en die de Bosnische Serviërs tot de paria's van Europa hebben gemaakt. Radio Krajina versloeg de ondertekening van het vredesakkoord in Parijs, Radio Pale vermeldde de ondertekening niet eens. Radio Krajina vindt dat vrede een kans verdient en voert campagne voor 'Dayton' en voor steun aan IFOR. De 'duiven' in Banja Luka worden stilzwijgend gesteund door Karadžić' plaatsvervanger als 'president' van de 'Servische Republiek', Nikola Koljević, die zelfs in Banja Luka is gaan wonen. Het besluit, niet naar Brussel te gaan, toont aan dat Karadžić nog niet is uitgerangeerd. Maar dat zijn macht beperkt is, blijkt wel uit zijn onvermogen, zijn critici de mond te snoeren. Zijn 'minister van informatie' heeft Radio Krajina bestempeld als 'Radio Ustaša', refererend aan het scheldwoord voor de Kroaten. En het 'parlement' van de Bosnische Serviërs stelde begin deze maand het besluit, welke stad nu definitief de hoofdstad van de 'Servische Republiek' moet worden, nog maar liever even uit.

Bosnische Serviërs doden moslims bij harde confrontatie

SJENICA, 30 APRIL. Bij een confrontatie tussen Bosnische moslims en Bosnische Serviërs nabij Sjenica zijn gistermiddag twee moslims doodgeschoten. Twee anderen raakten gewond. Een woordvoerder van de vredesmacht IFOR heeft dat bevestigd.

Een groep van 150 moslims wilde gisteren ter gelegenheid van het offerfeest een bezoek brengen aan graven van familieleden en voormalige woningen in Bosnisch-Servisch gebied, maar werden bij het plaatsje Doboj tegengehouden door Zweedse IFOR-troepen, uit vrees voor een confrontatie met Bosnische Serviërs. Bij de doorlaatpost van de IFOR-troepen werd volgens een rapport van de militairen „geduwd en getrokken” door de moslims, die een onbelemmerde doorgang eisten op basis van het Dayton-akkoord. Dat garandeert een vrij verkeer van personen in Bosnië. De groep moslims meldde de IFOR-troepen toestemming te hebben gekregen het gebied te bezoeken.

Een deel van de groep nam een alternatieve route naar Sjenica waar zij werden tegengehouden door Bosnische Serviërs. Volgens Denis Hajrić, die deel uitmaakte van de groep, werden daarbij twee mannen gedood. „Een Serviër schoot met zijn pistool in de borst van een van onze mensen en doodde hem. Een andere man werd ook doodgeschoten.” Volgens Hajrić werd een derde man getroffen door de scherven van

een handgranaat. We renden weg waarbij een vrouw op een mijn stapte.”

Volgens een woordvoerder van IFOR zijn bij de confrontatie twee moslims gedood, van wie tenminste één werd doodgeschoten. „De IFOR-soldaten hoorden nadat een deel van de groep naar Sjenica was vertrokken enkele luidde explosies”, aldus Majoor S. Haselock van IFOR. De explosies worden toegeschreven aan exploderende mijnen. Volgens IFOR-soldaten zouden enkele auto's met moslims in een mijnenveld terecht zijn gekomen bij een poging de doorlaatpost te omzeilen.

Andere gewelddadigheden deden zich voor in de buurt van Trnovo, waar een groep Bosnische-Serviërs twee bussen met moslims met stenen bekogelde en de ruiten bewerkten met spaden, harken en ander tuingereedschap. De groep moslims keerde daarop terug naar Sarajevo en demonstreerde voor het kantoor van EU-afgezant Carl Bildt tegen de belemmeringen die opgeworpen worden door de Bosnische Serviërs. Bildt ontmoette gisteren de Bosnisch-Servische bestuurder Krajišnik om de incidenten te bespreken. Volgens Bildt zouden leiders van de federatie van Kroaten en moslims de kwestie vandaag bespreken met Bosnisch-Servische leiders. „We zullen in mijn kantoor bespreken hoe we deze situatie kunnen oplossen”, aldus Bildt. (AP, Reuter)

NRC HANDELSBLAD 5

IFOR stopt moslims op gebied Serviërs

SARAJEVO, 29 APRIL. IFOR-troepen hebben gisteren Bosnische moslims tegengehouden die in Bosnisch-Servisch gebied graven van familieleden en vroegere woningen wilden bezoeken ter gelegenheid van een moslim-feestdag.

Op zeker twaalf plaatsen langs de demarcatielijn tussen Bosnische moslims en Bosnische Serviërs grepen IFOR-troepen in om confrontaties tussen beide bevolkingsgroepen te voorkomen. Op de weg van Tuzla naar het twaalf kilometer verderop gelegen plaatsje Mahala, dat in Bosnisch-Servische handen is, richtten Amerikaanse troepen voorzien van tanks en pantservoertuigen controloposten in. Daar hielden ze vele tientallen moslims tegen die met een schaaap in de achterbak naar Bosnisch-Servisch gebied wilden om het Kurban Bajram-feest te vieren. Bij dit offerfeest wordt het vlees van een schaaap, ook of geit geschonken aan de armen.

De Amerikanen besloten moslims alleen te voet door te laten naar Bosnisch-Servisch gebied. De moslims reageerden verbolgen. „Na vier jaar oorlog kan ik een schaaap slachten, maar laten ze mij niet naar mijn huis gaan ondanks het feit dat de oorlog voorbij is”, zei Faik Fejzić, de auto met zijn vrouw en twee kinderen. Na overleg met de Bosnisch-Servische autoriteiten werd het de moslims wel toegestaan met hun auto het gebied binnen te trekken, zolang ze konden aantonen dat ze familieleden gingen bezoeken. De Amerikanen noteerden de kentekens van de auto's die over de grens gingen.

Op andere plekken zag de situatie er grimmiger uit. Nabij het Bosnisch-Servische plaatsje Teslić stopten Poolse troepen drie bussen met moslims op 500 meter afstand van een met stokken gewapende groep Bosnische Serviërs, die de moslims de toegang tot het dorp wilde weigeren. Nabij het Bosnisch-Servische plaatsje Prijedor probeerden 300 moslims door een kordon van de Bosnisch-Servische politie te breken. In Prijedor was in 1992 een gevangenkamp waar vele tientallen moslims zijn vermoord. Volgende week begint bij het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden een rechtszaak over het Prijedor-kamp.

Agressie alom veroordeeld Bildt verlangt onderzoek dood moslims

SARAJEVO, 1 MEI. De hoge vertegenwoordiger voor de wederopbouw van Bosnië, Carl Bildt, heeft een onderzoek verlangd van de confrontatie gisteren tussen Bosnische moslims en Bosnische Serviërs bij Doboj, waarbij tenminste één moslim is vermoord.

Bildt schrijft dit in een brief aan de voorzitter van het Bosnisch-Serviërsche 'parlement', Momcilo Krajcnik. Bildt uit in de brief zijn zorgen over wat volgens hem lijkt op een „ernstig crimineel feit” en eist een volledig onderzoek door de Bosnische Servische autoriteiten.

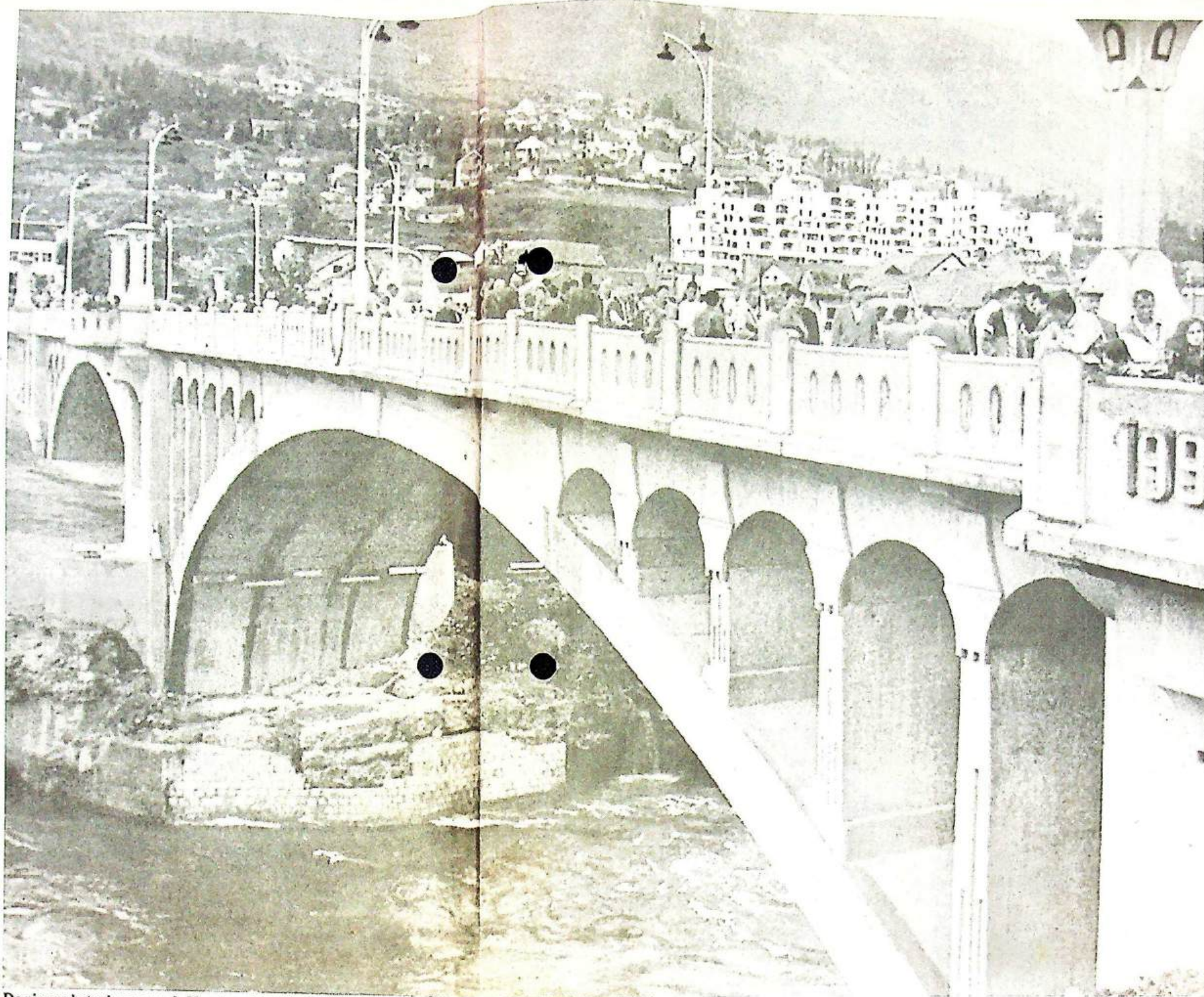
Bij Doboj stuitte een groep moslims die op Bosnisch Servisch gebied graven van familieleden en voormalige woningen wilde bezoeken op een groep Bosnische Serviërs die ze de toegang weigerde. Bij de ongeregelde uitbraken werd volgens moslims uit de groep twee mannen doodgeschoten door Bosnische Serviërs. Bij de vlucht van de groep weg van Doboj, die op de schoten volgde, zouden zeven tot tien mensen op mijnen zijn getrapt. IFOR-troepen rapporteerden aanvankelijk dat tenminste één man door schoten om het leven was gebracht maar trokken later deze verklaring in.

De voormalige Bosnische premier Haris Siladzić zei gisteren dat Bosnië etnisch in twee gebieden opgedeeld zou worden tenzij de internationale gemeenschap daartegen zou optreden. „De eerste prioriteit bij het Dayton-akkoord is de integriteit en de soevereiniteit van Bosnië. Maar wat deze dagen gebeurt is de nadruk leggen op de interne grens tussen de federatie van moslims en Kroaten en de Bosnische

Serviërs. Dat gaat ten koste van de externe en internationale grens”, aldus Slidzić. Volgens Dayton moet de demarcatielijn tussen Bosnische Serviërs en Bosnische moslims een volledig open 'grens' zijn die slechts administratief betekenis heeft. Volgens Siladzić helpt IFOR door moslims te ontmoedigen de grens over te gaan de *de facto* opdeling van Bosnië in twee gebieden.

De Verenigde Staten hebben gisteren de confrontatie tussen moslims en Bosnische Serviërs veroordeeld en beide groepen opgeroepen het Dayton-akkoord te respecteren. De Amerikaanse ambassadeur in Bosnië, John Menzies, heeft met vertegenwoordigers van zowel de Bosnische regering als de Bosnische Serviërs gesproken.

Bij het plaatsje Celić is het gisteren opnieuw tot confrontaties tussen moslims en Bosnische Serviërs gekomen. De Bosnische Serviërs verhinderden de moslims die graven van familieleden willen bezoeken de doorgang. De Bosnische Serviërs waren gewapend met pistolen. Vertegenwoordigers van de Verenigde Naties probeerden gewelddadigheden te voorkomen, terwijl Russische troepen die in de buurt waren zich terugtrokken om niet te provoceren. Troepen van IFOR hebben met helikopters de ontwikkelingen tussen beide groepen gevolgd. (Reuter, AFP)

De nieuwe betonbrug over de Neretva-rivier in Mostar, die met geld van de Europese Unie is gebouwd. (Foto AP)

Betonbrug in Mostar 'stap naar hereniging'

MOSTAR, 1 MEI. De vertegenwoordiger van de EU in Mostar, de Spanjaard Ricardo Perez Casado, heeft gisteren de eerste brug van beton geopend over de Neretva-rivier. Tot nog toe waren de twee delen van de stad door — tijdelijke — stalen bruggen met elkaar verbonden.

„Dit is het eerste belangrijke bouwwerk sinds het einde van de oorlog”, aldus Perez Casado, de opvolger van de voormalige burgemeester van Bremen, Hans Koschnik. „De brug symboliseert de reconstructie.” De opening van de brug werd door ongeveer duizend inwoners van Mostar bijgewoond.

De nieuwe brug vervangt het exemplaar dat in 1992 door Servische troepen kapot werd geschoten. De brug is 114 meter lang en 15 meter breed en is in 15 maanden gebouwd. De brug is grotendeels door de Europese Unie betaald. Perez Casado onderstreepte dat de bouw van de brug een van de eerste beslissingen was geweest van Koschnik, en dat deze beslissing door zowel Kroaten als moslims was ondersteund. De burgemeester van het moslim gedeelte van de stad noemde de bouw van de brug „de eerste stap naar hereniging.”

De oudste brug van Mostar, die nog uit de middeleeuwen dateerde, werd in 1993 door de Kroatische artillerie vernietigd.

□ Eind mei zullen in Mostar lokale verkiezingen worden gehouden. Dat heeft vertegenwoordiger van de EU in Mostar, de Spanjaard Ricardo Perez Casado aangekondigd. De EU, die het bestuur van de stad in 1994 overnam bij het einde van de gevechten tussen moslims en Kroaten, wil dat de stad door een gezamenlijke gemeenteraad wordt bestuurd. Eerder dit jaar werd de stad onderverdeeld in drie districten onder moslim-bestuur en drie districten onder Kroatisch bestuur.

Ook Moslims en Kroaten werpen nu blokkade op

Reuter, AFP
SARAJEVO

In navolging van de Bosnische Serviërs eerder deze week, hebben donderdag ook de Moslims en de Kroaten een wegersperring opgevoerd. Pas tegen de avond maakten ze de weg tussen Sarajevo en Trnovo onder zware druk van de VN-politiemacht weer vrij, aldus woordvoerder Ivanko van de VN.

De blokkade was een wraakoefening voor een Servische actie nabij Trnovo maandag, toen een menigte Serviërs Moslim-vluchtelingen met stokken en stenen belette familie-graven te bezoeken. In het noorden van het land, in de buurt van Doboj, vielen twee doden onder een groep Moslims, die, eveneens in verband met de viering van het Bajram-feest, graven opzocht in hun vroegere woonplaats.

In het Dayton-vredesverdrag wordt de vrijheid van beweging van burgers tussen de beide 'entiteiten' van Bosnië gewaarborgd. Vluchtelingen moeten kunnen terugkeren naar plaats van herkomst; het is tijdens de verkiezingen, die zijn gepland voor half september, zelfs de bedoeling dat de kiezers hun stem uitbrengen in de plaats waar zij woonden in 1991, voordat de oorlog uitbrak.

Deze voorwaarden worden gezien als noodzakelijk voor een multi-etnisch Bosnië en vrede op langere termijn. Tegelijkertijd blijken ze

de welhaast moeijelijk te verwezenlijken bepalingen uit het akkoord.

De politiewaarnemers, zoals de onbewapende VN-medewerkers voorzichtigheidshalve worden genoemd, constateerden donderdag morgen 'verhoogde activiteit van de politie van de (Moslim-Kroatische) Federatie, die zich richtte op auto's met een Servisch nummerbord'. De VN kregen te horen evenmin als de Serviërs welkom te zijn in de regio; bovendien dreigden de autoriteiten het opwerpen van meer wegersperringen en het afsluiten van Servische telefoons. Maar uiteindelijk gaven ze toe aan de druk van de VN. Was dat niet het geval geweest, hadden de eenheden van de NAVO-vredesmacht IFOR de versperdingen moeten neerhalen.

Hoewel NAVO- en VN-medewerkers het niet hardop zeggen, menen waarnemers dat er sprake is van een impasse in de uitvoering van het akkoord. De militaire maatregelen zijn genomen, maar de civiele uitwerking laat op zich wachten. Wel verklaarde gisteren de voorzitter van het Bosnisch-Servisch parlement, dat de huidige leiders van de Republika Srpska bereid zijn te op te stappen wanneer de Servische president Milosevic dit wenst.

Een machtswisseling, waarbij met name 'president' Radovan Karadzic van het toneel verdwijnt, wordt gezien als onvermijdelijk voor vrede. De laatste tijd lijkt Karadzic echter druk bezig met een redelijk succesvolle come-back.

Sarajevo pakt verdachte Moslims op voor Tribunaal

ANP

DEN HAAG

De Bosnische autoriteiten hebben donderdag twee door het Joegoslavië-Tribunaal gezochte Moslims gearresteerd, zo heeft het tribunaal in Den Haag bekendgemaakt. De 31-jarige Hazim Delic en de 23-jarige Esad Landzo, die worden verdacht van oorlogsmisdaden, werden in Sarajevo opgepakt. Bosnië draagt het weetaal binnenkort over aan het tribunaal, aldus woordvoerder Charlet.

Het is de eerste keer dat een van de republieken in het voormalige Joegoslavië op deze wijze gehoor geeft aan een arrestatieverzoek van het tribunaal. Het duo wordt verdacht van het martelen en vermoorden van Servische gevangenen in het kamp Celebici in de zomer van 1992.

Het tribunaal vroeg op 21 maart van dit jaar om de arrestatie van het tweetal en van nog twee andere verdachten, Zejnir Delalic en Zdravko Mucic.

Het was toen voor het eerst dat het tribunaal verzocht om de arrestatie van Moslims wegens gruwelijkheden tegen Serviërs. Delalic is in maart in München gearresteerd. Het hof verdenkt hem van misdaden in Celebici waar de verdachte militair commandant was. De Duitse autoriteiten zullen hem naar verwachting binnenkort aan het tribunaal overdragen.

De Kroaat Mucic is in Wenen gearresteerd en is op 9 april aan Den Haag overgedragen. Het tribunaal beschuldigt hem van veertien moorden. Delic was de plaatsvervanger van Mucic en zou vier mensen hebben vermoord. Het tribunaal legt Landzo, een vermeend kampcommandant, vijf moorden ten laste.

Bloemen tegen Servisch geweld

30-7-96

Een klein bosje bloemen en de berustende blik van een Moslim achter een kapotgegooid busruit. Vele honderden Moslimvluchtelingen hebben gisteren geprobeerd hun dorpen te bereiken waaruit ze in de afgelopen jaren zijn verdreven. Om een blik te werpen op hun vroeger woonhuis of om een bloemetje te leggen op het graf van een dierbare. Dat lukte echter zelden

want woedende Serviërs vielen de Moslims aan. Zeker drie mensen kwamen om het leven en zo'n 25 anderen raakten gewond, onder andere als gevolg van ontploffende mijnen. Bij eerdere confrontaties tussen Serviërs en terugkerende Moslims waren enkele gewonden gevallen, maar tot gisteren was er niemand bij de botsingen ge-

dood. (Foto EPA)

IFOR: moslim door kogels omgebracht

SARAJEVO, 2 MEI. Na sectie door een Noorse arts van de vredesmacht IFOR op het lichaam van een overleden man, is vast komen te staan dat tenminste één moslim is doodgeschoten bij ongeregelde afgelopen dinsdag bij de Bosnisch Servische plaats Doboj. De sectie heeft een woordvoerder van de vredesmacht IFOR gisteren meege-

deeld. Een groep van enkele honderden moslims probeerde dinsdag op Bosnische Servisch gebied graven te bezoeken van families, ter gelegenheid van het islamitische offerfeest. Ze beriepen zich daarbij op het akkoord van Dayton, dat voorziet in een vrij verkeer van personen in heel Bosnië. De groep werd echter opgewacht door ongeveer 50 Bosnische Serviërs die ze toegang tot het gebied weigerde. Bij schermutselingen werd een moslim in de buik geschoten. Ooggetuigen verklaarden dat nog een tweede man door kogels om het leven is gebracht. IFOR meldt dat de man is overleden aan de gevolgen van verwondingen die door een vuurwapen zijn aangebracht.

Zowel het gebruik van vuurwapens als het belemmeren van de toegang aan de moslims, zijn ernstige schendingen van het akkoord van Dayton. „Wij zijn beland op een van de belangrijkste momenten in het bestaan van het Dayton-ak-

koord”, zegt een woordvoerder van het Hoge commissariaat voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties. „Deze gebeurtenissen dragen niet bij tot de broodnodige ontwikkeling van vertrouwen.” De „sfeer van angst” die is geschapen zal de terugkeer van vluchtelingen naar het gebied bemoeilijken. Volgens waarnemers van IFOR, die niet bij naam genoemd willen worden, wordt het steeds duidelijker dat Bosnië in twee verdeeld zal blijven langs de ethnische lijnen. „Het is naïef te denken dat de Bosnische Serviërs hun doel van de oorlog, waarvoor ze vier gevochten hebben en waarvoor duizenden mensen moesten sterven bij ethnische zuiveringen, in luttele weken zullen opgeven”, zegt een waarnemer. „Dat betekent dat ze niet zo snel en zeker niet zonder slag of stoot groepen moslims zullen toelaten tot hun gebied, hoezeer deze ook daarop aandringen.”

De Verenigde Staten hebben in Kosovo hulp geboden de stijgende spanningen tussen Serviërs en Albanen in de provincie in toom te houden. Een delegatie van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse heeft gisteren gesprekken gevoerd in Pristina. De vertegenwoordiger voor de wederopbouw van Bosnië, Carl Bildt, vindt dat voor Kosovo „een soort autonomie” moet komen. (AFP, AP)

Bosnië en Servië slaags voor Internationaal Hof

DOOR ROBERT GIEBELS

DEN HAAG, 4 MEI. Knikkebollend zaten de vijftien rechters gisteren in de Grote Justitiezaal van het Vredespaleis in Den Haag. De meesten konden de ogen nauwelijks openhouden. Rechter G. Guillaume uit Frankrijk bestudeerde zijn vliegticket nog even, maakte zijn tanden schoon met het hoekje van een scherp gevouwen stuk papier, gaapte langdurig en sloot uiteindelijk ook de ogen.

Voor de rechters van het Internationale Gerechtshof werd deze week de oorlog tussen Bosnië en Servië met woorden voortgezet. Inzet was de vraag of de Federale Republiek Joegoslavië (FRJ) aansprakelijk kan worden gesteld voor de volkerenmoord in Bosnië.

Na een reeks hoorzittingen afgelopen week, nemen de rechters nu een paar maanden de tijd om te bepalen of de genocide waar Bosnië-Herzegovina de FRJ, Servië en Montenegro, van beschuldigt een zaak is voor het Internationale Gerechtshof.

Zo ja, dan kan beantwoording van de vraag wie schuldig is aan de honderdduizenden doden in Bosnië beginnen.

Als de FRJ daaraan schuldig wordt bevonden, komt de tweede doelstelling van de Bosnische delegatie in beeld: schadevergoeding.

„Maar dat is iets voor de lange termijn”, relativeert Ph. van den Biesen, advocaat in Amsterdam. Hij is achter VN-ambassadeur M.

Sacirbey tweede man van de Bosnische delegatie. Volgens Sacirbey brengt een negatieve uitspraak van het Hof het vredesproces in gevaar: „Dan zijn etnische zuiveringen en genocide kennelijk geoorloofd.” Maar de Bosniërs kunnen volgens Van den Biesen niet verliezen. De argumentatie van klein-Joegoslavië, zoals hij de FRJ spottend bij de oude naam noemde, is immers pertinente onzin.

Bosnië is volgens de Servische delegatie om twee redenen aan het verkeerde adres bij het Internationale Hof, dat alleen rechtspreekt over conflicten tussen staten: Bosnië-Herzegovina is ten eerste geen staat en ten tweede is het conflict waar alles om draait een ordinaire burgeroorlog.

Hoogleraar internationaal recht en Servisch delegatielid G. Perazić bezwoer het Hof dat de doden zijn gevallen als gevolg van een intern en niet een internationaal conflict. Het is daarom onmogelijk dat een tweede staat, in dit geval de Federale Republiek Joegoslavië, partij kon zijn in de Bosnische burgeroorlog.

De statige zaal, waar afbeeldin-

gen van een weegschaal op alle mogelijke manieren in hout, glas-inlood, stof en steen zijn verwerkt, bleek geen aanleiding te vormen om elkaar behoedzaam tegemoet te treden. De Joegoslavische delegatie zet hoog in: de Bosnische moslims riepen de gewelddadigheden over zichzelf af, want Sarajevo deed niets om ze te voorkomen.

„Arrogante bedriegers en provo-

Servisch geweld te maken hebben gehad.

„Dat er wel degelijk sprake is geweest van genocide kunnen we aantonen”, legde Van den Biesen gisteren uit. En dat het het Bosnisch-Servische leger is geweest dat de oorlog tegen de door moslims geleide Bosnische regering heeft gevoerd, is eveneens duidelijk. Om de beschuldiging gestand te doen dat de Federale Republiek Joegoslavië partij was in die oorlog — die dan geen burgeroorlog meer kan zijn — en verantwoordelijk is voor de genocide ten gevolge van die oorlog, moet de relatie worden aangetoond tussen de regering in Belgrado en het Bosnisch-Servisch leger.

De personificatie van die relatie bevond zich tot voor kort op een steenworp afstand van het Vredespaleis. Het was de aan kanker lijdende Servische generaal D. Djukić die vorige week naar zijn land is teruggestuurd om daar te sterven. Op beschuldiging van misdaden tegen de mensheid was hij naar Nederland gehaald om te verschijnen voor het oorlogstribunaal, dat zich eveneens in Den Haag bevindt.

Djukić leidde bijna vier jaar lang

de beschietingen op Sarajevo, de nu verwoeste hoofdstad van Bosnië. Sacirbey verklaarde dat de voormalige Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken en architect van het Dayton-vredesakkoord, Richard Holbrooke, hem had toevertrouwd dat Djukić de koppeling vormt — 'the smoking gun' — tussen het regime van Milošević in Belgrado en het Bosnisch-Servische leger. Djukić was generaal in dat leger en maakte tegelijkertijd deel uit van de staf van het federale Joegoslavische leger.

In april 1993, er waren toen in één jaar 134.000 mensen om het leven gekomen, droeg het Hof Servië op alles te doen om volkerenmoord in Bosnië te voorkomen. Dat het Hof een uitspraak deed, betekent volgens Van den Biesen dat het tweede argument van de FRJ — dat Bosnië niet-ontvankelijk is — ook de prullenbak in kan. Sinds de uitspraak stierven nog eens ruim 100.000 Bosniërs. Nu zijn drie miljoen mensen op de vlucht, bijna driekwart van de bevolking.

Het verzoek van Bosnië-Herzegovina aan het Internationale Gerechtshof om Servië en Montenegro van genocide te beschuldigen, is nu precies drie jaar oud. Maar Van den Biesen heeft geen haast.

„Bij het oorlogstribunaal gaat het om mensen”, zei hij op de trappen van het Vredespaleis. „maar hier gaat het om staten. En die lopen heus niet weg.”

Hier gaat het om staten, die lopen heus niet weg

cateurs”, riposteerde de moslim Sacirbey. Waarop de vertegenwoordigers van Joegoslavië de Bosniërs op hun beurt toebeten voortaan maar meer tijd in de bibliotheek door te brengen alvorens met hun beschuldigingen naar het Hof te stappen. Met genocide heeft de FRJ niets te maken, het gaat hooguit om wat individuele moslims die met federaal

'Bosnië wordt ooit bevrijd'

SARAJEVO, 6 MEI De Bosnische president, Alija Izetbegović, heeft gisteren in Goražde gezegd dat de Bosnische moslims ooit heel Bosnië zullen bevrijden.

In een toespraak tot inwoners van de enclave, die vier jaar door de Serviërs is belegerd en die hij dit weekeinde voor het eerst sinds het begin van de oorlog bezocht, zei Izetbegović dat „de Serviërs er niet in zullen slagen ons te verdrijven”. „We zullen terugkeren naar alle plaatsen waar we zijn verdreven en onze strijd zal niet zijn afgelopen zolang heel Bosnië niet zal zijn bevrijd. Onze kinderen zullen heel Bosnië bevrijden.”

Goražde, negentig kilometer ten oosten van Sarajevo, is sinds het vredesakkoord van Dayton, dat in december werd ondertekend, geen omsingelde enclave meer: het is met de rest van de Bosnische federatie verbonden door een open weg. Izetbegović nam op zijn weg naar de stad overigens niet die weg, maar een andere, door de internationale gemeenschap aangelegde route. Hij had op zijn bezoek legerleider Delić en premier Muratović meegenomen.

In zijn toespraak zei Izetbegović ook dat „de geschiedenis ons heeft geleerd dat geen enkel eerlijk mens in Bosnië onbewapend kan rondlopen. Elk eerlijk mens moet een geweer hebben om zich te verdedigen. Sarajevo en de andere steden moeten niet in onze herinnering blijven als plaatsen van leed, ze moeten ons eraan herinneren dat we de krachten van het geweld en de onrechtvaardigheid moeten bestrijden. Goražde moet ons in herinnering blijven als de noodzaak dat we aan de Drina moeten blijven wonen en daar moeten overleven”, aldus de president.

De 'vredescoördinator' voor Bosnië, Carl Bildt, heeft gisteren gewaarschuwd dat een de facto etnische opdeling van Bosnië moet worden voorkomen als de internationale gemeenschap een reeks kostbare oorlogen op de Balkan wil verhinderen. „We zien de komende jaren een eindeloze reeks van Balkan-oorlogen op ons afkomen als we de etnische opdeling accepteren als een instrument om stabiliteit voor de korte termijn te bereiken”, aldus Bildt. Hij noemde Servië, Kroatië en Kosovo als plaatsen waar zulke oorlogen zouden kunnen uitbreken. Bildt preee de voortgang die de afgelopen maanden in Bosnië is gemaakt, maar zei dat Bosnië nog steeds een zeer verdeeld land is. „waar je van het ene deel van het land niet naar het andere kunt belten en auto's met verkeerde nummerborden worden geweerd.” Het grootste obstakel is volgens Bildt Radovan Karadžić, de leider van de Serviërs die als oorlogsmisdadiger wordt gezocht. (Reuter, AFP)

'De zelfcensuur van de Kroatische pers eindigt in censuur'

DOOR ALFRED VAN CLEEF
AMSTERDAM, 6 MEI. De Kroatische financiële politiek heeft vorige week de redacties van het weekblad *Panorama* gesloten. Vanwege 'ecologische redenen', aldus de officiële uitleg. „Wat ze daarmee bedoelen? Niemand weet het, misschien betreft het hier wel de ecologie van de geest”, zegt Jagoda Vukušić, voorzitter van de Kroatische Vereniging van Journalisten lachend. De werkelijke reden voor de inval bij *Panorama* was maar al te duidelijk: enkele recent gepubliceerde kritische commentaren over de regering en een artikel waarin de Kroatische president Tudjman in ongunstige zin werd vergeleken met de vroegere Joegoslavische leider Tito.

Hoofredacteur van *Panorama* is Josip Jovi, die vier maanden eerder als hoofdredacteur van het dagblad *Slobodna Dalmacija* het veld moest ruimen: zijn ontslag moest hij uit zijn eigen krant vernemen. Namens haar vakgenoten protesteerde Jagoda Vukušić, tevergeefs. Niet dat Jovi in de ogen van de voorzitter van zijn beroepsgroep een respectabele journalist is. Jovi bedreef volgens haar nationalistische propaganda, vooral in 1993 toen in Bosnië Kroaten en moslims slaags raakten. „Daar houd ik hem nog steeds verantwoordelijk voor”, stelt Vukušić. „Hij liet zich door de regering gebruiken en toen die hem niet meer nodig had — na de oorlog — schopten ze hem eruit. Ik kan zeggen: het was zijn verdiende loon, maar gaat mij om het principe.”

Vukušić (42) is in Nederland ter gelegenheid van *Free Press Now!*, een actieweek ter ondersteuning van onafhankelijke media in voormalig Joegoslavië. *Free Press Now!* wordt gehouden op initiatief van *Press Now*, het Nationaal Comité 4 en 5 mei, Radio 3 FM en Pax Christi. Gisteren zijn op dertien verschillende bevrijdingsfestivals affiches verspreid waarop het aanwezige publiek een stempel met de tekst *Free Press Now!* kon zetten, voorzien van een persoonlijke bood-

schap. Deze affiches zullen worden verstuurd naar de staatshoofden van Kroatië, Servië en Bosnië-Herzegovina.

Vukušić is de in de Kroatische hoofdstad Zagreb gestationeerde chef nieuwsdienst van *Novi List* (De Nieuwe Krant), het enige onafhankelijke dagblad van Kroatië. *Novi List* — oplage 60 à 75.000 exemplaren — verschijnt in Rijeka en is in principe een regionale krant, zij het met steeds meer landelijke uitstraling. De werknemers deden in 1992 een poging onder het juk van de autoriteiten uit te komen door de krant te privatiseren. De Kroatische autoriteiten gingen daarmee

Journaliste Jagoda Vukušić verdedigt vrije pers Kroatië

akkoord, op voorwaarde dat een lid van de regeringspartij HDZ de nieuwe directeur zou worden.

De redactie van *Novi List* dreigde daarna en masse op te stappen en op één dag ondertekenden 17.000 lezers een petitie waarin ze tegen de voorgenomen benoeming protesteerden. De actie slaagde en de werknemers werden de nieuwe eigenaren van hun krant. Samen met het satirische weekblad *Feral Tribune* is *Novi List* daarmee het enige geschreven medium in Kroatië dat niet onder controle staat van de regeringspartij HDZ.

De Kroatische radio en televisie zijn nog altijd geheel in handen van de staat en vooral het tv-journaal fungeert als spreekbuis voor president Tudjman. Dat betekent volgens Vukušić niet dat er geen kritische tv-journalisten zijn, maar die worden direct of indirect de mond gesnoerd.

Onlangs maakte ze dat zelf aan den lijve mee. In haar hoedanigheid als voorzitter van de Kroatische

Jagoda Vukušić: 'Ook onze lezers zijn normaler geworden' (Foto Jorgen Krielem)

journalistenbond had ze een ontmoeting met vertegenwoordigers van de Woman Club, een Europese organisatie voor vrouwen in leidinggevende posities. De Kroatische televisie zou daar aandacht aan besteden, maar de desbetreffende redacteur liet Vukušić weten dat haar aanwezigheid niet op prijs gesteld werd. Onder het motto 'beter iets dan niets' stemde ze ermee in zich te laten vervangen door een in de ogen van het regime minder

omstreden journalist. Maar het was niet genoeg: op gezag van de directeur televisie werd het hele item geschrapt. „Zo werkt het bij de Kroatische televisie”, zegt Vukušić. „Het begint met zelfcensuur en uiteindelijk ontvaardt het in regelrechte censuur”.

Het Kroatische parlement aanvaardde onlangs een aantal amendementen op een oude wet die in feite bedoeld zijn om de media te milkorven. Journalisten die wil-

lens en wetens staatsgeheimen publiceren of iets schrijven dat de belangen schaadt van de president, de premier, de voorzitters van het parlement, het Constitutionele Hof en het Opperste Gerechtshof, riskeren zes maanden gevangenisstraf.

De beroepsgroep van Kroatische journalisten gaat tegen de aanvaarding van deze amendementen in beroep, laat Vukušić weten. „omdat ze in strijd zijn met de grondwet”.

Tot dusver zijn twee Kroatische journalisten veroordeeld tot een half jaar voorwaardelijk, maar dat was al voordat de nieuwe perswet werd aanvaard. Een journaliste van *Novi List* werd eind januari met een pistool bedreigd door de Kroatische vice-president Borisav Škegro. Aanvankelijk verklaarde hij dat het hier een 'grapje' betrof, later ontkennde hij dat het incident zich had voorgedaan.

De journaliste spande een proces

aan, maar ze had geen schijn kans omdat Škegro als minister immuniteit geniet. Twee weken geleden kondigde Škegro aan diverse kranten en weekbladen „aan te zullen pakken”, omdat ze het gewaagd hadden aandacht te besteden aan zijn vermeende bedreiging van de journalisten.

Zelf is Jagoda Vukušić herhaaldelijk bedreigd. „Ze schelden me uit voor četnik of voor staatsvijand. Of ik bang ben?” Op cynische toon: „Ze kunnen me doden, so what?” De bedreigingen zijn bovendien de laatste tijd aanzienlijk afgenomen, vertelt ze.

„Ook onze lezers zijn normaler geworden. Zelfs toen we tijdens de vierdaagse oorlog in de Krajina op de voorpagina van *Novi List* een foto van een brandend huis afdrukten met als ondertekening 'Door Kroatische soldaten gebrandschat huis' kregen we maar weinig boze reacties.” Ze probeert haar collega's aan te zetten tot zelfreflectie. „Van de oorlog heb ik geleerd hoe groot de invloed kan zijn van onverantwoordelijke journalisten. Het zal vele jaren duren om de mede door de media veroorzaakte schade te herstellen.”

Over de toekomst is Vukušić gematigd optimistisch, al geeft ze toe dat ze als voorzitter van de journalistenbond probeert „de politiek zoveel mogelijk buiten de deur te houden”. De oplage van het in Zagreb verschijnende nationalistische dagblad *Večernji List* is dalende, vertelt ze, en *Novi List* is inmiddels de tweede krant van Zagreb geworden. Overal waar ze komt — na haar bezoek aan Nederland trekt ze voor een congres naar Cyprus en daarna naar de Verenigde Staten — roept ze politici en journalisten op de privatisering van de Kroatische media te propageren.

„Chanteer onze regering. Zeg ze: zonder vrije media zullen we ook geen havens, autowegen of bruggen bouwen. Blijven de media voor het grootste deel in handen van de staat dan krijgt de democratie in Kroatië nooit kans van slagen.”

Serviërs in Bosnië met economische sancties bedreigd

SARAJEVO, 7 MEI. Een hoge Amerikaanse woordvoerder heeft de Bosnische Serviërs met nieuwe sancties bedreigd als ze de vrijheid van beweging in Bosnië blijven belemmeren en hun leiders Radovan Karadžić en generaal Ratko Mladici, die van oorlogsmisdaden worden verdacht, niet uitleveren.

John Kornblum, Amerikaans onderminister van Buitenlandse Zaken en de belangrijkste Amerikaanse onderhandelaar in het vredesproces, bracht gisteren een eendaags bezoek aan Sarajevo om de voortgang van het vredesproces te bestuderen. Hij noemde het bellemen van de bewegingsvrijheid door de Bosnische Serviërs onaanvaardbaar. De Serviërs hebben de afgelopen weken op een aantal plaatsen moslim- en Kroatische vluchtelingen tegengehouden toen die naar hun oorspronkelijke woonplaatsen wilden terugkeren. Vorige week werden bij zo'n incident drie doden.

Ook het feit dat de Serviërs van oorlogsmisdaden verdachte personen niet uitleveren en dat de belangrijkste verdachten — Karadžić en Mladici — hun functies behouden, is volgens Kornblum, onaanvaardbaar. Hij zei dat de internationale gemeenschap het recht heeft nieuw economische sancties tegen de Bosnische Serviërs af te kondigen. „We zullen veel druk uitoefenen om ervoor te zorgen dat de Serviërs niet in deze houding volharderen. De internationale gemeenschap heeft een aantal middelen om er zeker van te zijn dat ze dat begrijpen.”

De Bosnische president, Alija Izetbegović, zei gisteren na een gesprek met Kornblum dat „de essentie van het probleem de blijvende

aanwezigheid van Karadžić en Mladic op het politieke toneel is”. „Zonder hun verwijdering is er geen oplossing”, zo voegde hij daaraan toe.

Een Russische onderminister van Buitenlandse Zaken, Igor Ivanov, heeft gisteren de Bosnische Serviërs in hun hoofdstad Pale opgeroepen zich aan het vredesakkoord van Dayton te houden. Hij sprak in Pale met de 'minister' van Buitenlandse Zaken van de Bosnische Serviërs, Aleksa Buha.

De bevelhebber van de grondtroepen van de NAVO-vredesmacht IFOR in Bosnië, generaal Michael Walker, heeft gisteren kritiek geuit op een toespraak van president Izetbegović in Gorazde. Daar zei Izetbegović zaterdag dat de moslims „oort heel Bosnië zullen bevrijden”. Generaal Walker zei dat „dit niet het soort retoriek is waar we in dit stadium [van het vredesproces] op zitten te wachten”.

In Noord-Bosnië is gisteren een Russische soldaat van IFOR door een kogel gedood; een andere Russische soldaat werd gewond. Het is voor het eerst dat onder de 1.500 Russische IFOR-soldaten slachtoffers vallen. De toedracht van het incident wordt nog onderzocht, maar wel is gezegd dat er geen sprake was van „vijandelijk vuur”. In totaal zijn sinds de komst van de vredesmacht naar Bosnië in december vorig jaar aan IFOR-zijde 22 doden gevallen. In de meeste gevallen ging het om verkeersongelukken en om mijnexplosies.

Elders in Bosnië vielen bij de IFOR-strijdmacht twee gewonden, beiden Amerikanen. Ze werden gewond bij een ontploffing in een veldkeuken. (Reuter, AP, AFP)

PROCES

Dušan Tadić maakt onaangedane indruk bij opening proces

VERVOLG VAN PAGINA 1

Tadić werd in 1993 in Duitsland gearresteerd nadat hij door een voormalige gevangene van het kamp Omarska was herkend. Tadić liet zich tegen de Duitse politie na zijn arrestatie tegenstrijdig uit over de reden waarom hij in Duitsland was: hij zei dat hij voor een karatekampioenschap was gekomen maar ook omdat hij zijn vrouw en kinderen naar München had gestuurd, gezien de slechte situatie in Bosnië en ook Servië, dat naar zijn zeggen sterk te lijden had onder de gevolgen van de internationale economische sancties.

Tadić, gekleed in een donker pak en een donkere das en zonder het leren jasje dat hij eerder voortdurend droeg, volgde het betoog van Niemann tamelijk onaangedaan vanuit zijn glazen kooi in de rechtszaal. Slechts af en toe verstrakte hij bij

een bijzonder beeldende omschrijving door Niemann van een misdaad die hij zou hebben begaan. Zo als het incident waarbij Tadić een gevangene zou hebben gedwongen bij een andere gevangene de testkels af te bijten. Een keer zwaaide Tadić naar iemand op de publieke tribune. Voor het overige leek hij zich te schikken in het vooruitzicht dat deze rechtszaak lang zal duren, naar verwachting vier tot vijf maanden. Hij kan, als hij wordt veroordeeld, levenslang krijgen. De openbare aanklager zei vanochtend te zullen bewijzen dat de misdrijven van Tadić deel uitmaakten van een systematische campagne van etnische zuivering door de Serviërs.

Tadić was door de Amerikaanse rechter Gabrielle Kirk McDonald, die de zaak voorzit, gevraagd zich rustig te gedragen.

De Bosnische Serviër kwam niet terug op zijn eerdere dreigement, in hongerstaking te gaan als zijn eis, getuigen à décharge per satellietverbinding bij het proces te betrekken, niet zou worden ingewilligd. Die getuigen bevinden zich in Banja Luka, de belangrijkste stad van de Bosnische Serviërs in het noorden van Bosnië.

Rechter McDonald zei verder dat de rechters zich bewust zijn van het historische belang van het proces, maar dat het ondanks zijn speciale aard gaat om een 'gewone' criminele zaak en dat de verdachte recht heeft op een zo eerlijk mogelijk proces.

SOMALIE — Vijftig mensen zijn vorige maand verdronken toen een schip dat Somalische vluchtelingen vervoerde van de Jemenitische kust zoonk na een ruzie tussen de Somaliërs en de bemanning. Dat heeft de VN-organisatie voor vluchtelingen, het UNHCR, vandaag meegedeeld. De Somalisch vluchtelingen gevechten in Mogadishu en Baidoa, die een nieuwe vluchtelingenstroom naar Jemen op gang hebben gebracht. Het schip zou te veel mensen aan boord hebben gehad.

Door onze redacteur PETER MICHIELSEN

De ondertekening van het Bosnische vredesakkoord leidde in december vorig jaar tot speculaties over het aanblijven van Radovan Karadžić, de 'president' van de 'Servische Republiek' in Bosnië. Was het vredesakkoord niet zijn grootste nederlaag in de oorlog? En hadden de ondertekenaars — ook de Bosnische Serviërs — niet beloofd verdachten van oorlogsmisdaden uit te sluiten van hoge politieke functies? En is Karadžić niet verdachte nummer één?

Vijf maanden later zit Radovan Karadžić echter nog vast in het zadel. En de tweedracht in Bosnisch-Servische kring is na 'Dayton' weliswaar sterk toegenomen, maar voorlopig lijkt het erop dat het verzet tegen Karadžić geen vuist kan maken.

De Bosnische Serviërs zijn na 'Dayton' verdeeld geraakt in een 'vredespartij', vooral geconcentreerd in Banja Luka, de grootste stad van de 'Servische Republiek', en een 'oorlogspartij' in Pale, de wintersportplaats bij Sarajevo die fungeert als hoofdstad. In Banja Luka zendt een radiostation dagelijks kritische commentaren op het beleid van de leiders in Pale uit. Hier wordt gepleit voor wat Karadžić niet wil: samenwerking met de moslims en Kroaten.

De internationale gemeenschap doet alles om Karadžić' critici in Banja Luka te steunen en zijn oorlogspartij te isoleren. Als er met de

'SERVISISCHE REPUBLIEK' IN BOSNIË

Niemand gaat meer naar Pale

Bosnische Serviërs wordt gepraat, gebeurt dat in Banja Luka. Hier vestigde vorige week 'vredescoördinator' Carl Bildt zijn verbindingsbureau, hier wordt door diplomaten met de Serviërs overlegd over de samenwerking met de moslim-Kroatische federatie. Vorige week verplaatste — tegen de zin van Karadžić — het Britse contingent van de vredesmacht IFOR zijn hoofdkwartier van Gornji Vakuf naar Banja Luka. In Banja Luka kwam de afgelopen dagen bovendien een rij hoge diplomaten langs: Carl Bildt, maar ook de voorzitter van de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, Flavio Cotti, de OVSE-gezant voor Bosnië, Robert Frowick, de speciale VN-rapporteur voor mensenrechtenzaken, Elisabeth Rehn, en de Amerikaanse onderminister en chef-onderhandelaar, John Kornblum. Ook de plaatsvervangende openbare aanklager van het VN-tribunaal in Den Haag verscheen in Banja Luka. Naar Pale ging niemand.

De bedoeling is duidelijk: elk akkoord met de Bosnische Serviërs sluit de internationale gemeenschap het liefst met de autoriteiten in Banja Luka. Elk besluit in Banja Luka ondergraaft de positie

van Pale en de positie van de 'oorlogspartij' van Karadžić. De internationale steun voor de 'vredespartij' heeft veel te maken met de verkiezingen van september. Volgens het vredesakkoord had de van oorlogsmisdaden verdachte Karadžić zijn functies al moeten neerleggen en komt hij ook niet in aanmerking voor enige toekomstige publieke functie in het Servische deel van Bosnië. Als de 'oorlogspartij' de verkiezingen wint en als Karadžić weer 'president' wordt, belooft dat weinig goeds voor het Bosnië van de toekomst — dan kan de internationale gemeenschap het ideaal van een Bosnische eenheidsstaat wel vergeten. En dat vooruitzicht is des te deprimerender nu de datum na-

dert waarop de NAVO moet beslissen of ze militair in Bosnië aanwezig blijft dan wel zich volgens de plannen eind dit jaar terugtrekt.

De afgelopen maanden is de 'premier' van de 'Servische Republiek', Rajko Kasagić, de onbetwistbare leider van de 'vredespartij' geworden. Kasagić was burgemeester van Banja Luka voordat hij eind vorig jaar regeringschef van de Bosnische Serviërs werd. Die benoeming vond plaats met instemming van Karadžić, die had gehoopt dat Kasagić aantreden de spanningen tussen Banja Luka en Pale zouden helpen sussen. Maar het tegendeel gebeurde: Kasagić en Karadžić zijn alleen maar verder uit elkaar gedreven. Kasagić — die goede contacten heeft met de Servische president Milošević — is na zijn benoeming niet naar Pale verhuisd maar in Banja Luka gebleven. Hij staat erop dat zijn kabinet in Banja Luka bijeenkomt en weigert naar Pale te gaan als zijn eigen ministers daar vergaderen.

Of Kasagić, alle internationale assistentie ten spijt, zijn zin kan doorzetten is nog lang niet zeker. Het tegendeel lijkt voorspog het geval, niet zozeer omdat Karadžić een meerderheid achter zich zou

hebben, maar omdat zijn aanhangers de middelen gebruiken die ze het beste beheersen: die van de oorlog, die van intimidatie, inclusief doodsdreigementen, tegen Serviërs die willen samenwerken met de Kroaten en moslims. Het is op een aantal plaatsen, óók in Banja Luka, tot bomaanslagen en sabotage-acties gekomen. En die middelen lijken succes te hebben, want in de praktijk — op de grond — is van samenwerking van de Bosnische Serviërs met de autoriteiten van de federatie en met de internationale gemeenschap niet veel sprake.

Zo is de 'oorlogspartij' van Karadžić erin geslaagd vrijwel alle Servische inwoners van Sarajevo tot vertrek te bewegen toen de Servische wijken van de stad werden overgedragen aan de federatie. Ook slaagt ze er nog steeds in de terugkeer van Kroatische en moslim-vluchtelingen naar hun oorspronkelijke, nu in de 'Servische Republiek' gelegen woonplaatsen te verhinderen: vrijwel nergens is sprake van zo'n terugkeer; zelfs een tijdelijk bezoek wordt door de Serviërs verhinderd. En bovendien lukt het de 'oorlogspartij' te voorkomen dat Servische vluchtelingen terugkeren naar woonplaatsen die nu op het gebied van de Bosnische federatie liggen. Alle bezoeken van hoge afgeezanten aan Banja Luka ten spijt slaagt de onzichtbare Karadžić er in feite in het verzoenings- en het vredesproces goeddeels lam te leggen.

ZATERDAG 11 MEI 1996

Bosnië: lijken geborgen uit massagraf

BANJA LUKA, 11 MEI. In het noordwesten van Bosnië zijn gisteren onder toezicht van forensische deskundigen van de Verenigde Naties 15 lichamen geborgen uit een massagraf dat, naar wordt aangenomen, een groot aantal vermoorde moslims bevat.

De opgravingen begonnen afgelopen dinsdag en hebben plaats bij een opgeblazen brug over de rivier de Sana, in de omgeving van de stad Sanski Most. In het gebied bevinden zich mogelijk vier massagraven met de lichamen van honderden of enkele duizenden moslims. In mei en juni 1992 voerden Bosnische Serviërs er een 'etnische schoonmaak' uit. Een advocaat die aan de zaak werkt, Adil Draganović, zei gisteren dat in het gebied sinds medio '92 naar schatting 2.500 moslims worden vermist. Volgens Draganović hebben verscheidene ooggetuigen verklaard dat Bosnisch-Servische troepen in de nabijheid van de brug moslim-mannen standrechtelijk executeerden.

John Gerns, een van de forensische experts van de VN, zei gisteren dat de 15 nu gevonden lichamen in Sanski Most zullen worden onderzocht. De VN hopen met de opgravingen bewijzen te kunnen aandraagen voor oorlogsmisdaden die door de Bosnische Serviërs zouden zijn begaan.

Ook in andere delen van Bosnië is de afgelopen jaren een groot aantal moslim-mannen weggevoerd door Bosnisch-Servische troepen en nooit teruggekeerd. Een groep moslim-vrouwen uit de voormalige moslim-enclave Srebrenica bezocht gisteren in de stad Banja Luka de Servische 'commissie voor vermiste personen', om ophelde-

ring te vragen over het lot van naar schatting 8.000 verdwenen mannen. Srebrenica werd vorig jaar juli onder de voet gelopen door de Bosnisch-Servische troepen. Onder het oog van de Nederlandse VN-troepen werden de mannen toen van de vrouwen gescheiden. Van de mannen uit Srebrenica is nooit meer iets vernomen, zodat wordt aangenomen dat ze allemaal door de Bosnische Serviërs zijn geëxecuteerd.

De Bosnische Serviërs ontkennen massa-executies te hebben uitgevoerd en wilden tot nu toe ook niet meewerken aan onderzoek daarnaar, maar sinds het akkoord van Dayton is daar voorzichtig verandering in gekomen. „Het bezoek van de moslim-vrouwen aan Banja Luka was een maand geleden nog ondenkbaar geweest”, aldus een Westerse diplomaat.

Hij wees er overigens op dat de Bosnische Serviërs een dergelijk bezoek ook aangrijpen om het „nieuwe open imago” van Banja Luka te presenteren. Tijdens de burgeroorlog werd de stad door de Bosnische Serviërs hardhandig 'gezuiverd' van moslims en Kroaten. Bovendien past het in het streven van de Bosnische Serviërs het vraagstuk van de vermissingen te veralgemeniseren. De Bosnische Serviërs zeggen dat 2.100 van hun eigen mensen als vermist te boek staan. (AP, AFP, Reuter)

Weer akkoord van Tudjman en Izetbegović

ZAGREB, 13 MEI. De leiders van Kroatië en Bosnië zijn overgekomen de wankle moslim-Kroatische federatie te versterken. Ze sloten zaterdag in Zagreb een akkoord dat voorziet in de onbelemmerde terugkeer van vluchtelingen naar vier plaatsen in Bosnië.

De presidenten Franjo Tudjman en Alija Izetbegović bereikten overeenstemming over een proefproject over de terugkeer van vluchtelingen. De Bosnische regering stelt de steden Bugojno en Travnik open voor terugkeer van de Bosnische Kroaten die deze plaatsen tijdens de moslim-Kroatische oorlog (1993-94) zijn ontvlucht. De Bosnisch-Kroatische autoriteiten staan volgens het principe-akkoord de terugkeer toe van moslims die in die oorlog uit de steden Jajce en Stolac zijn gevlucht.

Voornaamste ondertekenden de Bosnische en Kroatische leiders een voorlopig akkoord waarin de Kroatische havenstad Ploče een vrijhaven wordt voor de Bosniërs. Bosnië heeft geen eigen zeekust, afgezet van een strook van tien kilometer rotsachtig gebied met het visserijgebied Neum. Volgens het akkoord van februari 1994, dat voorziet in de vorming van een moslim-Kroatische federatie, moet het Kroatische Ploče de belangrijkste haven van Bosnië worden. Het zaterdag getekende akkoord bepaalt dat Bosnië zonder belastingbetaling en zonder inmenging van de Kroaten in Ploče onbeperkt goederen mag in- en uitvoeren. In ruil krijgt Kroatië in Neum faciliteiten. In Zagreb is ook afgesproken dat de Bosnische Kroaten en moslims deze week een defensiewet opstellen, die de weg zal effenen voor de wapenvaping en opleiding van federatietroepen door de Amerikaanse regering.

De Kroatische minister van defensie, Gojko Šušak, liet zich zaterdag

dag optimistisch uit over de toekomst van de Bosnische federatie. Hij drong voor het wetslagen van de federatie wel aan op meer hulp van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN en op "hulp van internationale financiële instansen".

Hoe gebrekking de federatie niet-temin functioneert, bleek het afgelopen weekende in Mostar, waar op 31 mei plaatselijke verkiezingen moesten worden gehouden. Die verkiezingen worden echter geboycot door de belangrijkste partij van de moslims, de Partij van Democratie-Actie (SDA) van president Izetbegović. De SDA wil niet aan de verkiezingen deelnemen omdat de 45.000 moslims en Bosnische Serviërs die de stad zijn ontvlucht en die nog niet zijn teruggekeerd, niet aan de verkiezingen mogen deelnemen. De ministers van Buitenlandse Zaken van de EU — die Mostar bestuur — buigen zich vandaag over de kwestie. Mostar wordt algemeen gezien als een graadmeter van de samenwerking tussen moslims en Kroaten.

In een intern rapport heeft de Europese Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking (OVSE) geconcludeerd dat het onmogelijk is de landelijke verkiezingen in Bosnië in september te houden. Volgens de OVSE is het door het enorme aantal vluchtelingen onmogelijk het administratieve proces voor eerlijke en vrije verkiezingen voor 14 september — de uiterste datum volgens de afspraken van het vredesakkoord van Dayton — af te ronden. (Reuter, AFP, AP)

'Zeker acht landen leverden moslims' in Bosnië wapens'

WASHINGTON, 13 MEI. Zeker acht landen hebben tijdens de oorlog de Bosnische regering wapens geleverd, wapenzendingen gefinancierd of geholpen met de doorvoer van wapens. De Amerikaanse regering was op de hoogte van die wapenzendingen, en heeft ze ondanks een VN-embargo toegeluid toegelaten.

Dat schreef gisteren *The Washington Post*. Van Iran was al bekend dat het de Bosnische moslims in de oorlog met wapens heeft geholpen. Volgens het blad hebben ook Saoedi-Arabië, Maleisië, Brunei en Pakistan dat gedaan. Ze leverden de moslims in Bosnië die wapens via Tunesië. Andere wapens, aldus *The Washington Post*, kwamen uit Hongarije en Argentinië. Het blad baseert dit op uitlatingen van niet met name genoemde Bosnische regeringsfunctionarissen.

Een Amerikaanse regeringswoordvoerder — eveneens ongenoemd — gaf in het blad toe dat de Amerikaanse regering op de hoogte was van deze zendingen, maar er ondanks het VN-embargo toch werd tegen alle landen en partijen in ex-Joegoslavië niets tegen heeft ondernomen. Als reden gaf de woordvoerder op dat de regering het met het wapenembargo niet eens was. De oogluikende afzijdigheid zou niet strijdig zijn geweest met de betreffende VN-resoluties, aangezien die volgens de Amerikaanse woordvoerder „ons de verplichting opleg-

den ons aan het embargo te houden, maar niet om eerbiediging ervan af te dwingen".

De nationale veiligheidsadviseur van president Clinton, Anthony Lake, heeft dit beleid verdedigd met het argument dat de wapenzendingen van Iran via Turkije en Kroatië al aan de gang waren toen de regering-Clinton aantrad. De wapen-smokkel was in het najaar van 1992 al op gang gekomen. Pas twee jaar later gaf de regering-Clinton Kroatië diplomatiek het groene licht voor de wapenzendingen. Volgens Lake hebben die wapenzendingen de Bosnische regering in staat gesteld zich te handhaven en hebben ze een bijdrage geleverd aan het vredesakkoord van Dayton.

Maar Republiken in het Congres hebben de regering geheld omdat ze de wapenzendingen achter de rug van het Congres om toeliet. In het openbaar heeft president Clinton het wapenembargo steeds verdedigd. Diverse commissies van het Congres stellen op het ogenblik een onderzoek in naar de wapentransacties en de al dan niet passieve Amerikaanse betrokkenheid. Volgens sommige Republikenen hebben de wapenleveranties aan de moslims in Bosnië Iran gelegenheid gegeven om de Balkan een voet tussen de deur te krijgen en moet worden onderzocht of Amerikaanse instanties de wapenzendingen hebben vergemakkelijkt of aangemoedigd. (Reuter, AFP)

Steun Westen voor gematigde Serviërs

door Jan Bezemer

AMSTERDAM — Het was druk deze week in Banja Luka, de belangrijkste industriestad op Bosnisch-Servisch gebied. Vrijwel iedereen die namens de internationale gemeenschap iets te te vertellen heeft in Bosnië, bezocht de stad in een poging de pragmatische onder de Bosnische Serviërs te paaien. Om steun te geven aan de rivalen van 'president' Radovan Karadzic, die in Pale probeert zijn politieke leven te redden.

11-5-96
satie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de VN-organisatie voor e vluchtelingen (UNHCR) en de Internationale politiemacht (IPTF). En natuurlijk kwamen de meeste 'azen op bezoek, zoals de Hoge Vertegenwoordiger voor Bosnië, Carl Bildt, de baas van UNHCR, Sadako Ogata, en de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, John Kornblum (opvolger van Dayton-architect Holbrooke).

De gezamenlijke persconferentie gisteren van Carl Bildt en de premier van Bosnisch-Servië, Rajko Kasagic, kan als een succes worden gezien. Kennelijk was Karadzic er dit keer niet in geslaagd zijn premier — die hij terecht als zijn rivaal beschouwt — in Pale te houden. De 'president' heeft tot op heden met succes gepoogd contacten tussen zijn premier en vertegenwoordigers van het Westen te voorkomen. Zo had Karadzic, in een poging Dayton te saboteren, zijn premier vorige maand verboden naar een donorconferentie in Brussel te reizen, met als gevolg dat de Bosnische Serviërs officieel geen cent van de hulpverleningsinstaties krijgen. Maar om aan te tonen dat het Westen het zo slecht niet meent met de Serviërs, verhoogde Carl Bildt deze week het zeer beperkte budget voor de wederopbouw van Bosnisch Servië met ruim drie miljoen gulden naar achttien miljoen. In een gezamenlijke verklaring zeggen Bildt en Kasagic: „De internationale aanwezigheid deze week in Banja Luka maakt volledig duidelijk wat het voordeel kan zijn dat naar alle inwoners van Srpska kan vloeien door contacten te onderhouden met Europa en de wereld”.

Bildt wil Bosnisch Servië politiek en economisch uit het isolement halen. De internationale gemeenschap zet daartoe zijn kaarten op samenwerking met de premier Rajko Kasagic, een pragmaticus, die banden onderhoudt met de Servische president Slobodan Milosevic en daarom niet echt kan worden aangepakt door Karadzic. De hoop leeft nu dat Kasagic na een verkiezingswinst in het komende najaar Bosnisch-Servië op het coöperatieve pad kan brengen. Maar het Westen zou pas echt helpen als Karadzic voor die tijd van het toneel

Europese ministers:

'Verkiezingen in Mostar niet uitstellen'

Door onze correspondent WIM BRUMMELMAN

BRUSSEL, 14 MEI. De lidstaten van de Europese Unie vinden dat de gemeenteraadsverkiezingen in Mostar op 31 mei volgens plan doorgang moeten vinden. Dat besloten ze gisteren in Brussel. De 'vredescoördinator' voor Bosnië, Carl Bildt, had gepleit voor uitstel.

Ook Europees commissaris Hans van Broek voelde voor uitstel, maar de belangrijkste moslim-partij dreigt met een boycot en zich niet heeft laten registreren.

Dat bleek gisteren in Brussel tijdens het maandelijks overleg van de EU-ministers van Buitenlandse Zaken. De verkiezingen — in het vredesverdrag van Dayton voorzien voor 31 mei — zijn een belangrijke graadmeter voor het welzijn van het vredesproces in Bosnië, waar in september algemene verkiezingen moeten worden gehouden. De vooruitzichten zijn slecht. De moslims van Mostar zijn van plan de gang naar de stembus te negeren omdat zij eisen dat ook vluchtelingen die uit Mostar zijn weggevlucht moeten kunnen stemmen. Het vraagstuk leidde gisteren in Brussel tot een 'uitvoering' en „netelige" discussie, waarbij de ministers slechts de keuze hadden uit „twee kwaden", zoals diplomaat na afloop opmerkte. „Het laten doorgaan van de verkiezingen zonder actieve participatie van de moslims is een slechte zaak. Het besluiten tot uitstel zou evenwel ook een zeer slecht signaal zijn."

EU-afgezaant Carl Bildt gaf gisteren het advies om de verkiezingen in de huidige omstandigheden maar uit te stellen. De meeste ministers wilden hem daarin evenwel niet volgen en sloten zich aan bij de opstelling van de onlangs door de EU benoemde bestuurder van Mostar, de Spanjaard Ricardo Perez Casado, Casada, die moet toezien op de bestuurlijke opbouw van Mostar, drong gisteren aan op het vasthouden aan de datum van 31 mei tenzij er druk op de partij en te houden. Slechts een uitstel van enkele dagen „om technische redenen", zou mogelijk zijn, zo liet Casada weten. De ministers van Buitenlandse Zaken zeiden „het volste vertrouwen" te hebben in de beslissing die Casado uiteindelijk zal nemen.

Tot zover onze correspondent.

Ministers EU willen Kroatië nog niet in Raad van Europa

Door onze correspondent WIM BRUMMELMAN

BRUSSEL, 14 MEI. De meeste lidstaten van de Europese Unie voelen er nog niets voor om Kroatië lid te maken van de Raad van Europa, de in Straatsburg gevestigde organisatie die toezicht houdt op mensenrechten en democratie. Binnen de EU bestaan grote zorgen over de recente ontwikkelingen in Kroatië, met name over het autoritaire optreden van president Franjo Tudjman en het aan banden leggen van de persvrijheid (door de vervolging van een aantal onafhankelijke dagbladen).

Door de houding van de EU-lidstaten, gisteren ingenomen op de maandelijke bijeenkomst van de ministers van Buitenlandse Zaken in Brussel, is het zeer onwaarschijnlijk geworden dat deze week in Straatsburg wordt besloten tot het lidmaatschap van Kroatië van de Raad van Europa. Dat zou een unieke stap zijn omdat de parlementaire assemblee van de Raad vorige maand het licht op groen zette voor toetreding van

Kroatië. Niet eerder werd een dergelijk toetredingsadvies van de parlementariërs door de ministers overstemd. Wel was er eerder dit jaar een heftige discussie over toetreding van Rusland tot de Raad van Europa. 'Om Moskou niet te isoleren besloot de meerderheid binnen de Raad Rusland toe te laten.

De parlementaire assemblee ging vorige maand akkoord met toetreding van Kroatië nadat Zagreb had toegezegd 21 concrete aanbevelingen op te volgen, zoals het garanderen van de persvrijheid. Maar de EU-ministers van Buitenlandse Zaken kwamen gisteren tot de conclusie dat de situatie in Kroatië de afgelopen weken niet is verbeterd, maar integendeel juist is verslechterd. Het optreden tegen een aantal kranten en het besluit van Tudjman de democratisch gekozen gemeenteraad van Zagreb te ontbinden heeft grote vraagtekens doen rijzen over de democratische ontwikkelingen in het land. Europa en de VS zien het optreden van

Tudjman steeds meer als een probleem.

In Brussel drong gisteren alleen Oostenrijk aan op het onmiddellijke lidmaatschap van Kroatië. De veertien overige EU-lidstaten voelen daar niets meer voor. Uiteindelijk werd een compromistekst afgesproken, inhoudende dat „zo mogelijk nog voor de zomer" een bijzondere ministeriële zitting in Straatsburg zal worden gehouden om te beraadslagen over het Kroatische lidmaatschap. Het uitstel zou moeten worden benut om bij Zagreb harde garanties af te dwingen over het respecteren van democratie en mensenrechten.

Vorige maand al verklaarde de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, Van Mierlo, dat hij het nog veel te vroeg vindt om Kroatië toe te laten tot de Raad van Europa. „Het gaat nu nog opkijken als er een terugslag komt. Als je Kroatië nu al lid drukmiddel kwijt", aldus Van Mierlo afgelopen maand.

moslims in Bosnië samengevoegd

WASHINGTON, 15 MEI. Leaders van de Bosnische Kroaten en de moslims hebben gisteren in Washington in principe besloten hun legers samen te voegen.

Het principe-akkoord is tot stand gekomen onder zware Amerikaanse druk. De Amerikanen hebben zich bereid verklaard het leger van de Bosnische federatie — het samenwerkingsverband van Kroaten en moslims — op te leiden en uit te rusten. Maar het uitblijven van een akkoord over de samenvoeging van beide legers stond de tenuitvoerlegging van dat besluit in de weg.

De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, sprak na de besprekingen met de leiders van de Bosnische federatie van „een zeer belangrijke stap” in de pogingen de begin 1994 gevormde federatie te versterken. Hij wees er wel op dat het nog maar om een principe-akkoord ging en dat de daadwerkelijke vereniging van beide legers nog geruime tijd op zich zal laten wachten. Wel komt nu „binnen maximaal een maand” geld vrij voor de opleiding van het Bosnische leger.

Het principe-akkoord bevat niet alleen bepalingen over de integratie van de twee legers, maar ook een aantal andere afspraken. Zo is besloten tot de oprichting van gemeenschappelijke financiële instellingen om de wederopbouw te vergemakkelijken, de vrijheid van beweging in het algemeen en die van journalisten in het bijzonder te respecteren en gezamenlijke organisaties op te richten voor de organisatie van de verkiezingen van september.

VN-tribunaal hoort getuige over Arkan

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 15 MEI. Leden van de Servische paramilitaire organisatie van Zeljko Ražnjatović, beter bekend als Arkan, hebben na de inname door Servische troepen van de Bosnische stad Bosanski Šamac in april 1992 vooraanstaande moslims en Kroaten in de stad zwaar mishandeld.

Dat zei Sulejman Tihić, die gistermiddag in Den Haag als derde getuige werd opgeroepen door de aanklager in het proces tegen de Bosnische Serviër Duško Tadić voor het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië. Om zijn beschuldiging dat Tadić misdaden tegen de menselijkheid heeft begaan te kunnen staven, moet de aanklager aantonen dat tegelijkertijd elders in het oorlogsgebied op grote schaal werd gefolterd en vermoord.

De aanklager wil eveneens duidelijk maken dat Servië bij de oorlog betrokken was, zodat de Conventie van Genève over internationaal oorlogsrecht van toepassing is op het conflict. Arkan is een Serviër uit Joegoslavië. Tadić wordt beschuldigd van moord en foltering in het gevangenkamp Omarska in 1992.

Tihić was rechter en bestuurslid van de Partij voor Democratische Actie (SDA), de Bosnische moslimpartij. Hij was tevens lid van een groep die de etnische spanningen in Bosanski Šamac trachtte te verminderen. Dat maakte hem, zei hij, een

belangrijk doelwit voor leden van de Tjigers, Arkans militie die zich toelegde op het 'ethnisch zuiveren' van veroverde gebieden.

Leden van Arkans groep sloten Tihić op en sloegen hem langdurig. „Bij een verhoor door twee mannen van de groep van Arkan belde een van hen op een gegeven moment met zijn vriendin in Belgrado. Hij liet haar horen hoe zij mij mishandelden”, aldus Tihić. Hij werd ook gedwongen voor de radio een verklaring voor te lezen, waarin stond dat het geen zin had voor niet-Servische inwoners van de stad zich tegen de Serviërs te verzetten. Volgens Tihić werden hij en andere gevangenen daarna naar barakken van het Joegoslavische Volksleger (JNA) in Servië overgebracht. Daar werden ze volgens hem opnieuw verhoord en geslagen, dit keer door officieren van het JNA. Tihić vertelde hoe hij gedwongen werd een foto te kussen van Dragoljub Mihajlović, in de Tweede Wereldoorlog leider van de royalistische Serviërs, de četniks.

Ook de Bosnisch-Kroatische politiemann Dragan Lukać, die gistermiddag zijn getuigenis afrondde, zei naar een JNA-kazerne te zijn overgebracht in de buurt van Belgrado. Daar werden ze gefolterd, en weer naar Bosanski Šamac teruggebracht. Nadat hij was vrijgelaten bij een gevangenenruil, had een arts vastgesteld dat hij tanden had verloren, een leverstoornis en gebroken ribben had gebroken.

Het meest kwetsend vonden de EU-diplomaten Holbrooke's verwijt dat ze genoegen nemen met een verdeling van Bosnië en het voortbestaan van Bosnië als eenheidsstaat niet serieus nemen. „Sommige belangrijke Europese functionarissen schrijven de politieke bepalingen van Dayton af en berceiden zich voor op een de facto opdeling,” EU-ministers beweerden gisteren het omgekeerde.

WOENSDAG 15 MEI 1996

Kroatië geen lid van Raad van Europa

Door onze correspondent

BRUSSEL, 15 MEI. Kroatië kan voorlopig geen lid worden van de Raad van Europa, de in Straatsburg gevestigde organisatie die toezicht houdt op naleving van mensenrechten en democratische beginselen. Eerst moet de regering in Zagreb zekerheden bieden over democratische hervormingen.

De meerderheid van de 39 bij de Raad aangesloten landen heeft dat gisteren beslist. Afgelopen maand hadden de ministers van buitenlandse zaken van de vijftien lidstaten van de Europese Unie aangekondigd dat ze tegen de toelating van Kroatië zouden stemmen.

Binnen de EU zijn de afgelopen tijd de zorgen gegroeid over met name het autoritaire optreden van president Franjo Tuđman en het aan banden leggen van de persvrijheid. Van de vijftien lidstaten pleitte alleen Oostenrijk voor onmiddellijke toekenning van het Kroatische lidmaatschap van de Raad.

De gisteren in Straatsburg genomen beslissing is uniek. Vorig maand zette de parlementaire assemblee van de Raad van Europa het licht op groen voor Kroatië. Tot dusver werden de aanbevelingen van de assemblee automatisch opgevolgd door de Raad, maar dat is deze keer dus niet gebeurd. De Raad wil de komende tijd een reeks voorwaarden opstellen waaraan het bewind in Zagreb moet voldoen voordat sprake kan zijn van toetreding. Welke die voorwaarden zijn is nog niet duidelijk, maar ze zullen ongetwijfeld te maken hebben met verbodiging van verkiezingsuitslagen, de persvrijheid, de bescher-

ming van minderheden, naleving van het vredesakkoord van Bosnië en de samenwerking met het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië. Door de Europese Unie (en de VS) wordt het eigenzinnige optreden van president Tuđman op al die terreinen steeds meer gezien als „een probleem”, stellen diplomaten.

Het is niet duidelijk wanneer het lidmaatschap van Kroatië opnieuw ter sprake komt. Op aandrang van Oostenrijk werd afgelopen maandag in Brussel de suggestie opengelaten om „zo mogelijk nog voor de zomer” een speciale ministriële zitting van de Raad van Europa te houden. Normaliter komt de Raad pas weer in september bijeen. In Kroatië is niet onmiddellijk op het besluit van de Raad van Europa gereageerd. Van de republieken van ex-Joegoslavië zijn Slovenië en Macedonië wel tot de Raad van Europa toegelaten. Bosnië heeft een speciale status als waarnemer. Joegoslavië (Servië-Montenegro) is geen lid. Binnen de Raad bestonden eerder dit jaar ten aanzien van de toelating van Rusland grote bezwaren, vooral wegens de oorlog in Tsjetsjenië. Rusland werd uiteindelijk toch toegelaten om het land niet te isoleren, zo werd verklaard.

Mostar zet moslimpartij voor blok

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

De vrede in Bosnië staat of valt met het slagen van de moslim-Kroatische federatie. En het slagen van die federatie staat of valt met de oplossing van het probleem van het verdelde Mostar. Geen wonder dat de boycot van de gemeenteraadsverkiezingen van Mostar van 31 mei door de belangrijkste partij van de moslims de gemoederen op het hoogste niveau bezighoudt: ministers van de EU, het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, Koordinator Bildt — iedereen zoekt naar een oplossing. En die oplossing is er niet zonder dat opnieuw een van de twee partijen in Mostar zich hogelijk benadeeld voelt.

De gemeenteraadsverkiezingen van 31 mei moeten bijdragen tot de beëindiging van de verdeling van Mostar in een oostelijke moslimsector en een westelijke Kroatische sector. Er moet één gemeenteraad

voor heel Mostar worden gekozen, met 48 zetels. Daarvan zijn er zestien gereserveerd voor de Kroaten, zestien voor de moslims en zestien voor de overige bevolkingsgroepen. Omdat die 'overigen' ontbreken — de meeste Servische en de zich 'Joegoslaven' noemende inwoners van Mostar sloegen al kort na het uitbreken van de oorlog in Bosnië op de vlucht — is afgesproken dat elf van die laatste zestien zetels voorlopig leeg blijven — tot de terugkeer van die Servische en 'Joegoslavische' vluchtelingen.

Over deze afspraken bestaat geen verschil van mening tussen de Kroaten, de moslims en de internationale gemeenschap, in casu de Europese Unie die Mostar sinds 1994 bestuurt. Het conflict dat de Partij van Democratische Actie (SDA), de partij van president Alija Izetbegović, ertoe heeft gebracht de verkiezingen te boycotten, is de vraag wie op 31 mei mag stemmen en wie niet.

Volgens de in Dayton afgesproken regels mogen in Mostar alleen mensen hun stem uitbrengen die al vóór het uitbreken van de oorlog in Mostar woonden en die zich nog

NIEUWSANALYSE

steeds in Mostar bevinden. Dat betekent dat zowel de inwoners die tijdens de oorlog uit Mostar zijn weggevlucht als de mensen die tijdens de oorlog van buiten de stad naar Mostar zijn gevlucht, op 31 mei niet mogen deelnemen aan de verkiezingen.

Daarmee wijken de afspraken over Mostar radicaal af van de afspraken die voor de verkiezingen van september in heel Bosnië zijn gemaakt. Die bepalen immers dat vluchtelingen juist wél mogen stemmen op de plek waar ze hun toevlucht hebben gezocht.

In Dayton hebben de moslims en Kroaten beiden ingestemd met de

afspraken over Mostar. Maar toen de leiders van de SDA zich de consequenties van die instemming realiseerden, veranderden ze van mening. Ze eisen nu dat elke in 1991 in Mostar geregistreerde inwoner op 31 mei moet kunnen stemmen, zelfs al bevindt hij zich buiten Mostar of zelfs buiten Bosnië. De Kroaten (en de EU) willen van een wijziging van de afspraken echter niets weten, reden waarom de SDA de verkiezingen boycot door haar kandidaten niet te registreren.

Het probleem van de SDA is dat slechts 35 tot 40 procent van de naar schatting 50.000 moslim-inwoners van Mostar voldoet aan de criteria om op 31 mei te mogen stemmen: ze stonden al in 1991 als inwoner van Mostar geregistreerd en ze wonen er nu nog (of weer). De resterende moslim-inwoners zijn vluchtelingen die in de loop van de oorlog uit de omgeving naar Mostar zijn uitgeweken. Voor de Kroaten ligt het

percentage gunstiger: 60 tot 65 procent van de eveneens rond 50.000 Kroatische inwoners van Mostar mag naar de stembus. De SDA vreest dat het quorum voor de bezetting van alle zestien aan de moslims toegevoegde zetels niet wordt gehaald en dat er dus moslim-zetels leeg blijven.

De internationale gemeenschap heeft het probleem rond de verkiezingen van Mostar ten dele zelf veroorzaakt, door in Dayton ten aanzien van Mostar afspraken te maken die afwijken van die voor heel Bosnië. Een oplossing is er niet. Als ze de SDA haar zin geeft, zijn de Kroaten boos en kunnen zij tot een boycot van de verkiezingen overgaan. Als de SDA haar zin niet krijgt, doet ze op 31 mei niet mee. In beide gevallen blijft de kloof tussen de moslims en Kroaten bestaan. De verkiezingen kunnen worden uitgesteld, maar dat verschuift hooguit het probleem.

Kroatië

Europa

Van onze correspondenten

BOEDAPEST/BRUSSEL, woensdag

Kroatië heeft gisteren een ferme klap in het gelaat gekregen van de Raad van Europa, die heeft besloten het land vooralsnog niet te laten toetreden. Het land moet volgens de Raad eerst democratische hervormingen doorvoeren en de mensenrechten beter eerbiedigen.

Het is de eerste keer dat de Raad een dergelijke beslissing neemt sinds hij in augustus 1949 in werking trad.

Daarmee komt de beslissing van de Raad, die overigens geen al te grote invloed heeft en slechts dient ter bevordering van democratie en mensenrechten in Europa, extra hard aan bij de regering van president Franjo Tudjman in Zagreb.

Ook het feit dat de uitspraak komt van het Comité van Ministers, het belangrijkste orgaan van de Raad, spreekt boekdelen: daarin zijn verzameld de ministers van Buitenlandse Zaken van alle lidstaten. Eerder had de Parlementaire Vergadering van de Raad, die bestaat uit parlementariërs uit de lidstaten, overigens geadviseerd Kroatië wel toe te laten.

„De lidstaten van de Raad van Europa willen eerst vooruitgang zien alvorens een uiteindelijk beslissing te nemen over de toelating van Kroatië”, aldus een woordvoerder.

sche stad Mostar te verminderen.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie, die ook allemaal deel uitmaken van het Comité van Ministers van de Raad, hadden zich maandag al uitgesproken tegen de toetreding van Kroatië tot de Raad.

Van de landen die zijn ontstaan uit de brokstukken van het vroegere Joegoslavië zijn alleen Slovenië en Macedonië lid van de nu 39 landen tellende Raad. Bosnië heeft een bijzondere gaststatus en Klein-Joegoslavië is geen lid.

Raad van Europa laat Kroatië voorlopig niet toe

Reuter

STRAATSBURG

De Raad van Europa heeft dinsdag besloten het toelaten van Kroatië als lid uit te stellen. De Raad is niet tevreden over de burgerrechten in het land en over uitvoering van de Dayton-akkoorden door de voormalige Joegoslavische republiek.

Het was de eerste keer in de geschiedenis van de 39 landen tellende organisatie dat de lidstaten niet onmiddellijk een gunstige uitspraak van de assemblee van de Raad van Europa volgden. De Raad is in 1949 opgericht om de democratie en de handhaving van de mensenrechten in Europa te bevorderen.

De bezorgdheid van de Raad van Europa betreft het gebrek aan medewerking van de Kroatische president Tudjman aan het Joegoslavië Tribunaal, het tegenwerken van de hereniging van de Bosnische stad Mostar en het vervolgen van onafhankelijke kranten. Ook de ontbinding door Tudjman van de democratisch gekozen gemeenteraad van Zagreb is de Raad een doorn in het oog.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie, een machtig blok in de Raad van Europa, hebben maandag aanbevolen de toelating van Kroatië uit te stellen tot het een tijdschema heeft opgesteld voor democratische hervormingen.

In februari liet de Raad van Europa Rusland wel toe als 39ste lidstaat, ondanks ernstige twijfels over de mensenrechtensituatie en de onderdrukking in Tsjetsjenië. Dat besluit ontketende destijds een debat over de effectiviteit van de Raad in het handhaven van een consistente standaard voor mensenrechten.

Voor de autoritaire Tudjman heeft met het raadsbesluit een slag in het gezicht gekregen. Er gebeurt namelijk erg weinig in het land zonder de toestemming van de bejaarde leider en diens Kroatische Democratische Unie (HDZ).

Tudjman neemt het niet al te nauw met democratische waarden. Dat — en de voorliefde voor het dragen van uniformen — heeft hij met zijn voormalige strijdmakker maarschalk Tito gemeen.

Van een vrije pers is nog nauwelijks sprake. Oppositie-leider Drazen Budisa noemt de staatstelevisie spottend „Bagdad tv”. Onlangs stond een redacteur van een satirisch blad voor de rechter. Hij was beschuldigd van „het beledigen van de president”.

In de hoofdstad Zagreb — waar de oppositie bij de verkiezingen in oktober vorig jaar had gewonnen — hield de president tot drie keer toe een benoeming van een hem ongewillige burgemeester „in het belang van de nationale veiligheid” tegen.

Daarnaast lijkt Tudjman steeds meer het Kroatische nazi-regime dat in de Tweede Wereldoorlog samenwerkte met Duitsland te vergoelijken. De leider van dat regime, Ante Pavelic, zou zelfs in Kroatië herbegraven moeten worden.

Ook op het gebied van de mensenrechten scoort Zagreb laag. De Servische minderheid in het land wordt openlijk gepest en een terugkeer van de zogenoemde Krajina-Serviërs wordt van staatswege bemoeilijkt. Een VN-rapport bevestigde dat en voegde er nog aan toe dat Kroatië weinig moeite doet om misdaden van Kroatische soldaten in de Krajina en Slavonië te onderzoeken.

Ook het VN-tribunaal in Den Haag heeft de grootste moeite om Tudjman te bewegen verdachte Kroaten uit te leveren. Verder zou hij geen vinger uitsteken om de etnische verdeeldheid in de Bosnië

Moslim vertelt hof van martelingen

DEN HAAG, 17 MEI. In het proces tegen de Bosnische Serviër Duško Tadić voor het internationale tribunaal voor oorlogsmisdaden in Den Haag heeft een moslim-getuige woensdag verslag gedaan van de foltering en moord op moslims, door Bosnische Serviërs, in het gevangenkamp Luka bij Brčko, in 1992.

Isak Gasi zei dat de bewakers van het kamp Luka geen gevangenen mishandelden; dat gebeurde wel door Servische paramilitairen, die regelmatig het kamp binnengingen om willekeurige gevangenen te folteren. Hij beschreef hoe een van hen een moslim pakte en hem met een mes een orthodox kruis in het voorhoofd kraste. Deze Serviër, aldus Gasi, „was er dol op gevangenen af te ranselen”. Hij gaf zich uit als lid van de Servische Radicale Partij van Vojislav Šešelj; andere folteraars droegen het camouflage-uniform van de meest beruchte Servische militia, de Tijgers van Željko Ražnjatović, alias Arkan.

Gasi was als getuige opgeroepen door de openbare aanklager, die

moet aantonen dat de misdrijven van Duško Tadić in het kamp Omarska in dezelfde periode van de oorlog ook in andere delen van Bosnië werden gepleegd en deel uitmaakten van een patroon van 'etnische zuivering'. Gasi vertelde hoe hij zelf met een kruk was afgeranseld en met een pseudo-executie werd geïntimideerd. Een van de Serviërs „trok een pistool en stopte de loop ervan in mijn mond. Daarna haalde hij de trekker over, maar het pistool ging niet af. Hij zei dat ik deze keer geluk had gehad, maar dat het pistool de volgende keer geladen zou zijn.”

Het tribunaal besloot op 28 mei Dražen Erdemović te verhoren. Erdemović, een Kroaat, heeft naar eigen zeggen zelf in dienst van de Bosnische Serviërs deelgenomen aan de massa-executie van Bosnische moslims uit Srebrenica, vorig jaar. Hij heeft van dat bloedbad verslag gedaan in een gesprek met een Franse krant. Hij werd de dag daarop door de Joegoslavische politie gearresteerd, maar later toch uitgeleverd. (Reuter, AP, ANP)

BOSNIË

'Staatsgreep binnen Servische Republiek'

VERVOLG van pagina 1

Bildt zei na het gesprek dat „de internationale gemeenschap het ontslag niet als een wettige daad beschouwt”. Hij sprak van „een staatsgreep” binnen de 'Servische Republiek' die door de internationale gemeenschap „niet kan worden getolereerd”. Solana zei dat „we met Kasagić blijven samenwerken bij de tenuitvoerlegging van het vredesakkoord” en dat „voor ons Kasagić premier blijft”.

Bildt sprak gisteren ook met de Servische president Milošević. Hij riep hem op in de 'Servische Republiek' tussenbeide te komen en mee te helpen bij de afzetting van Karadžić en zijn uitlevering aan het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in Den Haag.

Het ontslag van Kasagić werd ook veroordeeld door het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken en door de leiding van de Europese Unie.

Kasagić stond tot voor kort bekend als een aanhanger van Karadžić. Maar kort nadat hij tot premier van de 'Servische Republiek' werd benoemd, bekoelden de relaties.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Klaus Kinkel, drong er gisteren tijdens gesprekken in Belgrado bij president Milošević eveneens op aan zijn invloed aan te wenden om Karadžić uitgeleverd te krijgen. Kinkel bereikte gisteren met de Joegoslavische autoriteiten een akkoord over de repatriëring van 120.000 asielzoekers die zich in Duitsland bevinden. Het gaat bij die vluchtelingen in overgrote meerderheid om Albanezen die Kosovo zijn ontvlucht. De afgelopen maanden hebben de autoriteiten in Belgrado door Duitsland uitgezonden Albanezen naar Duitsland teruggestuurd. Met Belgrado is afgesproken dat deze vluchtelingen tussen nu en eind 1997 ongehinderd naar Joegoslavië kunnen terugkeren. (Reuter, AP, AFP)

Strijd om de macht in 'Servische Republiek'

BANJA LUKA, 17 MEI. In het kamp van de Bosnische Serviërs is de machtsstrijd tussen de voor- en tegenstanders van het vredesproces in volle hevigheid opgevlamd door het ontslag, woensdag, van de premier van de 'Servische Republiek' in Bosnië en diens weigering op te stappen.

Radovan Karadžić, de president van de 'Servische Republiek' in Bosnië, zette premier Rajko Kasagić woensdag aan de kant. Kasagić weigerde echter op te stappen en reageerde furieus op zijn ontslag. Hij voerde aan dat Karadžić hem niet kon ontslaan — dat zou alleen het parlement van de Bosnische Serviërs kunnen doen — en beschuldigde de president van „een staatsgreep”.

„Karadžić is niet de legitieme president van de Servische Republiek, omdat hij niet is gekozen door het volk, zoals de grondwet eist, maar door een parlement dat zichzelf heeft gekozen”, aldus Kasagić in Banja Luka. „Karadžić leidt ons naar een dodelijk lot, een isolationistische staat. Hij schept een staat van het kwaad”, aldus Kasagić.

De premier doelde daarmee op de kern van zijn conflict met Karadžić, de samenwerking met de internationale gemeenschap bij de uitvoering van het vredesakkoord voor Bosnië. Karadžić heeft zich steeds met kracht verzet tegen het vredesakkoord en vooral tegen het voortbestaan van Bosnië als eenheidsstaat. Kasagić wil het vredesakkoord loyaal ten uitvoer brengen. De internationale gemeenschap doet alleen zaken met Kasagić.

Het ontslag van Kasagić is door die internationale gemeenschap woensdag en gisteren in scherpe bewoordingen gehekeld. Ook Joegoslavië (Servië-Montenegro) vond het ontslag „nul en van geen waarde” en de Servische president, Milošević, heeft beloofd met Kasagić te zullen blijven samenwerken. Kasagić sprak de afgelopen dagen in Banja Luka zowel met vredescoördinator Carl Bildt als met de secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana.

Vervolg BOSNIË pag. 5

Nederland helpt Kroatië bij landbouw

ZAGREB, 14 MEI. Nederland en Kroatië slaan de handen ineen bij het ontwikkelen van de Kroatische economie. De eerste projecten zullen liggen op het terrein van landbouw en transport. Dat staat in een samenwerkingsovereenkomst die staatssecretaris Van Dok (Economische Zaken) en de Kroatische minister Stern van Economische Zaken gisteren in Zagreb hebben ondertekend. De projecten op landbouw- en transportgebied moeten dit jaar al van start gaan. Het gaat daarbij onder andere om ontwikkeling van de havens van Split en Rijeka, de luchthaven van Zagreb en telecommunicatie. In de landbouw zal de samenwerking zich toespitsen op veeteelt en kwekerijen. Nederland zal voor deze projecten geld uittrekken. Goederen die in het kader van deze samenwerking Kroatië binnenkomen, zullen vrij zijn van belasting en invoerrechten. (ANP)

Bildt: vooruitgang in vertrek Karadžić

SARAJEVO, 20 MEI. De internationale vredescoördinator voor Bosnië, Carl Bildt, houdt vol vooruitgang te hebben geboekt bij zijn pogingen de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić uit zijn functie te doen onttrekken. „Niemand kan hier binnen seconden hemel op aarde, alle geboden uit de bijbel of het vredesakkoord voor elkaar krijgen, maar zolang het in de goede richting gaat, is er hoop”, aldus Bildt gistermiddag voorafgaand aan zijn vertrek uit Sarajevo naar een NAVO-bijeenkomst in Athene.

Die verklaring was een afzwakking van Bildts eerdere mededeling dat Karadžić „uit het openbare leven” zou verdwijnen en dat „niemand ooit nog van hem zou horen”. De voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement in Pale, Momčilo Krajišnik, zou dat Bildt in de nacht van zaterdag op zondag hebben beloofd nadat Karadžić zijn vice-presidente Biljana Plavšić had aangewezen om zijn plaats in te nemen bij „contacten met de internationale gemeenschap en bij andere taken”.

Bildt, die eerder overleg had gevoerd met de Servische president Slobodan Milošević, zei hierop te geloven dat dit „het begin van het einde voor Karadžić” inloopt op het politieke toneel. Het Joegoslavische persbureau Tanjug liet gistermiddag we-

ten dat Karadžić was „afgetreden” en dat Biljana Plavšić „president ad interim van de Bosnisch-Servische Republiek” was geworden. Het Bosnisch-Servische persbureau SRNA, dat zich beriep op „bronnen nabij Krajišnik”, ontkende met klem dat Karadžić was afgetreden. Het noemde „zulke insinuaties ongegrond” en „uitsluitend bedoeld om de Bosnisch-Servische leiding verder onder druk te zetten”. Het persbureau opperde de mogelijkheid in Servisch-Bosnië een referendum te houden over de positie van Karadžić, die nog steeds veel steun geniet onder de bevolking.

De Bosnische regering noemde Bildts mededelingen gisteren „tweifelachtig”. Volgens een woordvoerder van president Alija Izetbegović is Karadžić huidige positie „onduidelijk” en is de overdracht van zijn bevoegdheden misschien alleen „een politieke manoeuvre”. Zaterdag benoemde Karadžić de hardliner Gojko Ključević als premier, in de plaats van Rajko Kasagić die vorige week werd ontslagen. Bildt beschouwde Kasagić als „gematigd” en, anders dan Karadžić, bereid tot uitvoering van het Dayton-akkoord en samenwerking met de moslim-Kroatische federatie.

Vervolg KARADŽIĆ pag. 4

‘Milošević moet belofte van ontslag Karadžić nakomen’

BELGRADO/SARAJEVO, 21 MEI. De vredescoördinator voor Bosnië, Carl Bildt, is gisteravond in de Servische hoofdstad Belgrado nieuwe besprekingen met president Milošević begonnen om het vertrek van Radovan Karadžić als leider van de Bosnische Serviërs te versnellen.

Bildt, die verantwoordelijk is voor de civiele aspecten van het Dayton-akkoord, beschuldigde Karadžić ervan het vredesproces te „vergiftigen”. Volgens Bildt is Milošević volgens „Dayton” verplicht Karadžić te laten aftreden. „Hij [Milošević] heeft het vredesakkoord ondertekend en hij heeft een zeer nauw omschreven verantwoordelijkheid om elk onderdeel na te leven. Er zijn geen uitzonderingen”, aldus Bildt gisteren in een vraaggesprek met het onafhankelijke radiostation B-92. Hij voegde eraan toe dat de internationale gemeenschap „niet klaar” is om nieuwe economische sancties in te stellen tegen Joegoslavië (Servië en Montenegro) als Milošević zijn beloften niet nakomt.

De Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken John Kornblum heeft president Milošević in een reeks telefoongesprekken „herinnerd aan zijn verplichtingen volgens het Dayton-akkoord”, aldus een woordvoerder, die speculeerde op nieuwe sancties tegen Servië. Bildt zei het afgelopen weekende in de Bosnisch-Servische hoofdstad Pale de verzekering te hebben gekregen dat Karadžić zou terugtreden uit de politiek, maar hij moest dat later sterk afzwakken. Karadžić droeg zaterdag enkele bevoegdheden over aan zijn vice-presidente Biljana Plavšić, een uiterst rechts nationalist uit voormalig Servisch Sarajevo, en liet een andere hardliner, Gojko Ključević benoemen als premier.

Ključević vervangt de vorige week ontslagen Rajko Kasagić, die als gematigd geldt en steun geniet onder hervormingsgezinde Bosnische Serviërs in Banja Luka, in het noordwesten van Bosnië. Bildt vertrouwde erop dat Kasagić de machtsbasis van Karadžić in Pale

zou kunnen uithollen en dat hij in staat zou zijn op het gebied van de Bosnische Serviërs steun te winnen voor samenwerking met de moslim-Kroatische federatie en de internationale gemeenschap, zoals het vredesakkoord van Dayton eist. „Pale” verzet zich tegen hereniging. Bildts woordvoerder in Sarajevo, Colum Murphy, noemde de benoemingen van Karadžić-adepten gisteren „een tegenslag”. Bildt had vergeefs geprobeerd Karadžić te bewegen tot het ondertekenen van een schriftelijke verklaring dat hij „uit de openbaarheid zou treden”, zei hij. Maar volgens hem hadden de nieuwe hardliners „minder charisma en greep op de partij [de nationalistische SDS] dan Karadžić”. Daarom is hun benoeming „toch een stap voorwaarts”, aldus Bildts woordvoerder.

Radio-Big, een radiostation in Banja Luka dat geldt als relatief onafhankelijk, is gisteren enige tijd uit de lucht geweest nadat de autoriteiten de elektriciteit hadden afgesneden. (AFP, AP, Reuter)

VS duldden wapens Iran in Bosnië

Van onze correspondent Hans de Bruijn

WASHINGTON - Op elke Amerikaanse ambassade zitten wel enkele CIA-spionnen die toezien op het doen en laten van lokale functionarissen en rapporteren over zaken die de Amerikaanse belangen kunnen schaden. De CIA-man op de ambassade in Kroatië heeft zich twee jaar lang echter vooral beziggehouden met het bespioneren van zijn eigen ambassadeur, die, zoals de spion geloofde, bezig was de internationale rechtsorde op zijn kop te zetten.

Het is een van de merkwaardige gebeurtenissen uit wat sommigen al het ‘Iran-Bosnië-schandaal’ noemen: de oogluikend door Washington toegestane wapenleveranties door Iran aan de Bosnische moslims, in strijd met het wapenembargo van de Verenigde Naties en tegen de uitdrukkelijke

wens in van de Amerikaanse bondgenoten in Europa.

Achteraf draaien de betrokkenen er niet om heen. De ambassadeur in Kroatië, Peter Galbraith, zei gisteren in het Huis van Afgevaardigden „dat de Iraanse leveranties bijgedragen hebben aan het einde van de oorlog”. Volgens hem zou Bosnië het zonder die wapens niet hebben volgehouden.

In 1994 ontdekte Galbraith dat Bosnië in het geniep wapens kreeg van Iran. Toen hij dat in Washington meldde, kreeg hij van Clintons veiligheidsadviseur Tony Lake te horen „dat er geen instructies waren”. Dat is diplomatenjargon voor: we knijpen een oogje toe.

De leveranties waren in strijd met het VN-embargo, waaraan ook de Amerikanen gebonden waren. Maar „wij keken alleen de andere kant op”, aldus Galbraith, die

vervolgens zijn CIA-man inlichtte. Die vond het maar raar en nam contact op met zijn bazen in Washington. Die wisten van niets. Het Witte Huis en buitenlandse zaken hadden verzuimd de CIA in te lichten.

Op het CIA-hoofdkwartier begonnen de alarmbellen te rinkelen. Daar herinnerde men zich maar al te goed de ‘Iran-contra-affaire’, die in de jaren tachtig president Ronald Reagan bijna de kop had gekost. Toen verkochten de Amerikanen illegaal wapens aan Iran om met de opbrengsten daarvan de rechtse rebellen in Nicaragua te financieren.

CIA-directeur James Woolsey vroeg aan buitenlandse zaken om opheldering, maar kreeg daar naar eigen zeggen te horen dat er geen nieuw Bosnië-beleid was. Het ministerie beweert hem wel te hebben ingelicht.

Alom misverstanden dus, bij de CIA wilde men niet in nieuw Iran-contra-achtig schandaal terecht komen. Galbraith werd ervan verdacht op e-houtje te hebben gehandeld, dus besloot de CIA-agent Zagreb zijn eigen ambassadeur te bespioneren.

Twee jaar lang rapporteerde zijn bazen in Washington elk uitstapje, elke ontmoeting, elk woord van Galbraith. Bij elk jaar had hij daarover een dossier van maar liefst tweeduizend pagina's verzameld.

Uiteindelijk lekte via The Los Angeles Times het hele verhaal uit, en was het schandaal geregen. De Republikeinen riepen meteen om ‘onderzoek’ en ‘herzittingen’, al waren zij zelf - in 1994 - Bob Dole voorop - in 1994 de felste voorvechters van opheffen van het VN-wapenembargo.

NRC HANDELSBLAD 5

VRIJDAG 24 MEI 1996

‘Westen wil Karadžić laten aanblijven’

SARAJEVO, 24 MEI. De Verenigde Staten en hun NAVO-bondgenoten zouden een regeling accepteren die de Bosnisch-Servische ‘president’, Radovan Karadžić, in staat stelt formeel aan de macht te blijven in ruil voor zijn vertrek uit het openbare politieke leven.

Dat schrijft vandaag de Amerikaanse krant *The New York Times*. De overeenkomst zou het resultaat zijn van overleg tussen de Servische president, Slobodan Milošević, de internationale vredescoördinator voor Bosnië, Carl Bildt, en de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken John Kornblum, deze week in de Servische hoofdstad Belgrado. Karadžić zou met de overeenkomst hebben ingestemd.

Hoge functionarissen in Washington zeiden tegen de *Times* dat van een deal geen sprake was, en dat Kornblum zijn bevindingen in Washington „moet voorleggen aan een grotere groep, die de bevoegdheid heeft beslissingen te nemen”. Volgens een door de *Times* aangehaalde bron heeft Milošević beloofd de overeenkomst te laten uitvoeren, „maar dat is nog niet genoeg”. Karadžić, die door het Haagse VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië in staat van beschuldiging is gesteld, mag volgens het vredesakkoord van Dayton geen openbaar ambt bekleden. Hij weigert echter af te treden als ‘president’, wat de uitvoering van Dayton — terugkeer van vluchtelingen, vrije verkiezingen in september en het aanhouden van oorlogsmisdadigers en uiteindelijk de hereniging van Bosnië — ernstig bemoeilijkt. Volgens de *Times* is de overeenkomst het gevolg van de weigering van de NAVO-troepen in

Bosnië om Karadžić of Mladić te arresteren, uit vrees voor een gewelddadige reactie van de Bosnische Serviërs. „Het is smakeloos, maar het is de enige overgebleven keus”, aldus een Westerse diplomaat in de *Times*.

Volgens de overeenkomst zou Karadžić niet langer te zien zijn op de Bosnisch-Servische televisie, geen interviews en verklaringen meer geven, en geen bijeenkomsten van de Bosnisch-Servische regering of het parlement meer bijwonen. Tegelijkertijd zou hij niet verplicht zijn officieel de macht op te geven en zijn politieke invloed achter de schermen kunnen handhaven.

Vorig weekende zeiden Bildt en Westerse diplomaten in Sarajevo dat Karadžić de facto was afgetreden, nadat hij enkele bevoegdheden — waaronder het overleg met buitenlandse vertegenwoordigers in Bosnië — had overgedragen aan zijn vice-presidente, Biljana Plavšić. Later zwakten zij hun verklaring sterk af. Plavšić en de vorige week door Karadžić benoemde premier Ključević gelden als hardliners.

Plavšić heeft in het Servische weekblad *Nin* gespeculeerd op haar mogelijke kandidatuur als opvolger van Karadžić. De nationalistische Bosnisch-Servische partij (SDS) zou binnenkort een assemblee houden, aldus Plavšić in het vraaggesprek. (AP, Reuter)

DONDERDAG 23 MEI 1996

‘Overdragen moslims aan Serviërs juist’

SARAJEVO, 23 MEI. De bevelhebber van de grondtroepen van de IFOR-vredesmacht in Bosnië, de Britse generaal Michael Walker, heeft gisteren verdedigd dat IFOR-soldaten een groep gewapende moslims hebben overgedragen aan Bosnische Serviërs, die hen vervolgens hebben mishandeld.

De Amerikaanse eenheid heeft volgens Walker „juist” gehandeld, volgens het akkoord van Dayton, dat bepaalt dat de voormalige strijdende partijen zelf gewapende groepen op hun grondgebied aanhouden en ontwapenen. De zeven gewapende moslims — inmiddels bekend als de *Zvornik Seven* — gaven zichzelf op 10 mei over aan een Amerikaanse IFOR-eenheid, nadat zij eerder bij de noordoostelijke stad Zvornik op een Servische post waren gestuit. De Amerikanen, die in deze sector patrouilleren, droegen hen over aan de Servische autoriteiten in Zvornik, die de zeven in de gevangenis zetten. Volgens het Rode Kruis, dat hen bezocht, zijn ze door de Servische politie geslagen.

De zeven, die waren bewapend met pistolen en granaten, hebben gezegd afkomstig te zijn uit Srebrenica en sinds de val van die enclave (op 11 juli vorig jaar) te hebben rondgezworven. Een van de zeven zou voorkomen op een lijst van vermisten uit Srebrenica.

De Bosnische Serviërs hebben gezegd dat zeker drie van de zeven mannen hebben bekend moorden te hebben gepleegd. Volgens de VN hebben die bekentnissen

geen waarde omdat zij zijn verkregen door mishandeling.

De president van het Haagse VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië, Antonio Cassese, heeft zich bij de Veiligheidsraad van de VN beklagd over Servië, dat het afgelopen weekende geen poging heeft gedaan de Bosnisch-Servische legerleider, generaal Ratko Mladić, aan te houden. Mladić, die door het tribunaal in staat van beschuldiging is gesteld wegens oorlogsmisdaden, vertoende zich voor het eerst sinds maanden buiten Bosnië: hij woonde in de Servische hoofdstad Belgrado de begrafenis bij van generaal Djordje Djukić. Djukić, eveneens door het Haagse hof aangeklaagd, werd vorige maand vrijgelaten omdat hij niet lang meer te leven zou hebben. Mladić' aanwezigheid in Belgrado was „een duidelijke schending van het Dayton-akkoord”, aldus een woordvoerder van het VN-tribunaal gisteren. De Verenigde Staten hebben de Servische president Milošević gisteren gewaarschuwd voor nieuwe sancties als hij zijn belofte niet nakomt de Bosnisch-Servische leider Karadžić te laten aftreden. (AP, Reuter)

‘Voorwaarden voor vrije verkiezingen Bosnië ontbreken’

SARAJEVO/BELGRADO, 22 MEI. De Bosnische president, Alija Izetbegović, heeft gisteren gezegd dat de voorwaarden ontbreken voor het houden van vrije verkiezingen. De vice-president van de moslim-Kroatische federatie, Ejup Ganić, heeft gisteren gedreigd dat zijn regering niet aan de verkiezingen zal deelnemen als de regels niet worden veranderd. De regels, die onder meer bepalen dat vluchtelingen hun stem zowel mogen uitbrengen in hun oude kiesdistrict als op de plek waar ze nu verblijven, zouden de „ethnische zuiveringen” bestendigen, aldus Ganić in een vraaggesprek met *The New York Times*.

In het Dayton-akkoord is vastgelegd dat uiterlijk in Bosnië uiterlijk in september gehele verkiezingen moeten worden gehouden. Daartoe moeten er vrijheid van verkeer en vrije media bestaan en moeten vluchtelingen gebruik kunnen maken van hun recht om terug te keren naar de gebieden waaruit ze de afgelopen jaren zijn verdreven. Dat is nu niet het geval, aldus Izetbegović in Sarajevo na een ontmoeting met Flavio Cotti, de voorzitter van de Organisatie voor Vrijheid en Samenwerking in Europa (OSVE), die verantwoordelijk is voor de organisatie van de verkiezingen.

Izetbegović noemde het aanblijven van Radovan Karadžić als ‘president’ van de Bosnische Serviërs de „belangrijkste beperkende factor”. Karadžić, die door het VN-tribunaal in Den Haag tweemaal in staat van beschuldiging is gesteld wegens oorlogsmisdaden, mag volgens ‘Dayton’ geen publiek ambt bekleden. Hoewel hij eerder deze week enige bevoegdheden overdroeg aan zijn vice-presidente is hij niet van

het politieke toneel verdwenen. „Zodra Karadžić [...] verdwijnt, zou een snel proces van democratisering volgen”, aldus Izetbegović. Volgens hem kunnen alleen de Servische president, Milošević, of soldaten van de internationale vredesmacht in Bosnië, IFOR, Karadžić uit zijn macht onttrekken.

De Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken belast met Bosnië, John Kornblum, begint vandaag aan een reeks gesprekken met de presidenten Izetbegović, Milošević en Tudjman (Kroatië). Kornblum verklaarde eerder dat Milošević zich moet houden aan zijn in Dayton gemaakte belofte dat hij Karadžić zou dwingen te vertrekken.

Bronnen bij de NAVO in Brussel zeiden gisteren dat IFOR geen pogingen zal doen Karadžić of de Bosnisch-Servische legerleider Mladić te arresteren. „Wat ook de morele argumenten zijn om Karadžić klein te krijgen, die worden vergeten zodra je met slachtoffers te maken krijgt”, aldus een militaire bron. „[Karadžić] is niet één jong leven waard.”

Sommige diplomaten en analisten vinden echter dat IFOR hard moet optreden. „Als IFOR soft is tegen de Serviërs, is dat het einde van Dayton”, aldus een diplomaat. Jonathan Eyal, verbonden aan het Royal United Services Institute in Londen, een denktank, zei tegen het persbureau Reuter dat een „slappe houding tegen Karadžić” het doel van de Bosnische Serviërs — te voorkomen dat Bosnië volgens ‘Dayton’ wordt herenigd — dichterbij brengt. De vraag is in hoeverre het Westen ‘Dayton’ naar de letter wil naleven, aldus Eyal. (Reuter)

Rusland: proces tegen Karadžić ‘contraproductief’

MOSKOU/SARAJEVO, 31 MEI. De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Jevgeni Primakov, heeft het gisteren „contraproductief” genoemd om de leider van de Bosnische Serviërs, Radovan Karadžić, te vervolgen voor oorlogsmisdaden. Dat heeft het Russische persbureau Interfax gemeld na een bezoek van Primakov, gisteren, aan de Servische hoofdstad Belgrado voor een ontmoeting met president Slobodan Milošević over diens steun „bij het uitvoeren van de Bosnische vredesakkoorden”. De eventuele arrestatie en voorgeleiding van Karadžić aan het Haagse VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië zou volgens Primakov „alleen maar leiden tot extra spanning”. Het aftreden van Karadžić en vervolging wegens genocide is een hoofddoel van ‘Dayton’. Volgens Primakov was Rusland tevreden over Milošević' medewerking. Primakov zei dat Karadžić „bezig was zich terug te trekken” als president. De internationale gemeenschap oefent druk uit op Milošević om Karadžić' aftreden te bespoedigen en dringt tot nu toe vergeefs aan op zijn komst naar het tribunaal. Karadžić zelf heeft eerder

deze maand enkele bevoegdheden overgedragen aan gelijkgestemde politici maar geweigerd zijn functie van president op te geven.

De internationale vredesmacht in Bosnië, IFOR, weigert echter Karadžić en de legerleider Mladić te arresteren. Rusland neemt deel in IFOR, maar heeft tegelijkertijd sympathie getoond voor Bosnisch-Servische en Servische standpunten.

„Karadžić vecht nu voor zijn leven, geen wonder dat het zo'n harde worsteling is”, aldus een Westerse diplomaat in Bosnië. Volgens hem zou Karadžić erop speculeren dat de Bosnische Serviërs erin slagen de civiele kant van ‘Dayton’ — terugkeer van vluchtelingen naar ‘gezuiverd gebied’, het houden van vrije verkiezingen — te saboteren.

Met stokken en stenen bewapende Bosnische Serviërs hebben de afgelopen maanden herhaaldelijk moslim-vluchtelingen belet terug te keren naar hun voormalige woningen, de aanwezigheid van IFOR-militairen ten spijt.

De Verenigde Staten hebben gisteren gezegd te geloven dat de verkiezingen uiterlijk 14 september gewoon zullen plaatshebben. (Reuter, AP)

VS ontkennen overeenkomst met Karadžić

SARAJEVO, 25 MEI. De Amerikaanse regering heeft gisteren ontkend dat met de Bosnisch-Servische leiders van de 'Republika Srpska', Radovan Karadžić en generaal Ratko Mladic, een overeenkomst is gesloten die hen in staat zou stellen om achter de schermen aan de macht te blijven.

De Amerikaanse krant *New York Times* berichtte gisterochtend dat de EU-vertegenwoordiger in Bosnië, Carl Bildt, en de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken, John Kornblum, met 'president' Karadžić en legergeneraal Mladic overeen zijn gekomen dat zij formeel aan de macht blijven in ruil voor hun vertrek uit het openbare leven. Karadžić en Mladic staan beiden op de lijst van gezochte oorlogsmisdadigers van het VN-tribunaal in Den Haag.

De woordvoerder van het Witte Huis, Nicholas Burns, zei gisteren dat de VS geen enkele deal willen sluiten met Karadžić en Mladic. Ook de secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, ontkende gisteren de overeenkomst. 'Oorlogsmisdadigers horen thuis in de gevangenis', aldus Solana. Maar de 'Minister van Buitenlandse Zaken' van de 'Republika Srpska', Aleksa Buha, bevestigde gisteren dat over de politieke toekomst van Karadžić een akkoord is bereikt. 'We hebben een overeenkomst waar de beide partijen, de 'Republika Srpska' en de internationale gemeenschap, min of meer tevreden mee zijn', aldus Buha.

Een woordvoerder van Carl Bildt zei dat met Karadžić alleen is afgesproken dat hij niet meer in de openbaarheid mag komen. 'We hebben geen akkoord gesloten dat in strijd is met het recht', aldus de woordvoerder. Hij zei dat het doel is dat van Karadžić niets meer

wordt gehoord of gezien". Carl Bildt zelf verklaarde dat Karadžić zich „duidelijk aan het terugtrekken" is, maar nog niet is afgetreden.

Volgens de Bosnisch-Servische 'minister van Buitenlandse Zaken', Buha, had de 'Servische Republiek' voorgesteld om de 'vice-president' Biljana Plavšić een aantal taken van Karadžić te laten overnemen. Karadžić zou zijn post als 'president' dan behouden. De Servische president, Slobodan Milošević zou volgens de *New York Times* al zijn goedkeuring hebben gegeven aan de overeenkomst.

Volgens het akkoord van Dayton moeten personen die van oorlogsmisdaden worden beschuldigd uit de macht worden gezet en naar Den Haag overgebracht voor berechting. NAVO-troepen en de VN-politiemacht hebben tot dusver verzuimd Karadžić en Mladic, die door de Bosnische Serviërs worden gezien als helden, te arresteren.

De Bosnische regering heeft gedreigd de verkiezingen, die voor de komende maand september staan gepland, te boycotten als Karadžić en Mladic niet voor het oorlogstribunaal verschijnen. De woordvoerder van de VN, Alexander Ivanko, noemde de maatregel om Karadžić in het openbaar het zwijgen op te leggen „slechts een eerste stap" en zei dat beide mannen moeten worden gearresteerd en berecht door het Haagse tribunaal. (AP, AFP, Reuter)

Geen doorbraak in overleg over lot van Karadžić

GENÈVE, 3 JUNI. De leiders van Bosnië, Kroatië en Servië zijn gisteren in Genève overeengekomen dat de verkiezingen in Bosnië in september moeten doorgaan. De bijeenkomst in Genève leidde dit weekeinde niet tot een doorbraak over het cruciale thema van het aftreden van Radovan Karadžić, de leider van de Bosnische Serviërs.

De presidenten Iztbegović, Tudjman en Milošević spraken gisteren in Genève met vertegenwoordigers van de internationale contactgroep voor Bosnië, onder leiding van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher. Daarbij stonden twee punten centraal: de verkiezingen, die volgens het vredesakkoord van Dayton uiterlijk in september moeten worden gehouden, en de positie van Karadžić, de wegens oorlogsmisdaden gezochte 'president' van de 'Servische Republiek' in Bosnië.

De verkiezingen, zo spraken de presidenten en hun gesprekspartners af, moeten doorgaan, ook al is aan vele in Dayton afgesproken voorwaarden niet of nog niet voldaan. Aan de vooravond van het overleg in Genève had de Bosnische regering laten weten dat de verkiezingen niet zullen doorgaan als Karadžić in functie blijft, maar op dat dreigement kwam president Iztbegović later niet meer terug. Een ander obstakel voor de verkiezingen wordt gevormd door de enorme problemen waarmee de terugkeer van vluchtelingen gepaard gaat.

De Amerikaanse minister Christopher zette gisteren de Servische leider Milošević onder druk ten aanzien van het lot van Radovan Karadžić. Verzekeringen van Milošević dat er stappen zijn genomen om Karadžić uit zijn functie te zetten werden door Christopher als onvoldoende van de hand gewezen. 'Ik heb hem verteld dat [wat hij heeft gedaan] onvoldoende is. We willen echte actie zien, echte beweging', aldus Christopher na zijn gesprek met Milošević. 'Met werkelijke beweging bedoelen we dat we de verwijdering van oorlogsmisdadigers uit hun functie willen.' Christopher zinspeelde op de mogelijkheid van sancties tegen Belgrado als het weigert mee te werken aan de afzetting van Karadžić. Hij repte van „groeicnd ongeduld" bij de internationale gemeenschap

Ingezonden mededeling
Nu verkrijgbaar bij de boekhandel
Integrale tekst van de Tweede-Kamerdebatten 'Inzake opsporing' met trefwoordenregister
f 45,-
Sdu Uitgevers Sdu
Tel. (070) 378 98 80

Milosevic kan VS vertrek Karadžić niet garanderen

Guardian, Reuter
GENÈVE

De Verenigde Staten zijn er niet in geslaagd van de Servische president Milošević de garantie los te krijgen dat de Bosnisch-Servische leiders Karadžić en Mladic uit de macht zullen worden ontzet. Maar de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Christopher zei zondag na besprekingen in Genève dat de verkiezingen in Bosnië volgens plan zullen doorgaan, of Karadžić nu wel of niet van het toneel verdwijnt.

Wel heeft Christopher opnieuw gedreigd de internationale sancties tegen Joegoslavië te hervatten als de Servische president Milošević niet zorgt dat de Bosnisch-Servische leiders worden verwijderd. De minister zei na afloop van besprekingen met de presidenten Tudjman, Iztbegović en Milošević dat de drie zich opnieuw hadden verplicht mee te werken aan de verkiezingen.

Zowel de regering van Bosnië als de internationale organisaties die de naleving van de vredesakkoorden in Bosnië controleren, vinden dat er geen kans is op eerlijke ver-

kiezingen als Karadžić aanblijft. Maar de Verenigde Staten denken daar anders over. 'Het zou dwaas zijn om hem in een positie te brengen waarin hij het succes of de mislukking van de verkiezingen kan bepalen', zei woordvoerder Burns van Buitenlandse Zaken.

Christopher zei dat de toezeggingen die Milošević hem tijdens de besprekingen had gegeven 'niet genoeg' waren. 'Ik heb er tegenover hem geen twijfel over laten bestaan dat ze uit de macht moeten worden ontzet en overgedragen (aan het VN-oorlogstribunaal in Den Haag). Wat wij willen zien is echte actie', aldus Christopher. De minister kondigde aan dat de IFOR-vredesmacht het aantal patrouilles zal opvoeren, waarmee de kans wordt vergroot dat westerse troepen verdachten aanhouden die door het oorlogstribunaal worden gezocht.

Volgens diplomaten zijn er weinig tekenen dat de VS daadwerkelijk aansturen op nieuwe sancties. Voor de regering-Clinton is het essentieel dat de verkiezingen op tijd doorgaan, zodat de Amerikaanse troepen nog deze winter naar huis kan terugkeren.

n ujn: vo op twijfel over Bosnië

SARAJEVO - Het is onwaarschijnlijk dat de verkiezingen in Bosnië, die voor midden september op het programma staan, geheel eerlijk en vrij zullen verlopen. Dit heeft Ed van Thijn gisteren gezegd op een bijeenkomst in Warschau van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa.

Ondanks deze moeilijkheden meent Van Thijn dat de verkiezingen moeten doorgaan.

"We moeten deze verkiezingen niet zien als de laatste fase in het democratiseringsproces, maar als de eerste fase in een proces van de lange termijn."

Verwacht wordt dat de Amerikaanse ambassadeur in Bosnië, Robert Frowick, die tevens de OVSE vertegenwoordigt, de aanbeveling zal doen de verkiezingen doorgang te laten vinden. De Bosnische president Alija Iztbegović is echter aanmerkelijk somberder gestemd dan Frowick. Verkiezingen houden zonder dat hiervoor de noodzakelijke randvoorwaarden zijn geschapen, zal leiden tot het uitvallen van Bosnië, zo vreest Iztbegović.

(Reuter)

VS: te vroeg voor sancties tegen Bosnische Serviërs

Den Haag een getuige aan het woord die wil aantonen dat Belgrado direct bij de oorlog in Bosnië was betrokken. De Sloveen Ludvik Kranjc diende tot augustus 1992 als kolonel bij het Joegoslavische Nationale Leger (JNA) in Noordwest-Bosnië. Volgens Kranjc liepen de bevelen naar Belgrado. 'Voor alle officieren van het Eerste Krajnakoerps was duidelijk dat zij nog steeds deel uitmaakten van het JNA.' VS-minister van defensie Perry ziet de taak van de NAVO-soldaten in Bosnië deze zomer zwaarder worden. Het geweld zou gaan toenemen voor en tijdens de verkiezingen in september en door de terugkeer van de vluchtelingen. In Wenen streefden onderhandelaars gisteren voor middelmacht nog naar een akkoord. Het voorlaatste doel is, sinds 5 januari, wat het decimeren van de Servische, Bosnisch-Servische en Kroatische wapenvoorraden. Lukte dat voor

Bosnische stad Mostar is verdeeld in twee etnisch zuivere getto's

Van onze correspondent Bart Rijs

MOSTAR Smajo Beganovic is een van de weinigen die geregeld de onzichtbare, maar voor iedereen duidelijke scheidslijn tussen het oosten en westen van de stad oversteekt. Als chauffeur van buslijn 9A rijdt hij elk uur een route die hem, net als voor de oorlog, door heel Mostar voert. De bus wordt betaald door de Europese Unie, die de gedeelde stad - Moslims in het oosten, Kroaten in het westen - sinds 1994 bestuurt. EU-functionarissen hoopten dat een busdienst het contact tussen beide stadsdelen en beide volken zou helpen herstellen. Maar de bus is meestal leeg, en de paar passagiers kijken gespannen voor zich uit

zodra ze het stadsdeel van de voormalige vijand binnenrijden.

Toen de bus door Kroatische jongeren werd bekogeld, dreigde het EU-initiatief zelfs het in tegendeel van verzoening te verkeren. Beschuldigingen tussen Moslims en Kroaten vlogen over en weer. De bus rijdt tegenwoordig een ingekorte route en wordt in het Kroatische deel van de stad geëscorteerd door een politiebusje.

'Ik ben niet bang', zegt Beganovic, een Moslim uit het oosten. 'Maar de meeste collega's willen deze bus niet rijden.' Tijdens de strijd om Mostar, die meer dan een jaar duurde en vooral het oosten van de stad in één grote ruïne veranderde, werd zijn broer doodgeschoten door een Kroatische sluipjutter. 'Het is beter dat ik niet

wet wie het heeft gedaan. Misschien stapt hij in mijn bus. Wat moet je? Het leven gaat verder, al wordt het niet meer zo als vroeger.'

De Kroaten willen niets horen van verzoening. Alleen onder zware druk van de internationale gemeenschap zijn ze tegenstribbelend akkoord gegaan met de vorming van een verenigd stadsbestuur. Ondertussen blijven de Kroatische leiders de samenwerking met het oosten op alle mogelijke manieren blokkeren. Desondanks kondigde de EU donderdag aan dat 30 juni verkiezingen zullen worden gehouden in Mostar. Maar de verkiezingen, die ooit waren gepland om de hereniging van de stad te bezegelen, dreigen onder de huidige omstandigheden de etnische deling juist te bevestigen. Er staat veel op het spel: het zijn

de eerste verkiezingen in Bosnië sinds het begin van de oorlog. 'Mostar is een testcase', zegt de Duitse EU-bestuurder Metscher. 'Iedereen kijkt naar ons.' In Mostar staat de internationale gemeenschap voor problemen die bij de verkiezingen in Bosnië (gepland voor half-september) op veel grotere schaal zullen terugkomen. Als de problemen al onoverkomelijk blijken in een stadje als Mostar, is dat een teken dat Bosnië niet rijp is voor verkiezingen. In dat geval komt het toch al krappe tijdschema van het vredesakkoord in het gedrang en is het de vraag of de zestigduizend mensen sterke NAVO-Implementatiemacht (IFOR) zich volgens afspraak vóór het eind van het jaar kan terugtrekken. Vrije verkiezingen lijken onmo-

gelijk in een stad die ondanks de spanningen van het EU-bestuur verdeeld is in twee etnisch zuivere getto's. In het westen delen extreem-nationalistische politici van de Kroatische Democratische Unie (HDZ) de macht met een handvol gangsterbazen. Volgens de tweehonderd politiemensen van de Westeuropese Unie die in Mostar zijn gestationeerd, verdienen ze schatten aan smokkel, heling van gestolen auto's en vervalsing van paspoorten en visa. De Kroatische leiders hebben geen enkel belang bij de bestrijding van de wetteloosheid en de hereniging van de stad. In het oosten van de stad heeft de Partij voor Democratische Actie (SDA) het voor het zeggen. Officieel preekt de SDA, die volledig uit Moslims bestaat, de multiculturele

samenleving. Maar vanwege de starre houding van de Kroaten hellen steeds meer mensen over naar het idee van een Moslimstad. 'Als Mostar door de verkiezingen wordt gedeeld, dan moet dat maar', zegt een SDA-bestuurslid. Tussen de twee stadsdelen ligt een centraal district waarvan de EU had gehoopt dat het de kern zou vormen van een herenigd, multinationaal Mostar. Het centrum zou direct onder het bestuur komen van de nieuw te kiezen gemeenteraad. Toen er na een jaar onderhandelen eindelijk overeenstemming werd bereikt, was het district gekrompen tot een paar straten met ruïnes in het voormalige niemandsland. De checkpoints zijn opgeheven, maar er is geen vrij verkeer van mensen en goederen. Moslims die

zich in het westelijk stadsdeel wagen om familie te bezoeken, lopen kans op een pak slaag. Moslimvluchtelingen kunnen niet terugkeren naar hun huizen, die in veel gevallen zijn ingenomen door Kroatische vluchtelingen van elders. Zowel in het westen als het oosten van de stad staan radio en televisie onder gezag van de machthebbers; alles wat ze uitzenden is propaganda. 'Wat versta je onder deze omstandigheden onder eerlijke en vrije verkiezingen?' vraagt Pieter Lambrechtse, de Nederlandse hoofdcommissaris van de WEU-politie in Mostar, zich af. 'Ik heb het idee dat we wat dat betreft water bij de wijn aan het doen zijn. Het belang van deze verkiezingen is zo groot, dat ze toch beter kunnen doorgaan.' Het EU-bestuur zal al blij zijn als

de verkiezingen op de geplande datum kunnen worden gehouden. In de vier weken die nog resten, moet de EU tal van problemen oplossen. Zo weet nog niemand hoe er objectieve informatie over de partijen kan worden verspreid; hoe de veiligheid van verkiezingsbijeenkomsten kan worden gegarandeerd; hoe mensen moeten stemmen die naar het buitenland zijn gevlucht; of hoe mensen uit de Servische Republiek in Mostar hun stem moeten uitbrengen. Maar de verkiezingen moeten doorgaan. Ze zijn al drie keer uitgesteld en de tijd dringt. 'Uit politiek oogpunt kunnen de verkiezingen niet te lang na de oorspronkelijk datum plaatsvinden,' zegt EU-bestuurder Metscher. 'Of we de deadline halen moeten we nog zien.'

EU/ex-Joegoslavië: samenwerking voorwaarde voor hulp

Door onze correspondent
WIM BRUMMELMAN
BELGRADO, 10 JUNI. Weekblad-journalist Vetur Surroi uit Kosovo heeft vijf uur gereden om 's ochtends vroeg in het Intercontinental Hotel in Belgrado aanwezig te kunnen zijn bij het ontbijt met de delegatie uit de Europese Unie. Als voorzitter Jacques Santer van de Europese Commissie en de Italiaanse minister van Buitenlandse Zaken, Lamberto Dini, de vertegenwoordigers van „de onafhankelijke media” in Servië welkom hebben geheten, steekt hij onmiddellijk van wal. „U mag de positie van de media niet los zien van de gehele politieke situatie in dit land. De Albanen in Kosovo hebben geen toegang tot de media”, betoogt hij. Als minister Dini vraagt wat hij concreet wil, is het antwoord zonder aarzelen: „Zelfbeschikking”.

Surroi's collega's uit Belgrado nemen het woord 'zelfbeschikking' niet in de mond, maar hun klachten over de greep van de overheid op de media zijn gelijkluidend. Door privatiseringen te dwarsbomen en de prijs van papier op te drijven maakt de regering van Slobodan Milošević het voor onafhankelijke dagbladen en radio- en tv-stations steeds moeilijker om te overleven. „We hebben te maken met de laatste generatie stalinisten. Ze gaan geraffineerder te werk dan hun voorgangers. Zij leggen geen publicatie- of uitzendverbod op maar plagen obstructie door economische druk uit te oefenen”, zegt Branislav Milošević van het blad *Naša Borba*.

Branislav Milošević wil meer financiële steun uit Brussel. „Als de onafhankelijke pers sterker was geweest, was de oorlog in Joegoslavië niet uitgebroken”, zegt hij. Collectieve vallen hem bij. „Ze noemen ons de oppositiepers, maar dat zijn

we niet. We zijn onafhankelijk. Het punt is dat de regering geen vrije media wil die andere argumenten aandraagt dan de verklaringen die zij als de waarheid verkondigt”, zegt een van hen. En een ander: „Laten we er niet omheen draaien: het regime ziet ons als de vijand”.

De ontmoeting met de journalisten is het enige 'informele' onderdeel van een bliksembezoek aan de Balkan, dat Commissie-voorzitter Santer en minister Dini (als huidige EU-voorzitter) afgelopen zaterdag afsloten. In ruim anderhalve dag werden in achtereenvolgens Sarajevo, Zagreb, Belgrado en Skopje besprekingen gevoerd met de presidenten en ministers van Bosnië, Kroatië, Servië en Macedonië. Albanen werd op het laatste moment van het reisplan geschrapt uit onvrede over de verloop van de verkiezingen daar.

Voor minister Dini lijken de opgedane indrukken positief genoeg om later deze week — als op een internationale conferentie in Florence de balans wordt opgenomen van de civiele uitvoering van het vredesakkoord — een datum in september aan te kondigen voor de verkiezingen in Bosnië. „Alle voorwaarden voor het houden van vrije en eerlijke verkiezingen, zoals de bewegingsvrijheid, de mogelijkheid tot terugkeer van vluchtelingen, de persvrijheid en de vrijheid van politieke vereniging, zijn nog niet vervuld. Maar we hebben nog drie maanden te gaan en als alle partijen willen meewerken, kan er nog veel gebeuren. Het is geen kwestie van optimisme of pessimisme: we willen allemaal dat het vredesproces doorgaat”, zegt Dini op de eerste persconferentie van zijn reis in Sarajevo.

Het peilen van de politieke situatie in Bosnië en de omringende lan-

den is een belangrijke opdracht van de EU-missie. Maar Santer en Dini zijn ook afgerisid om namens de EU te pleiten voor 'regionale aanpak' van de economische wederopleving op de Balkan. Kern van de boodschap die in de vier hoofdsteden wordt herhaald, is dat Europa de banden met de nieuwe Balkanstaten wil aanhalen, maar slechts voor voorwaarde dat ze ook onderling nauwe economische samenwerking nastreven. „Voor de stabiliteit en de welvaart in uw regio is regionale samenwerking essentieel. Tegelijkertijd is het voor de EU van belang dat ze stabiele grenzen heeft”, legt Santer uit.

Die benadering is de belangrijkste bijdrage die de EU kan leveren aan het vredesproces, zegt een diplomaat. Tegelijkertijd relativiseert hij dat bij regionale samenwerking vooral moet worden gedacht aan het slechten van handelsbarrières. „Het gaat om lichte vormen van sa-

menwerking. We willen natuurlijk voorkomen dat de indruk ontstaat dat we uit zijn op herstel van de oude Joegoslavische structuren”.

Toch wordt de boodschap van Santer en Dini nergens met enthousiasme ontvangen. In Sarajevo geeft de Bosnische premier Muratović te verstaan er niets voor te voelen 'de gijzelaar van Belgrado'

Aanvraag van Slovenië bij EU

Door onze correspondent
BRUSSEL, 10 JUNI. Slovenië vraagt vandaag formeel het lidmaatschap aan van de Europese Unie, zo heeft premier Janez Drnovšek aangekondigd. Drnovšek is vandaag in Luxemburg voor de ondertekening van een zogeheten Europa-akkoord met de EU.

Slovenië is de welvarendste republiek van ex-Joegoslavië. Het sluiten van een Europa-akkoord, dat uitzicht biedt op toetreding tot de EU, werd lang tegen gehouden door een conflict met Italië over de aankoop van onroerend goed op Sloveens grondgebied. Daarvoor is

nu, dankzij de inzet van Spanje als EU-voorzitter in de tweede helft van vorig jaar, een compromis gevonden. De EU heeft al eerder dergelijke vergaande samenwerkingsovereenkomsten gesloten met onder andere Polen, Hongarije, Tsjechië en Slowakije.

De EU voelt er niets voor om nu ook al Europa-akkoorden te sluiten met de andere staten van ex-Joegoslavië, Bosnië-Herzegovina, Kroatië, Joegoslavië (Servië en Montenegro) en Macedonië. Voorzitter Jacques Santer van de Europese Commissie en de Italiaanse minister van Buitenlandse Zaken, Dini, drongen vrijdag en

zaterdag in Sarajevo, Zagreb, Belgrado en Skopje aan op regionale samenwerking op de Balkan. Maar dat pleidooi stuitte in alle hoofdsteden op een koel onthaal. De Bosnische premier Muratović zei dat de EU „flexibel” moet zijn en dat Bosnië „niet de gijzelaar mag worden van Servië”. Ook Kroatië en Macedonië menen dat ze met voorrang nauwere betrekkingen kunnen aangaan met de EU. De Servische president Milošević zei dat Belgrado „geen hulp maar handel” wil. Waarnemers wijzen erop dat Servië dringend buitenlands kapitaal nodig heeft, maar dat serieuze hervormingen uitblijven.

Het bezoek aan president Milošević in Belgrado geeft Commissie-voorzitter Santer een 'déjà vu-gevoel'. Vijf jaar geleden trok Santer, toen nog als premier van Luxemburg, met de toenmalige Commissie-voorzitter Delors naar Belgrado om namens Europa bij Milošević aan te dringen op behoud van de eenheid van het land. Kort daarop begon de Joegoslavische tragedie. „Hij is dezelfde sterke persoonlijkheid als toen”, geeft Santer na het diner in Belgrado zijn indrukken weer. „Opvallend is wel dat hij vijf jaar geleden alleen maar politieke verklaringen aflegde en dat hij nu veel meer sprak over de economische relaties. Hij zei: wij willen geen hulp maar handel. Natuurlijk: je kunt zeggen dat hij politiek zijn zin heeft gekregen, hij heeft in ieder geval overleefd, en dat hij nu economische voordelen wil halen”.

In het onderhoud met de Servische president valt ook de naam van Radovan Karadžić, de Bosnisch-Servische leider die wordt verdacht van oorlogsmisdaden. De internationale gemeenschap oefent thans grote druk uit op president Milošević om Karadžić in ieder geval politiek uit te schakelen teneinde de verkiezingen in Bosnië niet in gevaar te brengen. Tegen Santer en Dini zegt Milošević dat hij alles in het werk stelt om het vredesproces te ondersteunen en dat er zo snel mogelijk verkiezingen moeten komen omdat dan de politieke verhoudingen in Bosnië „gelegiti-meerd” worden. Over de rol van Karadžić moet de buitenwereld zich niet zo druk maken, onderstrept Milošević. „Hoe kan één man nu het vredesproces blokkeren? Karadžić vormt op dit moment geen bedreiging voor het vredesproces. Sinds het tekenen van Dayton is er geen kogel meer afge-

vuurd”, noteren de EU-diplomaten. Eerder op de dag, op straat voor zijn kantoor in Sarajevo, had EU-gezant en vredescoördinator Carl Bildt ook al gezegd dat arrestatie van Karadžić en Mladić voor hem op dit ogenblik niet de grootste prioriteit is voor het welslagen van het vredesproces. „Het is niet acceptabel dat zij nog openbare functies bekleden. Maar ook als je nog twee jaar wacht, krijg je hier geen verkiezingen die voldoen aan Zweedse of Zwitserse normen. Het gaat er nu om zo snel mogelijk verkiezingen te hebben onder acceptabele voorwaarden. Hoe langer we wachten, hoe dieper de verdeeldheid (tussen de moslams, de Bosnische Serviërs en de Kroaten) wordt”.

Bildt zegt dat hij zich met het oog op de komende verkiezingen meer zorgen maakt over het ontbreken van vrije, voor alle partijen toegankelijke media, dan over het feit dat Karadžić nog steeds niet is uitgeleverd aan het Tribunaal in Den Haag.

Bildt zegt geen commentaar te willen geven op de uitslating van de Italiaanse voorzitter van het Haagse tribunaal, Antonio Cassese, dat er opnieuw economische sancties moeten worden genomen tegen de Bosnische Serviërs en tegen Belgrado omdat zij in gebreke blijven wat de aanhouding van Karadžić betreft. „Ik ga daar niet in het openbaar op in. Ik vind wel dat hij zich van dit soort uitslatingen moet onthouden. Zulke uitspraken ontmijnen de manier waarop wij in de huidige omstandigheden diplomatie bedrijven”.

„Natuurlijk zegt Bildt dat. Wat kan hij anders zeggen? Hij heeft elke dag te maken met de partijen in Bosnië”, reageert een EU-diplomaat.

WOENSDAG 12 JUNI 1996

Discussie over vertrek Ifor Perry: wellicht langer troepen VS in Bosnië

SARAJEVO, 12 JUNI. Diverse woordvoerders hebben gezinspeeld op een verlenging van het verblijf van vredesmacht in Bosnië, IFOR, of op een vervanging ervan door een NAVO-macht, wanneer eind december het IFOR-mandaat afloopt.

De Amerikaanse minister van Defensie, Perry, zei vandaag dat Amerikaanse troepen volgend jaar in Bosnië moeten blijven als daarmee worden voorkomen. Hij zei een Amerikaanse deelname aan een NAVO-strijdmacht in Bosnië te zullen ondersteunen.

Volgens de afspraken moet IFOR — 60.000 man sterk, onder wie 20.000 Amerikanen — eind december uit Bosnië vertrekken. Gezien het ontbreken van elke vorm van verzoening tussen de Bosnische partijen, zou dat vertrek kunnen leiden tot een hervatting van de oorlog. Verlenging van het IFOR-mandaat ligt echter gevoelig in de Verenigde Staten. President Clinton heeft het verzet in het Congres tegen de uitzending van de Amerikaanse IFOR-soldaten slechts kunnen breken met de belofte dat ze niet langer dan een jaar weg zouden blijven.

De Britse luitenant-generaal Sir Michael Walker, bevelhebber van de IFOR-groendtroepen, zei gisteren te verwachten dat het debat over de vraag wat er na december

vertrekt. Maar wat voor missies dat zijn, of die uit militairen dan wel burgers bestaan, welke landen troepen leveren en met welk mandaat ze optreden kan nog niet worden gezegd, dat is „speculatief”. Het State Department meldde gisteren dat de plannen voor de terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Bosnië „op schema” liggen.

De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Michael Portillo, deelde gisteren aan op Amerikaanse strijdsmacht in Bosnië. Portillo zei in het Britse Lagerhuis dat een strijdsmacht die IFOR opvolgt door de NAVO moet worden geleid op een Amerikaans contingent in een veld. Een Britse parlementscommissie heeft laten weten dat Groot-Brittannië, dat 10.500 soldaten in Bosnië heeft, aan een post-IFOR-strijdmacht moet deelnemen als die „autonoom” Amerikaans contingent bevat.

Delegaties van Bosnië, Kroatië, Joegoslavië, de Bosnische federatie en de Servische Republiek in Bosnië zijn er vinnacht in Oslo niet in te komen op een ondertekeningsovereenkomst.

Karadžić is sterker dan ooit

Door onze redacteur
PETER NIETHEUSEN

IFOR, de NAVO-vredesmacht in Bosnië, gaat de partouilles in Bosnië intensiveren in de hoop oorlogsmisdadigers — en dan vooral, de Bosnisch-Servische 'president' Radovan Karadžić en zijn legerleider Ratko Mladić — te kunnen aanhouden, zo is gisteren bekend geworden.

Een eerste poging tot zo'n aanhouding is inmiddels mislukt: toen werden IFOR-soldaten in Pale de commandant van de Bosnisch-Servische troepen in Grahovica, van waaruit de Bosnische hoofdstad Jarugah is beschoten, wilden aanhouden — niet wegens oorlogsmisdaden overigens, maar omdat de man bewoond was — mistukte die poging: de politie en honderden inwoners van Pale namen de commandant in bescherming en IFOR moest vanuit Sarajevo versterkingen sturen om zijn soldaten in Pale te ontzetten.

Het is onwaarschijnlijk dat een intensivering van de IFOR-partouilles tot de aanhouding van Karadžić zal leiden. Karadžić ontving zich niet een sterke lijfwacht en IFOR is niet geneigd tot het gebruik van wapengeweld om over te gaan tot iets dat de NAVO-strijdmacht toch al niet tot haar eerste en belangrijkste taken in Bosnië ziet.

De vraag of de aanhouding van Karadžić dichterbij komt nu hij ontkent een aantal van zijn taken heeft overgedragen aan vice-president Biljana Plavšić is daarbij nauwelijks relevant. Irrelevant is die vraag zelfs als Karadžić als 'president' van de 'Servische Republiek' in Bosnië zou aftreden. De internationale gemeenschap voert welhulpig campagne om hem tot aftreden te dwingen, maar het is duidelijk dat Karadžić het heft in zijn eigen

NIEUWSANALYSE

„een normaal gebeuren”. Ze heeft ook gezegd dat „het de motie waard is als zes miljoen Serviërs sterven als de zes miljoen andere Serviërs in vrijheid kunnen leven”.

Het is duidelijk dat Biljana Plavšić geen vinger zal uitsteken zonder de instemming van Karadžić. Zij is de beste garantie voor Karadžić en Mladić dat ze nooit zullen worden uitgeleverd. Ze garandeert Karadžić tevens dat er in de Servische Republiek (in Bosnië) weinig zal veranderen. Zo schreef vorige week het Joegoslavische weekblad *Yezme*.

Karadžić' overdracht van bevoegdheden — en straks mogelijk zijn aftreden — vergroot zijn mogelijkheden en zijn manoeuvreerruimte, in plaats van ze te verkleinen. Hij behoudt immers onverminderd invloed op de gang van zaken binnen het Servische deel van Bosnië, zonder tegens direct voor

psudo-republiekje zeer vast in handen heeft.

De overdracht van bevoegdheden aan Plavšić heeft Karadžić gezinszins geschaald. Ingevolged: Plavšić is zijn bescherming. Ze is zo mogelijk nog radicaler dan Karadžić. De Servische leider Milošević heeft haar eens bestempeld als een geesteszieke, die in een gekkenhuis thuishoort. Milošević invloedrijke echtgenote, Mirjana Marković, noemde haar „een dr. Mengele” die bereid is „met haar eigen volk te experimenteren”. Plavšić heeft uitspraken gedaan die zelfs Karadžić zich nooit heeft veroorloofd. Karadžić heeft de praktijk van de 'ethische zuivering' nooit officieel onderschreven — Plavšić wel: zij noemde ethische zuivering

verantwoordelijk te zijn. Karadžić is daarmee sterker dan ooit.

Minder dan een maand geleden hoopte de internationale gemeenschap nog van de muzes binnen het Bosnisch-Servische kamp over het vredesakkoord van Dayton te profiteren door Karadžić te leren of zelfs te wippen. Ze gokte op de toenmalige 'premier' van de Servische Republiek, Rajko Kasagić, die anders dan Karadžić, voor volledige naleving van Dayton opkwam. Maar Kasagić — en daarmee de internationale gemeenschap — leed een nederlaag: Karadžić ontsloeg hem, en liet het 'parlement' van de Bosnische Serviërs dat ontslag bevestigen toen de 'premier' weigerde op te stappen.

Van oppositie binnen het kamp van de Bosnische Serviërs en van Rajko Kasagić is sindsdien vrijwel niets meer vernomen. „Niemand kan Karadžić nu afzetten”, zo concludeerde in *Yezme* een lid van de in Banja Luka zetelende oppositie tegen Karadžić, waar Kasagić aanhang heeft.

De internationale gemeenschap blijft hopen op assistentie van Slobodan Milošević. Ze blijft hem ook verwijten te weinig te doen om Karadžić weg te krijgen en hem voor het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in ex-Joegoslavië te brengen. Maar de Servische president lijkt niet in staat — en is wellicht ook niet bereid — veel te doen om Karadžić afgezet en uitgeleverd te krijgen. Hij heeft diens protégée, Plavšić de afgelopen week in Belgrado ontvangen en haar 'voor' het oog van de tv-camera's getoond.

Dat is een signaal dat de boze woorden die hij en zijn eega in het verleden jegens haar hebben gezegd, zijn vergeeten. Het is ook impliciet een erkenning van Karadžić' optreden.

Clinton: eind dit jaar moet Ifor Bosnië uit

WASHINGTON, 13 JUNI. De Amerikaanse president Clinton houdt vast aan het afgesproken tijdschema voor de terugtrekking van de NAVO-vredesmacht IFOR uit Bosnië: IFOR moet, zei hij, in december uit Bosnië vertrekken.

„Ik denk dat we ons aan ons tijdschema kunnen houden. We vinden dat IFOR zijn missie in ongeveer een jaar kan voltooien”, zo zei Clinton tijdens een persconferentie met de Italiaanse premier Prodi — Italië is EU-voorzitter — en Jacques Santer, voorzitter van de Europese Commissie. Volgens Clinton is het belangrijk dat IFOR op volle sterkte is als in Bosnië verkiezingen worden gehouden. Hij maakte duidelijk dat die verkiezingen naar zijn mening in september moeten plaatsvinden, zoals voorzien in het vredesakkoord van Dayton.

De uitlating van Clinton over IFOR lijkt strijdig met opmerkingen die eerder gisteren door zijn eigen minister van Defensie, William Perry, werden gedaan. Perry zei dat als de NAVO besluit dat ook volgend jaar een strijdmacht in Bosnië aanwezig moet zijn om een oplaaien van de strijd te voorkomen, hij voorstander zou zijn van een Amerikaanse deelname aan die strijdmacht. Het Witte Huis bestempelde Perry's uitspraak later gisteren als speculatief.

Het Congres tekende vorig jaar verzet aan tegen het sturen van 20.000 Amerikaanse IFOR-soldaten naar Bosnië. Clinton kon dit verzet slechts breken met de belofte dat de Amerikanen niet langer dan tot eind dit jaar in Bosnië zouden blijven. Het thema van de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Bosnië ligt in de VS extra gevoelig omdat dit jaar presidentsverkiezingen worden gehouden.

Veel militairen, politici en waarnemers gaan ervan uit dat als IFOR zich als afgesproken in december uit Bosnië terugtrekt, de oorlog in Bosnië weer zal oplaaien. Zij bepleiten een verlenging van het verblijf van IFOR, of de vervanging van IFOR door een kleinere strijdmacht. De meesten gaan ervan uit dat de Amerikanen aan die strijdmacht zouden moeten deelnemen.

In Florence begint vandaag, een half jaar na de ondertekening van

het vredesakkoord van Dayton, een tweedaagse internationale conferentie waarop de voortgang van het Bosnische vredesproces wordt bekeken. Daarbij zal het thema van de verkiezingen in september een belangrijk discussiepunt vormen. (Reuter)

Onze correspondent in Brussel voegt hieraan toe:

IFOR zal bij de verkiezingen in september extra bijstand leveren aan de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, die is belast met de organisatie van de verkiezingen. De ambassadeurs van de 16 NAVO-lidstaten hebben dat gisteren in Brussel besloten. Vandaag vergaderen de NAVO-ministers van Defensie over onder andere IFOR.

IFOR zal tijdens de verkiezingen haar aanwezigheid in gevoelige gebieden versterken teneinde de kiezers vrijheid van beweging te garanderen. Functionarissen van de OVSE en de ongeveer 4.000 stembureau's zullen extra bescherming krijgen en IFOR zal assisteren bij transporten en dergelijke. Ook zal IFOR ervoor zorgen informatie over de verkiezingen zo breed mogelijk wordt verspreid. Het ontbreken van vrije toegang van alle politieke partijen tot de media is een groot probleem. IFOR heeft daarom eigen radio-zenders die vooral worden gebruikt om het waarom van haar aanwezigheid in Bosnië uit te leggen.

NAVO-diplomaten onderstrepen dat de belangrijkste bijdrage van IFOR bestaat uit het leveren van „veiligheid” door middel van militaire aanwezigheid. Bij het verlenen van assistentie aan het civiele vredesproces zal IFOR daarnaast „bij voorrang” aandacht besteden aan de verkiezingen, zo is afgesproken. Niet elke OVSE-functionaris of elke internationale waarnemer mag rekenen op individuele begeleiding door IFOR-militairen, maar in geval van incidenten zal IFOR dicht genoeg in de buurt zijn om op te treden, aldus een NAVO-voorzitter.

Door onze redacteur PETER MICHELSEN

Vandaag, 180 dagen na de ondertekening van het vredesakkoord van Dayton, loopt het uit 1991 daterende wapenembargo van de Veiligheidsraad tegen de republieken van ex-Joegoslavië af.

Vandaag ook had een ontwapeningsakkoord van drie van die republieken (Bosnië, Kroatië en Joegoslavië) en de twee 'entiteiten' in Bosnië (de Servische Republiek en de moslim-Kroatische federatie), van kracht moeten worden. Het voorziet in bewapeningsplafonds, waarmee moet worden voorkomen dat deze vijf partijen in het conflict hun wapenarsenalen na de opheffing van het VN-embargo onmiddellijk gaan uitbreiden.

Maar het akkoord is er niet gekomen. Maandenlang is erover gepraat, in Wenen, en deze week in Oslo. Er ligt ook een ontwerp-akkoord waarmee iedereen vrede heeft. Maar overeenstemming is uitgebleven: de Bosnische regering

heeft geweigerd te tekenen uit onvrede over één formulering in de eerste paragraaf van het ontwerp-akkoord, waarin de deelnemende partijen worden opgesomd. Sarajevo maakt er bezwaar tegen dat de Servische Republiek in Bosnië op voet van gelijkheid wordt genoemd met de soevereine en onafhankelijke staten Bosnië, Kroatië en Joegoslavië. Dat, vindt Sarajevo, komt neer op een impliciete erkenning van de Servische Republiek. En van die opwaardering wil Sarajevo niets weten.

En dus zette de Noorse generaal Vigleik Eide, die namens de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE de onderhandelingen heeft voorgezet, dinsdag even voor middernacht de klok stil: op dat moment verstreek de tijdslimiet die de contractanten in ex-Joegoslavië in het vredesakkoord van Dayton was

toegemeten voor het ontwapeningsakkoord. Afgesproken werd het overleg volgende week te hervatten — met stilstaande klok.

De bezwaren van Sarajevo zijn misschien begrijpelijk, maar erg consequent zijn ze niet, omdat het ontwerp-akkoord is opgesteld in wat Eide noemde 'de taal van Dayton': de formuleringen uit het vre-

NIEUWSANALYSE

desakkoord, die in december voor de Bosnische regering wel acceptabel waren, zijn letterlijk overgenomen in het ontwerp-verdrag van Oslo.

Het uitblijven van een akkoord maakt in principe de weg vrij voor een onbelemmerde wapenwedloop in ex-Joegoslavië. Dat is een slecht signaal waar het het vredesproces

Slecht signaal voor vrede Bosnië

betreft: de controle op de wapenarsenalen is een hoeksteen van het vredesakkoord.

Als het akkoord volgende week alsnog wordt aanvaard, verplichten de vijf partijen zich tot strenge beperkingen van hun bewapening. Joegoslavië brengt zijn bewapening terug tot driekwart van het huidige niveau. Kroatië en Bosnië mogen zich bewapenen tot elk maximaal veertig procent van dit Joegoslavische niveau. Binnen Bosnië tenslotte mag de moslim-Kroatische federatie tweederde en mag de Servische Republiek énderde van dat Bosnische wapentuig bezitten. Die verdeelsleutel is gebaseerd op de omvang van de bevolking van de diverse territoriale eenheden.

Dit betekent dat Joegoslavië straks 1.025 tanks (nu heeft het er 1.300), 850 pantserwagens (nu 800), 3.750 stuks artillerie (nu

4.600), 155 vliegtuigen (nu 200) en 53 helikopters (nu 60) mag bezitten en er een regulier leger van 124.339 man op na mag houden. De omvang van het Joegoslavische leger blijft daarmee ongewijzigd, maar Joegoslavië levert wel tanks, artillerie, vliegtuigen en helikopters in.

Kroatië en Bosnië mogen elk 410 tanks, 340 pantserwagens, 1.500 stuks artillerie, 62 gevechtsvliegtuigen en 21 helikopters bezitten. Daarmee mag het Kroatische leger zich behoorlijk versterken, want het heeft nu slechts 200 tanks, 100 pantserwagens, twaalf vliegtuigen en acht helikopters. Kroatië levert alleen veel artillerie in: het bezit nu drieduizend stuks geschut. Het mag zijn reguliere leger iets uitbreiden, van 58.000 tot 65.000 man.

Van de Bosnische bewapening mag de moslim-Kroatische federa-

tie tweederde bezitten: 273 tanks (nu honderd), 227 pantserwagens (nu 35), 1.000 stuks artillerie (nu 2.000), 41 vliegtuigen (de federatie bezit nu geen gevechtsvliegtuigen) en 14 helikopters (nu tien). Voor de Bosnische Serviërs gelden de maxima 137 tanks (nu 300), 113 pantserwagens (nu 100), 500 stuks geschut (nu 1.300), 21 vliegtuigen en zeven helikopters (die ze nu al hebben).

Vooraf voor de Bosnische Serviërs komen de afspraken dus neer op een aanzienlijke ontwapening. De reguliere legers van de twee Bosnische partijen mogen vrijwel even sterk worden: 56.000 man voor de federatie en 55.000 man voor de Servische Republiek.

Maar het leger van de Bosnische Serviërs mag wel worden aangevuld met 209.000 man aan paramilitaire en politieformaties; de Bosnische federatie mag niet meer dan 94.000 man aan paramilitairen en politiemannen hebben — als Sarajevo tenminste met het verdrag instemt.

Verkiezingen heikel punt

Carl Bildt

zeer somber over Bosnië

door Guido van de Kreeke

14 Juni '96
FLORENCE, vrijdag

Carl Bildt, de Zweedse oud-premier die namens de internationale gemeenschap de wederopbouw van Bosnië leidt, is pessimistisch gestemd over de ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische republiek.

Dat zei hij bij de opening van de tweedaagse conferentie in de Italiaanse stad Florence waar 45 landen en vijftien organisaties bekijken hoe de overgang van oorlog naar vrede in Bosnië verloopt.

hamvraag op de eerste dag was of de verkiezingen in Bosnië, gepland voor 15 september, al dan niet moeten doorgaan.

De voorzitter van het Joegoslavië-tribunaal, de Italiaanse rechter Antonio Cassese, drong erop aan dat er geen verkiezingen worden gehouden zolang de politieke en militaire leiders van de Bosnische Serviërs, Karadzic en Mladic, die beschuldigd zijn van oorlogsmisdaden, niet zijn opgepakt.

Verkiezingen met de bestaande machtsverhoudingen zouden de posities van die oorlogsmisdadigers kunnen versterken, denkt Cassese.

De president van het tribunaal zei dat als de oorlogsmisdadigers nu niet worden gearresteerd, de kans bestaat dat er volgend jaar een tweede Bosnische oorlog uitbreekt. „Zonder hun aanhouding blijft Bosnië een etnisch strikt gescheiden, ondemocratisch en onstabiel land”.

Omslag

Terwijl bij het begin van de conferentie de mening overheerste dat de verkiezingen volgens plan moesten doorgaan, zorgde het indringende betoog van Cassese voor een omslag.

Volgens minister Pronk, die voor Nederland aanwezig was, wordt het „al dan niet laten doorgaan van de verkiezingen vandaag een uitermate moeilijke beslissing”. „Het alternatief is alleen erger, omdat het hele Dayton-akkoord erdoor op losse schroeven komt te staan.”

Cyprus

Dat vreest ook Amerika, dat aandringt op doorgaan van de verkiezingen op de geplande datum. De woordvoerder van Buitenlandse Zaken verklaarde dat Washington daar optimale druk in zal uitoefenen. „Dayton heeft een tijdschema. We hebben geen zin in een eindeloze operatie, die zich net als op Cyprus meer dan 25 jaar zal gaan voortspelen.”

Hij stelde dat oorlogsmisdadigers aan Den Haag moeten worden uitgeleverd. „De internationale druk daartoe is kennelijk nog niet groot genoeg geweest.”

Eurocommissaris Hans van den Broek zal vandaag aandringen op economische sancties tegen Bosnisch-Servië, waar het genoemde tweetal een nog veel te grote rol speelt.

Bildt had juist gewaarschuwd dat uitstel zou leiden tot het bestendigen van de drie afzonderlijke etnische eenheden binnen Bosnië wat ten koste zou gaan van het ideaal van een multi-etnische staat.

„Uitstel van de verkiezingen betekent uitstel van de oprichting van gezamenlijke instituten die de kern vormen van de pogingen om een eind te maken aan de verdeeldheid in het land”, aldus Bildt.

Provocatie

In zijn openingsrede viel Bildt fel uit naar de Bosnische Serviërs voor hun weigering om de leiders Karadzic en Mladic uit te leveren. Die weigering betitelde hij „als een provocatie tegen de internationale gemeenschap”.

Onenigheid over samenvoeging legers in Bosnië

SARAJEVO, 14 JUNI. Het parlement van de moslim-Kroatische federatie heeft gisteren de wet over de vorming van een gemeenschappelijk moslim-Kroatisch leger uitgesteld.

Het uitstel is een nieuwe tegenslag voor de Amerikanen, die tot en met gisteren zeer zware druk op de Bosnische moslims en de Bosnische Kroaten hebben uitgeoefend om de wet aan te nemen. De wet voorziet in de samenvoeging van het Bosnische regeringsleger en het leger van de Bosnische Kroaten (HVO) binnen drie jaar; zolang de wet niet is aangenomen, kunnen de Amerikanen geen begin maken met de opleiding en uitrusting van het Bosnische federatieleger. Het Amerikaanse opleidings- en uitrustingsprogramma voor het Bosnische federatieleger moet in principe zijn afgesloten als de NAVO-vredesmacht IFOR volgens de plannen in december uit Bosnië vertrekt en het federatieleger opgewassen zou moeten zijn tegen het leger van de Bosnische Serviërs.

De plannen voor de samenvoeging van de twee bestaande legers binnen de Bosnische federatie zijn sterk vertraagd door een groot aantal conflicten.

Het federatieparlement kwam gisteren niet uit de vraag wie het leger moet aanvoeren en hoe ver de integratie zou moeten gaan. De Bosnische regering houdt vast aan de vorming van één gemeenschappelijk federatieleger met een duidelijke en eenduidige bevelsstructuur. De Bosnische Kroaten daarentegen willen twee afzonderlijke strijdmachten die slechts nominaal geïntegreerd zijn en die er twee afzonderlijke bevelsstructuren op na houden. (Reuter)

Bosnische Serviërs bedreigen VN en Navo

16-6-96
Van onze redactie buitenland
Sarajevo - De chef van de politie in het Bosnisch-Servisch bolwerk Pale heeft de Navo-vredesmacht Ifor en de VN-politiemacht IPTF bedreigd voor het geval dat ze zouden proberen de Bosnisch-Servische 'president' Radovan Karadzic te arresteren.

Dat heeft VN-woordvoerder Alexander Ivanko gisteren in Sarajevo verklaard.

Volgens hem heeft het dreigement bij IPTF voor grote bezorgdheid geleid, gelet op recent Servisch geweld tegen de politiemacht zoals de bomaanslag op een surveillancewagen afgelopen vrijdag.

Uit de uitlatingen van Ivanko blijkt indirect dat de Navo zich wel degelijk voorbereidt op een eventuele arrestatie van Karadzic en zijn legerleider Mladic, die door het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag zijn aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden. „Het dreigement is geuit op 11 juli. De politiechef van Pale vertelde ons dat hij in de gaten had dat Ifor traint voor de arrestatie van Karadzic en Mladic.”

„Hij waarschuwde ons dat de Servische bevolking tegen het Navo-personeel wordt gemobiliseerd als de twee worden aangehouden,” aldus Ivanko. Ook IPTF-officieren zijn volgens hem bedreigd.

'Verkiezingen in Bosnië moeten in september doorgaan'

Door onze redacteur
ROBERT VAN DE ROER
FLORENCE, 14 JUNI. De verkiezingen in Bosnië moeten normaal doorgaan, op uiterlijk 14 september, ongeacht een arrestatie en uitlevering aan het Haagse tribunaal van de Bosnisch-Servische leiders Karadžić en Mladić, die van oorlogsmisdaden worden verdacht. Dat is de boodschap van de internationale gemeenschap vanochtend en gisteren op een tweedaagse Bosnië-conferentie in Florence.

Op deze conferentie wordt een halfjaarlijkse balans opgemaakt van de uitvoering van het vredesakkoord van Dayton en zijn meer dan veertig landen vertegenwoordigd.

De Zwitserse minister van Buitenlandse Zaken, Flavio Cotti, voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), die belast is met de verkiezingen, zei vóór het einde van deze maand een besluit over een verkiezingsdatum te zullen mededelen. Cotti wil hiervoor eerst een „grondige” besluitvormingsprocedure en verlangt tevens dat aan enkele „minimum-voorwaarden” is voldaan. Cotti staat volgens diplo-

maten onder druk van de Verenigde Staten om snel een verkiezingsdatum aan te kondigen, maar heeft hieraan niet toegegeven. De chef de mission van de OVSE, de Amerikaan Robert Frowick, sprak zich uit voor het doorgaan van de verkiezingen, die „redelijk effectief” zouden zijn.

Frankrijk stelde vanochtend voor na de verkiezingen gedurende twee jaar een „periode van stabilisering” in te stellen, waarin de internationale gemeenschap beschikbaar moet zijn om de gekozen organen bij de opbouw „te begeleiden”.

De Verenigde Staten en de Europese Unie hebben in Florence duidelijk gemaakt vast te houden aan de verkiezingsdatum van uiterlijk 14 september. „We hebben [in Dayton] een duidelijke deadline gesteld voor verkiezingen onder supervisie van de internationale gemeenschap, en daar blijven we bij”, zei een hoge Amerikaanse regeringsfunctionaris. De Italiaanse minister van Buitenlandse Zaken, Lamberto Dini, zei als EU-voorzitter dat „het niet-houden van de verkiezingen een grote stap achterwaarts zou zijn”. „Alles zou hierdoor ver-

traagd worden, met ernstige gevolgen”, aldus Dini.

Europees Commissaris Hans van den Broek vond dat de verkiezingen moeten doorgaan en niet moeten worden „opgehangen aan de arrestatie en uitlevering van twee man”, al erkende hij dat het zeker „geen perfecte verkiezingen” zijn gezien de vele problemen. „We moeten maar zeggen: meneer Cotti, God zegene de greep.”

Ook de coördinator van de civiele wederopbouw, Carl Bildt, bepleitte gisteren met klem de verkiezingen in september te laten doorgaan. Bildt denkt dat dan aan de „absolute minimum-voorwaarden” voor verkiezingen zal zijn voldaan, zoals de bewaking van de onschendbaarheid van de verkiezingen en de geheimhouding van het tellen van de stemmen. Hij zei wel te vrezen dat nationalistische partijen in de verkiezingen de boventoon zullen voeren. Hij onderstreepte dat de verkiezingen van groot belang zijn om de Bosnische Serviërs, Kroaten en moslims in één staat te laten samenleven. „Uitstel van de verkiezingen betekent het langer dan noodzakelijk accepteren van de

opdeling van Bosnië”, zei Bildt in zijn toespraak tot de conferentie. De Hoge Vertegenwoordiger zei tegelijkertijd „zeer bezorgd” te zijn over het gebrek aan vrije, toegankelijke media en vooral „de manier waarop informatie beschikbaar komt voor de burgers via de bestaande staatstelevisiezenders. Geen van beide houdt zich aan de noodzakelijke criteria, al is de situatie in de Servische Republiek veel erger dan in de [moslim-Kroatische] federatie.” Bildt ziet nog een probleem: „Het probleem is dat we een verkiezing gaan krijgen in een land waar minder dan de helft van het electoraat ontheemd is. We weten zelfs niet hoeveel kiezers niet meer bestaan.” De hoge Amerikaanse regeringsfunctionaris erkende gisteren dat nog niet aan alle voorwaarden voor vrij en eerlijke verkiezingen is voldaan. „Maar vergeet niet: wij proberen een samenleving aan elkaar te hechten na vier jaar oorlog.”

De verkiezingen domineerden gisteren en vanochtend de conferentie. „Vredescoördinator” Bildt zei in zijn toespraak dat geen van de partijen volledig meewerkt aan de

uitvoering van het vredesakkoord. Maar hij kritiseerde de Bosnische Serviërs het meest wegens hun weigering hun leiders Karadžić en Mladić uit te leveren.

De Bosnische-Servische premier, Gojko Ključević, vond dat de verkiezingen moeten doorgaan. De Bosnische regering liet daarentegen weten tegen verkiezingen te zijn zolang Karadžić en Mladić nog niet zijn gearresteerd. „Er kunnen geen geloofwaardige verkiezingen zijn, zolang oorlogsmisdadigers nog vrij kunnen rondlopen”, zei de Bosnische VN-ambassadeur Muhamed Sacirbey.

De president van het oorlogstribunaal voor ex-Joegoslavië in Den Haag, Antonio Cassese, riep gisteren de internationale gemeenschap op economische sancties en een sportboycot te overwegen tegen partijen die weigeren verdachten van oorlogsmisdaden te arresteren en uit te leveren. Hij suggereerde dat Joegoslavië (Servië en Montenegro) zou moeten worden geweerd van de Olympische Spelen in Atlanta, deze zomer. „De internationale gemeenschap moet robuuste actie ondernemen”, zei Cassese die on-

langs ook al om sancties had gevraagd tegen de Servische regering in Belgrado wegens gebrekkige medewerking met het Haagse tribunaal. Volgens Cassese moet er „onmiddellijk en drastisch” actie worden ondernomen. „Moreel leiderschap is nodig.”

Volgens Cassese bestaan er drie mogelijkheden om Karadžić en Mladić en de Bosnisch-Kroatische leider Kordić van het toneel te verwijderen: ze worden aangehouden door de vredesmacht IFOR, of ze worden door respectievelijk Belgrado en Zagreb uitgeleverd.

De derde optie is dat de Veiligheidsraad van de VN de partijen sancties oplegt om hen te dwingen tot arrestatie en uitlevering van de verdachten.

De Nederlandse minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Jan Pronk, zei vanochtend eveneens dat „de verkiezingen moeten plaatshebben. De verkiezingen moeten in functie zijn van het hele vredesproces. Als ze resulteren in een ondermijning van het vredesproces door separatistische krachten, moeten we ons nog eens achter de oren krabben...”

Silajdžić loopt bij campagne zware klap op hoofd op

SARAJEVO, 17 JUNI. Haris Silajdžić, oud-premier van Bosnië en nu oppositieleider, is zaterdagavond gewond geraakt bij een verkiezingsbijeenkomst in Cazin, die werd verstoord door aanhangers van de regerende Partij van Democratische Actie (SDA) van president Izetbegović.

Silajdžić' Partij voor Bosnië en Herzegovina (SBiH) had een verkiezingsbijeenkomst belegd in een bioscoop in Cazin, in het noordwesten van Bosnië. De bijeenkomst werd verstoord door rond honderd aanhangers van de SDA, die portretten van Izetbegović meedroegen en religieuze kreten riepen. Sommigen sprongen op Silajdžić' auto en sloegen de ruiten stuk. Toen de ex-premier de bioscoop betrad, werd hij achter de deur opgewacht door een van de SDA-aanhangers, die hem met een ijzeren staaf op het hoofd sloeg.

De hevig bloedende Silajdžić werd naar een ziekenhuis in Kroatië vervoerd en verbonden. Hij bracht de nacht door in Zagreb. Zijn verwondingen werden omschreven als licht, hoewel ze fataal hadden kunnen zijn als de klap op het hoofd iets verder naar links of rechts was gekomen. Bij het geweld in Cazin werden nog drie anderen gewond.

Sarajevo werd ontsteld gereageerd op het geweld in Cazin. Premier Hasan Muratović, Silajdžić' opvolger, sprak van „een echt primitieve daad”. „Ik vind het echt vreselijk wat Silajdžić is overkomen.” De SDA veroordeelde het geweld in Cazin, kondigde een onderzoek aan naar de verantwoordelijken en beloofde maatregelen te

nemen om herhaling van het incident te voorkomen. „De SDA is een democratische partij die nooit geweld heeft gebruikt in haar politieke acties en dit ook nooit zal doen”, aldus een verklaring.

Een woordvoerder van de NAVO-vredesmacht IFOR zei het geweld in Cazin te zien als „een waarschuwing” die weinig goeds belooft voor de komende campagne. Hij beschuldigde de plaatselijke politie ervan niets te hebben gedaan om het verkiezingsgeweld te voorkomen of te beëindigen.

Silajdžić werd in januari ontslagen als premier en uit de SDA gezet na kritiek op het partijbeleid. Volgens hem heeft de SDA het oude ideaal van de multi-etnische samenleving laten varen en wordt ze steeds meer een partij voor alleen de moslims. Volgens peilingen is Silajdžić de meest populaire politicus in het moslim-deel van Bosnië.

De Bosnische Kroaten hebben dit weekeinde een nieuwe regering gevormd in hun 'republiek' Herceg-Bosna. Dat initiatief illustreert volgens waarnemers hoe fragiel de moslim-Kroatische federatie is en hoe weinig geneigd de Bosnische Kroaten zijn om hun pseudo-republiek op te geven. Op grond van het in februari 1994 gesloten akkoord over de vorming van de moslim-Kroatische federatie hadden de Bosnische Kroaten Herceg-Bosna moeten opheffen. Maar die 'republiek' bestaat nog steeds. In de nieuwe 'regering' is Vladimir Soljić 'minister van defensie'. Soljić heft diezelfde functie ook in de regering van de moslim-Kroatische federatie. (Reuter, AP, AFP)

NEW YORK - De Verenigde Naties hebben het wapenembargo tegen alle republieken van voormalig Joegoslavië gisteren opgeheven. De VN hadden de blokkade in september 1991 ingesteld. Het opheffen volgt op het akkoord over wapenbeheersing, dat de staten en deelstaten in het vroegere Joegoslavië afgelopen vrijdag in Florence hebben ondertekend.

Daarmee hebben zij voldaan aan alle eisen voor opheffing van het embargo, deelde de voorzitter van de Veiligheidsraad dinsdag in New York mee.

Het besluit van de VN betekent dat Kroatië, de Federale Republiek Joegoslavië, Bosnië-Herzegowina en de twee delen van Bosnië, de Moslim-Kroatische federatie en de Bosnische Servische republiek (Srpska) weer vrijelijk wapens en militair materieel mogen aanschaffen. Zij moeten

VN heffen embargo wapens Balkan op

daarbij wel binnen de beperkingen van het akkoord blijven. Dat stelt grenzen aan het aantal zware wapens dat zij mogen hebben.

Het gaat daarbij om aantallen tanks, geschut groter dan 75 mm, pantservoertuigen en gevechtsvliegtuigen en -helikopters.

De afkondiging van het wapenembargo was een van de meest omstrede besluiten van

de internationale gemeenschap die het hoofd moest bieden aan het etnische geweld in Joegoslavië. Vooral de Bosnische Moslim-regering beklagde zich dat zij er de meeste schade van ondervond omdat de Bosnische Serviërs werden bewapend door Klein-Joegoslavië van Servië en Montenegro.

In 1993 dreigde president Clinton de VN onder druk te zetten om het embargo voor de Bosnische regering op te heffen. Frankrijk en Groot-Brittannië voorkwamen dit met het argument dat zij vreesden voor het leven van hun soldaten in de VN-vredesmacht.

In plaats daarvan werd een aantal Bosnische steden, waaronder Srebrenica, tot 'veilige havens' verklaard waarin de veiligheid van de burgers door de VN zou worden gegarandeerd. Het falen van de VN op dit punt bracht de gehele VN-operatie in Bosnië in diskrediet. (Rtr, DPA)

Kroaten vinden duizend lijken in massagraven

ZAGREB, 20 JUNI. De Kroatische autoriteiten hebben 350 lichamen geïdentificeerd die zijn aangetroffen in massagraven in de Kroatische Krajina.

De massagraven bevatten naar schatting duizend lichamen van inwoners van twintig dorpen in de omgeving van Petrinja, vijftig kilometer ten zuidoosten van Zagreb. Dit gebied werd in de tweede helft van 1991 veroverd door de Kroatische Serviërs en het Joegoslavische Volksleger. Het maakte tot de zomer van vorig jaar deel uit van de eenzijdig door de Kroatische Serviërs uitgeroepen 'republiek' Krajina en werd toen door de Kroaten veroverd.

Volgens het Kroatische persbureau HINA gaat het bij de geïdentificeerde slachtoffers in de meeste gevallen om bejaarden, die in 1991 niet op tijd uit hun dorpen konden vluchten of die bewust achterbleven toen de rest van de Kroatische bevolking op de vlucht sloeg. Elk van de twintig dorpen bevat volgens HINA een massagraf met lichamen van dorpingen. De opgravingen in de buurt van Petrinja vinden plaats in aanwezigheid van familieleden van vermisten en internationale waarnemers.

Deskundigen hopen op korte termijn te beginnen met de opgraving van het massagraf bij Ovčara, niet ver van Vukovar, in Oost-Slavonië. Dit oostelijk deel van de 'republiek' Krajina bevindt zich nog steeds in handen van de Kroatische Serviërs; het moet volgend jaar aan

de Kroaten worden teruggegeven. Vermoed wordt dat in Ovčara de lichamen zijn begraven van de 260 Kroatische zieken, artsen en verplegers die na de inname van Vukovar door de Kroatische Serviërs op 18 november 1991 uit het ziekenhuis van de stad zijn weggevoerd en sindsdien worden vermist en van wie wordt aangenomen dat ze in Ovčara zijn vermoord.

□ Het parlement van de Bosnische Serviërs heeft besloten een speciaal tribunaal te vormen dat zich buigt over oorlogsmisdaden. Het hof zal Bosnische Serviërs berechten die zijn aangeklaagd door het internationale VN-tribunaal in Den Haag. De afgevaardigden droegen de regering van de Servische Republiek in Bosnië op voor maandag de benodigde documenten te leveren. Volgens een van de teksten zal het tribunaal functioneren op basis van procedures van het Joegoslavië-Tribunaal van de VN. Aanklagers in Den Haag zouden toestemming krijgen in de Servische Republiek in Bosnië de beschuldigingen van het VN-tribunaal te presenteren.

Een woordvoerder van het tribunaal in Den Haag zei dat er juridisch gezien geen ruimte is voor een college als dat van de Bosnische Serviërs. Hij zei dat het Tribunaal al langer geconfronteerd wordt met verzoeken van de Bosnische Serviërs om hun eigen mensen zelf te mogen berechten. „Dat kan niet en dat zal ook nooit gebeuren,” aldus de woordvoerder. (Reuter, AFP)

Opheffing van embargo tegen ex-Joegoslavië

NEW YORK, 19 JUNI. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft gisteren het bijna vijf jaar oude wapenembargo tegen de republieken van voormalig Joegoslavië formeel en zonder hoofdelijke stemming opgeheven.

De opheffing is een logische consequentie van het vredesakkoord van Dayton en van het akkoord dat Joegoslavië, Kroatië, Bosnië, de moslim-Kroatische federatie en de Servische Republiek in Bosnië vorige week vrijdag bereikten over de plafonds van hun toekomstige bewapening.

Formeel liep het wapenembargo vorige week al af, een half jaar na de ondertekening van het akkoord van Dayton. Daarom werd de beslissing van vannacht niet met een hoofdelijke stemming genomen.

Het wapenembargo van de VN tegen alle republieken en partijen in ex-Joegoslavië werd van kracht in september 1991, toen in Kroatië een felle oorlog woedde tussen de Kroaten enerzijds en de Kroatische Serviërs en het Joegoslavische Volksleger anderzijds. Het werd later de inzet van talrijke diplomatieke schermutselingen bij de VN. Tijdens de oorlog in Bosnië werd door de Bosnische regering, de Amerikanen en de islamitische landen vaak betoogd dat het wapenembargo de Bosnische moslims de middelen onthield om zichzelf te verdedigen en derhalve in het voordeel van de

Serviërs — erfgenamen van de wapenvoorraden van het oude Joegoslavië — werkte.

In Banja Luka, in het noorden van Bosnië, hebben Bosnisch-Servische vrouwen gisteren geruime tijd twee vertegenwoordigers van de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE gegijzeld. Ze cisten informatie van de OVSE over het lot van vermiste Bosnisch-Servische soldaten. De gijzeling eindigde na enkele uren door toedoen van Michael Steiner, de plaatsvervanger van 'vredescoördinator' Carl Bildt.

Een groep VN-deskundigen, die gisteren in de buurt van Srebrenica wilde beginnen met een onderzoek naar een massagraf, heeft de stad Tuzla onverrichterzake verlaten na een conflict met de NAVO-vredesmacht IFOR over hun bescherming. In het massagraf zijn mogelijk door de Bosnische Serviërs vermoorde moslims uit Srebrenica begraven. De VN-onderzoekers hadden gerekend op IFOR-bescherming in het door de Serviërs beheerste gebied, maar volgens hen was de reis slecht voorbereid. De onderzoekers komen in juli weer naar Tuzla. (AFP, Reuter)

Verdediging Tadić hekelt herkenning

Door onze correspondent

Z.C.A. LUYENDIJK

DEN HAAG, 19 JUNI. Door vier ooggetuigen is de Bosnische Serviër Duško Tadić de afgelopen week in de rechtszaal van het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië aangewezen als de man, die in 1992 nauw betrokken was bij etnische zuiveringen in zijn geboortedorp Kozarac in Noord-oost Bosnië. Eén keer is gezien hoe hij mannen scheidde van vrouwen in de lange kolonne van moslims, die Kozarac op last van de Serviërs verlieten. Zij werden per bus verder vervoerd naar nabijgelegen kampen. Door één getuige is gezien hoe hij bij de kerk in Kozarac twee moslim-politicagenten de keel doorsneed. Eén keer is hij gezien bij de poort van het gevangenkamp Trnopolje, door een andere ooggetuige werd hij gezien in de deuropening van een martelkamer in het kamp Omarska. Alle tot nog toe gehoorde ooggetuigen — de aanklager is vorige week begonnen met het horen van moslims die door de Bosnische Serviërs uit Kozarac zijn verdreven — zeggen dat Tadić gedurende hun gedwongen vertrek uit Kozarac gedood ging in een camouflage-uniform. Hij was daarbij steeds gewapend.

De verdediging van Tadić krimpt ineem wanneer de aanklager een ooggetuige vraagt om de verdachte aan te wijzen in de rechtszaal. De verdediging wil aannemelijk maken dat Tadić het slachtoffer is geworden van een persoonsverwisseling. Maar geen enkele getuige heeft tot nog een zweem van aarzeling getoond als het er op aan kwam Tadić aan te wijzen. „Daar daar, tussen die twee agenten”, wees vorige week Nahima Klipić, de vrouw van een politieagent die van een groot deel van haar familie sinds haar vertrek uit Kozarac niets meer heeft gehoord. „Je ging nooit zo goed gekleed [Tadić draagt in de rechtszaal een pak, red.], je moest je schamen.”

De inwoners van het relatief kleine Kozarac (één hoofdstraat en enkele zijstraten) kenden Tadić goed. Dierenarts Azra Blažević woonde enkele honderden meters van hem vandaan en zag hem een „paar keer per dag”. Nahima Klipić wist goed wie hij was, want hij baatte een café uit, dat getuige Nihad Seferović volgens een oude Joegoslavische traditie van goed nabuurschap had helpen bouwen. Hij had hem dan ook duidelijk herkend bij de kerk als de moordenaar van de politagenten. Ferid Mujčić, die Tadić in een deuropening in het kamp Omarska zag kende Tadić niet goed, maar zag hem regelmatig en maakte af en toe een praatje.

De verdediging vraagt bij het kruisverhoor van de getuigen steeds naar exacte data en tijdstippen waarop Tadić zou zijn gezien. „We waren bezig met overleven en interesseerden ons niet voor de tijd”, is een veel gegeven antwoord. Het lijkt een zwak punt in de verklaringen van de getuigen, maar de kern van hun waarneming — de herkenning van de verdachte — blijft echter steeds overeind. De verdediging wil nu het identificatieproces aan de orde stellen in de rechtszaal en heeft de rechters gevraagd psycholoog prof. W.A. Wagenaar te laten getuigen. De verdediging heeft formeel protest aangetekend tegen het gebruik van een fotoboek, waarin de foto van Tadić tussen andere gezichten herkend moet worden. Wagenaar speelde een hoofdrol in het proces tegen Ivan Demjanjuk in Israël. De Oekraïener Demjanjuk zou ik de oorlog bewaker zijn geweest in het concentratiekamp Treblinka. Wagenaar verkondigde dat de foto-identificaties van Demjanjoek die destijds door de aanklager waren uitgevoerd niet betrouwbaar waren. Ook zette hij vraagttekens bij het herinneringsvermogen van mensen die onder extreme omstandigheden hebben geleefd. Een datum voor het verhoor van Wagenaar is nog niet vastgesteld.

Bosnië gaat in september naar stembus

WENEN, 26 JUNI. De verkiezingen in Bosnië gaan op 14 september door, ook al wordt aan diverse minimumvoorwaarden voor vrije en eerlijke verkiezingen niet voldaan. Dat besliste gisteren Flavio Cotti, voorzitter van de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, die de verkiezingen voorbereidt.

De Zwitserse minister van Buitenlandse Zaken maakte gisteren bij de bekendmaking van zijn besluit in Wenen duidelijk dat hij de verkiezingen in Bosnië vooral laat doorgaan onder druk van de internationale gemeenschap.

„De beslissing is verre van gemakkelijk”, zo zei hij. „Op dit moment wordt in Bosnië niet voldaan aan de minimumvoorwaarden voor vrije en democratische verkiezingen, die de etnische verdeling van het land moeten overbruggen. De belangrijkste van die voorwaarden is naar zijn mening de verwijdering van het politieke toneel van mensen die van oorlogsmisdaden worden verdacht, zoals de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić. „Om de verkiezingen effectief te maken moet elke mogelijkheid dat in staat van beschuldiging gestelde oorlogsmisdadigers als Radovan Karadžić direct of indirect invloed uitoefenen, worden geëlimineerd”, aldus Cotti.

Andere voorwaarden waaraan naar zijn mening niet wordt voldaan betreffen de terugkeer van vluchtelingen, bewegingsvrijheid en vrije toegang tot een vrije pers.

In zijn toespraak tot de permanente raad van de OVSE zei Cotti dat het 'voor' en het 'tegen' van de

Bosnische verkiezingen elkaar in evenwicht houden. Maar, zo maakte hij duidelijk, de internationale gemeenschap wenst „unaniem en ondubbelzinnig” dat de verkiezingen doorgaan binnen het in het vredesakkoord van Dayton uitgestippelde tijdschema. De unanimiteit van de internationale gemeenschap, zoals onlangs gedemonstreerd tijdens de conferentie van Florence, was voor de totstandkoming van zijn beslissing dan ook „van beslissende betekenis” geweest, zo zei Cotti.

Cotti's besluit is in de diverse Westerse hoofdsteden verwelkomd. Maar de instemming was niet algemeen. In Sarajevo herhaalde de Bosnische premier Hasan Muratović dat de verkiezingen zullen worden geboycot als Radovan Karadžić niet van het toneel verdwijnt. En de Internationale Helsinki Federatie bestempelde de houding van de internationale gemeenschap als „cynisch”. Haar besluit de verkiezingen te laten doorgaan hoewel Karadžić en andere oorlogsmisdadigers nog in functie zijn, „garandeert slechts dat de verkiezingen noch vrij, noch eerlijk, noch democratisch zullen zijn”, aldus de Helsinki Federatie. (Reuter, AP, AFP)

MOSTAR

In Mostar staat zondag toekomst van Bosnië op het spel

VERVOLG van pagina 1

Een „enorm probleem” zijn volgens EU-woordvoerder Gasić die busladingen moslims, Kroaten en mogelijk ook Serviërs die Mostar zondag zullen overstromen. Gasić weet niet hoeveel het er zullen zijn en ook niet wanneer ze weer zullen weggaan. „We kunnen ze niet verbieden om langer te blijven en hun vroegere huizen op te zoeken”, zegt hij.

De Europese Unie, die als tijdelijk bestuurder van de stad verantwoordelijk is voor de verkiezingen en die is belast met de organisatie, heeft 22 busdiensten georganiseerd die, geëscorteerd door de WEU-politie en de internationale politiemacht IPTF, kiezers van en naar de 77 stembureaus moeten brengen. Daarnaast zijn tweeduizend IFOR-soldaten over de stad verdeeld en houdt IFOR vijfduizend man in reserve. „Als de politie problemen heeft, kan ze IFOR bellen”, zegt Gasić.

Een functionaris van de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE in Mostar, die spreekt op basis van anonimiteit, vindt verkiezingen in Mostar op dit moment onverantwoord. Hij heeft geadviseerd ze uit te stellen, maar daar is niet naar geluisterd. „De EU wil maken dat ze wegkomt uit Mostar en dat kan alleen door verkiezingen te houden”, luidt zijn analyse. Hij vreest zondag voor ongeregelde heden. „Jongemannen kunnen nog altijd niet van moslim-Oost naar Kroatisch-West zonder het risico te lopen in elkaar

te worden geslagen. Er zijn onvoldoende maatregelen getroffen om de vluchtelingen op te vangen die naar Mostar komen om te stemmen. Het wordt één grote chaos”.

Er is geen persvrijheid, geen vrijheid van meningsuiting en geen vrijheid van verzameling en de niet-partijen hebben te weinig tijd gekregen om zich bij het publiek bekend te maken. Pas vorige week werd de lijst met deelnemers aan de verkiezingen bekend: onenigheid heeft de verkiezingen niet voor niets een maand opgehouden. „De omstandigheden zijn verre van ideaal”, beaamt Gasić, „maar als er is gekozen, hebben we tenminste een wetig bestuur”. Volgens hem zullen de verkiezingen in elk geval één positief gevolg hebben: „bestuurlijke vereniging van de stad”. Immers, er worden één overkoepelend stadsbestuur en één burgemeester gekozen. Voorlopig is afgesproken dat de burgemeester een Kroaat wordt, maar of dit 'herenakkoord' stand houdt, moet nog worden afgewacht.

Irena Janjić (18), een Kroatische die in 1992 met haar moeder uit Sarajevo naar Mostar is gevlucht, geeft geen toegang tot televisie en radio. Aan verkiezingsbijeenkomsten waagt hij zich niet. Niet dat er tijd voor was geweest, want zijn vijfpartijencoalitie zag pas vorige week het licht. Maar campagne voeren is ook niet belangrijk, meent Musa, die van buiten komen: zij zijn de echte Mostaren, zij weten nog hoe moslims, Serviërs en Kroaten de stad

Een noodbrug verbindt Oost- en West-Mostar. (Foto Reuter)

„kan ik tenminste mijn huis behouden”.

Dat de omstandigheden voor verkiezingen niet ideaal zijn, ondervindt de Kroaat Jola Musa, die kandidaat is voor de oppositionele, gezamenlijke lijst van moslims en Kroaten. Hij kan niet adverteren, geen propaganda maken en heeft geen toegang tot televisie en radio. Aan verkiezingsbijeenkomsten waagt hij zich niet. Niet dat er tijd voor was geweest, want zijn vijfpartijencoalitie zag pas vorige week het licht.

Maar campagne voeren is ook niet belangrijk, meent Musa, die van buiten komen: zij zijn de echte Mostaren, zij weten nog hoe moslims, Serviërs en Kroaten de stad

vroeger samen bestuurden. De vele van het platteland afkomstige vluchtelingen die er nu wonen zijn meer etnisch bewust en stemmen etnisch, of op de SDA of op de HDZ. „Wij willen dat de oude Mostaren thuis komen” zegt Musa.

De SDA en de HDZ — die 'hun' stadsdelen tot dusver hebben bestuurd — zijn erg langzaam in het oplossen van het probleem van de ontheemden, die twee oorlogen zijn ontvlucht, de gezamenlijke tegen de Bosnische Serviërs in 1992 en de onderlinge tussen de moslims en Kroaten in 1993-1994, vindt Musa. „Er zijn veel afspraken gemaakt, maar er is niets gebeurd.” Musa zal doorgaan, zegt hij, ook al wordt het hem moeilijk gemaakt en krijgt hij in het stadsbestuur misschien maar

één zetel. Op de lange duur, gelooft hij, „zal iedereen naar Mostar terugkomen om weer het leven te leiden van vroeger”.

Samir Nozić (25) leidt BiH Perspektiva, een uitgeverij in Oost-Mostar, waar iedere winkel is beplakt met een poster van de SDA. Hij klaagt niet over het gebrek aan persvrijheid. In zijn krant *Sloboda*, die eens in de twee weken verschijnt en in Oost-Mostar vierduizend lezers heeft, zijn kritische verhalen verschenen over de SDA en hij heeft daar nooit last mee gehad.

Nozić is lid van de Bosnische liberale partij. Die partij staat wel op een lijst met de SDA, maar is toch heel anders, zegt Nozić. „Wij willen echte reïntegratie van de moslims, Kroaten en Serviërs in Bosnië.” De SDA concentreert zich volgens hem teveel op etniciteit. „We hebben frisse, nieuwe mensen nodig die niet letten op afkomst, mensen die het echte Bosnië willen.”

Het is begrijpelijk als de SDA deze verkiezingen gaat winnen, zegt Nozić. „De oorlog is nog maar net voorbij, de SDA heeft Oost-Mostar de hele oorlog geregeerd. Ze heeft veel mensen geholpen.” De liberalen hebben de SDA ook nodig, zegt hij. „Als we als onafhankelijke partij aan de verkiezingen meedoen, krijgen we minder stemmen.” De Kroatische HDZ wil Mostar in tweeën delen, zegt Nozić, maar dat zal ze niet lukken. Mostar is nu eenmaal een stad waar Kroaten wonen (54.000) en moslims (68.000). „Ook al wilt de HDZ alle stemmen, ze zal altijd samen met de moslims mee-

ten regeren.” In de politicauto van de Westeuropese Unie, de WEU, is van etnische spanningen tussen moslims en Kroaten niets te merken. „Bier, bier, bier,” wordt er vrolijk geroepen als de leider van het gemengde politicteam, een Nederlandse marchaussee, voorstelt om even te pauzeren voor een kop koffie.

Maar de onderlinge animositeit mag verborgen blijven, voor een Nederlandse politicomand die gevend is dat regels worden nageleefd is moeilijk te verkroppen dat de gezamenlijke patrouilles weerloos zijn tegenover het etnische geweld op straat. Als EU-politieman mag de marchaussee het vier man tellende team van moslims en Kroaten alleen aanspreken, zelf heeft hij geen bevoegdheden. Onlangs nog werd een moslim door Kroaten in West-Mostar uit zijn auto gesleurd en in elkaar geslagen terwijl een WEU-patrouille toekeek.

Als de WEU-bus door het moslim-deel van de stad rijdt, zorgen de Kroatische agenten dat ze niet bij de schuifdeur zitten, komen ze het Kroatische deel binnen, dan wisselen ze met de moslims van plaats. „Ze zijn bang”, vertelt de marchaussee, „ze geven het zelf toe. Voor het kleine salaris dat ze krijgen zijn ze niet bereid hun leven te wagen. Ik moet de hele dag zeggen: 'zouden jullie niet eens een bekeuring uitschrijven?' Oudjes en beken- den houden ze nog wel aan. Maar als er een gloednieuwe Mercedes langsrijdt, zonder nummerbord, kijken ze even de andere kant op.”

Geen verzoening in Mostar

Door onze redacteur

DANIELA HOOGHEMSTRA MOSTAR, 26 JUNI. Natuurlijk stemt Nikola Andrejković (60) uit Mostar zondag op de HDZ, de nationalistische partij van de Kroatische president Franjo Tudjman. Op welke partij anders? Stel, je bezit een huis dat je iedere dag kunt zien, je kunt er langs lopen, maar je kunt er niet in omdat er vreemden wonen. Nikola's huis staat in het oostelijke deel van Mostar, waar sinds de oorlog tussen moslims en Kroaten van 1993 en 1994 de moslims de dienst uitmaken.

Nikola, die nu inwoont bij een vriend in West-Mostar, stemt, net zoals de meeste andere bewoners van West-Mostar, „op de partij die iets kan doen voor de Kroaten”. En de meeste moslims in het oostelijke deel van Mostar stemmen zondag op de SDA van de Bosnische president Alija Izetbegović, de partij die iets kan doen voor de moslims.

Veel is ten aanzien van de verkiezingen in Mostar voorspelbaar. De moslims krijgen 60 zetels, de Kroaten 45 en ieder zal in drie stadsdelen elk de meerderheid krijgen. Dat ligt al vast. Het enige waar de verkiezingen uitsluitel over zullen geven is welke moslims en welke Kroaten de stad zullen besturen. En dat zullen vooral de HDZ en de SDA

zijn. Mostar, in het zuidwesten van Bosnië, is sinds de beëindiging van de moslim-Kroatische oorlog in februari 1994 bitter verdeeld tussen de Kroaten en de moslims: alle posities van het in 1994 ingestelde EU-bestuur ten spijt, is van een vereniging van de stad en van een verzoening tussen beide gemeenschappen geen sprake. En de verkiezingen

Pagina 5. VERKIEZINGEN BOSNIE GAAN DOOR

gen van zondag — voorloper van de verkiezingen in heel Bosnië van 14 september — zullen de verzoening ook niet dichterbij brengen. Integendeel: ze zullen de verdeeldheid alleen maar bevestigen, bestendigen en legitimeren. En dat is slecht nieuws voor Bosnië, want Mostar is een testcase voor de moslim-Kroatische samenwerking binnen hun federatie: gaat het mis met de samenwerking in Mostar, dan gaat het mis met de samenwerking in de federatie, en dan gaat het helemaal mis met de samenwerking in heel Bosnië. Kroaten maken geen geheim van hun wens 'hun' deel van Bosnië aan te sluiten bij Kroatië. Volgens velen is de vrede slechts een wapenstilstand die eindigt zodra IFOR en EU Mostar verlaten.

De sfeer is gespannen en Dragan Gasić, de woordvoerder van het EU-bestuur in Mostar, waarschuwt dan ook: „Ik kan niet garanderen dat de verkiezingen zonder incidenten verlopen.” Hoofdpijn heeft hij van de vele besprekingen over beveiliging. Volgens het Verdrag van Dayton moeten de bewoners van Mostar stemmen voor het bestuur van het stadsdeel waar ze in 1991 stonden ingeschreven.

Dat betekent dat er een tijdelijke volksverhuizing op gang komt van vluchtelingen, niet alleen van het oostelijke moslim-deel van de stad naar het westelijke Kroatische deel, maar ook vanuit andere delen van Bosnië en het buitenland naar Mostar.

Vervolg MOSTAR pagina 5

Karadžić toch kandidaat; scherpe veroordeling Westen

BELGRADO, 21 JUNI. Radovan Karadžić, de leider van de Bosnische Serviërs, is door een plaatselijke afdeling van zijn partij kandidaat gesteld voor het presidentschap van de Servische Republiek in Bosnië. De kandidatuur, die in strijd is met de afspraken in het vredesakkoord van Dayton, is internationaal fel veroordeeld.

Karadžić, die al president is van de Servische Republiek in Bosnië, de 'Servische helft' van Bosnië-Herzegovina, mag volgens het vredesakkoord van Dayton geen openbare functies uitoefenen omdat hij door het VN-tribunaal voor ex-Joegoslavië in staat van beschuldiging is gesteld wegens oorlogsmisdaden.

Gisteren stelde in Pale, de 'hoofdstad' van de Servische Republiek, de plaatselijke afdeling van Karadžić' Servische Democratische Partij (SDS) Karadžić kandidaat voor het presidentschap. Het is nog onduidelijk of die kandida-

tuur wordt gesteund door de SDS als zodanig. Volgens Biljana Plavšić, de vice-president van de Servische Republiek, die van Karadžić een aantal bevoegdheden heeft overgenomen, zal de SDS volgende week donderdag formeel beslissen wie namens de partij kandidaat staat voor het presidentschap van de Servische Republiek. De verkiezingen moeten in principe uiterlijk 14 september worden gehouden.

De stap van de SDS in Pale is gisteren direct veroordeeld door de internationale gemeenschap. Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken liet weten dat de kandidatuur „nietig” is omdat Karadžić op grond van de akkoorden van Dayton in geen enkele functie kan worden gekozen. De Franse minister van Buitenlandse Zaken, Hervé de Charette, zei dat „Karadžić voor het internationale tribunaal hoort” en „zo snel mogelijk gearresteerd dient te worden” en Carl

Bildt, de 'vredescoördinator' in Bosnië, sprak van „een onaantvaardbare provocatie”. „De internationale gemeenschap kan en zal dit niet accepteren”, aldus een woordvoerder van Bildt.

Diezelfde woordvoerder, Colin Murphy, uitte gisteren ook kritiek op de Bosnische regering, wegens haar behandeling van Bosnische Serviërs die zijn achtergebleven in de eerder dit jaar overgedragen Servische wijken van Sarajevo. Hij meldde dat plaatselijke Servische burgers regelmatig worden aangevallen en afgeranseld en dat het leven hun van overheidswege zuur wordt gemaakt. Eerder deze week zei Murphy dat hij „zich schaamt” voor wat de Bosnisch-Servische inwoners van Sarajevo door de moslims wordt aangedaan. Volgens hem moet Sarajevo „een stad op de heuvel zijn, dat wil zeggen: een voorbeeld voor de rest van Bosnië”. (Reuter, AFP, AP)

Kroatië faalt bij respectering mensenrechten

NEW YORK, 26 JUNI. Kroatië blijft in gebreke wat de respectering van de rechten van de mens betreft. Dat heeft de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Boutros Boutros-Ghali, in een rapport aan de Veiligheidsraad geschreven.

Volgens Boutros-Ghali schendt Kroatië de rechten van de Kroatische Serviërs. Gevluchte Serviërs mogen niet naar hun woningen terugkeren. In Kroatië wonende Serviërs worden gediscrimineerd als ze werk zoeken, als ze medische zorg nodig hebben, als ze aanspraak maken op pensioen of als ze geboren of huwelijken willen registreren. De regio-Knin, die vorig jaar door de Kroaten op de Kroatische Serviërs werd veroverd, is het toneel van „wetteloosheid, brandstichting, moord en plundering”. (Reuter)

'Er is aan geen conditie voor vrije verkiezingen voldaan'

Zondag worden in Mostar gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Ed. van Thijn, hoofd coördinatie van de internationale waarnemers voor de OVSE, is somber gestemd. 'Het is insiders nog steeds niet geheel duidelijk waarom die zondag nu gehouden moeten worden.'

Van onze verslaggeefster Karin Veraart

SARAJEVO

De stembusgang in Mostar wordt georganiseerd door de Europese Unie, die in 1994 het bestuur van de stad op zich nam. De bedoeling was om de plaats, die toen net een jaar lang het toneel was geweest van de ernstigste gewelddadigheden uit de oorlog tussen de Moslims en de Kroaten, te herenigen. Dat is niet gelukt.

De EU heeft enkele gevoelige klappen moeten incasseren en is er nu extra op gebrand het verkiezingsproject te doen slagen.

Hoe dan ook, volgens Van Thijn is de stad 'tot op het bot verdeeld' en er is 'aan geen enkele conditie voor vrije en democratische verkiezingen voldaan'. Hij opereert vanuit een krakkemikkig kantoortje in het centrum van Sarajevo, maar heeft in de twee maanden dat hij

bezig is heel wat van het land gezien.

'In Mostar hangt een vreemde sfeer, een gespannen sfeer. Denk ook aan wat er met Koschnick is gebeurd.' Hij verwijst naar de veelgeplaagde EU-burgemeester, die begin dit jaar bijna werd gelyncht door een groep uitzinnige Bosnische Kroaten. Moslims die zich op de dag van de officiële hereniging voor het eerst sinds jaren naar de overkant waagden, liepen klappen op en lieten het verder wel uit hun hoofd nog eens naar het westelijk stadsdeel te gaan.

Van Thijn weigert Mostar te zien als een 'testcase' voor 'de echte verkiezingen' van september, zoals wel is geggereerd. 'De omstandigheden zijn heel anders, de regels zijn anders. Om te beginnen staat de uitslag vast. Er zijn 16 zetels voor de Moslims, 16 voor de Kroaten en 5 'overigen', een indeling van de gemeenteraad gebaseerd op die van voor de oorlog. 'Dan zijn er maar vier EU-lidstaten aangewezen waartoe de vroegere inwoners van Mostar die naar het buitenland zijn gevlucht, hun stem mogen uitbrengen. Eris op verscheidene punten gekozen voor een rare tussenoplossing.' Waarvan de OVSE met duidelijke tegenzin assistentie verleent.

Van Thijn spreekt van 'zijdelinge betrokkenheid, met de nadruk op zijdelings'.

Hij betreurt de gang van zaken omdat die zo vlak voor de landelijke verkiezingen een bom legt onder de Moslim-Kroatische federatie. 'Spanning die het veroorzaakt tussen de bevolkingsgroepen, die kunnen we nu niet gebruiken.'

Ed. van Thijn: 'Mostar is een tot op het bot verdeelde stad'

Hij geeft meteen toe dat de omstandigheden voor de septemberverkiezingen ook niet bepaald ideaal zijn. 'We moesten kiezen tussen twee risico's. Geen verkiezingen zou het uiteenvallen van het vredesakkoord inhouden, waarmee het risico van het uiteenvallen van het land wordt vergroot. Wel verkiezingen houden betekent in zekere zin:

Ed. van Thijn

FOTO WIM RUIGROK-DE VOLKSKRANT

slechte verkiezingen houden. En dat kan ook weer een aanzet zijn voor het uiteenvallen van het land.' Hij zucht.

Toch adviseerde hij uiteindelijk vóór, nam toen opeens, net vóór de deadline van registratie, 48 partijen bleken te willen meedoen. Kort daarvoor hadden zich nog maar zo'n vijf partijen aangemeld.

'Zo gaat dat kennelijk hier in dit land. Ik verwacht er ook geen wonderen van, maar er gebeurt tenminste iets. In ieder geval zitten er partijen bij die de hoop op een stabielere en democratischer Bosnië zien herleven.' Dat Karadzic weer naar voren is geschoven, is natuurlijk een smet op de verkiezingen. 'Er zijn meer

smetten maar dit is de allergrootste.' Volgens Dayton kan hij niet verkiesbaar worden gesteld, maar zijn aanwezigheid alleen al noemt Van Thijn een bedreiging voor de stabiliteit.

Stetemin gaat het organisatorische werk door. 'Een heksetoer.' Zo zijn er van de 112 gemeenten van voor de oorlog 49 in tweeën gespleten door de grens tussen de 'entiteiten', zoals de Republika Srpska en de Moslim-Kroatische Federatie in het vredesverdrag worden aangeduid.

Ingewikkeld als de kiezers, zoals de bedoeling is, hun stem uitbrengen in hun vroegere woonplaats. Daar komt bij dat de Bosnische Serviërs nu druk bezig zijn de vroegere gemeentelijke indeling te veranderen, zodat de vroegere gemeente soms niet eens meer bestaat. Misschien dat ze hiermee 'onder de grootst mogelijke druk' toch wachten tot na de verkiezingen, zo hoopt Van Thijn.

Hij schat dat er tussen de stemming en de uitslag zo'n tien dagen zullen liggen. Vluchtelingen in het buitenland (tweintig landen) stemmen (schriftelijk) al drie weken eerder. Maar vooral de mensen die in Bosnië van woonplaats zijn veranderd, zorgen voor problemen, bijna

de helft van het electoraat. Het merendeel zal niet lijfelijk teruggaan, verwacht Van Thijn, maar daarom gaat hun stem nog niet verloren; die stemmen worden verzameld in Sarajevo.

'Maar misschien willen de mensen wel echt terug, het is bijvoorbeeld niet ondenkbaar dat er busen met escorte worden ingezet, zeg van Tuzla naar Srebrenica. Eigenlijk staat er nog niets echt vast. Ergens vind ik het heel rustgevend dat ik die verkiezingen niet organiseer.'

Maar hij moet wel waarnemers coördineren. 'We zijn hier met zijn achten', zegt hij over het kleine kantoor in de Bosnische hoofdstad. 'Gelukkig zijn de anderen echte verkiezingsexperts.' Want binnen afzienbare tijd moeten er tweeduizend stembureaus door het hele land zijn geplaatst. Een bliksemoperatie. Want na de verkiezingen zijn de meesten ook direct weer vertrokken, op zo'n tweehonderd na.

Voor Van Thijn is dan de Bosniëmissie ten einde.

Mijmerend zegt hij: 'Het is veel erger dan ik dacht. Hoe een land letterlijk volstrekt te gronde kan worden gericht. Dat krijg je toch niet mee van televisiebeelden.'

Karadzic stelt harde voorwaarden aan aftreden

AFP, AP, Reuter
BELGRADO

De Bosnisch-Servische leider Radovic van Karadzic is onder voorwaarden bereid af te treden als president van de eenzijdig uitgeroepen Republiek Srpska. Hij maakte zijn voorwaarden kenbaar aan de Hoge Commissaris voor Bosnië, Carl Bildt, en de regering van de Federale Republiek Joegoslavië.

De wegens oorlogsmisdaden aangeklaagde Karadzic zei slechts te willen opstappen als de wereld bereid is 'een minimum aan soevereiniteit voor de Bosnisch-Servische republiek te respecteren'. Bovendien vindt hij dat de internationale gemeenschap Brcko in Servische handen moet laten.

Karadzic zei dat tijdens een zitting van het parlement waarin de Servische Democratische Partij (SDS) als enige is vertegenwoordigd. Volgens Servische bronnen wil Karadzic voorzitter van de SDS blijven. De Bosnisch-Servische premier Kljickovic zei dat Karadzic vóór de geplande verkiezingen in Bosnië in september als president zal worden vervangen door 'minister van Buitenlandse Zaken' Buha.

Westen heeft verkiezingen harder nodig dan Bosnië

ANALYSE
Van onze buitenlandredactie
AMSTERDAM

Het besluit om in Bosnië toch verkiezingen te houden op 14 september toont opnieuw aan dat het Westen zijn inmenging in het Bosnische conflict kort van duur en beperkt van aard wil houden.

Flavio Cotti, de Zwitserse minister van Buitenlandse Zaken die als voorzitter van de Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa (OVSE) deze week het officiële besluit nam, probeerde de tegenstelling in zijn boodschap niet eens te verhullen. Aan de minimale voorwaarden voor vrije en eerlijke verkiezingen is niet voldaan, zei Cotti.

Dat in Bosnië geen sprake kan zijn van vrije verkiezingen, blijkt uit de berichten uit het voormalige oorlogsgebied. Verbeteringen die volgens de tekst van het Dayton-akkoord lang voor de verkiezingen hadden moeten plaatsvinden, zijn uitgebleven. Volgens het tijdschema van Dayton zou een groot deel van de vluchtelingen naar hun vroegere woonplaats zijn teruggekeerd. En tussen de etnische delen van Bosnië zou vrijheid van beweging bestaan.

De werkelijkheid is heel anders. Serviërs, Moslims en Kroaten die het wagen een deel van Bosnië te betreden dat is veroverd door de voormalige tegenstander, worden weggejaagd of zelfs gedood. De etnische spanningen aan door. Van

de twee miljoen Bosnische vluchtelingen zijn nog geen tienduizend naar huis teruggekeerd.

De verkiezingen moeten het voortbestaan van een ongedeeld Bosnië garanderen. De Bosniërs kiezen een parlement en een driepersoons-presidentschap waarin Serviërs, Moslims en Kroaten zijn vertegenwoordigd. Maar de scheiding tussen de drie etnische minestaatjes, die door de oorlog zijn ontstaan, gaat gewoon door.

Cotti zei dat het 'extrem hoge risico's' met zich meebrengt om in dergelijke omstandigheden verkiezingen te houden. Als de internationale gemeenschap er niet in slaagt het klimaat in de Bosnische deelstaatsjes opener te maken, zullen de verkiezingen uitsluitend dienen om de macht van de nationalistische Serviërs, Kroaten en Moslims te vergroten, zei hij. Waarmee de etnische opdeling van Bosnië niet wordt opgeheven, maar zich verdiept.

Waarom heeft de OVSE dan toch het besluit genomen om verkiezingen te houden. De belangrijkste reden is ongetwijfeld de druk van de regering-Clinton, die al maanden campagne voert tegen iedere afwijking van het Dayton-tijdschema. Voor een president die deze herfst wil worden herkozen, is het onverstandig om nu toe te geven dat alleen het militaire gedeelte van het Dayton-akkoord heeft gewerkt.

De belofte van Clinton om de Amerikaanse militairen rond de jaarwisseling uit Bosnië terug te

trekken, zou bij uitstel van de Bosnische verkiezingen in twijfel worden getrokken, omdat de aanwezigheid van de IFOR-vredesmacht voor een succesvol verloop absoluut noodzakelijk wordt geacht. Diplomaten wezen er deze week op dat het Dayton-tijdschema al bij de conceptie meer rekening hield met de Amerikaanse verkiezingsdatum dan met de realiteit in Bosnië.

Zonder de NAVO-luchtoorlog en het diplomatieke offensief van de VS was de oorlog niet beëindigd. Maar zoals nu blijkt, is Bosnië een gijzelaar gebleven van dezelfde publieke opinie in het Westen die militair ingrijpen tegenhield. Voor het tegenhouden van de etnische opdeling van Bosnië bestond geen animo; voor het terugdraaien ervan voelt men ook niets. Washington en de Europese hoofdsteden willen dus hun ingreep zo snel mogelijk tot een succes uitroepen en hun soldaten terughalen. Ook al dreigen de verkiezingen een farce te worden.

Afgezien van de westerse belangen is er volgens Cotti ook nog wel wat waarheid gelegen in het Amerikaanse argument dat uitstel van verkiezingen de toestand in Bosnië alleen maar erger maakt. In een stationaire situatie verdiept de etnische scheiding tussen de Serviërs, Moslims en Kroaten zich met de dag. Na de verkiezingen zouden de drie volkeren in het gezamenlijke parlement en presidentschap tenminste een officiële basis hebben voor toekomstige samenwerking.

Philippe Remarque

Leiders dreigen Serviërs met sancties

Door onze redacteurs

LYON, 1 JULI. De leiders van de zeven rijke industrielanden (G7) en Rusland hebben zaterdag op hun top in Lyon bedreigd met sancties tegen Joegoslavië en de Servische Republiek in Bosnië als zij niet meewerken aan de verwijdering van de Bosnisch-Servische leider Karadžić die van oorlogsmisdaden wordt verdacht.

„We blijven erbij dat Karadžić onmiddellijk en voorgoed al zijn publieke functies neerlegt en niet meer deelneemt aan regeringsbeslissingen. Hij moet al zijn bevoegdheden overdragen aan nieuwe functionarissen”, zo staat in een aparte verklaring van de acht staatshoofden en regeringsleiders. „We zijn klaar om het opleggen van sancties tegen elke partij in het vredesakkoord te overwegen.”

Een herinvoering van de eerder dit jaar opgeheven sancties tegen Servië is volgens het Dayton-akkoord en een bestaande VN-resolutie mogelijk als er onvoldoende vooruitgang wordt geboekt bij de uitvoering van het vredesakkoord, zei Witte-Huis-woordvoerder Mike McCurry zaterdag. Volgens de verklaring van de acht leiders zullen zij daartoe een aanbeveling krijgen van de civiele vredescoördinator in Bosnië, Carl Bildt, of van de commandant van de vredesmacht IFOR. Bildt zei afgelopen vrijdag dat Karadžić vandaag zou moeten zijn afgetreden of er zouden sancties worden opgelegd.

De presidenten Clinton en Chirac zagen zaterdag niet van zo'n tijdelijk niet te weten. Maar de Britse premier Major zei: „Ik denk dat we binnen enkele dagen een antwoord van Karadžić zullen hebben, maan-

dag of eerder. Zo niet, dan denk ik dat we zeer snel maatregelen zullen nemen.”

Volgens de wereldleiders is er ook hulp beschikbaar voor de Servische Republiek in Bosnië in het kader van het vredesakkoord, zodra Karadžić het politieke toneel verlaten heeft. De Verenigde Staten oefenen al weken druk uit op de Servische president Milošević om Karadžić ervan te overtuigen dat hij zich moet terugtrekken en bij het Haagse oorlogstribunaal moet melden voor vervolging.

De grote landen vragen in hun verklaring ook om de steun van de vredesmacht IFOR bij de Bosnische verkiezingen te versterken, door onder meer het scheppen van „een veilige omgeving” en het geven van logistieke ondersteuning. Zij roepen ook alle donoren van de economische wederopbouw op de betaling van hun toegezegde bedragen voor 1996 te versnellen, zodat ten minste vijftig procent hiervan in december van dit jaar beschikbaar is en honderd procent in juni 1997.

De acht leiders namen voorts een veertig punten tellend plan aan voor bestrijding van de georganiseerde misdaad en het terrorisme, waarover een speciale ministersconferentie zich binnen enkele weken zal buigen. Bij de maatregelen die tijdens de top van 1997 in Denver

moeten worden geëffectueerd, gaat het onder meer om het opzetten van internationale netwerken voor informatie-uitwisseling, een betere regeling voor uitlevering van verdachte personen en betere bescherming van getuigen.

De leiders gaven ook een krachtig signaal aan de nieuwe Israëlische regering van premier Netanyahu het vredesbeleid voort te zetten. „We hebben gezien dat het thema van Israëls veiligheid een zeer belangrijke rol speelde in de verkiezingscampagne. We zijn er van overtuigd dat de veiligheid van alle volken in de regio uiteindelijk alleen kan worden gerealiseerd door een alomvattende, rechtvaardige en duurzame vrede”, zo staat in de politieke slotverklaring. De leiders zeggen uit te kijken naar volledige opheffing door Israël van de afsluiting van de Palestijnse gebieden.

Volgens de acht leiders heeft het vredesproces een „nieuwe impuls” nodig, waarbij het principe „land voor vrede” moet blijven gelden. De Palestijnse leider Arafat wordt opgeroepen de naleving van mensenrechten en de ontwikkeling van democratische instituties te bevorderen.

Net als in de economische slotverklaring wordt ook in het politieke communiqué aangedrongen op grondige hervormingen van de VN.

VN: 'Etnische zuiveraars' gepakt

SARAJEVO, 28 JUNI. In Banja Luka, in de Servische Republiek in Bosnië, heeft de politie naar eigen zeggen acht Bosnische Serviërs gearresteerd wegens de 'etnische zuivering' van moslim-inwoners van de stad. Volgens een VN-woordvoerder is het de eerste keer dat de Bosnische Serviërs tegen 'etnische zuiveraars' in eigen kring optreden in plaats van hun „een medaille te geven”.

De arrestaties kwamen na een actie van kennelijk ongeregelde banden Bosnische Serviërs tegen in totaal 51 moslim-inwoners van Banja Luka. Zij werden in de loop van deze maand mishandeld, bedreigd en uiteindelijk uit hun woningen en uit het gebied gezet. De woordvoerder van de VN, Aleksandr Ivankov, zei gisteren dat de Bosnisch-Servische autoriteiten hebben laten weten de situatie in Banja Luka na de gemelde arrestatie van de acht daders „in de hand te hebben”.

De afgelopen jaren zijn uit de regio Banja Luka naar schatting een half miljoen niet-Serviërs — Kroaten en moslims — op de vlucht gejaagd, veelal na mishandelingen en dreigementen en na te zijn gedwon-

gen documenten te tekenen waarmee ze hun bezittingen 'weggaven'. Tegen de massale 'etnische zuivering' zijn de Bosnisch-Servische autoriteiten nooit opgetreden, integendeel: vaak hebben politie en leger van de Bosnische Serviërs eraan meegedaan. De jongste uitzettingen vonden de eerste nieuwe gevallen van 'etnische zuivering' sinds de ondertekening van het vredesakkoord van Dayton in december vorig jaar.

De Kroatische regering heeft gisteren een namenlijst gepubliceerd van Kroatische Serviërs die worden uitgezonderd van de amnestie, die Zagreb heeft afgekondigd ten aanzien van Kroatische Serviërs uit Oost-Slavonië. Dit gebied wordt nog steeds bezet door de Kroatische Serviërs. De internationale gemeenschap heeft Kroatië onder druk gezet om de Serviërs in het gebied amnestie te verlenen, om hen gerust te stellen voordat Oost-Slavonië aan Kroatië wordt overgedragen en te voorkomen dat ze massaal de wijk nemen. Volgens Zagreb hebben de 811 Serviërs op de lijst zich schuldig gemaakt aan oorlogsmisdaden. (Reuter)

KARADŽIĆ

Advocaat Karadžić niet bij hoorzitting

VERVOLG van pagina 1

De beklagden worden hier niet bevestigd in absentia. De regels van het tribunaal verbieden dat. Het karakter van een rechtszaak mag deze procedure ook niet krijgen. De aanwezigheid van een advocaat van een van de beklagden zou het tegevoerd kunnen suggereren”, aldus Jorda. Pantelić kon blijven zitten voor een voorlezing van de aanklacht, indien hij dat wenste, en verder zou voor hem een stoel gereserveerd blijven op de publieke tribune. Hij zou geen inzage krijgen in de dossiers van de aanklager.

Pantelić gaf later, na de ruim twee uur durende voorlezing van de aanklacht tegen Karadžić (die hij „uit professionele interesse” had uitgezeten), in bedekte termen toe dat hij er toch wel een beetje op gerekend had die dossiers te mogen inzien. Als raadsman van de aanklaagde was hem dat zeker toegestaan wanneer hij een officiële status had gekregen. Plaatsnemen op de publieke tribune was te rijn, gaf hij aan. Vandaar ook dat hij 's middags niet langer Karadžić vertegen-

woordigde.

Maar waarom was hij dan gekomen? Wilde Karadžić, die onder sterke druk staat op te stappen, weten hoe sterk de zaak is die het tribunaal tegen hem heeft voorbereid? Pantelić bliet bij deze vraag de rook van zijn sigaret bestudeerd naar het plafond en antwoordde niet. Kon het dan zijn dat Pantelić het moment van de hoorzitting had willen aangrijpen om een verdediging voor te bereiden? Geen antwoord.

Om vier uur 's middags kon de Zweedse aanklager Ostberg beginnen met de hoorzitting. Hij kondigde aan vijftien getuigen te zullen horen, onder wie de burgemeester van Sarajevo (over de bombardementen op burgerdoelen waarvoor Mladić en Karadžić verantwoordelijk worden gesteld) en Canadese en Nederlandse blauwhelmen over de val van de moslim-enclave Srebrenica en de moord op duizenden moslims in juli vorig jaar. Het tribunaal zal daar langdurig bij stilstaan. Karadžić en Mladić wordt tot nog toe als enigen van de meer dan zestig beklagden genocide ten laste gelegd.

Vertrek Karadžić is als politiek doel een illusie

Door onze redacteur PETER MICHELSEN

Soms heeft het getuoutrek in het Bosnische vredesproces nog het meest weg van een spelletje schaduwboksen. In Mostar wordt gekozen voor de hereniging van de stad, zeggen de moslims — nee, in Mostar wordt gekozen voor de permanente verdeling van de stad, zeggen de Kroaten. De internationale gemeenschap houdt het op het gouden midden: de verkiezingen zijn een 'eerste stap'. Op weg waarheen? Naar hereniging. Hoe? Dat zegt de internationale gemeenschap er wijlselijk niet bij. Ze is al blij dat er geen doden zijn gevallen.

Radovan Karadžić, leider van de Bosnische Serviërs, moet opstappen, vindt de internationale gemeenschap. Radovan Karadžić is opgestapt, zo wist zaterdag vredescoördinator Carl Bildt te melden. Nee, meldde een dag later Biljana Plavšić, hij heeft alleen maar zijn bevoegdheden overgedragen en blijft formeel president tot de verkiezingen in september, tot dan toe is zij, Biljana Plavšić, 'president ad interim'. Toch niet, zo meldde Bildt prompt: „Al noemt hij zich keizer van China of Donald Duck, hij is op weg naar de uitgang.”

Het is schaduwboksen op de vierkante meter, zonder veel praktische relevantie. Want het is voor de vrede in Bosnië niet zo relevant welke formele titels Karadžić erop na houdt en welke formele functies hij bekleedt. Wat relevant is dat Karadžić het beleid van de Bosnische Serviërs bepaalt zolang hij zich in zijn Servische Republiek in Bosnië

bevindt.

De gemelde 'overdracht' van zijn presidentiële functies aan Plavšić is een gebaar zonder enige inhoudelijke betekenis. Biljana Plavšić, een 66-jarige professor in de biologie, is de IJzeren Dame van de Bosnische Serviërs, even radicaal als Karadžić, zijn alter ego, een vrouw van wie de Servische leider Milošević eens heeft gezegd dat ze in een psychiatrische inrichting thuis hoort. Het was Biljana Plavšić die demonstratief en publiekelijk weigerde Milošević een hand te geven toen die naar Pale kwam om de Bosnische

NIEUWSANALYSE

Serviërs het Vance-Owen-plan te verkopen. Het was Biljana Plavšić die heeft gezegd dat „etnische zuivering een natuurlijk fenomeen, en geen oorlogsmisdaad is”. Het was Biljana Plavšić die heeft gezegd dat zes miljoen Serviërs konden worden gedood als die andere zes miljoen Serviërs maar veilig zouden kunnen leven en het was Biljana Plavšić die de moslims van Bosnië eens publiekelijk „alle mogelijke slechts” heeft toegewenst. Het is met andere woorden niet denkbaar dat Biljana Plavšić, 'president ad interim', beslissingen neemt die anders uitvallen dan die van Karadžić, of die ze niet eerst met hem bespreekt.

Daar komt bij dat — zelfs al zou Karadžić president-af zijn — hij nog altijd voorzitter is van de Servische Democratische Partij, die hem zaterdag als partijleider een nieuw mandaat van vier jaar gaf, en wel

met de stemmen van 353 van de 354 congresgangers. En zolang Karadžić de belangrijkste partij in de Servische Republiek in Bosnië leidt — en die positie zal de partij zonder twiifel ook na de verkiezingen van 14 september blijven innemen — zal Karadžić de dienst uitmaken, president of geen president.

Sterker: zelfs al zijn posities opegeeft, zal aan het beleid in de Servische Republiek niets veranderen. Achter Radovan Karadžić staat een klasse van gelijkdenkende, gelijkgezinde radicale Serviërs, een 'oorlogspartij' waarvan mensen als Biljana Plavšić, vice-president Nikola Koljević, parlementsvoorzitter Momčilo Krajišnik, minister van buitenlandse zaken Aleksa Buha en hoe ze verder mogen heten alleen maar de bekendste kopstukken zijn. En die elite wordt gesteund door een grote meerderheid van de bevolking van de Servische Republiek in Bosnië, hoe tevering dat voor de internationale gemeenschap en voor de zaak van de vrede ook is. Hoe weinig 'andersdenkende' Serviërs in Bosnië, zoals ex-premier Kasagić, te vertellen hebben, blijkt telkens weer uit het gemak waarmee Karadžić hen opzij zet.

Dat maakt de eis dat Radovan Karadžić moet opstappen, politiek inhoudsloos en illusoir. Als de internationale gemeenschap van Karadžić wil afraken, kan ze zich beter concentreren op hulp aan zijn critici in Banja Luka — en verder moet ze maar hopen dat de Bosnische Serviërs op 14 september met hun verstand stemmen. Al zal dat ook wel ijdle hoop blijken te zijn.

Karadžić draagt bevoegdheid over, Westen ontevreden

SARAJEVO / LYON, 1 JULI. Radovan Karadžić, president van de Servische Republiek in Bosnië, heeft zijn bevoegdheden aan vice-presidente Plavšić overgedragen, maar blijft tot de verkiezingen in september formeel president.

De leiders van de zeven rijke industrielanden (G-7) en Rusland dreigen zaterdag in Lyon met sancties tegen Joegoslavië en de Bosnische Serviërs als zij niet meewerken aan de verwijdering van de van oorlogsmisdaden verdachte Karadžić. „We blijven erbij dat Karadžić onmiddellijk en voorgoed al zijn publieke functies neerlegt en niet meer deelneemt aan regeringsbeslissingen”, aldus een aparte verklaring van de acht leiders. „We zijn klaar om het opleggen van sancties tegen elke partij in het vredesakkoord te overwegen.”

Karadžić meldde de overdracht van zijn bevoegdheden aan vice-presidente Biljana Plavšić in een op 26 juni geschreven brief aan Carl Bildt, de vredescoördinator in Bosnië. Deze zei zaterdag dat Karadžić was „afgetreden”.

Bildt werd echter gisteren gecorrigeerd door Plavšić. Zij maakte in Pale duidelijk dat Karadžić zijn presidentiële bevoegdheden aan haar heeft overgedragen en dat zij nu 'president ad interim' is. Karadžić is evenwel niet afgetreden: hij blijft formeel president tot de verkiezingen die op 14 september in heel Bosnië worden gehouden. Ze onderstreepte dat Karadžić tot president is gekozen en dat hij dus alleen door verkiezingen kan worden vervangen, hetgeen, zo vervolgde ze, in overeenstemming is met het akkoord van Dayton.

Na deze verduidelijking werd in

Bildts gevolg toegegeven dat de mededeling van Karadžić niet geheel correct was weergegeven. Dat werd geweten aan de vage tekst van Karadžić' brief. Bildt herstelde zich met de opmerking: „Hij noemt zich nog steeds president. Laat hem. Hij kan zichzelf keizer van China noemen, of Donald Duck. Het betekent niets.” Wat ertoe doet, aldus Bildt, is dat Karadžić zich in Den Haag vervoegt om te worden berecht door het VN-tribunaal. „Zolang hij dat niet doet zal ik hem een lafaard noemen”, aldus Bildt. „Ka-

Pagina 5 G-7

radžić verliest de ene slag na de andere. Hij steekt zijn hoofd op, krijgt een klap en trekt zijn hoofd weer in, maar er kan geen twiifel over bestaan dat hij op weg is naar de uitgang.”

In de reacties op Karadžić' overdracht van zijn bevoegdheden werd onderstreept dat zijn vertrek van het politieke toneel wordt geëist en niet uitsluitend zijn vertrek als president, men zal niet tevreden zijn zolang Karadžić nog politieke invloed heeft, zo werd gezegd in de reacties uit Washington, Londen en Parijs. De Bosnische premier, Hasan Muratović, onderstreepte dat de overdracht van Karadžić' bevoegdheden „een manoeuvre” is waarmee Karadžić „de internationale gemeenschap opnieuw voor gek zet”.

Karadžić werd zaterdag herkozen als voorzitter van zijn Servische Democratische Partij. Hij kreeg de stemmen van 353 van de 354 afgevaardigden. (Reuter, AP, AFP)

'Ik wil weer net zo leven als vroeger'

In de verdeelde stad Mostar, in het zuidwesten van Bosnië, zijn gisteren nieuwe gemeenteraden gekozen. Tegen de verwachting in verliepen de verkiezingen zonder de gevreesde incidenten tussen moslims en Kroaten.

Door onze redacteur

DANIELA HOOGHIEMSTRA

MOSTAR, 1 JULI. Džemal Humo heeft het gewaagd om naar het Kroatische culturele centrum Stjepan Kosača in West-Mostar te komen om te stemmen. Voor een zeventigjarige moslim die in 1993 naar het vijftig kilometer verderop gelegen Jablanica is ge-

vlucht, een been mist en in een rolstoel zit, is dat moedig.

Hij hoort slecht, dus hij praat hard. De Kroatische politiemannen die het stembureau bewaken kunnen hem horen als hij roept: „De Kroaten hebben mijn zoon vermoord en mijn huis vernield.” En ook als hij zegt dat hij heeft gestemd voor de Kroaat Jole Musa, de leider van de enige oppositiepartij in Mostar, die een gemengd stadsbestuur wil. „Ik ben niet bang”, zegt hij.

Humo wil laten zien waar hij woont voor de oorlog, het is vlakbij. Op weg erheen valt zijn vroegere Kroatische buurman hem huilend in de armen. Humo kust hem een paar keer op beide wangen en rolt verder. Hij stopt bij een ruïne. Dat was zijn huis. Hij wil er terugkeren. „Waarom niet?

Het huis is van mij. We hebben hier 500 jaar samengeleefd. Ik wil weer net zo leven als vroeger. Ik geloof in de toekomst, ik geloof in het gezond verstand. Iedereen weet dat een tweedeling van deze stad onzin is, onmogelijk.” Maar Humo gaat vanmiddag alweer terug naar Jablanica. „De stad is nog verdeeld, ik kan hier niet blijven”, zegt hij.

Zondag was de dag van mensen zoals Džemal Humo, machteloos tegenover de nationalistische politiek en het geweld waarmee Mostar is vernield en in tweeën gedeeld. Maar ze hebben de overtocht gemaakt met het vertrouwen dat de stad ooit weer één geheel zal worden. Niet dat ze met hun stem iets kunnen veranderen: al bij voorbaat staat vast dat de stad na de verkiezingen zal worden verdeeld in drie raden

waar moslims de meerderheid hebben en drie waar de Kroaten heersen. De ondemocratische verkiezingen, zonder persvrijheid, onder zware intimidatie van de oppositie en met deelname van minder dan de helft van de stemgerechtigden, hebben bovendien de macht van de twee heersende nationalistische partijen, de Kroatische HDZ en de SDA van de moslims, nog vergroet. Maar omdat bewoners moesten oversteken van Oost-Mostar naar West-Mostar en omgekeerd, en gevluchte bewoners moesten terugkeren uit Bosnië, Servië, Kroatië en Europa, waren de verkiezingen wel een mooie gelegenheid voor de Mostarzen om elkaar terug te zien.

Vervolg MOSTAR pagina 5

Karadžić' partij wil hem als kandidaat

PALE, 2 JULI. De partij van de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić wil dat hij zich in september kandidaat stelt voor het presidentschap van de Servische Republiek in Bosnië. De internationale gemeenschap lijkt voorlopig niet bereid tot sancties tegen de Serviërs.

De afgevaardigden op het congres van de Servische Democratische Partij (SDA), die Karadžić vorige week al met overveldigende meerderheid als voorzitter herkozen, verzochten hem gisteren in Pale van de Bosnische Serviërs, SRNA zich voor de verkiezingen in september kandidaat te stellen voor het presidentschap van de Servische Republiek in Bosnië. Het bestuur van de SDS sloot zich prompt bij dat verzoek aan met de opmerking dat het daarbij de wil vertolkt van „alle partijleden”. Of Karadžić zich daadwerkelijk kandidaat stelt, is niet gemeld.

In een toespraak op het congres van Karadžić gisteren fel uit naar de internationale gemeenschap, die „niet alleen mij onder druk zet om af te treden”, maar die ook de SDS onder druk zet om „haar kandidaten niet te steunen”. Daarmee doelde hij op de bepalingen in het vredesakkoord van Dayton die hem en zijn leerleider Mladic uitsluiten van enige functie. „Hun vijand is dus niet Radovan Karadžić, hun vijand is de SDS, hun vijand is het Servische volk”, aldus Karadžić, die daaraan toevoegde dat de internationale gemeenschap „wijze verkiezingen vrees omdat de SDS ze met overveldigende meerderheid

Hij noemde die zege van de SDS bij de verkiezingen van september „een kwestie van overleven”, een suggestie dat rivalen in eigen kring zich op de rand van verraad begeven: „We moeten ons verhaal vertellen dat al diegenen die met ons concurreren om de macht

de nationale belangen van de Serviërs verkanselen.” Karadžić zei dat de SDS in de verkiezingen van september de wederde meerderheid nod heeft „om te garanderen dat de Servische Republiek nooit meer wordt geïntegreerd in de [Bosnische] federatie”.

De onwil van Karadžić zich te danken de „overdracht” van zijn presidentiële bevoegdheden terug te trekken uit het politieke leven heeft de afgelopen dagen geleid tot een vergroting van de druk op de internationale gemeenschap om hem daartoe met sancties tegen de Bosnische Serviërs en Joegoslavië te dwingen.

Maar het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken maakte gisteren duidelijk dat de korte termijn niet tot sancties wordt besloten. Woordvoerder Nicholas Burns zei dat Karadžić overdracht van zijn bevoegdheden „niemand” overtuigt en dat Washington van mening blijft dat de leider van de Bosnische Serviërs „naar Nederland wordt gestuurd om voor het VN-tribunaal te verschijnen”. „Een opnieuw opleggen van sancties blijft op elk moment een duidelijke mogelijkheid. Maar ik wil niet de indruk wekken dat dat iets is waartoe we vandaag zullen besluiten”, aldus Burns.

Carl Bildt, de vredescoördinator in Bosnië, sprak zich gisteren tegen sancties uit. „Sancties zijn ongelukkig instrumenten die het duurt lang voor ze effect sorteren. Sancties zouden ook leiden tot de opdeling van Bosnië. Onze taak is het Bosnië te verenigen”, zo zet Bildt. (Reuter, AP)

opkomst bedroeg zestig procent, méér dan verwacht, gezeten het grote aantal van de in 1991 ingeschreven kiezers die Mostar in de loop van de oorlog zijn ontvlucht en nog niet zijn teruggekeerd.

Volgens waarnemers in Mostar hebben de verkiezingen de verdeeling van de stad bekrachtigd. Sinds de onderlinge oorlog die de moslims en Kroaten in 1993 en 1994 hebben uitgevochten is Mostar een verdeelde stad, met twee gemeentebesturen, twee burgemeesters, twee muntenheden, twee vlaggen en twee soorten nummerborden. De HDZ, die zich verzet tegen de hereniging van de stad, liet gisteren weten dat „de inwoners van Mostar gemeenschappelijke belangen hebben en met elkaar moeten samenwonen”, maar liet daar direct op volgen dat de Kroaten recht hebben op hun eigen ontwikkeling. De SDA heeft in de nieuwe gemeenteraad met 19 van de 37 zetels een absolute meerderheid, maar zal volgens deze waarnemers niet in staat zijn de hereniging van de stad daarmee af te dwingen.

De HDZ kreeg uiteindelijk vooral minder stemmen dan de SDA wegens de lage opkomst van de in West-Europa wonende Kroatische inwoners van Mostar. De gevluichte inwoners van Mostar konden in diverse West-europese landen stemmen, maar de Kroaten maakten van die gelegenheid nauwelijks gebruik. Volgens de SDA meer dan tachtig procent van de stemmen die door Moslieme vluchtelingen in West-Europa werden uitgebracht. (Reuter, AP, AFP)

Etnische partijen winnen in Mostar

MOSTAR, 2 JULI. De kiezers van de verdeelde stad Mostar hebben zondag volgens de voorlopige uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen vrijwel unanim langse etnische lijnen gekozen, de moslims massaal op de partij van president Izetbegović, de Kroaten massaal op de Bosnische afdeling van de Kroatische regeringspartij. Onafhankelijke kandidaten en partijen of partij-coalities kregen nauwelijks stemmen.

Geheel naar verwachting behoorde de HDZ, de Kroatische Democratische Gemeenschap, de gemeenteraden van de drie wijken van West-Mostar die worden bevoord door Bosnische Kroaten, en worden de drie moslimwijken van Oost-Mostar geheel gedomineerd door president Izetbegović. Partij van Democratische Actie (SDA). De SDA, die campagne voerde met de leus „Een Mostar en één Bosnië”, kreeg met 48,14 procent van alle uitgebrachte stemmen uiteindelijk iets meer dan de HDZ, die op 45,05 procent eindigde. In de gemeenschappelijke gemeenteraad krijgt de moslim-partij SDA daarmee negentien van de 37 zetels en de HDZ achttien. Het vredesakkoord van Dayton wees op basis van de vooroorlogse etnische samenstelling van de burgerij van Mostar nog zestien zetels toe aan de Kroaten en moslims en vijf aan de Bosnische Serviërs, die na het begin van de oorlog vrijwel allen uit Mostar zijn gevlucht.

Van de kleine partijen en partij-coalities en onafhankelijke kandidaten kreeg er niet één meer dan drie procent; geen van die partijen won een zetel. De

Verkiezingen Mostar zonder incidenten

Door een onzer redacteuren MOSTAR, 1 JULI. De verkiezingen voor een nieuw stadsbestuur in Mostar zijn gisteren zonder noemenswaardige incidenten verlopen. De uitslag was vanmiddag nog niet bekend, maar nu is al zeker dat de twee grote nationalistische partijen, de Kroatische HDZ en de SDA voor de moslims, een ruime meerderheid hebben behaald.

Onder bescherming van 2.500 IFOR-troepen en 450 politiemannen van de EU en de VN heeft naar voorlopige schattingen eenderde van de 99.000 burgers van Mostar die volgens de vooroorlogse census uit 1991 stemrecht hebben, gestemd. Meer dan de helft van de bewoners van Mostar is de stad sinds het begin van de oorlog in 1991 ontvlucht en slechts wienigen zijn in staat of bereid geweest naar Mostar terug te keren. De EU-burgemeester in de stad, Ricardo Perez Casado, noemde de verkiezingen gisteren een succes en een „beslissende

stap in het proces van vereniging van de stad.” Het mandaat van het EU-bestuur in Mostar loopt 23 juli af. Volgens Michael Steiner, de rechterhand van vredescoördinator Carl Bildt, heeft het rustige verloop van de verkiezingen de kans op verlenging van het EU-mandaat vergroot.

De verdeling van de zetels in de zes gemeenteraden staat al vast: in West-Mostar hebben de Kroaten de meeste zetels, in Oost-Mostar de moslims. In vijf van de zes gemeenteraden moeten moslims en Kroaten een coalitie vormen om een meerderheid te krijgen en is de stem van de Serviërs beslissend. De stem van vluchtelingen was gisteren belangrijk omdat van de 20.000 Serviërs die in 1991 in Mostar woonden, er nog slechts 2500 in de stad zijn. Zaterdag zijn met vier bussen in totaal 150 Serviërs naar Mostar gekomen om te stemmen. Uit Kroatië kwamen per bus 600 vluchtelingen.

zijn ontvlucht stappen uit. Ze kijken, omhelzen, huilen, kunnen nauwelijks praten. Een man: „Ik heb vanuit de bus mijn huis gezien. Er brandde licht.”

Vanaf een terras op de hoek van de straat kijken de habitué's van café Papagaj in West-Mostar, de hang out van activistische aanhangers van de nationalistische HDZ, zijgend toe hoe bussen vol moslims, geëscorteerd door de Europese politie, vanuit het oosten de brug over komen om te stemmen. Uit de luidspreekers klinken Kroatische nationalistische liederen. Een man met gladgeschoren hoofd zegt dat Kroatië zijn land is en niet Bosnië. „Eigenlijk”, zegt hij, terwijl hij naar de brug staart, „hoort Oost-Mostar ook bij Kroatië.” In hotel Ero, de zetel van het EU-bestuur in de centrale zone van de stad, slaken functionarissen 's avonds een zucht van verlichting. „We hadden ons voorbereid op het ergste, dit is tenslotte de Balkan”, zegt Michael Steiner, de rechterhand van vredescoördinator Carl Bildt. „Als het zo rustig blijft, is het een succes.”

„Een Europese komedie” noemt Zoran Mandlbaum, leider van de joodse gemeenschap in Mostar (38 leden), alom gerespecteerd vanwege zijn neutrale positie in de oorlog, de verkiezingen. De burgemeester van Mostar zal geen macht hebben, er zal geen gemeenschappelijke politiek, geen gemeenschappelijk leger en geen gemeenschappelijke begroting zijn. Mostar zal worden verdeeld in een Kroatisch en een moslim-deel. Mandlbaum: „De Europese Unie heeft niets gedaan om de echte problemen op te lossen. Zij heeft alleen de partijen die de oorlog zijn begonnen een democratische

Onverzoenlijk

RADOVAN KARADŽIĆ, leider van de Bosnische Serviërs en verdacht van oorlogsmisdaden, moet van de Amerikanen en Duitsers, desnoods met harde hand, uit het politieke krachtenveld van zijn land worden verwijderd. De Britten zijn voorstander van een zachtzinniger benadering wat heeft geleid tot een breuk in het Bureau van de Hoge Vertegenwoordiger, belast met de uitvoering van de Dayton-akkoorden. Het hoofd van dit bureau, de Zweed Carl Bildt, zou zelf voor een gematigde aanpak zijn. IFOR zou intussen de ring om Pale, waar Karadžić verblijft, aanhalen, daarmee diens uiteindelijk aanhouding beogend.

Volgens 'Dayton' zou Karadžić al eind van het afgelopen jaar hebben moeten aftreden als president van zijn inmiddels als staatkundige entiteit erkende republiek. Sindsdien heeft Bildt met hem onderhandeld. Het resultaat is een impasse. Volgens de tenuitvoerlegging van het aanhoudingsbevel tegen Karadžić van het Haagse hof, dat de in ex-Joegoslavië gepleegde oorlogsmisdaden berecht, is dat een handicap. Maar de veel gehoorde klacht dat de voor september in Bosnië voorgenomen verkiezingen in het gedrang zouden komen als Karadžić zich opnieuw kandidaat zou stellen, gaat voorbij aan de werkelijkheid. Die is dat de Bosnische Serviërs, met of zonder Karadžić, voor een toestand van voortgezette segregatie zullen stemmen.

DE LOKALE VERKIEZINGEN die zondag in Mostar zijn gehouden, zijn geheel langs de bestaande etnische scheidslijnen verlopen. De opvallende rust waarin de stembusgang van een meerderheid van de bevolking zich voltrok, had daar direct mee te maken. Mostar is en blijft een gedeelde stad. De Bosniërs hebben zich neergelegd bij de met geweld afgedwongen fysieke scheiding tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Ook bij de landelijke verkiezingen zal dat straks de uitslag bepalen.

Als iemand heeft gedacht dat verkiezingen Bosnië uit de problemen zouden helpen, komt hij bedrogen uit. Het integreren van de bevolking is vernietigd. De gepleegde misdaden tegen de menselijkheid en de — door de internationale organisaties getolereerde — 'etnische zuiveringen' hebben hun werk gedaan. Dat heeft uitvoering van de akkoorden van Dayton vereenvoudigd — voorzover die in beëindiging van de oorlog voorzagen. Maar die andere taak, de wederopbouw van het land, is nagenoeg onuitvoerbaar geworden. De Bosniërs mogen zich hebben verzoend met de bestaande toestand, zij hebben zich nog lang niet verzoend met elkaar.

'Sluit partij van Karadžić uit'

WASHINGTON/PALE, 3 JULI. De Amerikaanse regering wil de Servische Democratische Partij (SDS) van de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić uitsluiten van de verkiezingen in september als zij Karadžić als leider handhaaft.

De SDS, toonaangevend in het door de Bosnische Serviërs beheerste deel van Bosnië, herkoos Karadžić vorige week als voorzitter. De partij wil ook dat hij zich kandidaat stelt voor het presidentschap van de Servische Republiek in Bosnië. Karadžić mag echter volgens het vredesakkoord van Dayton geen enkele openbare of gekozen functie hebben, omdat hij in staat van beschuldiging is gesteld wegens oorlogsmisdaden.

Nicholas Burns, de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, zei gisteren dat de SDS niet aan de verkiezingen zal mogen deelnemen als ze Karadžić als voorzitter handhaaft. De Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, aldus Burns, zal in dat geval de inschrijving van SDS-kandidaten weigeren. De OVSE organiseert de verkiezingen van september en houdt er toezicht op. „Als de partij [van Karadžić] erop uit is uit de macht te worden gezet en haar invloed te verliezen, moet ze Karadžić maar handhaven als voorzitter”, aldus Burns. „Als ze een rol wil spelen in de politiek van het land, hoeft ze zich maar van hem te ontdoen.”

De vice-presidente van de Servische Republiek in Bosnië, Biljana Plavšić, heeft gisteren in een eerste gesprek met 'vredescoördinator' Carl Bildt geweigerd Karadžić uit te leveren. Volgens haar verbiedt de

wet in de Servische Republiek in Bosnië de uitlevering van staatsburgers voor berechting in een ander land. „Als je van de wet afwijkt krijg je chaos. Dat willen we niet”, zo zei Plavšić gisteren na een gesprek van anderhalf uur met Bildt.

Karadžić droeg vorige week zijn bevoegdheden als president over aan Plavšić, maar bleef formeel president. De internationale gemeenschap acht die overdracht van bevoegdheden onvoldoende en eist onverkort Karadžić' aftreden. De leider van de Bosnische Serviërs droeg al in mei een deel van zijn bevoegdheden aan Plavšić over: hij machtigde haar toen namens de Bosnische Serviërs met vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap te onderhandelen. Omdat die vertegenwoordigers Plavšić echter als een spreekbuis van Karadžić beschouwden was het nog niet tot een gesprek tussen haar en Bildt gekomen. Gisteren ontmoetten de twee elkaar voor het eerst.

De Bosnische ambassadeur bij de Verenigde Naties, Muhamed Sarcibeg, waarschuwde gisteren dat „wettige, vrije en democratische verkiezingen” onmogelijk zijn zolang „oorlogsmisdadigers als Karadžić nog vrij rondlopen”. Hij zei „een wanhopig beroep” op de internationale gemeenschap te willen doen om Karadžić aan te houden; dat is niet alleen om redenen van rechtvaardigheid noodzakelijk, maar moet ook verhinderen „dat het vredesproces hetzelfde lot ondergaat als het plan Vance-Owen en alle andere plannen”. (Reuter, AFP, AP)

Veiligheidsraad laak opnieuw de Kroaten

NEW YORK, 4 JULI. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties heeft Kroatië opnieuw op de vingers getikt wegens schending van de rechten van de Servische minderheid.

In een unaniem aangenomen verklaring veroordeelde de Veiligheidsraad de regering in Zagreb wegens de discriminatie van de Kroatische Serviërs op het gebied van de uitbetaling van pensioenen, de werkgelegenheid en de terugkeer van vluchtelingen. In Kroatië worden bezittingen van Kroatische Serviërs geplunderd en worden de Serviërs zelf geïntimideerd, aldus de verklaring.

De raad reageerde met de veroordeling op een rapport van secretaris-generaal Boutros-Ghali, waarin melding werd gemaakt van de Kroatische schendingen van de mensenrechten.

In twee militaire campagnes veroverde het Kroatische leger vorig jaar het grootste deel van de in 1991 eenzijdig door de Kroatische Serviërs uitgeroepen 'Servische Repu-

blië Krajina'. Meer dan 200.000 inwoners werden op de vlucht gedreven of namen zelf de wijk naar Bosnië of Joegoslavië. In principe zouden zij naar hun woningen moeten kunnen terugkeren, maar slechts zeventien duizend van hen hebben te horen gekregen dat ze dat toestemming voor krijgen. „De Veiligheidsraad onderstreept dat de Kroatische regering actie moet ondernemen om het respect voor de bescherming van de rechten van de Kroatische Serviërs te garanderen”, aldus de raad in de verklaring. De Veiligheidsraad deed ook een nieuw dringend beroep op Zagreb om Kroaten die door het VN-tribunaal in staat van beschuldiging zijn gesteld wegens oorlogsmisdaden aan te houden. In een tweede verklaring werd Kroatië door de Veiligheidsraad geheld omdat het nog steeds geen „allesomvattend amnestiewet” heeft aangenomen voor Kroatische Serviërs die hebben gediend in het leger of de politie van de 'Servische Republiek Krajina'. (Reuter, AP)

S ar eeft slechts naar de letter van Dayton

ANALYSE

Van onze verslaggeefster

MOSTAR

Alsof Mostar nog niet genoeg aandacht heeft gekregen van de internationale gemeenschap, is een Amerikaanse delegatie woensdag speciaal naar de Bosnische stad afgereisd om de definitieve uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen te vernemen. Niet dat die op zichzelf zo opzienbarend zijn. Maar het feit dat ze vreedzaam zijn verlopen is dat des te meer. De VS zijn de laatste in een lange rij die het belang hiervan willen benadrukken.

Het EU-bestuur van Mostar kon zijn gevoel van triomf zondag nauwelijks verbergen; hoewel niet officieel de organisator was het EU-bestuur wel de motor achter de verkiezingen. En hoewel ze volgens het Dayton-vredesakkoord gehouden moesten worden, was menig deskundige van mening dat de status quo van verdeelde stad maar beter

gehandhaafd kon worden tot de landelijke verkiezingen van september. De risico's die gepaard zouden gaan met de stembusgang - een groot deel van de kiezers moest zich naar een 'vijandelijk' stadsdeel begeven waar het sinds de oorlog niet meer was teruggeweest - werden te groot geacht.

Maar de verkiezingen verliepen vreedzaam, tot verbazing en vreugde van niet in de laatste plaats de burgers zelf. 'De grootste optimist had dit nog niet voorspeld', meende de voorzitter van de plaatselijke kiescommissie, de officiële organisator.

De zware veiligheidsmaatregelen die de West-Europese Unie in nauwe samenwerking met de NAVO-vredesmacht IFOR en de VN voor zondag had getroffen, hebben ongetwijfeld doel getroffen. Tegelijkertijd kregen de gebeurtenissen grote aandacht van de media, waardoor mogelijk de extreem-nationalistische krachten aan de Kroatische westoever zich enigszins hebben in-

gehouden. 'De ogen van de hele wereld zijn nu op ons gericht', merkte een partijleider op. Volgens waarnemers had de Kroatische president Tudjman (al dan niet onder westerse druk), hierin ook een niet onbelangrijke rol.

De verkiezingen in Mostar zijn moeilijk te vergelijken met die welke over twee maanden in heel Bosnië worden gehouden. De procedure is anders, de omstandigheden ook. Niettemin hopen waarnemers dat het 'succes van Mostar' een voorbeeld zal zijn voor het hele land. In ieder geval is het - met veel militair vertoon - mogelijk gebleken een zekere vrijheid van beweging te creëren voor de burgers.

Zij die willen gaan stemmen daar waar zij voor de oorlog woonden, moeten volgens het Dayton-akkoord die gelegenheid krijgen. Met deze clause werd gehoopt het herstel van een multi-etnisch Bosnië te kunnen bewerkstelligen.

Maar op micro-niveau, in Mostar, is dat streven eigenlijk al mislukt.

De stad is opgedeeld in zeven bestuurseenheden, drie voor de Kroaten op de westoever, drie voor de Moslims aan de oostzijde en een kleine gemeenschappelijke ertussen in geklemd. De bedoeling van de verkiezingen was te zorgen dat er een overkoepelend bestuur zou komen, dat eenheid zou bewerkstelligen.

Enheid die door de Moslim-partijen in oost wordt voorgestaan, volgens waarnemers niet zozeer uit vergevingsgezindheid maar uit een weigering de agressor te belonen. De Kroatische partijen zijn niet gebrand op een hereniging, in tegendeel, maar willen dit om politieke redenen niet als officieel standpunt geboekstaafd zien.

En zo is zondag in de drie westelijke eenheden weer gewoon voor de gevestigde Kroatische partijen gestemd en in de drie oostelijke voor de door de Moslims gedomineerde partijen. Door de winst van die laatste - het buitenland (waar vluchtelingen hun stem konden uit-

'brengen) behaalden ze een kleine voorsprong op de Kroaten.

Geen wezenlijke verandering van de situatie dus. Ook de zetelverdeling stond al vast; de Moslims en Kroaten krijgen elk zestien zetels toebedeeld, zoals voor de oorlog het geval was.

Voorts hebben de Kroaten van de dominerende HDZ al laten doorschemeren de bestuurlijke samenwerking in hun drie eenheden te willen versterken en de overkoepelende gemeenteraad zoveel mogelijk te zullen omzeilen. De EU en de WEU hebben aangegeven hun mandaat met een half jaar te willen verlengen, onder meer om te voorkomen dat de situatie alsnog uit de hand loopt. De benoeming van één burgemeester voor de stad kan de spanning de komende weken alweer opnieuw opdrijven. Waarnemers stellen dan ook dat het Dayton-akkoord in Mostar dan misschien naar de letter is nageleefd, maar in geen geval naar de geest.

Karin Veraart

Karadžić doet niet mee aan verkiezingen

SARAJEVO, 4 JULI. Radovan Karadžić, leider van de Bosnische Serviërs, doet niet als kandidaat mee aan de verkiezingen van september. Karadžić trok zich gisteren terug, ondanks dringende verzoeken van zijn Servische Democratische Partij (SDS) om kandidaat te staan voor de functie van president van de Servische Republiek in Bosnië.

De NAVO heeft gisteren in Brussel de opperbevelhebber van de NAVO-vredesmacht in Bosnië (IFOR), generaal George Joulwan, opdracht gegeven de eerste voorbereidingen te treffen voor het vertrek van IFOR uit Bosnië. Hij moet daarmee beginnen na de Bosnische verkiezingen van 14 september. Het IFOR-mandaat loopt tot 20 december. Algemeen wordt gespeculeerd over de noodzaak ook na die datum een internationale vredesmacht in Bosnië te laten om te voorkomen dat de strijd oplaait. Een beslissing is daarover echter nog niet genomen.

Het bestuur van de SDS, waarvan Radovan Karadžić voorzitter is, wees gisteren in Pale Biljana Plavšić aan als partijkandidate voor het presidentschap. Plavšić fungeert als presidente ad interim van de Servische Republiek sinds Karadžić haar vorige week zijn bevoegdheden overdroeg onder druk van de internationale gemeenschap.

Het SDS-bestuur wees verder Momčilo Krajišnik - nu voorzitter van het Bosnisch-Servische parlement - aan als kandidaat van de

Bosnische Serviërs voor het collectieve presidentschap van Bosnië, dat uit een Serviër, een moslim en een Kroaat zal bestaan. De minister van Buitenlandse Zaken van de Servische Republiek in Bosnië, Aleksa Buha, wordt SDS-kandidaat voor het voorzitterschap van het parlement van de Bosnische Serviërs.

De internationale gemeenschap eist het vertrek van Karadžić van het politieke toneel; op grond van het vredesakkoord van Dayton mag hij geen enkele gekozen openbare functie bekleden. Na Karadžić' herverkiezing als voorzitter van de SDS, vorige week, is de roep om sancties tegen de Bosnische Serviërs toegenomen.

De Amerikaanse minister van Defensie, William Perry, is er tijdens intensief overleg in Sarajevo niet in geslaagd de Bosnische moslims en Kroaten ertoe te brengen hun meningsverschillen over de integratie van hun beider legers bij te leggen en het eens te worden over de defensiewet van de moslim-Kroatische federatie. Die overeenstemming is van cruciaal belang voor het Amerikaanse programma voor de bewapening en opleiding van het Bosnische leger. De moslims en de Kroaten verschillen al maanden diepgaand van mening over de defensiewet en werden het ook onder Perry's bemiddeling gisteren niet eens. De Amerikaanse minister kreeg alleen de toezegging los dat de moslims en de Kroaten zullen blijven proberen het eens te worden. (Reuter, AP, AFP)

IFOR-eenheid beslecht geschil bij hoofdkwartier Mladic geweldloos

Reuter, AFP, AP

SARAJEVO

Een ernstige confrontatie tussen de Bosnische Serviërs en een Amerikaanse IFOR-eenheid is dit weekeinde zonder geweld geëindigd nadat de Serviërs een aantal zware wapens terugbrachten naar hun opslagplaats. Een NAVO-officier noemde het treffen bij het hoofdkwartier van de Bosnisch-Servische legerleider Mladic 'één van de ernstigste crises sinds het begin van de IFOR-operaties'.

De NAVO zette zaterdag een overmacht aan grondtroepen en 20 vliegtuigen en aanvalshelikopters in nadat Bosnisch-Servische officieren bedreigd hadden een Amerikaanse helikopter neer te halen. 'Het was een erg agressieve reactie van onze zijde, dat geef ik toe, maar we zijn niet van plan dreigementen aan ons adres te tolereren', zei luitenant-generaal Carter, de chefstaf van de NAVO-troepen in Bosnië, gisteren in Sarajevo.

De confrontatie ontstond toen een NAVO-helikopter woensdag

tijdens een verkenningvlucht opmerkte dat het Bosnisch-Servische leger enkele tanks en pantserwagens uit een opslagplaats hadden gehaald en opgesteld rond het hoofdkwartier van generaal Ratko Mladic in Han Pijesak, 60 kilometer ten noordoosten van Sarajevo. De Bosnisch-Servische legerleider wordt gezocht door het VN-tribunaal in Den Haag, dat hem beschuldigt van oorlogsmisdaden.

Toen vrijdag was vastgesteld dat de opstelling van de zware wapens in strijd was met de strikte beperkingen van het Dayton-akkoord, eiste de NAVO dat ze teruggebracht werden naar de opslagplaats. 'Sommige lage Servische officieren reageerden overtrokken en deden uitspraken die wij als dreigementen opvatten', zei Carter.

Admiraal Leighton Smith, de NAVO-commandant in Joegoslavië, belde vrijdagavond met de Servische president Milošević in een poging om het conflict op te lossen. Toen een Amerikaanse verkenningseenheid zaterdag de wapenopslagplaats bezocht, bleken de tanks

en pantserwagens te zijn teruggekeerd. De Bosnische Serviërs verontschuldigde zich voor wat ze een 'vergissing' noemden.

Maar een poging om vervolgens het hoofdkwartier van het Bosnisch-Servische leger in Han Pijesak te inspecteren zorgde voor een escalatie van de spanning. Een menigte van 300 woedende Servische burgers, die dachten dat de Amerikanen waren gekomen om Mladic te arresteren en hem weg te voeren naar het tribunaal in Den Haag, bekogelde de eenheid met stenen en scandeerde leuzen als 'Amerikanen ga naar huis', en 'We geven Mladic niet op'. Volgens Carter was de demonstratie in scène gezet. 'Ze probeerden ongewapende burgers onze missie te laten hinderen.'

Uiteindelijk wisten Bosnisch-Servische commandanten de menigte te overtuigen dat de Amerikanen niet voor Mladic waren gekomen en de inspectie al hadden voltooid. 'Het was een extreem explosieve situatie die slecht had kunnen aflopen', aldus luitenant-generaal Carter.

ara žić stuurt twee nieuwe advocaten

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 5 JULI. Bij het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië hebben zich vanmorgen twee nieuwe advocaten gemeld die zeggen op te treden voor de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić. De twee, de Amerikanen Edward Medvene en Thomas Hanly III, lieten weten dat de hoorzitting tegen Karadžić 'niet legaal' is, omdat de Bosnisch-Servische leider de aanklachten niet zou hebben ontvangen.

De hoorzittingen worden gehouden op grond van artikel 61 van de procedureregels van het tribunaal. Daarin staat dat het tribunaal, wanneer geen gehoor is gegeven aan een arrestatiebevel, de aanklager kan vragen het bewijsmateriaal tegen de verdachte te presenteren om vervolgens een internationaal arrestatiebevel uit te vaardigen. De hoorzittingen van deze week hebben betrekking op Karadžić en zijn legerleider, Ratko Mladic.

Na een schorsing oordeelden de rechters vandaag dat Karadžić „voldoende geïnformeerd is” over de aanklacht en dat de hoorzitting daarom wel legaal is.

Vorige week meldde zich al een Servische advocaat bij het tribunaal met een machtiging van Karadžić om hem te vertegenwoordigen. Deze advocaat, Igor Pantelić, mocht de procedure in de rechtszaal niet bijwonen omdat de hoorzitting daarmee het karakter van een rechtszaak zou krijgen. Hij weigerde plaats te nemen op de publieke tribune en zei daarop Karadžić niet langer te willen vertegenwoordigen. De twee Amerikanen mochten vanmiddag de procedure alleen bijwonen vanaf speciale plaatsen op de openbare tribune.

Een korporaal van het Nederlands VN-bataljon in Srebrenica die ooggetuige is geweest van een executie van een vluchteling uit de moslim-enclave, heeft gisteren voor het tribunaal verklaard na de inname van de enclave door de Bosnische Serviërs de hele dag door twintig tot veertig schoten per uur te hebben gehoord. Ze leken op het schot waarmee de vluchteling werd vermoord. De korporaal, P. Groenewegen, is de enige ooggetuige van een executie die tot nog toe is gehoord. Zijn melding komt overigens niet voor in het debriefing-rapport dat het Nederlandse ministerie van Defensie opstelde na de terugkeer van het Nederlandse VN-bataljon uit Srebrenica. In dat rapport werd slechts gezegd dat er 'regelmatig' werd geschoten. Zondag, zo liet het tribunaal vandaag weten, begonnen deskundigen van het tribunaal bij Srebrenica met het opgraven van een massagrav.

Defensie verslikt zich in fiasco

NIJWSANALYSE

Door onze redacteur

WILLEBRORD NIEUWENHUIS

DEN HAAG, 11 JULI. Het moest en zou de landmacht worden. Na het betrekkelijke succes van de marine in de Golfoorlog en Cambodja en de verdwenen vijand in de Duitse laagvlakte was het zaak voor het grootste krijgsmachtdeel ook een cerverolle opdracht te verkrijgen: crisisbeheersing in Bosnië. Maar nu een jaar later kijken Defensie en landmacht nog steeds terug op een grote afgang, die nog lang niet is afgewikkeld.

De opdracht in Srebrenica die het imago van een wat beschimpte landmacht („we waren meer met opleiding bezig dan met vechten”) moest opvijzelen, werkte averechts. De „oerigheden”, zoals „minister Voorhoeve ze noemde, stapelden zich op. De nasleep van de nederlaag in de moslim-enclave werd onderschat. Noch op het ministerie zelf, noch op de landmachtstaf werd de ernst van het fiasco en het belastend effect ervan voldoende ingezien.

De nieuwe landmachtbevelhebber Schouten ziet het als zijn taak daar alsnog verandering in te brengen. Het repeterende effect van steeds weer nieuwe onthullingen staat de omvorming van het leger in de weg, meent hij. Het fiasco dient beter verwerkt te worden anders kan Nederland toekomstige vredesoperaties minder gemakkelijk aan, denkt het kabinet.

Natuurlijk was het achteraf een onmogelijke opdracht en hebben de VN gefaald. Maar de speciale VN-rapporteur voor de mensenrechten, Rehn, gaf vorige week voor het VN-tribunaal aan dat de Nederlandse troepen meer hadden kunnen doen in Srebrenica. „Ik vraag me af of de Nederlanders hun mandaat niet al te letterlijk hebben opgevat en hun macht niet uitsluitend voor hun eigen protectie hebben aangewend.”

De stiltejes bevorderde kolonel Karremans, een jaar geleden commandant in Srebrenica, sprak haar voor het tribunaal niet tegen. Het

ging hem allereerst om zijn mannen en het materieel. Wat er met de moslims gebeurde die zijn bataljon moesten beschermen, daarover had hij weinig informatie gekregen. Hij was druk geweest „met de eigen evacuatie”.

Op de eigen gemaakte video's van de soldaten was al direct na de val van Srebrenica op televisie te zien dat Karremans' mannen het licht namen met hun opdracht. In Srebrenica liepen zij voor de val vaak in vakantiekleiding en luierden in hangmatten. Een van de soldaten gaf het zelf toe: Srebrenica dat was „lekker lui hangen en centjes vangen”. De Defensiestaf viel na een inspectie over die taakopvatting.

De mannen van Dutchbat wer-

den pas na een „wilverdiende” vakantie officieel gehoord, want sommigen hadden volgens de minister een caravan gehoord. Voorhoeve moest later toegeven dat dat uitstel onverstandig was geweest. Zelf hield hij er rekening mee dat hij moest aftreden. Toen het rapport van het onderzoek verscheen, stond er niets in over de kwaliteit van de commando-voering en het gevoerde beleid. De conclusie was dat Dutchbat niets te verwijten viel.

Vanuit de landmacht lekte bij voortdurend dat vooral de VN hadden gefaald en de enclave moedwillig hadden opgeheven. De vertrokken landmachtbevelhebber Couzy steunde die theorie, maar geheel in zijn stijl trok hij die beschuldiging

ook weer in en weersprak hij vorige week zaterdag in Trouw de „complottheorie” dat de VN Srebrenica moedwillig hadden opgeheven en president Chirac luchtsteun aan Dutchbat heeft opgehouden.

De voorlichtingsdienst van Defensie hoopte door hoge Nederlandse officieren, die bij de VN in Sarajevo en Zagreb hadden gediend, in mei alsnog in het openbaar verslag te laten doen, de zaak-Srebrenica af te sluiten. Eerder hadden die officieren de Tweede Kamer uitsluitend achter gesloten deuren mogen informeren. Maar na hun laatste verslag kwamen er weer nieuwe vragen, ingezonden brieven en onthullingen. Achteraf moet de voorlichtingsdienst vaststellen dat het beoogde effect haar wederom niet in de schoot was gevallen.

Minister Van Mierlo (Buitenlandse Zaken) sprak enkele weken geleden nog „over de zwerf van Srebrenica die ons zal blijven achtervolgen”. Hij is na alle beschuldigingen beducht voor de relaties met Parijs en de VN. Ook vraagt men zich op Buitenlandse Zaken af wat voor indruk de nasleep van Srebrenica langzamerhand maakt op bondgenoten met wie Nederland ook in de toekomst conflictbeheersing op zich wil nemen. In een internationaal onderzoek naar de val van Srebrenica zien beide ministeries overigens weinig.

Defensie dacht lang dat alle binnen deze zomer zouden zijn overgevaaid. Nu ziet men gedeeltelijk in dat men zich daarin vergist. Couzy heeft in zijn afscheidsboek nog eens willen aantonen hoe de politieke leiding van Defensie heeft gefaald. Hoe Voorhoeve met een blauw schriftje in de hand onder in de bunker van Defensie een jaar geleden de zaak in handen dacht te hebben, zonder zijn waarschuwingen en die van anderen op tijd aan te passen. Voorhoeve zelf is in de opniepelingen minder populair. Zijn andere portefeuille „waken over de West” vraagt steeds meer tijd en inspanning. Maar de Kamer heeft geduld en geeft hem volmondig steun.

Rode Kruis: Elfduizend vermisten in Bosnië

Door een onzer redacteurs
DEN HAAG, 11 JULI. Het Rode Kruis heeft een lijst met elfduizend namen van vermisten uit Bosnië-Herzegovina bekendgemaakt, daarop staan 6.300 mensen die afkomstig zijn uit de moslim-enclave Srebrenica. Vanmorgen is de lijst met namen in Den Haag overhandigd aan staatssecretaris Schmitz (Justitie).

Het Rode Kruis wil samen met de politiek via een internationale actie zoveel mogelijk informatie over de vermisten verzamelen. Mensen die informatie over personen kunnen verschaffen kunnen op 25 verschillende punten in Nederland ooggetuigenverklaringen inleveren die helderheid kunnen brengen over de verwijning van de betreffende personen. Ook is een informatienummer geopend en kunnen via internet meldingen worden doorgegeven.

De informatie zal doorgestuurd

worden naar een internationaal meldpunt in Zagreb. De hulporganisatie ziet het als haar taak om families die in het ongewisse verkeren te helpen zoeken naar de vermisten. „We moeten opkomen voor de mensen in nood. De mensen in het voormalige Joegoslavië vragen niet om eten, maar om informatie. Op deze manier proberen we zoveel mogelijk ooggetuigen verslagen van mensen te verzamelen”, aldus een woordvoerder van de hulporganisatie.

Inmiddels zijn enkele tientallen reacties binnengekomen van mensen die een persoon op de lijst kennen. Formulieren kunnen in het Engels, Kroatisch, Bosnisch en Servisch worden ingevuld. Onduidelijk is hoeveel mensen van de elfduizend nog in leven zijn. De mogelijkheid bestaat dat sommige moslims nog steeds in Servië zijn, maar onder een andere identiteit leven.

Overleg in Londen over lot Karadžić

BELGRADO, 10 JULI. De internationale contactgroep voor Bosnië komt vandaag in Londen bijeen om te spreken over de mogelijkheden om de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić buitenspel te zetten. Rusland — lid van de contactgroep — heeft laten weten zich zorgen te maken over de druk van de Westerse landen op Karadžić.

Formeel komt de contactgroep, waarin behalve Rusland ook de VS, Frankrijk, Duitsland en Groot-Brittannië zijn vertegenwoordigd, bijeen om het vredesproces te bespreken. Maar het belangrijkste agendapunt is Karadžić' rol in de Servische Republiek in Bosnië. Morgenmiddag zal het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in Den Haag naar alle waarschijnlijkheid een internationaal arrestatiebevel tegen Karadžić uitvaardigen.

Rusland en Joegoslavië (Servië en Montenegro) spraken zich gisteren uit tegen het plan van de Europese veiligheidsorganisatie OVSE om Karadžić' partij, de Servische Democratische Partij (SDS), van deelname aan de verkiezingen van 14 september uit te sluiten als ze Karadžić als voorzitter handhaaft. De Servische president, Slobodan Milošević, liet gisteren na een gesprek met de OVSE-coördinator voor Bosnië, Robert Frowick, weten dat „alle partijen in Bosnië op voet van gelijkheid” aan de verkiezingen moeten deelnemen. Dat wordt gezien als een impliciete afwijzing van Frowick's plan om de SDS te weren.

Rusland maakte bij monde van de woordvoerder van het ministerie

van Buitenlandse Zaken, Grigori Karasin, duidelijk „ernstig bezorgd” te zijn over de Westerse druk op Karadžić en zijn SDS. Hij zei dat er „geen wettelijke of politieke basis” bestaat voor de uitsluiting van de SDS van de verkiezingen.

In Pale is gisteren gemeld dat de Servische Republiek in Bosnië in de toekomst naast het bestaande éénkamerparlement nog een senaat krijgt, die zal worden voorgezeten door de president van de Servische Republiek en die zal bestaan uit 55 door de president aan te wijzen leden. Aanvankelijk was onduidelijk of dit orgaan zou worden geleid door Karadžić, die in naam nog steeds president van de Servische Republiek is. Later echter maakte men in Pale duidelijk dat de senaat pas na de verkiezingen van september wordt opgericht. Dan zal Karadžić hoe dan ook geen president van de Servische Republiek meer zijn, aangezien de SDS de „vice-presidente ad interim” van de Servische Republiek, Biljana Plavšić, kandidaat heeft gesteld voor het presidentschap.

De senaat zal, zo is gemeld, bestaan uit „eminenten vertegenwoordigers uit het politieke, wetenschappelijke en culturele leven” van de Servische Republiek, die parlementaire onschendbaarheid zullen bezitten. De senaat zal geen beslissingsbevoegdheid krijgen, maar „de hoogste beslissingsbevoegde instanties van de Servische Republiek adviseren”, aldus een bekendmaking van het Bosnisch-Servische persbureau vanuit Pale. (Reuter, AFP)

Bosnische federatie heeft eindelijk defensiewet

SARAJEVO, 10 JULI. Het parlement van de moslim-Kroatische federatie in Bosnië heeft gisteren de defensiewet aangenomen, die voorziet in de samenvoeging van het Bosnische regeringsleger en het leger van de Bosnische Kroaten. Het besluit maakt de weg vrij voor omvangrijke militaire hulp uit de VS en Arabische landen.

Het parlement kwam gisteren bijeen voor een slechts dertig minuten durende zitting, waarbij de wet werd aangenomen, met een tegenstem en bij drie onthoudingen. Hoewel over de wet zes maanden lang hevig is geruzied, werd er gisteren niet meer gedebatteerd. De afgelopen dagen hebben vooral de Amerikanen de druk op de moslims

en de Kroaten om de wet eindelijk aan te nemen, nog vergroot. Vorige week was de Amerikaanse minister van Defensie, William Perry, in Sarajevo om de moslims en Kroaten duidelijk te maken dat ze de wet moesten aannemen. Het afgelopen weekende deed de chef van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA, John Deutch, dat eveneens, eerst in Sarajevo en maandag ook in Zagreb.

De defensiewet voorziet in de samenvoeging van twee legers die elkaar in 1993 en 1994 nog hevig bevochten, het Bosnische regeringsleger en het HVO, het leger van de Bosnische Kroaten. De wet voorziet in de vorming van een gezamenlijk ministerie van Defensie en een

gemeenschappelijk opperbevel, dat in de overgangperiode van de komende drie maanden wordt voorgezeten door de Bosnische president, Alija Izetbegović, en door de president van de moslim-Kroatische federatie, Krešimir Zubak. Na drie maanden moet de vraag beantwoord zijn wie daarna het opperbevel zal hebben.

Als gevolg van het besluit van het federatieparlement komt de weg vrij voor een door de Amerikanen geleid programma van opleiding en bewapening van het nieuwe leger. De Amerikaanse regering heeft honderd miljoen dollar ter beschikking gesteld voor dat programma. Saoedi-Arabië, Koeweit, Maleisië, de Verenigde Arabische Emiraten

en Turkije dragen voor 140 miljoen dollar bij. Het programma beoogt het nieuwe leger gelijkwaardig te maken aan het leger van de Bosnische Serviërs, voor het geval het na het vertrek van de internationale vredesmacht IFOR in Bosnië weer tot strijd komt.

Een van de problemen, verbonden aan de defensiewet en de Amerikaanse steun voor de militaire versterking van de federatie was de aanwezigheid van islamitische fundamentalisten uit landen als Algerije, Iran, Libië en Afghanistan, die de moslims tijdens de oorlog als vrijwilligers hebben geholpen. Volgens het vredesakkoord moesten ze eind januari al uit Bosnië zijn vertrokken. De afgelopen dagen heb-

ben Amerikaanse diplomaten zich ongerust getoond over het feit dat er — alle verzekeringen en beloften van Sarajevo ten spijt — nog altijd buitenlandse vrijwilligers in Bosnië zijn. Gisteren zei een Bosnisch-Kroatische generaal, Drago Dragičević, dat zij „een serieus obstakel” vormen voor de stabiliteit van de moslim-Kroatische federatie. „We kunnen hen zien op de weg, we horen hen op de radio, hun aanwezigheid is duidelijk”, aldus Dragičević in een vraaggesprek. Hij gaf toe dat de fundamentalisten ongewapend zijn en geen uniformen dragen. „Maar ze zijn in staat op zeer korte termijn hun militaire terroristische activiteit te hervatten,” zo voegde hij daaraan toe. (Reuter, AFP)

Positie Karadžić zet verkiezingscampagne in Bosnië onder druk

SARAJEVO, 16 JULI. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) heeft gisteren gezegd dat de campagne voor de verkiezingen in Bosnië niet kan beginnen als de Bosnisch-Servische partijleider Radovan Karadžić niet het politieke toneel verlaten heeft. De Amerikaanse diplomaat Robert Frowick, hoofd van de OVSE-missie in Bosnië en belast met de organisatie van de verkiezingen, zei dat er geen partijen aan de verkiezingen op 14 september kunnen meedoen, die verdachten van oorlogsmisdaden in leidinggevende functies hebben. Frowick zei dat er „wederzijds acceptabele” oplossingen met de Bosnische Serviërs moeten worden uitgewerkt. Hij had het begin van de verkiezingscampagne met vijf dagen uit te stellen tot zijn dat als vrijdag [19 juli] de campagne van start gaat, deze zal „opgelost” zijn, zei Frowick gisteren. De onderhandelaar van het vredesakkoord in Bosnië, oud-Bosnisch-generaal Richard Holbrooke, die door de Amerikaanse regering opheft tijdens de Balkan is gestuurd, oechend in Brussel een uur lang overleg gevoerd met NAVO-secretaris-generaal Solana en NAVO-opperbevelhebber Joulwan. Holbrooke zei dat zijn missie „alle partijen duidelijk zal maken dat de Verenigde Staten niet gelukkig zijn met de mate van naleving” van het vredesakkoord van Dayton. „We zijn in het bijzonder niet gelukkig met de mate van naleving door de Servische Republiek”, zei Holbrooke, die nu bankier is op Wall Street. Hij spreekt de komende dagen met de presidenten van Bosnië, Servië en Kroatië. Holbrooke zal vooral druk uitoefenen op de Servische president Milošević om Karadžić en Mladić uit hun functies te zetten. Volgens de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken „blijft herinvoering van sancties tegen Servië een belangrijk onderdeel van de Europese Unie koninkrijk van de Verenigde Staten worden over een strategie om Karadžić te verwijderen als de missie van de Verenigde Staten niet eens wordt verworpen. Over de noodzaak van diens verwijdering wordt in om steun te krijgen voor de aanpak van de internationale vredescoördinator Carl Bildt, die bang is dat de partij van Karadžić de boycot kan dwarsbomen via een land zijn juist vallen. De VS en Bosnisch-Servisch leiders in de vandaag bedreigd Doboj hebben van de VN te gijzelen als Westerse eenheden zullen proberen Karadžić te arresteren. De politiechef in het Bosnisch-Servische hoofdkwartier Pale heeft gisteren gedreigd VN-poliemensen en NAVO-soldaten aan te vallen als het Westen probeert zijn leiders aan te houden. (Reuter, AP)

Bosnisch Servisch leger steunt dreigementen tegen IFOR niet

SARAJEVO, 22 JULI. Officieren van het Bosnisch Servische leger (VRS) hebben zich gisteren gedistantieerd van dreigementen door Bosnisch Servische burgers en enkele burgemeesters, dat IFOR-personeel zal worden gegijzeld bij pogingen de voormalige Bosnisch Servische leider Radovan Karadžić te arresteren.

Volgens een woordvoerder van de IFOR-vredesmacht in Sarajevo, heeft de commandant van de grondtroepen van IFOR, generaal Michael Walker, van Bosnische Servische generaals te horen gekregen dat zij de dreigementen niet steunen en dat personeel van zowel de VN als IFOR niets te vrezen hebben.

„De VRS maakte duidelijk dat deze onmatige uitbarstingen niet gesteund worden, dat zij evenmin

een bredere kijk reflecteren en dat zij op generlei wijze als een graadmeter voor oplopende spanning gezien moeten worden”, aldus de IFOR-woordvoerder, luitenant-kolonel Max Mariner. Hij zei dat de Bosnisch Servische generaal Zdravko Tolimir, een adjunct van de Bosnische Servische legerleider generaal Ratko Mladić, de IFOR-leiding had verzekerd dat de Bosnisch Servische legerleiding „onverschillig” staat tegenover de verwijdering van Karadžić.

De internationale politiemacht die in Bosnië opereert sinds de akkoorden van Dayton, zegt van verschillende plaatselijke civiele autoriteiten de verzekering te hebben gekregen dat zij niets te vrezen hebben.

Het Bosnische Servische leger vindt dat Karadžić te veel gebied

heeft 'ingeleverd' bij 'Dayton'.

De commandant van de NAVO-troepenmacht in Joegoslavië, de Amerikaanse admiraal Leighton-Smith, heeft gisteren gezegd dat geweld bij de komende verkiezingen in Bosnië niet uitgesloten moet worden. Hij verzekerde dat IFOR-troepen alles zouden doen de verkiezingen, die op 14 september worden gehouden, ordelijk te laten verlopen. Leighton-Smith hekelde echter politici van alle partijen in conflict, die volgens hem te weinig doen om het Dayton-akkoord te laten slagen.

Een jachtvliegtuig van de Amerikaanse marine heeft gisteren bij een oefening per ongeluk een bom laten vallen in de buurt van een Amerikaanse wachtpost in de buurt van Brcko. Niemand raakte gewond. (Reuter, AP)

Opvolger Karadžić: eigen staat eerst

Door een onzer redacteuren
ROTTERDAM, 22 JULI. De Bosnische Serviërs beschouwen het akkoord van Dayton als mislukt wanneer de federatie tussen moslims en Kroaten teloor gaat. „In dat geval worden wij (de 'Servische Republiek', red.) automatisch een onafhankelijke staat”. Dat zegt Aleksa Buha, opvolger van Radovan Karadžić als voorzitter van de nationalistische Bosnisch Servische partij SDS, in een interview met het Duitse weekblad Der Spiegel.

Buha zegt dat een herstel van de eenheid in Bosnië, zoals voorzien in de akkoorden van Dayton, niet tot stand zal komen. „Dat is vanuit ons oogpunt bezien een ontoelaatbare

herziening van het Dayton-akkoord, dat duidelijk van twee soevereine entiteiten spreekt, een Servische en een moslim-Kroatische. Wij zullen onze eigen politiek hebben en er zal geen gezamenlijk leger zijn”, aldus Buha.

De voormalige minister van buitenlandse zaken van de 'Servische Republiek' zegt verder dat er geen sprake zal zijn van uitlevering van legerleider Ratko Mladić en Radovan Karadžić aan het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië. Over Mladić zegt Buha: „Hij zal legerleider blijven zolang de regering dat nodig vindt.” En over Karadžić zegt de nieuwe voorzitter van de SDS: „De autoriteit van Karadžić kan niemand vernietigen. (..)

De geest overleeft. Ik zal in de toekomst met alle slimme mensen praten, niet alleen — maar toch zeker ook — met dr. Karadžić.” Het VN-tribunaal noemt hij een „politiek instrument”. Pogingen om Mladić en Karadžić te arresteren zullen volgens Buha eindigen in chaos. Van het nemen van gijzelaars om arrestatie te voorkomen kan volgens Buha geen sprake zijn. „Dat waren de eerste, onbedachte reacties.”

Buha zegt verder dat de internationale gemeenschap de „gewoonte” om zich aan de Servische president Milošević „vast te grijpen” in crisissituaties, zal moeten „afleren”. „Alle beslissingen worden in de toekomst direct door ons genomen.”

er iezingen in Bosnië lijken gered Holbrooke dwingt vertrek Karadžić af

BELGRADO, 19 JULI. De Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić, aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden, heeft vandaag al zijn publieke functies neergelegd om de weg vrij te maken voor verkiezingen in Bosnië.

Dit heeft de Amerikaanse gezant Richard Holbrooke vanochtend meegedeeld na in totaal tien uur durende „felle” gesprekken met de Servische president Milošević en Bosnisch-Servische leiders. Karadžić heeft onder zware Amerikaanse en Servische druk een officiële verklaring ondertekend, waarin hij zegt vandaag terug te treden als president van de Servische Democratische Partij (SDS).

„Dr. Radovan Karadžić verklaart dat hij zich onmiddellijk en voorgoed zal terugtrekken uit alle politieke activiteiten”, zo vermeldt de verklaring, die ook door Milošević en Joegoslavische en Bosnisch-Servische functionarissen is ondertekend. Holbrooke sprak van een „grote stap voorwaarts” op weg naar vrije verkiezingen in Bosnië en „het einde van de politieke carrière van dr. Karadžić”.

Het aanblijven van Karadžić als partijleider vormde een belangrijk obstakel voor het doorgaan van de verkiezingen op 14 september in Bosnië. Begin deze week stelde de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) het begin van de verkiezingscampagne al uit tot vandaag. Ook dreigde de OVSE de SDS, de grootste partij in het Servische deel van Bosnië, te weren van de verkiezingen als Karadžić zou aanblijven. De Bosnische regering op haar beurt dreigde de verkiezingen te boycotten.

Volgens het vredesakkoord van Dayton, waarvan Holbrooke de chef-onderhandelaar is, mogen ver-

dachten van oorlogsmisdaden geen publieke functies bekleeden. Karadžić droeg onlangs zijn functie als president van de 'Servische Republiek' in Bosnië over aan hardliner Biljana Plavšić, een stap waaraan internationaal niet veel betekenis werd gehecht. Maar hij weerstond de Westerse druk om af te treden als partijleider. Door nu zijn algehele terugtreden te bewerkstelligen lijkt Holbrooke, door de Amerikaanse regering van Wall Street teruggehaald voor deze spoedmissie, het doorgaan van de verkiezingen te hebben gered.

Het resultaat werd vanochtend als een „doorbraak” begroet in Westerse hoofdsteden, waaronder Den Haag, en bij de NAVO. Holbrooke zei vanochtend niet helemaal tevreden te zijn omdat hij er niet in is geslaagd met Milošević overeenstemming te krijgen over de overdracht van Karadžić en generaal Ratko Mladić, eveneens aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden, aan het oorlogstribunaal in Den Haag. „Het voldoet niet aan onze doelstellingen. Oorlogsmisdadigers horen in Den Haag om terecht te staan, maar dit is een lange en erg hobbelige weg”, aldus Holbrooke.

Karadžić wordt opgevolgd door Aleksa Buha, minister van Buitenlandse zaken van de 'Servische Republiek' in Bosnië en een vertrouweling van Karadžić. Deze kreeg zijn ontslagbrief toegestuurd vanuit Belgrado, waar hij deze in het bijzijn van de veiligheidschef van Milošević tekende. (Reuter, AP)

DONDERDAG 18 JULI 1996

Holbrooke: geen doorbraak bij Milošević

BELGRADO, 18 JULI. De Amerikaanse Bosnië-gezant Richard Holbrooke heeft gisteren geen vooruitgang geboekt in een vier uur durend gesprek met de Servische president, Milošević.

Holbrooke omschreef het onderhoud over de positie van de Bosnisch-Servische leiders Karadžić en Mladić, die verdacht worden van oorlogsmisdaden, als „onbeslist”. Holbrooke praat vanmiddag verder met Milošević. „Ik kan niet zeggen dat we vandaag enige vooruitgang hebben geboekt, en ik zal ons gesprek niet karakteriseren, behalve dan door te zeggen dat het onbeslist was”, zei Holbrooke gisteren na afloop. „Vertrouwelijke onderhandelingen vereisen vertrouwelijkheid.” Holbrooke reisde vervolgens door naar Zagreb voor een gesprek met de Kroatische president, Tudjman, en zou voorafgaand aan zijn tweede gesprek met Milošević vanmiddag nog overleg hebben met Washington. Holbrooke, chef-onderhandelaar voor het vredesakkoord van Dayton, keert vrijdag terug naar Washington.

Hij herhaalde gisteren dat de Bosnische Serviërs het vredesakkoord schenden. „Naar onze mening leven zij de meeste politieke onderdelen van de akkoorden van Dayton niet na”, aldus Holbrooke. Dat niet-naleven noemde hij „zeer ernstig” — „het kan niet worden getolereerd”. Hij had eerder al gezegd dat het de verantwoordelijkheid van Milošević is om te zorgen dat partijleider Karadžić al zijn functies neerlegt, zoals in het vredesakkoord staat. Holbrooke, sinds vijf maanden terug als bankier op Wall Street, is door Washington voor een

spoedmissie naar de Balkan gestuurd, om een doorbraak te bereiken in het probleem van de oorlogsmisdadigers, met het oog op de verkiezingen op 14 september in Bosnië. Tegenover het televisiestation CNN zei Holbrooke gisteravond niet te verwachten dat zijn huidige missie tot de onmiddellijke verwijdering van oorlogsmisdadigers zal leiden. „Ik wil bij u niet de verwachting wekken dat we thuis zullen komen met een triomf”, zei hij.

Als Milošević de Westerse druk blijft weerstaan, is het nog altijd mogelijk dat de door de NAVO geleide vredesmacht IFOR Karadžić aanhoudt, zo werd gisteren van NAVO-zijde aangegeven. „Alle opties zijn open. De weg tussen Den Haag [waar het oorlogstribunaal zetelt] en Pale [de 'hoofdstad' van de Bosnische Serviërs] wordt korter, korter en korter”, zei NAVO-secretaris-generaal Javier Solana gisteren op het hoofdkwartier van de NAVO in Brussel. Daar kreeg de aan het eind van de maand vertrekkende commandant van IFOR, admiraal Leighton Smith, een medaille uitgereikt voor het leiden van de vredesmacht.

De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Jevgeni Primakov, heeft gisteren zware kritiek geuit op het Haagse oorlogstribunaal. Volgens Primakov is het tribunaal „te gepolitiseerd” en is er „een gebrek aan onpartijdigheid”. (Reuter, AP)

Holbrooke: volgende stap is het vertrek van Karadžić uit Pale

NEW YORK, 23 JULI. De Amerikaanse onderhandelaar Richard Holbrooke heeft gisteren verklaard dat de voormalige Bosnisch Servische leider Radovan Karadžić zal moeten vertrekken uit 'hoofdstad' Pale van de 'Servische Republiek'. Holbrooke zei dit tegen het Amerikaanse televisiestation Public Broadcasting Service.

Holbrooke bewerkstelligde vorige week het vertrek van Karadžić als 'president' van de 'Servische Republiek' en als leider van de nationalistische partij SDS, na intensieve gesprekken met onder meer de Servische president Slobodan Milošević.

Onder de Dayton-vredesakkoorden mag Karadžić geen enkele publieke functie bekleeden. Karadžić weigerde aanvankelijk zijn functies op te geven.

„De volgende stap in het proces is dat Karadžić Pale zou moeten verlaten, het Bosnisch-Servische hoofdkwartier dat hij zelf heeft gecreëerd”, aldus Holbrooke. „Hij heeft invloed zolang hij in Pale is, zelfs als hij onzichtbaar blijft en buiten het publiek en politieke leven is. Ik voel me er ongemakkelijk on-

der en ook mijn collega's”, aldus Holbrooke.

Holbrooke kondigde aan dat de Amerikaanse onderminister John Kornblum deze week naar Belgrado zou reizen om het vertrek van Karadžić uit Pale te bewerkstelligen. In New York heeft de Bosnische VN-ambassadeur Mohamed Sacitbey gisteren de VN-veiligheidsraad opgeroepen opnieuw sancties in te stellen tegen Joegoslavië, omdat de regering van Milošević niet bereid is mee te werken aan de uitlevering van Karadžić en generaal Ratko Mladić aan het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië.

Zowel Karadžić als Mladić zijn aangeklaagd voor genocide, oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid. „Wij zullen op sancties blijven aandringen tegen Servie”, zei Sacitbey, zolang er niet voldaan is aan de voorwaarden van het Dayton-akkoord.

De Luxemburgse minister van Buitenlandse Zaken, J. Poos, heeft gisteren opgeroepen een Europese vredesmacht in Bosnië te stationeren wanneer de Amerikanen uit het land zijn vertrokken. (AP, Reuter)

BOSNIE

Overleg Veiligheidsraad

VERVOLG van pagina 1

Op initiatief van Frankrijk zal de Veiligheidsraad van de VN zich morgen buigen over de mogelijkheid de twee Bosnisch-Servische leiders aan te houden.

'Vredescoördinator' Carel Bildt heeft in een rapport aan de VN in New York melding gemaakt van de Bosnisch-Servisch grondgebied in totaal vijftig verdachten van oorlogsmisdaden vrij rondlopen, vijftien op het gebied van moslim-Kroatische federatie en drie in de federale republiek Joegoslavië.

In het noorden van Bosnië zijn enkele honderden moslim-strijders

bezig met de bescherming van het dorp Dugi Dio, dat dit voorjaar aan de Bosnische Serviërs had moeten zijn overdragen, zo hebben de VN gemeld. Volgens een woordvoerder zijn de strijders — volgens een VN-woordvoerder „twee keer zo veel als normaal — bezig „met de voorbereiding op gevechten”. Het dorp lag aan de Servische kant van de frontlijn tijdens de oorlog, waardoor de moslimbevolking, de meerderheid, naar gebied van de moslims vluchtte. Volgens het vredesakkoord moet het dorp deel uitmaken van de Servische entiteit in Bosnië. (Reuter, AP)

Lauwe reacties op vertrek Karadžić

SARAJEVO, 20 JULI. De Bosnische regering heeft terughoudend gereageerd op de aankondiging gisteren van de Amerikaanse onderhandelaar Richard Holbrooke, dat de Bosnisch Servische leider Radovan Karadžić zijn publieke en bestuurlijke functies heeft neergelegd. De campagnes voor de verkiezingen op 14 september mogen inmiddels beginnen, zo heeft de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) beslist.

Vorige week stelde de OVSE de campagnes uit wegens het aanblijven van Karadžić. De Bosnische leiders in Sarajevo zijn er allermint op gerust dat de rol van Karadžić geheel is uitgespeeld. Vice-president Ganić van Bosnië meent dat hij nog lang achter de schermen leiding zal kunnen geven aan de partij. Hij zei dat het Westen niet zal moeten stoppen bij het bericht van zijn terugtreden. „Wat Holbrooke heeft bereikt is een belangrijke stap voorwaarts. Het vereenvoudigt zijn arrestatie. De internationale gemeenschap heeft nu een grotere verantwoordelijkheid dan ooit om oorlogsmisdadigers weg te werken”, aldus Ganić. De Bosnische premier Muratović toonde zich sceptisch over het aangekondigde vertrek van Karadžić. „Zijn invloed zal dezelfde zijn”, aldus Muratović. Volgens oud-premier Silajdžić is de terugtrekking van Karadžić niet meer dan een poging van de SDS om zich te legitimeren.

„We zijn in een val gelokt”, aldus Silajdžić. „De democratie heeft verloren en het fascisme gewonnen.”

Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken noemde de terugtrekking van Karadžić uit zijn functie een „stap voorwaarts”. En woordvoerder van het ministerie noemde het akkoord „niet volledig bevredigend”. Zowel de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, als onderhandelaar Holbrooke waren het daar over eens. „Christopher is sterk van mening dat er druk op Karadžić moet blijven en dat het doel is dat hij moet eindigen [op het VN-tribunaal] in Den Haag”, aldus de woordvoerder.

Reacties uit andere landen op het vertrek van Karadžić waren overwegend positief. De Franse minister van Buitenlandse Zaken Hervé de Charette verwelkomde zijn terugtreden, maar zei dat de enige juiste plaats voor zowel Karadžić als generaal Ratko Mladić het VN-tribunaal voor oorlogsmisdadigers is. Gevraagd of Franse soldaten mee zouden werken aan een arrestatie van beide Bosnische Servische leiders, zei de Franse minister van Buitenlandse Zaken: „Alles op zijn tijd”. Ook de Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Kinkel, zei dat Karadžić en Mladić nu terecht moeten staan voor het Haagse tribunaal. (Reuter, AP, AFP)

Door onze redacteur

ROBERT VAN DE ROER
Holbrooke was here, echode het gisteren weer door Europese hoofdsteden, zoals het vorig jaar maanden achtereen had geklonken. En als vanouds dreunden twee andere vragen na: waar was Europa? Waar was EU-bemiddelaar Carl Bildt, de Hoge Vertegenwoordiger met — voorlopig — laag rendement? Twee daagjes *freelance*-diplomatie op de Balkan bleken voor de naar Wall Street teruggekeerde Richard Holbrooke genoeg om te bereiken wat de Europese diplomatie in vele maanden niet lukte: een geheel aftreden van de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadžić, de belangrijkste doorbraak sinds de partijen in november vorig jaar onder Holbrooke's leiding het Dayton-akkoord overeenkwamen.

NIEUWSANALYSE

Met het vertrek van Karadžić als leider van de Servische Democratische Partij (SDS), de grootste partij in de 'Servische Republiek', heeft Holbrooke het voornaamste obstakel weggenomen voor het doorgaan van de verkiezingen op 14 september in Bosnië, en een internationale impasse doorbroken. Karadžić zal zich „uit alle politieke activiteiten” (en uit de media) terugtrekken. Zijn *exit* is ook ondertekend door de Servische president Milošević en Servische en Bosnisch-Servische regeringsfunctionarissen.

Karadžić had onlangs zijn functie als president van de 'Servische Republiek' overgedragen aan geestverwant Biljana Plavšić, al hechte het Westen daar weinig praktische betekenis aan. Karadžić weigerde echter af te treden als partijleider en vormde daarmee een belangrijk obstakel voor de verkiezingen. Begin deze week stelde de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) de verkiezingscampagne uit wegens zijn aanblijven. Ook dreigde de OVSE de SDS te weren uit de verkiezingen als Karadžić niet aftrad. De Bosnische regering van haar kant dreigde de verkiezingen te boycotten. Na gisteren lijken de verkiezingen — het belangrijkste doel bij de uitvoering van 'Dayton' — gered.

De 'Kissinger van de Balkan', een van Holbrooke's bijnamen, openbaarde het resultaat vanuit

Holbrooke komt met half werk verder dan Europa

Richard Holbrooke. (Foto NRC Handelsblad/Rien Zilvold)

Belgrado als een *plot* van een diplomatieke mini-thriller en op een manier zoals het tegenwoordig maar weinig — ook Amerikaanse — diplomaten is vergund: *live* bij CNN. Een dag eerder nog vertelde Holbrooke de hem nagereisde mediakaravaan dat hij keihard onderhandelde met Milošević en niet verwachtte dat dit zou leiden tot de onmiddellijke verwijdering van „de oorlogsmisdadigers”.

Des te verrassender was de ontknoping gisteren toen hij na tien uur onderhandelen en nachtelijk faxverkeer tussen Belgrado en Pale, 'hoofdstad' van de Bosnische Serviërs, ten behoeve van de verlossende handtekening van Karadžić een doorbraak aankondigde. Met gevoel voor drama en de primaire behoeften van het medium televisie luisterde hij zijn terugkeer in het centrum van de diplomatieke actie op. Tegen de presentatrice van CNN zei hij bijna in het metrum van detective Philip Marlowe uit de boeken van Raymond Chandler:

„Dit waren hele zware onderhandelingen. Iedereen begreep dat als we geen resultaten zouden krijgen, de gevolgen zeer ernstig zouden zijn. Maar ik denk dat we een goede kans maken om dit te laten werken, Bettina.”

Een belangrijke sleutel tot de doorbraak is dat Milošević alleen met de Verenigde Staten wil onderhandelen. En van de Amerikanen onderhandelt hij het liefst met de soms agressieve en intimiderende Holbrooke, voor wie hij veel respect heeft. Bovenal heeft Milošević geen behoefte aan nieuwe sancties, waarmee Holbrooke hem bedreigd heeft. Tegelijkertijd zit de Servische president klem. Het Westen wil de uitlevering van Karadžić en generaal Ratko Mladić, eveneens aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden, aan het tribunaal in Den Haag, maar Milošević wil daaraan niet toegeven. De regerende socialisten in Joegoslavië staan later dit jaar verkiezingen te wachten en veel kiezers zien Karadžić en Mladić als

echte patriotten. Milošević is niet gebaat bij een enkele reis, twee naar Den Haag, omdat dit mogelijk belastende verklaringen zou kunnen leiden over zijn eigen, initierende rol bij het begin van de oorlog.

Holbrooke was gisteren niet triomfalistisch: Westerse bemiddelaars zijn maar al te vaak in de maling genomen door de Bosnische Serviërs. 'Vredescoördinator' Bildt overkwam het onlangs tot twee keer toe, toen hij de vermeende machts-overdracht van Karadžić serieus nam. Ook Holbrooke bleef gisteren behoedzaam: „Als dit correct wordt uitgevoerd, vergroot het de kans op een succesvolle verkiezing aanmerkelijk.”

Hij erkende dat zijn karwei maar voor de helft was gelukt. De uitlevering van Karadžić en Mladić aan het oorlogstribunaal heeft hij niet bereikt. Holbrooke betaalt daarmee ook de prijs voor de Amerikaanse tactiek tijdens het vredesproces vorig jaar, die niet zozeer gericht was op gerechtigheid als wel op snelle vrede, met bovendien Milošević als vredesstichter. Daarbij schoof het Westen het opspreken van oorlogsmisdadigers voor zich uit. Dit zal vermoedelijk tot na de Amerikaanse presidentsverkiezingen in november gebeuren.

De vraag blijft of Karadžić nu van het toneel is verdwenen. Zolang hij op vrije voeten is, kan hij achter de schermen invloed blijven uitoefenen op de *inner circle* van zijn partij en zijn *hardline*-vertrouwelingen. Daarmee kan hij een obstakel voor vrede blijven. Maar zelfs als zijn bondgenoten hem zouden negeren, zal hun nationalistische greep op de macht en hun hang naar de separatistische ideologie niet afnemen. Biljana Plavšić, opvolgster van Karadžić als president, de nieuwe partijleider Aleksa Buha en parlementsvoorzitter Momčilo Krajišnik zijn vergelijkbare haviken als Karadžić.

Toch is zijn gedwongen aftocht een klap voor de Bosnische Serviërs. De man die jarenlang in de internationale schijnwerpers stond en grote verantwoordelijkheid draagt voor de oorlog in Bosnië, is hoe dan ook naar de zijkant gedrongen. Zelfs half werk van Holbrooke is voorlopig voldoende om het vredesproces op schema te houden, en dat is al vermeerderd genoeg voor Europa.

Onderzoek in Bosnië begonnen

VN verzamelt in massagraven bewijzen tegen Karadzic en Mladic

CERSKA - Onder bescherming van gewapende Amerikaanse soldaten zijn onderzoekers van de VN gisteren begonnen aan het opgraven van duizenden lijken uit massagraven in de omgeving van Srebrenica in Oost-Bosnië, waar zich de hevigste slachtpartijen van de oorlog in Bosnië hebben afgespeeld.

Het bewijsmateriaal dat de komende drie maanden wordt verzameld, zal door het VN-tribunaal in Den Haag worden gebruikt in de rechtszaken tegen de Bosnisch-Servische leider Karadžić en diens legerleider Mladić.

De vijftien terreinwagens en een bulldozer van het onderzoeksteam vertrokken gisteren van de VS-basis in Vlasenica, 31 kilometer ten noordwesten van Srebrenica. Het konvooi reed langzaam door het heuvelachtige gebied, waar - naar wordt aangenomen - de lijken liggen van meer dan 7.000 moslims die door de Bosnische Serviërs zijn vermoord na de verovering van de enclave Srebrenica in juli vorig jaar.

Sommigen zijn begraven na massa-moorden, terwijl anderen, die in hinderlagen waren gelokt, her en der in de heuvels zijn blijven liggen. Hooptjes beenderen en halfvergane kleding liggen nog overal verspreid. Bij Cerska, op 27 kilometer van Srebrenica, wordt de eerste opgraving verricht. Hier zijn in mei vier lijken gevonden, waaronder een met een gat, vermoedelijk van een kogel, in de nek. Men verwacht hier meer lijken te vinden.

Eerst werd het terrein betreden door Noorse onderzoekers met hershonden die het gebied controleerden op landmijnen. Daarna was het de beurt aan andere leden van het team met metaaldetectoren en meetlin-

ten. Er zijn Servische bewoners in dienst genomen om te helpen met het graafwerk.

In eerste instantie zullen de aangetroffen stoffelijke overschotten ter plaatse worden genummerd, daarna zullen ze in koelwagens naar een lijkenhuis worden gebracht waar ze zullen worden onderzocht.

Het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag heeft de massamoorden in Srebrenica omschreven als 'de afschuwelijkste, ongeloflijkste oorlogsmisdaden die sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog in Europa hebben plaatsgevonden'. Volgens het tribunaal is de moslimbevolking van Srebrenica 'praktisch geheel gemineerd'.

De bevelhebber van de NAVO-troepenmacht in Bosnië heeft zaterdag gezegd niet van plan te zijn de Servische leider Karadžić aan te houden, noch te intimideren. Admiraal Leighton Smith reageerde daarmee op de oproep van de Duitse minister Kinkel (buitenlandse zaken) Karadžić en Mladić aan te houden.

In een verklaring stelt Kinkel dat het tribunaal zo snel mogelijk een internationaal arrestatiebevel tegen de twee Bosnische Serviërs moet uitvaardigen. „Zij moeten zich nergens in de wereld meer veilig voelen”, aldus de bewindsman. „De bewijzen tegen Karadžić en Mladić nemen iedere dag toe. De massamoorden, grootschalige verkrachtingen en massale verminking van onschuldigen mag niet ongetraft blijven.”

REUTERS, AP

EU stelt Kroaten Mostar ultimatum

MOSTAR/BRUSSEL, 25 JULI. Als de Bosnische Kroaten op 4 augustus nog volhardden in hun boycot van de gemeenteraad van Mostar, vertrekt de Europese Unie uit de stad.

Dat besloot de EU gisteren in Brussel, twee dagen nadat de EU-missie om de vrede in de meest verdeelde stad van Bosnië te herstellen formeel was geëindigd.

In Mostar, dat de afgelopen twee jaar door de EU is bestuurd, werd onlangs een gemeenteraad gekozen waarbij echter volgens de belangrijkste partij van de Bosnische Kroaten, de HDZ, is gefraudeerd, reden waarom ze nieuwe verkiezingen eist. De klachten van de Bosnische Kroaten zijn afgewezen door

zowel de EU als de hoogste juridische instanties van de moslim-Kroatische federatie in Bosnië. Voor de HDZ was dat aanleiding de gemeenteraad te boycotten.

Na urenlang overleg besloten gisteren de EU-ambassadeurs in Brussel de Kroaten tot 4 augustus de tijd te geven hun standpunt te wijzigen. Doen ze dat niet, dan vertrekt de EU uit Mostar en wordt haar autoriteit overgedragen aan de NAVO-vredesmacht IFOR.

Waarnemers vrezen dat in dat geval de toch al zo moeizame eenwording van Mostar helemaal van de baan is, dat de samenwerking van moslims en Kroaten binnen hun Bosnische federatie onder zware druk komt te staan en dat het hele

vredeproces gevaar kan gaan lopen.

In Washington heeft de chef van de Amerikaanse militaire inlichtingendienst DIA in een hoorzitting van de Senaat gezegd dat een nieuwe oorlog in Bosnië waarschijnlijk is als de NAVO-vredesmacht IFOR volgens plan in december uit Bosnië wordt teruggetrokken. Volgens generaal Patrick Hughes is de kans klein dat er in Bosnië na december een effectieve internationale vredesmacht kan worden gevormd zonder deelname van Amerikaanse grondtroepen.

In Nova Kasaba, niet ver van Srebrenica, hebben gisteren onderzoekers nieuwe massagraven ontdekt. Ze vonden lichamen van men-

sen die volgens het eerste onderzoek met zekerheid zijn geëxecuteerd. Ze hadden de handen op de rug gebonden en waren met een schot in het hoofd vermoord. Algemeen wordt aangenomen dat het gaat om moslim-mannen uit Srebrenica, die zijn vermoord nadat de enclave in juli vorig jaar door de Bosnische Serviërs was ingenomen.

De slachtoffers van Nova Kasaba moeten volgens de onderzoekers niet op de plek van de massagraven maar elders zijn vermoord en naar Nova Kasaba zijn gebracht. Er zijn in Nova Kasaba inmiddels meer dan twintig lijken geborgen.

Onlangs werden in een ander massagraf, in Čerska, 154 lijken opgegraven. (Reuter, AP, AFP)

Kroatië wil geen druk uitoefenen op Kroaten Mostar

SARAJEVO, 31 JULI. Kroatië zal geen druk uitoefenen op de Bosnische Kroaten die in Mostar de nieuwgekozen gemeenteraad boycotten.

Dat kan worden geconcludeerd uit opmerkingen van de Kroatische premier, Zlatko Mateša, gisteren. Hij zei dat er geen oplossing voor het probleem mogelijk is zonder onderhandelingen tussen de plaatselijke moslims en Kroaten.

Daarmee trotseert de regering in Zagreb de druk van de internationale gemeenschap, die van haar eist dat ze de Kroaten in Mostar dwingt hun boycot van de gemeenteraad te beëindigen. De Europese Unie heeft de Kroaten tot zondag de tijd gegeven om hun boycot te beëindigen. Doen ze dat niet, dat trekt de EU, die Mostar sinds twee jaar bestuurt, zich uit Mostar terug.

De Kroaten boycotten de gemeenteraad uit protest tegen vermeende fraude bij de verkiezingen in juni. De EU heeft geoordeeld dat als er fraude is gepleegd, die te onbetekenend is om de uitslag te beïnvloeden — het ging om ruim twintig stemmen. De Kroaten eisen nieuwe verkiezingen en hebben hun klacht voorgelegd aan het Constitutionele Hof van de moslim-Kroatische federatie, dat op zijn vroegst over enkele maanden uitspraak kan doen.

Premier Mateša maakte gisteren duidelijk dat Zagreb zich weinig zorgen maakt over het dreigement van de EU zich uit Mostar terug te trekken. „Dit is niet de eerste keer dat de EU dat dreigt. Tot nu toe zijn crises in Mostar steeds door onderhandelingen opgelost en ik geloof dat dit nu opnieuw zal gebeuren.“ Een Kroatische woordvoerder die anonim wilde blijven zei dat Zagreb gokt op Amerikaan-

se bemiddeling in de kwestie. „Amerikaans leiderschap is cruciaal. De EU heeft tenminste vier verschillende benaderingen“, zei hij.

Uit Sarajevo is gisteren voor het eerst sinds het begin van de oorlog — om precies te zijn: voor het eerst in 1550 dagen — een trein vertrokken. De trein reed via Mostar naar Ploče, de Kroatische havenstad die dient als vrijhaven voor Bosnië. De verbinding is vooral economisch en psychologisch van groot belang voor de Bosniërs. President Izetbegović reed gisteren het eerste stuk van de reis met de Bosna Express mee.

De VN eisten gisteren het ontslag van twee politiecommandanten — een Kroaat en een moslim — wegens hun betrokkenheid bij 'etnische zuiveringen'. Het gaat om de politiechef van westelijk (Kroatisch) Mostar, die onlangs zijn moslim-collega van Jablanica ontvoerde en gevangen hield, en om de (moslim)-politiechef van Bugojno, die een Bosnisch-Kroatisch gezin uit zijn woning zette en VN-personeel bedreigde toen het tussenbeide kwam.

De VN hebben gisteren geprotesteerd tegen een incident in Banja Luka in het door de Bosnische Serviërs gedomineerde noorden van Bosnië. Daar werd gisteren een bus van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR met uit Zenica terugkerende moslim-vluchtelingen opgewacht door rond honderd met stokken en staven gewapende Bosnische Serviërs. Zij sloegen op de bus in, verbrijzelden ruiten en dwongen de Deense chauffeur rechtsomkeert te maken en Banja Luka te verlaten. Volgens de VN was de „schandelijke aanval“ door de Bosnisch-Servische autoriteiten op touw gezet. (Reuter, AP, AFP)

Verkiezingen Bosnië nog steeds bedreigd

Door onze redacteur

PETER MICHIELSEN
Het aftreden van Radovan Karadžić als president van de Servische Republiek en als voorzitter van de SDS, de Servische Democratische Partij, neemt althans voorlopig een paar belangrijke obstakels weg voor de verkiezingen van 14 september. De Europese Veiligheidsorganisatie OVSE heeft haar dreigement, de SDS van de verkiezingen uit te sluiten, niet uit te voeren. En de moslims hebben hun dreigement, de verkiezingen te boycotten als Karadžić aanblijft, kunnen inslikken.

Dat hoeft nog niet het laatste woord te zijn, want ook als ambteloos burger is Karadžić nog zeer aanwezig op het politieke toneel. Hij vormt vanaf nu — in de woorden van Richard Holbrooke, de Amerikaanse architect van zijn aftreden — een 'Pol Pot probleem', een verwijzing naar de Cambodjaanse dictator die sinds de late jaren zeventig geen officiële functies heeft bekleed maar niettemin achter de schermen altijd de Rode Khmer is blijven leiden.

De Bosnisch-Servische leider maakt nog volop de dienst uit. Alle hoge staatsfuncties in zijn Servische Republiek in Bosnië zijn stevig in handen van zijn vertrouwelingen. En die zien in Karadžić' aftreden geen aanleiding hem nu te laten vallen. Aleksa Buha, Karadžić' opvolger als SDS-leider, zei tegen het Duitse blad *Der Spiegel* dat „Karadžić' autoriteit niet kan

worden vernietigd“ en dat hij Karadžić zal blijven raadplegen.

De ophef over Karadžić heeft de aandacht afgeleid van twee andere problemen die de verkiezingen van 14 september bedreigen.

Het eerste is de vertraging, opgelopen in de kiezersregistratie. De helft van alle kiezers van Bosnië is in de oorlog op de vlucht gejaagd, maar wie waar woont is onduidelijk. In Joegoslavië, om maar een voorbeeld te noemen, variëren de schattingen van daar wonende Bosnische burgers van 90.000 tot 450.000. Dat maakt de registratie van de kiezers zo goed als onmogelijk en laat veel ruimte open voor manipulatie. Soortgelijke onduidelijkheid bestaat over de Bosnische vluchtelingen in landen als Duitsland, Kroatië en Zweden.

Naar huis teruggekeerd is bijna niemand: vluchtelingen gaan alleen terug als hun eigen etnische groep hun oorspronkelijke woonplaats beheerst. Vrijwel niemand kan terug naar zijn woonplaats als die in gebied van een andere etnische groep ligt.

Niet alleen buiten, ook binnen Bosnië wordt gemanipuleerd met vluchtelingen. De VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR protesteerde vorige week bij het bewind van de Servische Republiek in Bosnië tegen de manier waarop de Bosnisch-Servische autoriteiten met Servische vluchtelingen om sprongen. Het Rode Kruis van de Servische Republiek weigert Servische vluchtelingen die hun toe-

vlucht hebben gezocht in de steden Banja Luka en Prijedor humanitaire hulp te geven tenzij ze zich als kiezers laten registreren in deze steden, in plaats van in hun oorspronkelijke woonplaatsen te gaan stemmen. De vluchtelingen moeten in de gaarkeukens van het Bosnisch-Servische Rode Kruis in plaats van hun vluchtelingenkaarten hun kiezersregistratie presenteren. Volgens een functionaris van de OVSE worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

worden de vluchtelingen dermate

kondigd — een nachtmerrie voor de OVSE en de NAVO-vredesmacht IFOR, want het is bij voorbaat zeker dat de Bosnische Serviërs de moslims zullen tegenhouden.

Niet alleen de Serviërs manipuleren: dat doen ook de SDA, de belangrijkste partij van de Bosnische moslims, en de HDZ, de belangrijkste partij van de Bosnische Kroaten. De SDA, in de praktijk allang niet meer de partij van de multi-etnische samenleving, tracht de tienduizenden naar Sarajevo gevluchte moslims onder druk te zetten om daar te stemmen. Ze hoopt daarmee de oorspronkelijke machtsbalans in de Bosnische hoofdstad in haar voordeel te wijzigen. De HDZ op haar beurt zet Kroaten in Centraal-Bosnië onder druk om in Herzegovina, het hartland van de Bosnische Kroaten en het epicentrum van het Kroatische nationalisme, te gaan stemmen, met hetzelfde doel.

Het tweede grote probleem voor 14 september is dat van Brčko in het noordoosten. Deze stad beheerst de zogenoemde Posavina-corridor, de smalle verbinding tussen de Servische gebieden in het noorden en die in het oosten van Bosnië (en Servië). De corridor is daarmee voor de Serviërs van levensbelang.

In het vredesakkoord van Dayton is de exacte grens tussen de Servische Republiek in Bosnië en de moslim-Kroatische federatie bij Brčko open gelaten. Die zou later door middel van internationale arbitrage moeten worden geregeld.

Karadžić is het 'Pol Pot probleem' van Bosnië

massaal onder druk gezet — hij gebruikte zelfs de term „geheersend poeld“ — dat inmiddels tachtig procent van de Bosnisch-Servische vluchtelingen heeft laten weten niet in hun oorspronkelijke woonplaatsen te willen stemmen, zoals de belofte is, maar in hun huidige verblijfplaatsen.

De moslim-vluchtelingen hebben daarentegen en masse laten weten te willen gaan stemmen in de plaatsen vanwaar ze in de loop van de oorlog zijn verdreven. Moslims uit het door de Bosnische Serviërs ezette Srebrenica hebben voor 14 september, verkiezingsdag, een massamars naar hun stad aange-

Getuige: Tadić niet bij 'afbijten testikel'

DEN HAAG, 31 JULI. Een getuige heeft verklaard dat de Bosnische Serviër Duško Tadić niet aanwezig was bij de mishandeling van een moslim in het gevangenkamp Omarska in Noord-Oost Bosnië in 1992, waarbij een man gedwongen werd een medegevangene een testikel af te bijten. Tadić staat in Den Haag terecht voor het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in voormalig Joegoslavië.

Vorige week verklaarde een getuige Tadić te hebben gezien in een groep van tien Bosnische Serviërs die een gevangene, die uit veiligheidsoverwegingen wordt aangeduid met 'G', de opdracht gaven bij Fikret Harambasić een testikel af te bijten. Het slachtoffer werd daarbij onder dwang vastgehouden door gevangene 'H'.

'H' getuigde vorige week achter gesloten deuren voor het tribunaal. Uit de samenvatting van zijn getuigenis die gisteren door het tribunaal werd vrijgegeven, blijkt dat 'G' gedwongen werd tot fellatio alvorens hij de opdracht kreeg een testikel af te bijten bij Harambasić. De groep Bosnische soldaten riep verschillende keren dat 'G' harder moest bijten, toen deze geen aanstalten maakte om direct aan de opdracht

te voldoen. Volgens 'H' beet 'G' uiteindelijk een testikel af. Harambasić zou later aan zijn verwondingen zijn overleden.

'H' verklaarde voor het tribunaal nadrukkelijk Tadić niet te hebben gezien in de groep Bosnische Servische soldaten die 'G' aanzette tot het afbijten van een testikel. 'H' verklaarde zelfs Tadić nooit te hebben gezien in het kamp. 'H' zei Tadić goed te kennen, omdat hij van hem karatelessen had gekregen.

Eergisteren verklaarde Hakija Eleković te hebben gezien hoe Tadić met enkele gerichte karatetrappen zijn zoon ernstig mishandelde en uiteindelijk zou hebben gedood.

De Bosnisch-Servische minister van Justitie, Arsović, heeft gisteren gesprekken gehad met plaatsvervangend aanklager G. Blewitt van het tribunaal. Volgens Blewitt zijn beide partijen „elkaar dichter genaderd“. Om welke onderwerpen het daarbij gaat meldde hij niet. Hij zei te verwachten dat vandaag of morgen een gezamenlijk persbericht wordt uitgegeven. Volgens een assistent van de Bosnisch-Servische minister heeft de delegatie ruim 300 dossiers achtergelaten van misdaden tegen Bosnisch-Servische burgers in de oorlog. (AP, Reuter)

Roma

27-7-96
PvdA-kamerlid Josanne Verspaget in o *DROM*: 'In heel Bosnië zijn bijna geen Roma meer over. Het Roma-volk heeft ontzettend geleden, maar hulp van de niet-gouvernementele organisaties heeft het niet gehad. Mensen lopen rond met ziekten en verwondingen die al lang hadden kunnen zijn verholpen. Artsen Zonder Grenzen besteedt aan hen geen aandacht. Er zijn voorbeelden van Roma die voorheen een goede baan en een goed inkomen hadden, die nu uit hun huizen zijn verdreven en in de marge van de samenleving zijn terecht gekomen. Ze proberen in krotten te overleven. De huidige autoriteiten vinden dat 'zigeuners' dat heel goed kunnen en dat het niet nodig is hun een woning te rug te geven.'

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

De boycot van de gemeenteraad van Mostar door de Bosnische Kroaten is een tijdbom onder het hele vredesproces in Bosnië. De Bosnische Kroaten, die beweren dat bij de verkiezingen is gefraudeerd, zijn tot dusverre doof gebleven voor het dreigement van de Europese Unie om Mostar te verlaten als ze hun boycot niet uiterlijk zondag hebben opgegeven. De relaties met de moslims binnen de Bosnische federatie zijn al zeer gespannen en zullen, als de EU Mostar verlaat, nog ernstiger onder druk komen te staan. En loopt het mis binnen de federatie, dan loopt het mis met het hele vredesproces.

De kans dat de Bosnische Kroaten voor de druk zullen zwichten, lijkt vooralsnog klein. Gisteren beschuldigen zij de plaatsvervanger van 'vredescoördinator' Carl Bildt, Michael Steiner, ervan „zijn ziel aan de duivel te hebben verkocht” wegens zijn kritiek op de boycot. En in Zagreb maakte de peetvader van de Bosnische Kroaten, president Franjo Tudjman — leider van de HDZ, de Kroatische Democratische Gemeenschap, waarvan het Bosnische filiaal de toonaangevende partij van de Bosnische Kroaten is — in geclausuleerde termen duidelijk dat hij zich niet overmatig zal inspannen om de volksgenoten in Mostar op andere gedachten te brengen. Een oplossing van het conflict in Mostar zou goed zijn, aldus Tudjman, maar niet als daarmee Kroatische belangen worden geschaad.

De boycot van de democratisch gekozen gemeenteraad van Mostar maakt opnieuw duidelijk hoezeer Kroatische hardliners uit de Herzegovina de politiek in zowel Kroatië als hun eenzijdig uitgeroepen en al meer dan twee jaar illegale 'republiek Herceg-Bosna' beheersen.

De Kroaten in Bosnië vallen uiteen in twee groepen: de Herzegovijnen en de Kroaten uit Centraal-Bosnië. De verschillen tussen beide groepen zijn groot. De Herzegovijnen bewonen in compacte, gesloten gemeenschappen het straatarme zuidwestelijke deel van de republiek Bosnië-Herzegovina, dat tegen Kroatië aanligt. De Herzegovina (het oude rijk Hum, de naam komt van het woord 'hertog') geldt als het hartland van het Kroatische nationalisme. Hier wil men onmid-

Herzegovijnen dicteren beleid ook in Kroatië

dellijke en volledige aansluiting bij Kroatië en hier heeft men geen enkele boodschap aan de moslims. De huidige leider van de Bosnische HDZ, Bozo Rajić, ging er een tijd geleden prat op nog nooit een moslims de hand te hebben gedrukt.

De Kroaten van Centraal-Bosnië zijn veel minder antagonistisch jegens de moslims. Zij zijn gewend in open gemeenschappen en gemengde dorpen met die moslims samen te leven. Zij zijn, anders dan de Herzegovijnen, geporteerd voor een gemeenschappelijke Bosnische identiteit en voor samenwerking met de moslims.

De Herzegovijnen oefenen, hoewel slechts 200.000 in getal op een totaal aantal van 4,5 miljoen Kroaten in heel ex-Joegoslavië, een grote invloed uit in Zagreb. Sterker: de 'witte-sokkenbrigade', zoals ze er wegens hun traditionele kleding worden genoemd, beheersen er het toneel. Hun belangrijkste man is de

Kroatische minister van defensie Gojko Šušak, ^{1,5}miljonair uit Toronto, die zich ooit in het pantheon van helden van de Kroatische natie plaatste door in Ottawa de naam 'Tito' op een varken te schil-

30-1-96

Invloed is beloning voor vroege steun aan Tudjman

deren en daarmee voor de Joegoslavische ambassade te paraderen — een heldendaad waarmee hij zich de gram van de Canadese dierenbescherming op de hals haalde. In de lente van 1991 ging Šušak er prat op de eerste Kroatische schoten in de oorlog tegen de Serviërs te hebben

afgevuurd door, nog voor de Kroatische onafhankelijkheidsverklaring, met een anti-tankwapen twee huizen van Kroatische Serviërs aan puin te schieten. Šušak wordt algemeen beschouwd als een soort geheime gouverneur van de Kroatische gebieden in Bosnië.

Het fanatisme van de Herzegovijnen is weinig populair bij gewone Kroaten. Volgens opiniepeilingen hebben die liever met moslims dan met Herzegovijnen te maken. Hun prominente rol in Kroatië is voor alles te danken aan het feit dat hun denkbeelden zo nauw aansluiten bij die van president Tudjman, die ze vanuit de diaspora bij de verkiezingen van 1990 financieel ruimhartig hebben gesteund. Het was dankzij die steun dat Tudjman de communisten kon verslaan en president werd. Die schuld wordt nu afbetaald.

En het komt goed uit dat Tudjmans opvattingen nauw overeen-

komen met die van de Herzegovijnen. Tudjman wil de zaken in 'Herceg-Bosna' blijven controleren — de eerste twee voorzitters van de Bosnische HDZ, Davor Perinović en Stjepan Kljuić, vlogen onherroepelijk de laan uit toen ze een eigen beleid trachtten te ontwikkelen. Hij moet ook, zijn handtekening onder het vredesakkoord van Dayton ten spijt, nog altijd niets hebben van een eenheidsstaat Bosnië-Herzegovina. Nog in juni beklaagde de secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, zich na een „buitengewoon moeilijk” onderhoud met Tudjman dat de Kroatische president het vredesakkoord van Dayton als een tijdelijk arrangement opvat, Bosnië niet als levensvatbare eenheidsstaat ziet voortleven en blijft vinden dat Bosnië op de lange duur zal worden verdeeld tussen Kroatië en Servië.

De Bosnische Kroaten leggen met hun boycot van de gemeenteraad van Mostar, hun openlijke afkeer van samenwerking met de moslims in de federatie, hun handhaving van het door hardliners als Pero Maković geleide fantoomstaatje Herceg-Bosna en hun verzet tegen de terugkeer van moslimvluchtelingen een minachting voor 'Dayton' aan de dag die door de internationale gemeenschap alleen verbaal is veroordeeld. Die internationale gemeenschap is veel harder jegens Servië en de Bosnische Serviërs dan tegen Kroatië en de Bosnische Kroaten.

De Kroaten uit Centraal-Bosnië hebben tegen het geweld van de Herzegovijnen van de HDZ weinig in te brengen. De Kroatische voorstanders van een eenheidsstaat en van samenwerking met de moslims beschikken over twee partijen in Sarajevo, de Kroatische Volksraad van Ivo Komšić (oud-lid van het Bosnische staatspresidium en lid van de Bosnische delegatie in Dayton) en de Republikeinse Partij van Stjepan Kljuić, lid van het Bosnische staatspresidium.

Komšić zei onlangs in een vraaggesprek met de *Süddeutsche Zeitung* dat president Tudjman alleen maar heeft ingestemd met de moslim-Kroatische federatie om haar te laten mislukken. Hij voorspelde bij die gelegenheid tevens dat het tussen de moslims en de Bosnische Kroaten weer oorlog zal worden zodra de NAVO-vredesmacht IFOR zich uit Bosnië terugtrekt.

Serviërs weren partijen federatie

SARAJEVO, 30 JULI. De Bosnische Serviërs willen in 'hun' Servische Republiek in Bosnië bij de verkiezingen in september geen partijen toelaten uit de andere helft van Bosnië, de moslim-Kroatische federatie. Dat standpunt heeft tot een nieuw conflict geleid met de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, die toezicht houdt op de verkiezingen.

Zeventien Bosnisch-Servische partijen die aan de verkiezingen deelnemen besloten zaterdag op een conferentie dat partijen van de moslims en Kroaten geen kandidaten mogen opstellen in de Servische Republiek, omdat het om „buitenlandse” partijen zou gaan. De Bosnische Serviërs onderstrepen aldus hun standpunt, dat de Servische Republiek een soevereine staat is.

Dat is in strijd met het vredesakkoord van Dayton, dat Bosnië om-

schrijft als een eenheidsstaat, bestaande uit twee territoriale eenheden, de Servische Republiek en de moslim-Kroatische federatie — eenheden die voor elkaar geen 'buitenland' kunnen zijn.

De OVSE onderzoekt de besluiten van de partijenconferentie, omdat ze die voorlopig nog alleen uit de media kent.

Maar volgens een woordvoester van de OVSE in Sarajevo, Joanna van Vliet, is elke beslissing om partijen uit de andere entiteit uit te sluiten, illegaal. „Politieke verklaringen en beleid waarmee de door Dayton gegarandeerde status van Bosnië als eenheidsstaat met twee met elkaar verbonden sectoren wordt aangevochten, zijn illegaal en kunnen worden bestraft”, zo zei ze gisteren. „Elke partij die is geregistreerd en genoeg handtekeningen overlegt kan in het hele land mee-

doen. Daar bestaan geen vraagtekens over.” Ze zei dat alle partijen die aan de verkiezingen deelnemen een verklaring hebben ondertekend waarin ze hebben beloofd zich aan het vredesakkoord te zullen houden.

Overigens is het de vraag hoe kandidaten van buiten de Servische Republiek gevestigde partijen op het grondgebied van de Bosnische Serviërs campagne kunnen voeren. De NAVO-vredesmacht IFOR heeft laten weten hen niet te zullen beschermen als ze dat doen en de ongewapende VN-politie heeft slechts een toezichthoudende rol.

Volgens IFOR en de OVSE zal de veiligheid van de kandidaten moeten worden gewaarborgd door de plaatselijke politie — die in de Servische Republiek wordt gecontroleerd door de Bosnisch-Servische autoriteiten. (Reuter)

Sancties Kroatië mogelijk Mostar-boycot werk 'etnische gangsters'

SARAJEVO, 29 JULI. De boycot van de onlangs gekozen gemeenteraad van Mostar door de Bosnische Kroaten is het werk van 'etnische gangsters'. Als de boycot voortduurt, zullen de Bosnische Kroaten en Kroatië de diplomatieke en economische consequenties ondervinden.

Dat hebben woordvoerders van de Europese Unie gisteren in Sarajevo gezegd. De EU heeft eerder de Bosnische Kroaten tot 4 augustus de tijd gegeven een eind aan de boycot te maken; als ze dat niet doen, zal de EU, die Mostar sinds twee jaar bestuurt, zich uit de stad terugtrekken.

Michael Steiner, de plaatsvervanger van 'vredescoördinator' Carl Bildt, herhaalde gisteren dat de EU de boycot niet over haar kant kan laten gaan. „Als we een partij toestaan de uitslag van verkiezingen niet te accepteren als die uitslag haar niet bevalt, vernietigen we de essentie van verkiezingen. Als we dat toestaan kunnen we de [Bosnische] verkiezingen van september wel vergeten.”

In Mostar werd in juni bij verkiezingen een nieuwe gemeenteraad gekozen, waarbij de belangrijkste partij van de Bosnische Kroaten, de HDZ, zestien van de 37 zetels in de

wacht sleepte. Maar de HDZ boycot de raad omdat er volgens haar is gefraudeerd. De HDZ is noch door pleidooien en druk, noch door concessies — zoals de baan van burgemeester — op andere gedachten gebracht.

In werkelijkheid is de boycot volgens Steiner het werk van „een kleine groep van mafiosi” onder de Bosnische Kroaten, die vrezden bij een democratisering en hereniging van de stad hun machtsposities kwijt te raken. Steiner zei „niet verbaasd te zijn” als deze 'etnische gangsters' vroeg of laat op de lijst van oorlogsmisdadigers van het Haagse VN-tribunaal terechtkomen.

Intussen groeit — mede als gevolg van de Kroatische boycot de spanning binnen de moslim-Kroatische federatie. De afgelopen dagen zijn twee katholieke kerken van de Bosnische Kroaten en twee moskeeën van de moslims in brand gestoken.

De Kroatische president, Franjo Tudjman — de enige die naar het oordeel van de internationale gemeenschap de Bosnische Kroaten in het gareel kan dwingen als hij dat zou willen — heeft gisteren gezegd zich te zullen inspannen om een oplossing van het conflict te bereiken. Maar hij zei erbij dat de Kroaten „niet kunnen worden gedwongen tot oplossingen die vernederend zijn, of die ingaan tegen de belangen van Kroatië en het Kroatendom.” Een niet nader geïdentificeerde EU-woordvoerder zei gisteren dat economische en diplomatieke sancties kunnen worden genomen tegen de Bosnische Kroaten en tegen Kroatië als de boycot in Mostar niet wordt opgeheven.

De Bosnische premier, Hasan Muratović, riep gisteren de Europese Unie op „niet in te binden” voor de Bosnische Kroaten die verantwoordelijk zijn voor de boycot van de raad van Mostar. Hij zei dat het in Mostar gaat om „oorlogspartners en mafiosi die westelijk Mostar beheersen”. (Reuter, AP)

Kroatische Serviërs dragen het portret van de Bosnisch-Servische leider Karadžić mee bij een betoging in Oost-Slavonië, het laatste stukje Kroatië dat door de Serviërs wordt beheerst. Ze eisten een voortzetting van het VN-bestuur over Oost-Slavonië. (Foto Reuter)

Tudjman moet Kroaten Bosnië tot orde roepen

Reuter, AP, AFP
MOSTAR

De Verenigde Staten oefenen zware druk uit op Kroatië om haar Kroatische beschermelingen in Bosnië tot de orde te roepen. De Amerikanen hopen de steeds stroever verlopende Moslim-Kroatische samenwerking in Bosnië te redden. President Clinton ontvangt vandaag in het Witte Huis de Kroatische president Tudjman.

Hoewel de Kroaten zeggen dat Tudjmans bezoek aan Washington al maanden wordt voorbereid, maken Amerikaanse regeringsfunctionarissen duidelijk dat Clinton hem speciaal heeft uitgenodigd om de Bosnische Kroaten tot een coöperatieve houding te dwingen.

'Wij gaan ervan uit dat Tudjman een enorme invloed heeft in West-Bosnië', zei één van hen gisteren. Volgens diplomaten is Tudjman gevoelig voor Amerikaanse druk, omdat de ultra-nationalistische regering van Kroatië wanhopig toenadering zoekt tot het Westen.

De Bosnische Kroaten belooften deze week op een bijeenkomst met de Amerikaanse Moslims en de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken Kornblum al om hun mini-staat Herceg-Bosna op te heffen. De Kroaten riepen de republiek uit tijdens hun oorlog in 1993 en 1994 tegen de Moslim-regering van Bosnië. Tot opheffing van Herceg-Bosna was vorige herfst tijdens de onderhandelingen in Dayton al besloten. Volgens het vredesakkoord vormen de Kroaten een federatie met de Moslims.

Maar onlangs kozen de Bosnische Kroaten nog een nieuwe regering voor Herceg-Bosna. Ze vrezen dat ze in de federatie overheerst zullen worden door de Moslims. In het akkoord dat woensdag werd bereikt verplichten de Kroaten en Moslims zich niettemin om hun instituties na de Bosnische verkiezingen van 14 september samen te voegen. Voor de opstelling van het fusieplan hebben ze één week de tijd. 'Dat betekent de verdwijning van de Herceg-Bosna-structuur', zei Kornblum na de besprekingen in Sarajevo.

Zowel de Moslims als westerse diplomaten waarschuwen echter

dat de officiële beloftes van de Bosnisch-Kroatische leiders en Tudjman weinig te betekenen hebben. Volgens hen wordt de Kroatische mini-staat beheerst door een mafia die haar macht en inkomsten dankt aan de opdeling van Bosnië. De Bosnische Kroaten en Tudjman zouden het liefst zien dat Herceg-Bosna in Kroatië zou opgaan. De verdeelde stad Mostar is op dit moment het brandpunt van het Kroatische verzet tegen Dayton. De Kroaten van Mostar boycotten de gezamenlijke gemeenteraad, die in juni onder begeleiding van de Europese Unie is gekozen. De Moslims hebben er de meerderheid.

De Kroaten voeren aan dat er fraude is gepleegd. Maar de EU heeft geoordeeld dat de klacht, die draait om 26 stembiljetten in een stembureau in Duitsland, te onbetekend is om het resultaat te beïnvloeden. Inmiddels heeft de EU de Kroaten een ultimatum gesteld: als ze voor zondag hun boycot niet opheffen, verlaat de EU Mostar.

Tudjman wordt alom gezien als de enige die in staat is de boycot te beëindigen. Maar Tudjman heeft ook na een onderhoud met de Amerikaanse ambassadeurs in Bosnië en Kroatië geweigerd zijn invloed aan te wenden.

De Amerikaanse *troubleshooter* Kornblum probeert sinds gisteren in Mostar de crisis op te lossen. Na een reeks aparte ontmoetingen met de leiders van de twee etnische groepen zei hij: 'Beide zijden hebben benadrukt dat ze bereid zijn tot een compromis, dat ze zich persoonlijk sterk betrokken voelen bij de federatie en bij een echt gezamenlijk bestuur in Mostar. Dat vat ik op als positieve verklaring'.

Maar de uitslagen van Mijo Brajkovic, de burgemeester van het Kroatische deel van Mostar, toonden dat van de Kroaten vooralsnog geen echte concessies kunnen worden verwacht. Brajkovic stelde na zijn ontmoeting met Kornblum een nieuwe, tijdelijke zetelverdeling voor de gemeenteraad van Mostar voor.

Hij wil dat de gemeenteraadsverkiezingen herhaald worden op 14 september, als alle Bosniërs toch naar de stembus moeten. Beide voorstellen zijn voor de EU onaanvaardbaar.

Tudjman: einde Herceg Bosna

Bosnische Kroaten gaan op in 'Kroatische politieke gemeenschap'

ZAGREB (AFP, Reuter) - De zelfuitgeroepen Bosnisch-Kroatische republiek Herceg Bosna zal zich onttrekken en opgaan in „een politieke gemeenschap van het Kroatische volk“. De Kroatische radio zond gisteren een verklaring van president Tudjman uit, waarin dat werd aangekondigd.

den werden gesticht in kerken en moskeeën. De internationale gemeenschap, waaronder de Europese Unie, heeft de laatste tijd sterke druk op Tudjman uitgeoefend om zijn etnische volsgenoten in Bosnië aan het akkoord van Dayton te houden. Tot nu toe heeft de Kroatische president zich erg op de vlakte gehouden over de toekomst van het Kroatische gedeelte van Bosnië, daarmee twijfel zaaierend over zijn bereidheid mee te werken aan dit onderdeel van het akkoord. De verklaring van gisteren voldoet weliswaar aan de eis voor opheffing van de Bosnisch-Kroatische entiteit, maar houdt impliciet de mogelijkheid open van afscheiding van de Bosnische Kroaten. Het parlement van Herceg Bosna moet het besluit over de opheffing van hun politieke entiteit bovendien nog goedkeuren. De vice-president van de moslim-

Kroatische Federatie, de moslim Ejup Ganic, die gisteren een gesprek had met Tudjman, toonde zich dan ook zeer gereserveerd. Hij eiste dat „Herceg-Bosna absoluut moet verdwijnen“. Volgens Ganic is het een „illegale entiteit, die de stabiliteit in de regio bedreigt“. Een lid van de delegatie noemde de sfeer tijdens de ontmoeting met Tudjman „zeer koel“. Volgens hem waren ze „beter ontvangen in Belgrado dan in Zagreb“, verwijzend naar het bezoek vorige week van een Bosnische delegatie aan de Servische hoofdstad.

Verbindingspost

Het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag mag van de Bosnische Serviërs een verbindingskantoor in hun gebied opzetten. De post in Bijeljina moet onderdak bieden aan medewerkers van het tribunaal die in de eenzijdig uitgeroepen republiek

Srpska onderzoek naar oorlogsmisdaden willen uitvoeren. De principe-overeenkomst voor een kantoor kwam tot stand tijdens een driedaags bezoek aan Den Haag van een Bosnisch-Servische delegatie, onder hun 'minister van justitie' Marko Arsevic. Het tribunaal en de Serviërs gaven gisteren een gezamenlijke verklaring uit. De namen van de Bosnische leiders Radovan Karadzic en van zijn eveneens aangeklaagde legerleider Ratko Mladic, die door het tribunaal zijn aangeklaagd op beschuldiging van oorlogsmisdaden, kwamen daar niet in voor. „De discussies omvatten ook de kwestie van de overgave van aangeklaagden aan het tribunaal“, aldus de verklaring. „Hoewel door de (Bosnisch-Servische) delegatie in aanmerking werd genomen dat er in dat opzicht enige juridische hindernissen waren, zullen ze alles doen wat ze kunnen om volledig met het tribu-

naal samen te werken om alle daders voor het gerecht te brengen.“ De Bosnische Serviërs zeggen dat de grondwet hen verbiedt hun leiders uit te leveren. De Bosnisch-Servische delegatie drong tijdens haar bezoek aan het tribunaal aan op intensiever onderzoek en vervolging van gevallen waarbij Servische slachtoffers betrokken waren. In dit verband verzochten de Serviërs de hoofdaanklager enkele plaatsen met massagraven te onderzoeken. Ze willen bovendien dat de Bosnische president Alija Izetbegovic wordt aangeklaagd, evenals Naser Oric, de voormalige militaire commandant voor de moslims in Srebrenica. Er zijn 75 verdachte oorlogsmisdadigers aangeklaagd door het tribunaal, van wie 54 Serviërs. Van hen zit alleen Dusan Tadic in hechtenis in Den Haag, bij wie de delegatie gisteren dan ook op bezoek ging.

Buitenland

Kroaten beloven de opheffing van 'Herceg-Bosna'

SARAJEVO, 1 AUG. In een gisteren bereikt akkoord hebben de Bosnische Kroaten beloofd hun zelfuitgeroepen 'republiek Herceg-Bosna' op te heffen. In de kwestie-Mostar is daarentegen geen doorbraak bereikt.

De Bosnische moslims en de Bosnische Kroaten bereikten gisteren in aanwezigheid van de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken John Kornblum overeenstemming over de opheffing van Herceg-Bosna. De komende week praten ze over een plan om na de verkiezingen van 14 september de instituten van de moslim-Kroatische federatie op te zetten. Dan moet Herceg-Bosna van het toneel verdwijnen.

De 'republiek' Herceg-Bosna werd door de Bosnische Kroaten eenzijdig uitgeroepen in 1993, toen de Kroaten en de moslims met elkaar in oorlog waren. In maart 1994 dwong de Amerikaanse regering de Kroaten en de moslims tot de vorming van een federatie binnen Bosnië, die in het vredesakkoord van Dayton naast de Servische Republiek een van de twee territoriale eenheden werd waaruit Bosnië bestaat. Het federatie-akkoord van maart 1994 voorzorg al in de ontmanteling van Herceg-Bosna, maar tot op de dag van vandaag is die 'republiek' blijven bestaan en onlangs kreeg ze zelfs een nieuwe regering.

Het voortbestaan van Herceg-Bosna illustreert volgens veel waarnemers de onwil van de Bosnische Kroaten om met de moslims samen te werken en hun wens tot aansluiting bij Kroatië. Een voortbestaan van Herceg-Bosna maakt de moslim-Kroatische federatie onwerkzaam. Gisteren nog — voor de afsluiting van het akkoord over de opheffing van de 'republiek' — zei premier Hasan Muratović van Bosnië dat het voortbestaan van Herceg-Bosna het vredesproces in gevaar brengt. Volgens Muratović wordt Herceg-Bosna geleid door „een

groep van mafiosi en in staat van beschuldiging gestelde oorlogsmisdadigers“. Herceg-Bosna, aldus Muratović, is de staat van „de enige mafia in de wereld die haar eigen wetten, rechtbanken, politie en internationale grenzen heeft“.

De Bosnische vice-president, Ejup Ganic, uitte zich gisteren sceptisch over de beslissing Herceg-Bosna op te heffen. Volgens hem zijn er geen tekenen dat de Kroaten serieus zijn en proberen ze slechts tijd te winnen om de opheffing van Herceg-Bosna uit te stellen.

De Amerikaanse ambassadeurs in Bosnië en Kroatië en Michael Steiner, plaatsvervanger van 'vredescoördinator' Carl Bildt, zijn er gisteren niet in geslaagd de Kroatische president Tudjman te bewegen tot een belofte om zijn invloed aan te wenden voor een oplossing van het probleem-Mostar. In Mostar boycotten de Bosnische Kroaten de in juni gekozen gemeenteraad. Algemeen wordt aangenomen dat Tudjman de enige is die aan die boycot een eind kan maken. De EU heeft in een ultimatum gezegd dat als de Kroaten de boycot niet uiterlijk zondag hebben beëindigd, zij zich zal terugtrekken uit de stad die ze de afgelopen twee jaar heeft bestuurd.

Steiner en de twee ambassadeurs hielden gisteren Tudjman voor dat over de uitslag van de verkiezingen in Mostar niet kan worden onderhandeld. Maar Tudjman liet zich niet tot enige belofte verleiden. Steiner zei Tudjman te hebben gezegd dat „we een zeer negatief precedent scheppen voor de algemene verkiezingen als we een partij die niet tevreden is met de uitslag van verkiezingen in staat stellen te ongeduldig te verklaren.“ President Clinton zou zich inmiddels zoveel zorgen maken over het gedrag van de Kroaten dat hij president Tudjman heeft gevraagd naar Washington te komen. (Reuter, AP, AFP)

Kroaten doen tegenbod in Mostar-crisis

Reuter, AP, AFP
MOSTAR

Onder zware internationale druk hebben de Bosnische Kroaten van Mostar zondagavond een compromis voorgesteld dat de crisis rond de verdeelde stad zou kunnen oplossen. Vertegenwoordigers van de Europese Unie hadden eerder op de dag aangekondigd Mostar te zullen verlaten, omdat de Kroaten hun boycot van het gezamenlijk bestuur van de stad met de Moslims niet wilden opgeven.

Leiders van de Kroatische en Moslim-gemeenschap onderhandelden gisteravond urenlang over het voorstel in hotel Ero, de zetel van de EU in Mostar. De Kroaten deden hun concessies pas een volle dag nadat een ultimatum van de EU was afgelopen. Alleen zware internationale druk op hun patroon, president Tudjman van Kroatië, kon ze zover brengen.

Volgens de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic zijn de Kroaten van Mostar bereid de samenstelling van de in juni gekozen gemeenteraad te accepteren, totdat het Constitutionele Hof van de Moslim-Kroatische Federatie uitspraak doet over hun klacht over verkiezingsfraude. In de tussentijd zouden geen zittingen van de gemeenteraad mogen plaatsvinden.

Minister Granic zei te verwachten dat de EU en de Moslims van Mostar het compromis zullen accepteren. Het was totstandgekomen in telefoongesprekken tussen de leiding van Kroatië en hoge westerse vertegenwoordigers als de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken Kornblum en de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Kinkel.

Het hectische diplomatieke overleg volgde op de aankondiging van de hoogste EU-vertegenwoordiger in Mostar, Sir Martin Garrod, dat de EU de stad zou verlaten. Zaterdag middernacht was een ultimatum verlopen dat de EU aan de Kroaten had gesteld. Als ze hun verzet tegen de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in juni niet zouden opgeven, zou de EU Mostar verlaten.

Daarmee zou niet alleen een einde komen aan de twee jaar durende poging van de EU om een hereniging van Mostar tot stand te brengen.

Westerse functionarissen waarschuwen dat een mislukking in Mostar de verkiezingen in heel Bosnië over zes weken in gevaar zou brengen, en daarmee het vredesakkoord van Dayton.

Eind vorige week sprong de Amerikaanse president Clinton in de bres om de fragiele samenwerking tussen de Kroaten en Moslims van Mostar te redden. Hij nodigde president Tudjman van Kroatië uit op het Witte Huis en zette hem daar vrijdag onder druk om zijn beschermelingen in Mostar op andere gedachten te brengen.

Na afloop van de ontmoeting meldde het Witte Huis dat de uitslag van de verkiezingen in Mostar zou worden geaccepteerd en de Kroatische mini-staat Herceg-Bosna opgeheven. Maar op zaterdagavond bleken medewerkers van Tudjman er niet in te zijn geslaagd om de Kroaten van Mostar tot een compromis te bewegen.

De Moslims behaalden een kleine meerderheid bij de gemeenteraadsverkiezingen, waardoor een Moslim burgemeester dreigde te worden. De Kroaten boycotten de gemeenteraad met als argument dat op een stembureau voor vluchtelingen in Duitsland fraude was gepleegd met 27 stembiljetten. Maar de EU oordeelde dat de onregelmatigheid te kleinschalig was geweest om de uitslag te beïnvloeden. Onderhandelingen over de uitslag van de verkiezingen zou volgens de EU een gevaarlijk precedent scheppen voor de Bosnische verkiezingen van 14 september.

Sir Martin Garrod meldde zondag dat hij na het verlopen van het ultimatum een rapport had ingediend bij de leiding van de EU, die moet beslissen hoe en wanneer het EU-bestuur van Mostar te beëindigen. Volgens Garrod zou een kleine groep functionarissen achterblijven om 'de rekeningen te betalen en het licht uit te doen'. De EU-bestuurder waarschuwde dat de stad weer 'volledig verdeeld' zou kunnen raken en de politie zich weer zou kunnen opsplitsen. Er zouden gevolgen zijn voor de vrijheid van beweging en de vroegere frontlijn. 'Er zijn implicaties voor de Moslim-Kroatische Federatie, en zeer ernstige implicaties voor de verkiezingen in september voor het akkoord van Dayton en voor het vredesproces in Bosnië', aldus Garrod.

Kroaten Mostar blijven bij boycot gemeentebestuur

EU beslist vandaag over vertrek

SARAJEVO/MOSTAR (Rtr./AFP/DPA) - De Bosnische Kroaten in Mostar hebben dit weekeinde een door de Europese Unie gestelde deadline genegeerd. Zij bleven weigeren het gekozen gemeentebestuur te accepteren dat een einde moet maken aan de splitsing van de Bosnische stad in een Kroatisch en een moslimdeel.

De internationale gemeenschap heeft verontwaardigd gereageerd en vreest de gevolgen voor de algemene verkiezingen in Bosnië van medio september. De EU zegt haar ultimatum te zullen uitvoeren en zich uit Mostar terug te trekken. Maar de onderhandelingen zijn ook na het verstrijken van de deadline doorgegaan. Gisteren kwamen de Kroaten met nieuwe voorstellen. De Unie had de Kroaten, die het

westen van Mostar beheersen, eerder tot zaterdagavond 24.00 uur de tijd gegeven om met de moslims in de gemeenteraad samen te werken. Elf uur onderhandelen leidde echter niet tot enige toenadering van de kant van de Kroaten. Zij bleven de uitslag van de verkiezingen van 30 juni betwisten waarin de door moslims beheerste SDA, Partij van Democratische Actie, een meerderheid behaalde.

Na het verstrijken van het ultimatum sprak EU-woordvoerder Gragan Gasic van een zeer ernstige situatie. De Unie, die Mostar sinds juli 1994 bestuurt, was bereid haar mandaat met nog eens zes maanden te verlengen, mits de Kroaten hun boycot zouden opgeven. Brussel neemt vandaag een beslissing over de terugtrekking van de EU. Carl Bildt, de gezant voor de wederopbouw van Bosnië, riep president Tudjman gisteren op er alles aan te doen om te voorkomen dat de separatisten hun zin krijgen. Diplomaten waarschuwen dat de crisis in Mostar het gehele vredesproces in gevaar brengt en in het bijzonder negatief uitpakt voor de verkiezingen van 14 september.

Lees ook Buitenland:
Europese Unie doet het licht uit in verdeeld Mostar

Moslims en Kroaten bereiken akkoord over bestuur Mostar

Reuter, AP, AFP
MOSTAR

Na dagenlang onderhandelen hebben de Moslims en Kroaten gisteren eindelijk een akkoord bereikt over het gezamenlijke bestuur van de verdeelde Bosnische stad Mostar. Daarmee hebben de Verenigde Staten en Europa een crisis kunnen bezweren die een ernstige bedreiging vormde voor het vredesproces in Bosnië.

De Kroatische leiders in Mostar, die ondanks twee ultimatus van de EU een akkoord tegenhielden, zijn gezwicht na zware internationale druk op hun beschermheer, president Tudjman van Kroatië. Hoewel er geen garantie is dat Mostar definitief herenigd zal worden, is voorkomen dat de internationale bemiddeling in de stad op een totale mislukking is uitgelopen.

Na honderden miljoenen gulden

en twee jaar werk in de hereniging van de stad te hebben gestoken, dreigde de EU te vertrekken als de Kroaten hun boycot van de nieuwe gemeenteraad van Mostar zouden voortzetten. Na het akkoord van gisteren zal het EU-mandaat worden verlengd met een half jaar. 'We kunnen nu doorwerken aan het doel om van Mostar de stad maken die we allemaal willen dat het is', zei Sir Martin Garrod, de hoogste EU-vertegenwoordiger in Mostar. 'Ik denk dat het akkoord een goed teken is voor de rest van het land.'

In de westerse hoofdsteden werd opgelucht gereageerd op het akkoord. Nu het herenigingsexperiment in Mostar van de ondergang is gered, zijn de vooruitzichten voor de verkiezingen in heel Bosnië op 14 september minder slecht.

Zie verder pagina 5, kolom 5

Ultimatum tot zeven uur uitgesteld

EU blijft praten over crisis Mostar

MOSTAR, 5 AUG. De Europese Unie blijft ook twee dagen na het verstrijken van haar ultimatum tegen de Bosnische Kroaten proberen de crisis rond Mostar door overleg op te lossen. Het ultimatum aan het adres van de Bosnische Kroaten is opgeschort tot zeven uur vanavond.

Het conflict tussen de Bosnische Kroaten en de moslims in Mostar is een acute bedreiging van het vredesproces. De EU heeft bedreigd het bestuur over Mostar op te geven als de Bosnische Kroaten hun boycot van de pas gekozen gemeenteraad van Mostar handhaven; als de EU Mostar verlaat, wordt de verdeling van de stad bestendig en een nieuwe hindernis opgeworpen voor de Bosnische verkiezingen van 14 september.

Vannacht liep overleg over de eis van de EU opnieuw vast. Vervolgens werd bekendgemaakt dat de EU uur vanochtend zou beslissen over haar dreigement uit Mostar te vertrekken. Maar later vanochtend kwam in Mostar toch weer intensief overleg op gang. Volgens bronnen in Brussel wil de EU hoe dan ook vóór zeven uur vanavond een akkoord; als dat er niet komt, wil ze haar dreigement waarmaken en het bestuur over Mostar opgeven.

Vanmiddag werd vanuit Mostar door de Kroaten gemeld dat er een akkoord op tafel lag, dat alleen nog maar moest worden getekend. Volgens een Kroatische woordvoerder was zijn partij bereid het laatste voorstel van de EU, waarover gisteren was overlegd, alsnog te ondertekenen. Maar even later kwam de melding dat het overleg toch weer was vastgelopen.

De HDZ, de partij van de Bosnische Kroaten, boycot de gemeenteraad uit protest tegen vermeende onregelmatigheden tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 30 juni. De EU heeft die klacht afgewezen. Bij de verkiezingen kreeg de HDZ alle zestien zetels in de raad die waren gereserveerd voor de

Kroaten. De belangrijkste moslimpartij, de Partij van Democratische Actie, won de zestien moslim-zetels en de vijf zetels die in de raad van Mostar voor de Serviërs waren gereserveerd.

Het hele weekeinde is overlegd over het probleem van de Kroatische boycot en het ultimatum van de EU. Vrijdag zette president Clinton in Washington de Kroatische president Franjo Tudjman onder zware druk. Na dat gesprek stuurde Tudjman zijn ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie, Mate Granić en Gojko Šušak, naar Split, waar ze langdurig spraken met de leiders van de Bosnische Kroaten.

Dat overleg resulteerde zaterdag in de indiening, door de Bosnische Kroaten, van een compromisvoorstel dat Sir Martin Garrod, de EU-bestuurder van Mostar, werd overhandigd. Dit voorstel werd echter verworpen en zaterdag om middernacht verstreek het ultimatum van de EU zonder dat de Kroaten hun boycot van de gemeenteraad hadden opgeheven.

Maar ook gisteren en vannacht werd nog lang overlegd tussen Garrod, de Bosnische Kroaten en de leiders van de moslims van Mostar. Gisteravond overhandigden de Kroaten Garrod een tweede compromisvoorstel. Volgens de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic beloofden de Bosnische Kroaten hun boycot van de gemeenteraad op te schorten totdat het Bosnische Constitutionele Hof uitspraak doet over hun klacht over verkiezingsfraude bij de gemeenteraadsverkiezingen van 30 juni.

Vervolg MOSTAR pagina 4

EU blijft praten over crisis Mostar

VERVOLG van pagina 1

Volgens minister Granic was het voorstel het resultaat van telefonisch overleg met de Kroatische leiders in Zagreb, de Amerikaanse gezant Kornblum en de Duitse minister Kinkel.

zorgd dat de stad weer geheel verdeeld raakt, dat de politiemacht weer uitentvalt, dat de bewegingsvrijheid wordt beperkt. Er zijn verder implicaties voor de [moslim-Kroatische] federatie in Bosnië, en extreem serieuze implicaties voor de verkiezingen in september, voor het vredesakkoord van Dayton en voor het vredesproces in Bosnië.

De 'vredescoördinator' in Bosnië, Carl Bildt, dreigde gisteren Kroatië met gevolgen voor 'de algehele relatie tussen Kroatië en de buitenwereld' als de Bosnische Kroaten niet alsnog zouden inhouden.

De bezwaren van de Bosnische Kroaten zijn volgens hun critici vooral ingegeven door hun woede over het feit dat de moslim-partij van de Bosnische president Izetbegović de vijf voor de Serviërs gereserveerde gemeenteraadszetels in de wacht heeft gesticapt. Daardoor hebben de moslims 21 zetels in de raad en de Kroaten maar zestien. De Kroaten zelf zeggen dat er verkiezingsfraude is gepleegd. Zo zouden door inwoners van Mostar die hun stem in Bonn hebben uitgebracht 26 stembiljetten méér zijn ingeleverd dan er kiezers ingeschreven stonden. Ook beweren de Kroaten dat in Bern achtduizend stembiljetten spoorloos zijn verdwenen. De EU heeft de klachten afgewezen. (Reuter, AP, AFP)

Europese Unie doet het licht uit in verdeeld Mostar

Door onze correspondent
Harald Doornbos

MOSTAR - Het gezicht van Sir Martin Harrod, de speciale coördinator van de Europese Unie in de gedeelde Bosnische stad Mostar, spreekt boekdelen.

„Er is geen overeenkomst bereikt met de Kroaten”, zegt hij op vinnige toon. Buiten is het benauwd heet, maar dat lijkt de grijzende Brit weinig te deren. Hij wil juist wedijveren met de hitte, want Sir Martin Harrod is razend. „De enigen die nu champagne drinken zijn de schurken, bendes en misdadigers”, raast hij door.

Harde woorden voor een Britse *sir* die zich de afgelopen drie jaar altijd in gematigde bewoordingen uitliet. De rede voor z'n woede is

dat Bosnische Kroaten tegen alle verwachting in niet akkoord zijn gegaan met de uitslag van de eind juni gehouden verkiezingen. Hierdoor kan de gemeenteraad bestaande uit Kroaten en moslims niet aan het werk. En zonder gemeentegeraad heeft de Europese Unie geen zin om te blijven in Mostar.

„Er zijn twee mogelijkheden”, zegt *sir* Harrod. „Of de Kroaten gaan akkoord en dan wordt de gemeenteraad geïnstalleerd, of ze gaan niet akkoord en dan vertrekt de EU uit Mostar. Het laatste is gebeurd. En dus zullen een paar officials achterblijven om de laatste rekeningen te betalen en het licht uit te doen.” Is er geen mogelijkheid meer dat de EU toch nog blijft? Sir

Harrod: „Mijn hoteldeur staat altijd open, maar ik acht de kans uiterst klein dat de Kroaten zullen terugkomen op hun desastreuze besluit.”

De Europese Unie zal vanochtend een definitief besluit nemen in Brussel. De Britten hebben Kroatië al bedreigd met sancties. De Duitse minister van Buitenlandse Zaken Kinkel eiste van Kroatië dat haar leiders het Dayton-akkoord volledig nakomen.

Niet alleen Harrod is teleurgesteld, alle aanwezige diplomaten en EU-medewerkers zijn met stomheid geslagen. Vorige week immers werd de Kroatische president Tudjman tijdens een bezoek aan de Amerikaanse president Clinton zwaar onder druk gezet om de sa-

menwerking met de EU en de moslims niet langer tegen te werken. Tudjman beloofde Clinton om de radicale Kroaten in Mostar te dwingen om zich constructiever op te stellen.

Nu het allemaal niets heeft uitgemaakt is het de vraag of Tudjman de Mostar-Kroaten niet meer in de hand heeft. Of dat hij ze niet genoeg onder druk heeft gezet. Misschien omdat Tudjman zelf ook niets voelt voor samenwerking met de moslims. Tekenend voor de situatie is dat de Kroatische staats-tv (onder controle van Tudjman) tijdens het avondnieuws meldde 'dat de moslims niet meer en akkoord wilden gaan met de EU-voorstellen'.

Diplomaten hangen rond op de ter-

rasjes van het EU-hotel in het centrum van Mostar. De sfeer is er een van lamelligheid. Het heeft veel weg van een stel vakantiegangers die wachten op de bus naar huis, maar niet weten of die vandaag, morgen of wellicht overmorgen komt. „Wij hebben onze spullen al ingepakt”, vertelt een Nederlandse politiemans.

„Dat de Kroaten niet willen samenwerken met de moslims is al langer bekend”, zegt Thomas Schmitt, een medewerker van EU-vertegenwoordiger Carl Bildt. „Maar dat ze het zo openlijk doen is een schande. De Moslim-Kroatische Federatie bestaat eigenlijk niet meer en Bosnië is nu definitief opgedeeld.” Een Ierse diplomaat, die speciaal uit Dublin is overgekomen, is even

cynisch. „De Kroaten spelen met vuur. Dayton wordt niet meer nageleefd, de algemene verkiezingen in september zijn op losse schroeven komen te staan. Enkele incidenten zijn genoeg om de oorlog tussen Kroaten en moslims weer te laten opblazen.”

Aan een tafeltje op het terras zit ook de hoofd van de WEU-politiemacht, de Nederlandse kolonel Lambrechtse. Hij ziet er niet bepaald vrolijk uit. Hij heeft z'n familie in Nederland al gebeld en vertelt over de tegenslag. „Ik vind het triest om te constateren dat we probeerden iets te doen voor de bevolking van Mostar en dat het dan op deze wijze tot een eind moet komen. Daar kun je best je zorgen over hebben.”

De Europese Unie bernaadt zich over een voorstel dat de Bosnische Kroaten gisteravond hebben ingediend om een einde te maken aan de crisis in de verdeelde stad Mostar.

De EU dreigde zich terug te trekken als bestuurder van de stad omdat de Bosnische Kroaten niet hebben gereageerd op het ultimatum dat zaterdagavond afliep, om de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen te respecteren.

Geschrokken door de felle internationale reacties op het negeren van het EU-ultimatum en de vrees dat de EU-staun voor de wederopbouw van Mostar geblokkeerd wordt, kwamen de Kroaten gisteravond met nieuwe voorstellen.

„We hebben een nieuw voorstel gekregen dat meer in de richting komt van wat de EU voor ogen staat. We gaan nu met de moslims praten”, aldus gisteravond EU-woordvoerder Dragan Gasic.

De weigering van de Bosnische Kroaten na de verkiezingen in Mostar samen met de moslims zitting te nemen in het gemeentebestuur, heeft de Unie tot het uiterste getoerd.

Het hoofd van de EU-missie in Mostar, de Brit *sir* Martin Garrod, vond het gisteravond genoeg. Hij adviseerde Mostar te verlaten, maar waarschuwde dat dat zeer ernstige gevolgen zou hebben voor het vredesproces. „De enigen die nu in Mostar de champagneflessen optrekken zijn de schurken, moordenaars en dievenbendes”, aldus Garrod.

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken, Mate Granic, verklaarde dat de Bosnische Kroaten gisteren hebben voorgesteld dat ze de gekozen gemeenteraad voortloepig zullen erkennen totdat het constitutionele hof van de federatie van Bosnische moslims en Kroaten een uitspraak heeft gedaan over de klachten die de Kroaten hebben ingediend over verkiezingsfraude.

De integratie tussen Kroaten en moslims in Mostar moet een proefruit worden voor het vredesproces in de hele regio. Vandaag of morgen wordt in Brussel een definitief besluit genomen, maar niet dan nadat alle diplomatieke kanalen nogmaals bevandeld zijn.

IFOR-troepen rond Mostar zijn inmiddels op alles voorbereid. IFOR en de internationale politiemacht in Bosnië len hun aanwezigheid in Mostar te versterken als de stad verlaat.

Kroaten doen EU nieuw voorstel over Mostar

Van onze correspondent

BRUSSEL, maandag 5-8-96
De Europese Unie bernaadt zich over een voorstel dat de Bosnische Kroaten gisteravond hebben ingediend om een einde te maken aan de crisis in de verdeelde stad Mostar.

De EU dreigde zich terug te trekken als bestuurder van de stad omdat de Bosnische Kroaten niet hebben gereageerd op het ultimatum dat zaterdagavond afliep, om de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen te respecteren.

Geschrokken door de felle internationale reacties op het negeren van het EU-ultimatum en de vrees dat de EU-staun voor de wederopbouw van Mostar geblokkeerd wordt, kwamen de Kroaten gisteravond met nieuwe voorstellen.

„We hebben een nieuw voorstel gekregen dat meer in de richting komt van wat de EU voor ogen staat. We gaan nu met de moslims praten”, aldus gisteravond EU-woordvoerder Dragan Gasic.

De weigering van de Bosnische Kroaten na de verkiezingen in Mostar samen met de moslims zitting te nemen in het gemeentebestuur, heeft de Unie tot het uiterste getoerd.

Het hoofd van de EU-missie in Mostar, de Brit *sir* Martin Garrod, vond het gisteravond genoeg. Hij adviseerde Mostar te verlaten, maar waarschuwde dat dat zeer ernstige gevolgen zou hebben voor het vredesproces. „De enigen die nu in Mostar de champagneflessen optrekken zijn de schurken, moordenaars en dievenbendes”, aldus Garrod.

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken, Mate Granic, verklaarde dat de Bosnische Kroaten gisteren hebben voorgesteld dat ze de gekozen gemeenteraad voortloepig zullen erkennen totdat het constitutionele hof van de federatie van Bosnische moslims en Kroaten een uitspraak heeft gedaan over de klachten die de Kroaten hebben ingediend over verkiezingsfraude.

De integratie tussen Kroaten en moslims in Mostar moet een proefruit worden voor het vredesproces in de hele regio. Vandaag of morgen wordt in Brussel een definitief besluit genomen, maar niet dan nadat alle diplomatieke kanalen nogmaals bevandeld zijn.

IFOR-troepen rond Mostar zijn inmiddels op alles voorbereid. IFOR en de internationale politiemacht in Bosnië len hun aanwezigheid in Mostar te versterken als de stad verlaat.

Europa laat zich weer inpakken in Bosnië

Peter Michielsen

door de rekening: ze was er zeker van de verkiezingen te zullen winnen en had verloren. En dus zochten de Kroaten naar een voorwendsel om de uitslag aan te vechten. Ze vonden die in Bonn, waar gevluchte Mostarenzen 26 stembiljetten méér hadden ingeleverd dan er ingeschreven kiezers waren. Dat was fraude, riepen de Kroaten. En, riepen ze, de verkiezingen moeten worden overgedaan.

De EU wees de klacht af omdat 26 stemmen de uitslag niet konden veranderen. Waarop de Kroaten het Constitutionele Hof van de moslim-Kroatische federatie inschakelden en tot een boycot van de gemeenteraad overgingen.

De achtergrond van de boycot is simpel: de Kroaten weigeren de uitslag van de verkiezingen te accepteren omdat die tegenviel. De SDA heeft een meerderheid in de raad. Die partij wil Mostar herenigen en samenwerking met de Kroaten binnen de moslim-Kroatische federatie. En dat willen de Kroaten niet; zij willen de stad tot elke prijs verdeeld houden en zij willen geen federatie, maar hun eigen 'republiek' Herceg-Mostar, die ze bij Kroatië

willen voegen zodra daarvoor de tijd rijp is. De EU stelde zich aanvankelijk nog ferm op: ze vaardigde een ultimatum uit. Als de Bosnische Kroaten hun boycot niet uiterlijk 4 augustus 00.00 uur zouden beëindigen, zou de EU het bestuur over Mostar opgeven en zich uit de stad terugtrekken. Dat was geen krachtig ultimatum — de Kroaten in Mostar zijn het EU-bestuur altijd liever kwijt dan rijk geweest — maar het was het enige machtswoord waarover de Unie beschikte.

Het was het begin van een pathetische vertoning. De Kroaten bonden niet in. Ze bluftten en chanteerden, wetend dat het vertrek van de EU uit Mostar de mislukking van haar missie in Bosnië inhoudt. Ze vergaderden en vergaderden, dagenlang. En de EU zwichtte: ze liet het ultimatum verstrijken en vaardigde een nieuw ultimatum uit, dat gisteravond om 7 uur afliep. Weer werd vergaderd, weer verstreek een tijdsliem, weer werd het ultimatum weggemoffeld. Het gaat om „halve zinnetsjes”, zo werd gezegd, we zijn er bijna, het gaat om punten en komma's.

Het gaat niet om punten en komma's en halve zinnen. Het gaat om bluf, chantage en sabotage. Het voorstel waarover vandaag verder wordt gepraat is al een moreel onaanvaardbaar compromis, een knol, en géén citroen. De Kroaten beëindigen hun boycot, zo hebben ze beloofd, als de gemeenteraad na donderdag (wanneer een nieuwe burgemeester wordt gekozen, een Kroaat wel te verstaan, daarvoor willen ze de raad wel laten bijeenkomen) niet meer bijeenkomt tot het Constitutionele Hof hun klacht over de 'fraude' bij de verkiezingen behandelt.

Dat betekent concreet dat de Kroaten al hebben gewonnen, want dat Constitutionele Hof bestaat nog niet. En voordat het wordt gevormd, en uitspraak heeft gedaan over de Kroatische klacht, zijn we vele maanden verder, en al die tijd komt die nieuwgekozen gemeenteraad dus niet bijeen: de boycot wordt dus de facto voortgezet.

De EU laat zich in Mostar inpakken door een partij die net zo min als de Bosnische Serviërs enig heil ziet in het vredesakkoord van Dayton en die net als de Bosnische Serviërs alleen maar uit is op de etnische verdeling van Bosnië. Het is heel wel mogelijk dat die etnische verdeling niet valt te voorkomen. Niemand kan de Bosnische Kro-

aten en de Bosnische Serviërs op de lange termijn dwingen met de moslims in een multi-etnische staat samen te leven. Maar de EU kan zich wel aan haar eigen principes houden. De EU kan ook vasthouden aan ultimatum die ze zelf heeft uitgevaardigd. Haar zwichten voor de Kroaten is hen aanmoedigen om op hetzelfde pad voort te gaan — en het aanmoedigen van de Serviërs om óók het pad van de blufpoker en de chantage in te slaan. Sterker: het is het begin van het eind van het vredesproces, want als de Kroaten verkiezingsnederlagen kunnen aanvechten kan op 14 september elke verliezer dat doen.

Daarbij — de EU heeft wel degelijk wapens waarmee Tudjman en zijn zetbazen in Mostar tot de orde kunnen worden geroepen: ze kan hen straffen met sancties zoals het ook Milošević en zijn zetbazen met sancties heeft gestraft. Kroatië wil graag bij Europa horen, maar lapt de Europese normen aan zijn laars. De EU zou Tudjman onverwijd moeten straffen voor de sabotage in Mostar, in plaats van toe te laten dat 'Mostar' de nieuwe schaatme van Europa wordt, en een nagel aan de doodkist van het vredesproces.

Peter Michielsen is redacteur van NRC HANDELSBLAD

Op 7 juli 1991, tien dagen nadat de oorlog in ex-Joegoslavië was uitgebroken, meldde op het eilandje Brioni, voor de kust van Istrië, de EU-trojka die ijlings op deze nieuwe crisis in Europa was afgestuurd, dat alles in kannen en kruiken was. Van den Broek (Nederland), Martino (Italië) en Poos (Luxemburg) deden de wereld triomfantelijk kond van een akkoord, dat een eind maakte aan de zo plots uitgebroken crisis in Joegoslavië. Applaus!

Dat akkoord bleek helaas al binnen enkele dagen, net als zoveel andere die nog zouden volgen, het papier niet waard waarop het was geschreven, en ex-Joegoslavië verzonk in een jarenlang dierend bloedbad. Het naïeve EU-trio had zich op Brioni een oor laten aanaaien. Het was niet alleen geheel onbekend met de methoden en doeleinden van de Servische, Sloveense en Kroatische onderhandelingspartners, het was ook niet op de hoogte van de materie waarover werd gepraat, het was niet op de hoogte van de voorgeschiedenis van het conflict en het was in alle opzichten blind voor de werkelijkheid.

Vijf jaar later (talloze geschonden akkoorden later, talloze massamoorden en bloedbaden later,

200.000 doden en twee miljoen vluchtelingen later ook) blijkt de EU niets te hebben geleerd van wat zich op het gebied van onderhandlingsproblemen sinds die zevende juli 1991 in ex-Joegoslavië heeft afgespeeld. In Mostar toont de EU zich nog steeds van haar slechtste kant: ongelooftwaardig, halfslachtig, zwak, hulpeloos, wanhopig, schrikkend van eigen schaduw, bereid zelfs over de haar zogenaamd heilige principes te onderhandelen en bevattelijk voor de blufpoker, openlijke sabotage en arrogantie van de Bosnische Kroaten. Een EU-ultimatum is geen ultimatum, maar een loos dreigement als een van de betrokken partijen maar hardnekkig genoeg is in haar chantage en haar arrogantie. Een miserabel schouwspel.

De feiten: op 30 juni werd een nieuwe gemeenteraad van Mostar gekozen. De partij van de Bosnische Kroaten (beter: de partij van de Kroatische president Tudjman), de HDZ, won alle 16 zetels die voor de Kroaten waren gereserveerd. De belangrijkste moslim-partij, de SDA, won alle zestien zetels voor de moslims. Maar de SDA won óók de vijf zetels die voor de Bosnisch-Servische inwoners van Mostar waren gereserveerd.

Dat was voor de HDZ een streep

Relatie Kroatië en Servie verre van genormaliseerd

De Serviers aan Kroatië zou worden afgestaan. Joegoslavië wil Prevlaka graag hebben omdat het de toegang tot Kotor, de enige marinebasis van Joegoslavië, controleert. Het achterland van Dubrovnik is voor Kroatië belangrijk omdat vanuit dat gebied de Adriatische havenstad vaak door de Serviers is bezet.

De nul ging echter niet door, omdat de publieke opinie in Kroatië zich heftig verzette tegen het afstaan van Prevlaka. De Kroaten moesten hun geheime afspraak haastig corrigeren.

Prevlaka is echter niet het belangrijkste punt van geschil. De verdeling van de bezittingen en schulden van de oude, ter ziele gegane Joegoslavische federatie is veel belangrijker. Joegoslavië acht zich de opvolgerstaat van de oude federatie — omdat Slovenië, Kroatië, Bosnië en Macedonië zich eenzijdig hebben afgescheiden — en eist al het federale bezit op. Het gaat daarbij om derivat bezit van rond zestig miljard dollar, waaronder alleen al 5,5 miljard dollar aan federale valutareserves. Over de verdeling van al dat

geld, onroerend goed en andere bezittingen is nog steeds geen overeenstemming bereikt. De 'nieuwe' republieken voelen er niets voor het huidige Joegoslavië als opvolgerstaat van de oude federatie te erkennen: voor hen is die oude federatie uiteengevallen. Wel is men het eens over de verdeling van de nationale schuld, waarvan Joegoslavië 36,5 procent voor zijn rekening neemt en Kroatië 28,5 procent.

Ook Oost-Slavonië is een uitstaand probleem. Zagreb eist van Joegoslavië de erkenning van Kroatië binnen zijn huidige internationale eenheidsgrenzen, dat wil zeggen met inbegrip van Oost-Slavonië, het laatste stukje van Kroatië dat nog door de Kroatische Serviers wordt beheerst. Er is een akkoord dat het herstel van de Kroatische soevereiniteit over Oost-Slavonië in 1997 of op zijn laatst in 1998 regelt. Als Belgrado tot de erkenning van Kroatië overgaat, geeft het de jure zijn aanspraken op het gebied op en erkent het dat de Kroatische Serviers in Oost-Slavonië Kroatische staatsburgers zijn. En beide stappen vernijdt Milošević liever. Joegoslavië van zijn kant eist erkenning als opvolgerstaat van de oude federatie, waartegen de Kroaten zich, gezien de nog niet geregelde verdeling van bovengenoemde federale boedel, verzetten.

Din is er ook het probleem van de vermisten en krijgsgevangenen uit de oorlog die in de uitsluiting van 1991 in Kroatië werd de gevochten en het probleem van de terugkeer van de 150.000 Joegoslavische Serviers die vorig jaar, toen het Kroatische leger het grootste deel van de 'republiek' van de Kroatische Serviers overvoerde, naar Servië vluchtten.

Kroatië streeft in principe in niet de terugkeer van die vluchtelingen, maar werpt zoveel bureaucratische hindernissen op dat in de praktijk slechts weinigen zijn teruggekeerd. Van zijn kant eist Kroatië van de Serviers dat zij de in de praktijk grado opheffing over het tot nog toe 2.800 Kroaten die sinds 1991 worden vermist, onder wie 1.400 inwoners van het door het Joegoslavische Volkslleger in puin gegooide Vukovar.

Volgens de Serviers zijn die 1.400 mensen tweevoudig, maar er zijn slechts tweehonderd lijken overhandigd en er zijn maar over 82 vermist dossiers beschikbaar. In Kroatië doen nog steeds berichten de ronde als zouden er nog Servische Kroatische krijgsgevangenen vastzitten, die als slaven worden behandeld. Een enkele keer gruwelverhalen over mishandelingen, ondervoeding, dwangarbeid en verwaarlozing.

'Compleet uit de duim gezogen' Zo typeerde het Witte Huis maandag berichten dat de Verenigde Staten van plan zouden zijn de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic met een bliksemactie te arresteren. De Britse krant *The Sunday Times* had dit verhaal zondag op de voorpagina, inclusief tekeningen over hoe de actie van de Delta-Force elite-eenheid precies zou worden uitgevoerd. De krant beriep zich op bronnen van de Britse en Amerikaanse veiligheidsdienst.

'We bespreken dergelijke zaken gewoonlijk niet in het openbaar. Maar ik kan u verzekeren dat er geen enkel plan is voor eenzijdige Amerikaanse actie wat betreft de heer Karadzic, behalve dat wij vinden dat hij voor het tribunaal in Den Haag moet verschijnen', zei Witte Huis-woordvoerder Mike McCurry.

De Britse minister van Defensie zei dat de arrestatie van Karadzic op dit moment niet bevondelijk zou zijn voor de vrede in Bosnië. Hij ontkende dat er sprake was van onenigheid tussen de Britten en de Amerikanen over de kwestie Karadzic.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Klaus Kinkel, die achter de schermen een grote rol heeft door de Kroaten zwaar onder druk te zetten, zei dat „het compromis van Mostar“ door de moslims en de Bosnische Kroaten moet worden opgelost. Volgens Kinkel zal de internationale gemeenschap ervoor zorgen dat „het akkoord woord voor woord en in zijn totaliteit in de praktijk wordt gebracht“.

Zijn Franse collega, Hervé de Charette, zei „tevreden“ te zijn. Ook hij tekende aan dat Frankrijk zeer nauwlettend zal toezien op de naleving van het akkoord. (Reuter, AP, AFP)

goslavië van zijn kant eist erkenning als opvolgerstaat van de oude federatie, waartegen de Kroaten zich, gezien de nog niet geregelde verdeling van bovengenoemde federale boedel, verzetten.

Din is er ook het probleem van de vermisten en krijgsgevangenen uit de oorlog die in de uitsluiting van 1991 in Kroatië werd de gevochten en het probleem van de terugkeer van de 150.000 Joegoslavische Serviers die vorig jaar, toen het Kroatische leger het grootste deel van de 'republiek' van de Kroatische Serviers overvoerde, naar Servië vluchtten.

Kroatië streeft in principe in niet de terugkeer van die vluchtelingen, maar werpt zoveel bureaucratische hindernissen op dat in de praktijk slechts weinigen zijn teruggekeerd. Van zijn kant eist Kroatië van de Serviers dat zij de in de praktijk grado opheffing over het tot nog toe 2.800 Kroaten die sinds 1991 worden vermist, onder wie 1.400 inwoners van het door het Joegoslavische Volkslleger in puin gegooide Vukovar.

Volgens de Serviers zijn die 1.400 mensen tweevoudig, maar er zijn slechts tweehonderd lijken overhandigd en er zijn maar over 82 vermist dossiers beschikbaar. In Kroatië doen nog steeds berichten de ronde als zouden er nog Servische Kroatische krijgsgevangenen vastzitten, die als slaven worden behandeld. Een enkele keer gruwelverhalen over mishandelingen, ondervoeding, dwangarbeid en verwaarlozing.

'Compleet uit de duim gezogen' Zo typeerde het Witte Huis maandag berichten dat de Verenigde Staten van plan zouden zijn de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic met een bliksemactie te arresteren. De Britse krant *The Sunday Times* had dit verhaal zondag op de voorpagina, inclusief tekeningen over hoe de actie van de Delta-Force elite-eenheid precies zou worden uitgevoerd. De krant beriep zich op bronnen van de Britse en Amerikaanse veiligheidsdienst.

'We bespreken dergelijke zaken gewoonlijk niet in het openbaar. Maar ik kan u verzekeren dat er geen enkel plan is voor eenzijdige Amerikaanse actie wat betreft de heer Karadzic, behalve dat wij vinden dat hij voor het tribunaal in Den Haag moet verschijnen', zei Witte Huis-woordvoerder Mike McCurry.

De Britse minister van Defensie zei dat de arrestatie van Karadzic op dit moment niet bevondelijk zou zijn voor de vrede in Bosnië. Hij ontkende dat er sprake was van onenigheid tussen de Britten en de Amerikanen over de kwestie Karadzic.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Klaus Kinkel, die achter de schermen een grote rol heeft door de Kroaten zwaar onder druk te zetten, zei dat „het compromis van Mostar“ door de moslims en de Bosnische Kroaten moet worden opgelost. Volgens Kinkel zal de internationale gemeenschap ervoor zorgen dat „het akkoord woord voor woord en in zijn totaliteit in de praktijk wordt gebracht“.

Zijn Franse collega, Hervé de Charette, zei „tevreden“ te zijn. Ook hij tekende aan dat Frankrijk zeer nauwlettend zal toezien op de naleving van het akkoord. (Reuter, AP, AFP)

EU stelt besluit over Mostar uit

Vervolg van pagina 1

Aanvankelijk had de EU gedreigd om de verdeelde stad te verlaten als de Kroaten hun boycot niet voor zaterdag middernacht zouden opgeven. Zware internationale druk op de beschermheer van de Bosnische Kroaten, de Kroatische president Tudjman, leverde een volle dag na het verlopen van het ultimatum een kleine concessie op.

Maar de Moslims en de bemiddelaars van de EU vonden de concessie te gering. Zondagnacht en maandag onderhandelden de Moslims en Kroaten in Mostar onder leiding van de EU over het voorgestelde compromis, zonder tot een akkoord te komen. De EU stelde de beslissing over vertrek uit Mostar maandagochtend uit tot 's avonds zeven uur. Later bevestigde een woordvoerder in Brussel dat 'vandaag onze deadline is'.

Toen ook dit tweede ultimatum de Kroaten niet vermurwde, schoof de Europese leiding een beslissing opnieuw voor zich uit. Het Ierse presidentschap van de Europese Unie meldde gisteravond in een communicatie dat de besprekingen ondanks het verstrijken van het ultimatum zouden doorgaan, omdat het bereiken van een akkoord 'een zaak van de grootste urgentie is'.

De EU heeft goede redenen om de bemiddelingspogingen in Mostar niet te snel op te geven. De Unie heeft twee jaar lang gewerkt aan de hereniging en wederopbouw van de stad, die in 1993 en 1994 verdeeld raakte na felle gevechten tussen Kroaten en Moslims.

Belangrijker is nog, dat een mislukking van de gemeenteraadsverkiezingen in Mostar volgens de EU-bemiddelaars de verkiezingen in heel Bosnië van volgende maand in gevaar zou brengen. 'De gebeurtenissen in Mostar kunnen herhaald worden in heel Bosnië, dus onze boodschap is simpel: verkiezingen moeten gerespecteerd worden', zei gisteren de woordvoerder van EU-vertegenwoordiger Carl Bildt.

'Wat heeft het voor zin om in september verkiezingen te houden als een van de partijen weet dat als ze teleurgesteld zijn in de uitslag, ze kunnen doen alsof de stembusgang nooit heeft plaatsgevonden?' vroeg een Amerikaanse diplomaat zich af.

'Als de EU zich terugtrekt uit Mostar, raakt de stad opnieuw verdeeld, waarschuwde EU-vertegenwoordiger Sir Martin Garrod dit weekinde. Volgens hem zouden slechts 'tuig' en 'bandieten' hier wel bij varen. De Moslim-Kroatische Federatie, een van de pijlers van de westerse vredesopgaven in Bosnië,

zou uiteen kunnen vallen. Het geschil tussen de Kroaten en Moslims is na dagen van onderhandelen teruggebracht tot één punt. De Kroaten willen de samenstelling van de gemeenteraad alleen accepteren, als het Constitutionele Hof van de Moslim-Kroatische Federatie uitspraak doet over hun fraudeklacht.

Maar tot die tijd willen de Kroaten geen zittingen van de gemeenteraad, met uitzondering van de zitting van donderdag, waarop na een concessie van de Moslims een Kroatische burgemeester zal worden benoemd.

De Moslims hebben dit voorstel verworpen, omdat het wel eens lang zou kunnen duren voor die uitspraak er is. Het Constitutionele Hof van de Moslim-Kroatische Federatie moet nog worden samengesteld. De Moslims dringen er daarom op aan een datum vast te leggen waarop de gemeenteraadszittingen hoe dan ook hervat zullen worden.

De Kroaten weigeren dit. Westerse bemiddelaars verdenken hen ervan het gezamenlijke gemeentebestuur hoe dan ook te willen saboteren. 'Ze spelen met woorden', zei een Europese functionaris die betrokken is bij de onderhandelingen gisteren. 'Ze proberen het akkoord te ontdoen van zijn betekenis.'

EU laat ultimatum in Mostar weer verstrijken

MOSTAR, 6 AUG. Ondanks het verstrijken van een tweede ultimatum, gisteravond, blijft de EU met de Bosnische Kroaten praten over de crisis om de gemeenteraad van Mostar. De 'vredescoördinator' voor Bosnië, Carl Bildt, heeft de EU inmiddels opgeroepen niet te wijken voor 'chantage'.

Gisteravond om zeven uur verstreek het tweede ultimatum van de EU aan de Bosnische Kroaten, die weigeren zich neer te leggen bij de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 30 juni en die sindsdien de nieuwgekozen raad boycotten. De EU heeft gedreigd het bestuur over Mostar neer te leggen en zich uit de stad terug te trekken als de Bosnische Kroaten die boycot niet zouden opheffen. Tot nu toe hebben ze dat echter geweigerd.

Het overleg gisteravond liep ook

na zeven uur niet uit op een akkoord. Men ging uiteen, maar op verzoek van de Kroaten werden de besprekingen later op de avond tocht weer hervat. Ook in die ronde kwam het echter niet tot een akkoord. Het overleg werd vanochtend om vier uur opnieuw afgebroken, met de afspraak het om elf uur te hervatten.

Een EU-woordvoerder rechtvaardigde de voortzetting van het overleg met de Kroaten met het argument dat het verschil van mening „nog maar over een halve zin gaat“. Hij uitte zich optimistisch over de kans op een doorbraak.

Vervolg MOSTAR pagina 5

'Ontvoeringsplan Karadzic is pure flauwekul'

Reuter 6-8-96 WASHINGTON

'Compleet uit de duim gezogen' Zo typeerde het Witte Huis maandag berichten dat de Verenigde Staten van plan zouden zijn de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic met een bliksemactie te arresteren.

De Britse krant *The Sunday Times* had dit verhaal zondag op de voorpagina, inclusief tekeningen over hoe de actie van de Delta-Force elite-eenheid precies zou worden uitgevoerd. De krant beriep zich op bronnen van de Britse en Amerikaanse veiligheidsdienst.

'We bespreken dergelijke zaken gewoonlijk niet in het openbaar. Maar ik kan u verzekeren dat er geen enkel plan is voor eenzijdige Amerikaanse actie wat betreft de heer Karadzic, behalve dat wij vinden dat hij voor het tribunaal in Den Haag moet verschijnen', zei Witte Huis-woordvoerder Mike McCurry.

De Britse minister van Defensie zei dat de arrestatie van Karadzic op dit moment niet bevondelijk zou zijn voor de vrede in Bosnië. Hij ontkende dat er sprake was van onenigheid tussen de Britten en de Amerikanen over de kwestie Karadzic.

MOSTAR Optimisme na akkoord in Mostar

VERVOLG van pagina 1

Sir Martin Garrod, de EU-bestuurder in Mostar, uitte zich na het moeizaam tot stand gekomen akkoord optimistisch. „We kunnen nu samen verder om van Mostar de stad te maken die we allemaal wensen“, zo zei hij. De totstandkoming van het akkoord, aldus de pas onlangs benoemde EU-bestuurder van Mostar, had „heel wat slapeloze nachten gekost“.

In het algemeen heeft de internationale gemeenschap opgelucht gereageerd op het akkoord. Het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken sprak bij monde van woordvoerder Nicholas Burns van „een zeer, zeer positief akkoord“, het Ierse EU-voorzitterschap van „een vitale stap op weg naar verzoening in de stad“.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Klaus Kinkel, die achter de schermen een grote rol heeft door de Kroaten zwaar onder druk te zetten, zei dat „het compromis van Mostar“ door de moslims en de Bosnische Kroaten moet worden opgelost. Volgens Kinkel zal de internationale gemeenschap ervoor zorgen dat „het akkoord woord voor woord en in zijn totaliteit in de praktijk wordt gebracht“.

Zijn Franse collega, Hervé de Charette, zei „tevreden“ te zijn. Ook hij tekende aan dat Frankrijk zeer nauwlettend zal toezien op de naleving van het akkoord. (Reuter, AP, AFP)

EU laat ultimatum in Mostar weer verstrijken

MOSTAR, 6 AUG. Ondanks het verstrijken van een tweede ultimatum, gisteravond, blijft de EU met de Bosnische Kroaten praten over de crisis om de gemeenteraad van Mostar. De 'vredescoördinator' voor Bosnië, Carl Bildt, heeft de EU inmiddels opgeroepen niet te wijken voor 'chantage'.

Gisteravond om zeven uur verstreek het tweede ultimatum van de EU aan de Bosnische Kroaten, die weigeren zich neer te leggen bij de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 30 juni en die sindsdien de nieuwgekozen raad boycotten. De EU heeft gedreigd het bestuur over Mostar neer te leggen en zich uit de stad terug te trekken als de Bosnische Kroaten die boycot niet zouden opheffen. Tot nu toe hebben ze dat echter geweigerd.

Het overleg gisteravond liep ook

na zeven uur niet uit op een akkoord. Men ging uiteen, maar op verzoek van de Kroaten werden de besprekingen later op de avond tocht weer hervat. Ook in die ronde kwam het echter niet tot een akkoord. Het overleg werd vanochtend om vier uur opnieuw afgebroken, met de afspraak het om elf uur te hervatten.

Een EU-woordvoerder rechtvaardigde de voortzetting van het overleg met de Kroaten met het argument dat het verschil van mening „nog maar over een halve zin gaat“. Hij uitte zich optimistisch over de kans op een doorbraak.

Vervolg MOSTAR pagina 5

EU laat ultimatum in Mostar weer verstrijken

MOSTAR, 6 AUG. Ondanks het verstrijken van een tweede ultimatum, gisteravond, blijft de EU met de Bosnische Kroaten praten over de crisis om de gemeenteraad van Mostar. De 'vredescoördinator' voor Bosnië, Carl Bildt, heeft de EU inmiddels opgeroepen niet te wijken voor 'chantage'.

Gisteravond om zeven uur verstreek het tweede ultimatum van de EU aan de Bosnische Kroaten, die weigeren zich neer te leggen bij de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 30 juni en die sindsdien de nieuwgekozen raad boycotten. De EU heeft gedreigd het bestuur over Mostar neer te leggen en zich uit de stad terug te trekken als de Bosnische Kroaten die boycot niet zouden opheffen. Tot nu toe hebben ze dat echter geweigerd.

Het overleg gisteravond liep ook

na zeven uur niet uit op een akkoord. Men ging uiteen, maar op verzoek van de Kroaten werden de besprekingen later op de avond tocht weer hervat. Ook in die ronde kwam het echter niet tot een akkoord. Het overleg werd vanochtend om vier uur opnieuw afgebroken, met de afspraak het om elf uur te hervatten.

Een EU-woordvoerder rechtvaardigde de voortzetting van het overleg met de Kroaten met het argument dat het verschil van mening „nog maar over een halve zin gaat“. Hij uitte zich optimistisch over de kans op een doorbraak.

Vervolg MOSTAR pagina 5

'Ontvoeringsplan Karadzic is pure flauwekul'

Reuter 6-8-96 WASHINGTON

'Compleet uit de duim gezogen' Zo typeerde het Witte Huis maandag berichten dat de Verenigde Staten van plan zouden zijn de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic met een bliksemactie te arresteren.

De Britse krant *The Sunday Times* had dit verhaal zondag op de voorpagina, inclusief tekeningen over hoe de actie van de Delta-Force elite-eenheid precies zou worden uitgevoerd. De krant beriep zich op bronnen van de Britse en Amerikaanse veiligheidsdienst.

'We bespreken dergelijke zaken gewoonlijk niet in het openbaar. Maar ik kan u verzekeren dat er geen enkel plan is voor eenzijdige Amerikaanse actie wat betreft de heer Karadzic, behalve dat wij vinden dat hij voor het tribunaal in Den Haag moet verschijnen', zei Witte Huis-woordvoerder Mike McCurry.

De Britse minister van Defensie zei dat de arrestatie van Karadzic op dit moment niet bevondelijk zou zijn voor de vrede in Bosnië. Hij ontkende dat er sprake was van onenigheid tussen de Britten en de Amerikanen over de kwestie Karadzic.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Klaus Kinkel, die achter de schermen een grote rol heeft door de Kroaten zwaar onder druk te zetten, zei dat „het compromis van Mostar“ door de moslims en de Bosnische Kroaten moet worden opgelost. Volgens Kinkel zal de internationale gemeenschap ervoor zorgen dat „het akkoord woord voor woord en in zijn totaliteit in de praktijk wordt gebracht“.

Zijn Franse collega, Hervé de Charette, zei „tevreden“ te zijn. Ook hij tekende aan dat Frankrijk zeer nauwlettend zal toezien op de naleving van het akkoord. (Reuter, AP, AFP)

Vervolg MOSTAR pagina 5

Veel inwoners van Banja Luka pessimistisch over verkiezingen

'Het is tijd voor ander regime - maar niemand staat op'

Van onze verslaggeefster
Karin Veraart

BANJA LUKA

'Eigenlijk wil ik de verkiezingen helemaal niet winnen', zegt de burgemeester van Banja Luka. 'Als je bedenkt in welke economische problemen we hier verkeren, kun je maar beter geen verantwoordelijkheden hebben.' Dit voorjaar werd hij uit de regerende partij van de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzic gegooid en besloot hij met zijn Democratisch Patriottisch Blok mee te doen aan de algemene verkiezingen op 14 september in Bosnië-Herzegovina.

'Ze willen me ook het liefst kwijt als burgemeester', zegt Predrag Radic (55), doelend op Karadzic' Servische Democratische Partij (SDS), maar dat durven ze toch niet.' Dan barst hij los in een verontwaardigd betoog over hoe de SDS is veranderd in de loop van de jaren en hoe slecht hij - een van de oprichters van die partij - nu wordt bejegend. Hij haalt een brief tevoorschijn waarin de autoriteiten de media waarschuwen geen aandacht te besteden aan de oppositiepartijen zoals Radic' Blok.

Achtien partijen uit de Republika Srpska hebben zich laten registreren om het half september op te nemen tegen de SDS. Veler ogen zijn gericht op Banja Luka, omdat wordt gehoopt dat hier een tegenwicht kan worden gevormd tegen de oude machthebbers. Tijdens de oorlog kwam geregeld protest uit deze regio. Men verzette zich tegen wat werd gezien als corruptie en machtsmisbruik van Karadzic' kliek in het skidorp Pale bij Sarajevo.

Banja Luka is feitelijk de enige plaats van betekenis en ook vele Bosnische Serviërs gingen ervan uit dat het uiteindelijk de hoofdstad zou worden van het Servische deel van Bosnië. Maar sinds Karadzic zich vorige maand onder westerse druk heeft teruggetrokken als partijleider en het presidentschap moest overdragen aan Biljana Plavsic, lijken de invloedrijke SDS'ers minder zin te hebben zich in Banja Luka te vestigen.

Veel inwoners van de noord-Bosnische stad zijn pessimistisch over de verkiezingen. 'Het zal wel geen weer de SDS zijn die wint'.

Biljana Plavsic, president van de republiek Srpska, legt in Banja Luka bloemen voor de Serviërs die omkwamen bij 'Storm', de operatie vorig jaar augustus waarmee Kroatië de Krajina heroverde.

FOTO REUTERS

zegt Seka Kuzmanovic. Met haar baan bij het elektriciteitsbedrijf verdient ze zestig mark in de maand, het gemiddelde inkomen in de regio. Na iedere 24 uur stroom zit Banja Luka altijd twaalf uur zonder, maar de laatste tijd gaat het eigenlijk slechter, zegt ze. 'Het wordt tijd voor een ander regime, maar er is niemand die opstaat.'

De meeste partijen hebben nog nauwelijks een program, en diegene die dat wel zeggen te hebben, zoals het blok van Radic, wijken wat plannen of ideologie betreft nauwelijks af van de SDS. Op papier zijn ze allemaal tegen een eenpartijstaat, voor onafhankelijke rechtspraak, voor een vrije-markteconomie, vrijheid van meningsuiting en van godsdienst.

Het feit dat Radic burgemeester was in de tijd dat de drastische etnische zuiveringen in de stad werden uitgevoerd, doet zijn imago geen goed. Van de Moslim-gemeenschap van dertigduizend mensen zijn er nog maar zo'n vierduizend over, van de zestien moskeeën geen een meer.

In zijn kantoortje heeft Ibrahim Halilovic, de mufti van Banja Luka, nog brokstukken staan van de Ferhadija-moskee. Het gebouw uit 1579 werd in de lente van 1993 opgeblazen. 'Sinds het Dayton-akkoord is de situatie voor de Moslims verbeterd', zegt de mufti. 'Super. Maar juist in juni en juli zijn er weer veertien families uit hun huizen verdreven. Misschien is het alleen maar wat terreur voorafgaand aan

de verkiezingen, maar God weet wat er daarna gebeurt. Bovendien, op wie moeten wij gaan stemmen?'

De OVSE (Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa), onder wier auspiciën de verkiezingen plaatshebben, erkent dat de mensenrechtensituatie in Banja Luka niet ideaal is. 'Een van onze grootste punten van zorg is de toegang van de niet-regerende partijen tot de media', zegt woordvoerder Tomas Miglierina.

De organisatie heeft woensdag op haar kantoor een bijeenkomst van alle partijleiders en plaatselijke journalisten georganiseerd. Maar wat we ook doen, de Servische televisie komt nooit, aldus Miglierina. Sinds twee weken hebben de partijen de mogelijkheid campagne te

voeren op een onafhankelijk (Zwitsers) radiostation. De Hoge Vertegenwoordiger Carl Bildt heeft iets dergelijks beloofd voor de tv, maar daarvan is het nog niet gekomen.

Op het OVSE-kantoor schittert wel de plaatselijke afdeling van de Kroatische Democratische Unie (HDZ van de Kroatische president Franjo Tudjman). De partij bestaat uit drie mensen die zich niet hebben laten verjagen. Van de tienduizend Kroaten zijn er meer dan vierduizend vertrokken.

Anton Ruzic, de partijleider, heeft anderhalve maand loopgraven moeten graven voor de Serviërs in de Krajina. Vorig jaar is hij in zijn eigen huis nog in elkaar geslagen, vertelt hij. Drie gebroken ritten. Hij wil er niet meer aan denken.

'We moeten het over de toekomst hebben', zegt hij. 'We staan te veel stil bij het verleden.'

Ruzic denkt dat er misschien ook wel Moslims op zijn HDZ zullen stemmen. Dat in het andere deel van Bosnië, de Moslim-Kroatische Federatie, de verhouding tussen de Moslimpartijen en de HDZ verre van goed is, hoeft volgens hem niet van invloed te zijn op de situatie in Banja Luka. Van Mostar wil hij niet horen. Karlo Visadicki, een van de weinige paters die zijn achtergebleven, schudt het hoofd. Hij is niet blij met een afdeling van de Kroatische partij. 'Politici', zucht hij.

De Servische partijen hadden een gezamenlijke presidentskandidaat naar voren willen schuiven, maar het kwam er niet van en nu is het eigenlijk al te laat. Ze geven elkaar de schuld. Zivko Radisic (58), leider van de SPS in Banja Luka (de Socialistische Partij van Servië) meent dat nog steeds Miladen Ivanic als tegenkandidaat voor Biljana Plavsic zou kunnen gelden.

Aan zijn bureau, onder een geschilderd portret van de Servische president Slobodan Milosevic, trekt hij van leer tegen de SDS. Maar een duidelijk andere koers dan die partij vaart de SPS niet, al benadrukt Radisic keer op keer dat zijn partij (in navolging van de moederpartij in Belgrado) veel eerder dan de SDS een vredesvoorstel zou hebben aanvaard. Hij wijst erop dat zijn partij de leidende is in het Bosnisch-Servisch blok voor Vrede en Vooruitgang.

Radisic (in de jaren zeventig was hij al eens burgemeester van Banja Luka) reageert geschokt op het idee dat zijn partij zou kunnen meewerken aan de uitlevering van SDS-leider Karadzic aan het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag. 'Nooit. Daar wordt geen gerechtigheid gedaan, want er zijn voornamelijk Serviërs aangeklaagd', meent hij. Dat idee deelt hij dan in ieder geval met Radic en diens Patriottisch Blok.

Het SDS-kantoor hangt vol met grote foto's van de wegens oorlogsmisdaden gezochte voormalig psychiater. 'Hij is nog steeds onder ons', zegt het hoofd van de SDS in Banja Luka, Borivoje Sentic. 'Dat hij moest aftrouwen heeft hem alleen maar populairder gemaakt.'

2 aug 96

Mostar

DE KROATEN VAN Mostar hebben ten langen leste ingebonden. Onder Amerikaanse en Europese druk hebben zij ingestemd met het functioneren van het onlangs gekozen pluriforme gemeentebestuur. Daarin hebben zij tegen hun berekeningen in geen meerderheid. Met allerlei chicanes hebben zij dan ook geprobeerd de verkiezingsuitslag te diskwalificeren en het stadsbestuur onwerkbaar te maken. De Europese Unie, die twee jaar geleden, na de oorlog tussen Kroaten en moslims in Bosnië en Herzegovina, het gespleten en halfverwoeste Mostar onder haar hoede had genomen, heeft de afgelopen dagen regelmatig gewaarschuwd haar handen van de stad af te zullen trekken als de Kroaten bleven weigeren mee te werken. De goodwill van Europa is voor de Kroaten belangrijk genoeg gebleken om dat op het oog merkwaardige dreigement betekenis te geven.

De ruzie over Mostar is karakteristiek voor het gevaar dat Bosnië-Herzegovina nog steeds loopt. De overeenkomst van Dayton heeft de toestand min of meer bevroren, maar de drijfveren voor Kroaten en Serviërs om hun oude plannen nog eens ten uitvoer te brengen en Bosnië-Herzegovina ten koste van de moslimbevolking te verdelen zijn niet weggenomen. Het verzet in Mostar mocht voor een deel voor rekening zijn gekomen van plaatselijke mafiosi die geen belang hebben bij een geregeld bestuur, de stuwende krachten op de achtergrond bevonden zich in Zagreb. Voor hen is de door de Amerikanen afgedwongen federatie van Kroaten en moslims niet meer dan een maskerade waaraan een eind moet worden gemaakt zodra het internationale toezicht wegvalt.

DE EERSTE CONCLUSIE uit de gebeurtenissen in Mostar kan zijn dat de kansen voor de aanstaande landelijke verkiezingen zijn verbeterd. Waarschijnlijk zullen zij langs etnische lijnen worden afgewikkeld. Slechts de partijen die in de verschillende delen van Bosnië-Herzegovina het etnische alleenvertoningsrecht hebben, worden in staat geacht resultaat te boeken. Maar de oplossing die voor Mostar is gevonden, kan als voorbeeld dienen voor het land als geheel. Uiteindelijk zullen de verschillende volksvertegenwoordigers en bestuurders ook op landelijk niveau moeten samenwerken om de wederopbouw daadwerkelijk ter hand te nemen.

De tweede conclusie moet helaas zijn dat zelfs als die verkiezingen tot een min of meer functionerend landsbestuur leiden, de kans op een latere terugval niet is uitgebannen. De Amerikaanse aanpak is vooral gericht op een militaire versterking van moslims en Kroaten zodat zij zich de Serviërs van het lijf kunnen houden zodra IFOR zal zijn vertrokken. Het risico daarvan is dat beide groepen die wapens opnieuw tegen elkaar zullen inzetten. Europa beschikt niet over de machtsmiddelen waarmee het militaire evenwicht tussen de verschillende volksdelen in stand kan worden gehouden. Maar het heeft een andere troef: zijn welvaart waarvan het anderen kan laten meedelen. Goed gedrag wordt beloond, misdragingen worden gestraft met uitsluiting.

DE GANG VAN ZAKEN in Mostar zou als een eerste voorzichtige teken kunnen worden uitgelegd dat Europa met succes een zeker overwicht laat gelden. Dat zou op zichzelf een nieuw verschijnsel zijn. Maar als dat teken niet bedriegt, zijn er mogelijkheden om Bosnië-Herzegovina op weg te helpen naar een betere toekomst. De krachten die op een permanente verdeling uit zijn, zijn nog lang niet overwonnen - zoals in Mostar is gebleken. Maar het is minder zeker geworden dat zij de langste adem hebben.

Einde Kroatische boycot EU bereikt toch akkoord over Mostar

MOSTAR, 7 AUG. De Bosnische Kroaten hebben gisteren na dagenlang overleg en veel dreigementen van de Europese Unie alsnog hun boycot van de gemeenteraad van Mostar beëindigd. De EU, die had gedreigd zich uit de stad terug te trekken, zal haar bestuur over Mostar nu voortzetten.

De Kroaten en de moslims werden het gisteren eens over een akkoord, dat voorziet in een bijeenkomst van de gekozen gemeenteraad later deze maand, waarbij een raad later deze maand, waarbij een Kroaat tot burgemeester en een moslim tot loco-burgemeester zal worden gekozen.

Daarna komt de raad pas weer bijeen wanneer het Constitutionele Hof van de moslim-Kroatische federatie uitspraak heeft gedaan over de Kroatische klacht, dat bij de gemeenteraadsverkiezingen van 30 juni fraude is gepleegd. In principe moet de gemeenteraad minstens een keer per twee maanden bijeenkomen, zo is gisteren overeengekomen.

De moslims hadden aanvankelijk veel bezwaar tegen deze bepalingen, omdat het Constitutionele Hof nog niet bestaat en het na de vorming ervan nog lang kan duren voordat het tot een uitspraak over de Kroatische klacht over verkiezingsfraude komt. Dat, zo voerden de moslims aan, betekent dat de Kroaten hun boycot van de gemeenteraad de facto nog lang kunnen voortzetten.

Om dat bezwaar op te vangen bepaalt het akkoord van gisteren dat de partijen "verwachten dat de uitspraak snel wordt gedaan", gezegd dat de bepaling dat de gemeenteraad maximaal een keer per zes maanden bijeenkomt. Nergens staat echter met zoveel woorden dat de raad bijeenkomt zodra het hof geen uitspraak heeft gedaan.

Volgens veel waarnemers is de vaagheid van de formulering het

Kroaten willen dwingen hun boycot te beëindigen met een ultimatum, waarin werd gedreigd het sinds ruim twee jaar bestaande EU-bestuur over Mostar te beëindigen. Eind vorige week ontbood de Amerikaanse president Clinton de Kroatische president Tudjman naar Washington om de Kroaten onder druk te zetten.

Wanneer de gemeenteraad een nieuwe burgemeester kiest, is nog niet duidelijk. In Mostar werd gisteren gezegd dat dit morgen al gebeurt, maar volgens de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken komt de raad pas volgende week op 15 augustus bijeen.

Pagina 7 HOOFDARTIKEL

Verolg MOSTAR pagina 5

'In Bosnië is een militaire machtsbalans nodig'

DOOR MENNO STEKETEE
DEN HAAG, 10 AUG. De Verenigde Staten zijn deze maand begonnen met de herbewapening van het Bosnische leger. Het zogeheten 'equip-and-train'-programma moet de legers van de moslims en de Bosnische Kroaten omvormen tot een klein en modern leger dat in staat zal zijn zich te verdedigen.

De weg voor dit programma was vrijgemaakt door de uitwijzing door de Bosnische regering, van alle radicale islamitische vrijwilligers en door een akkoord tussen de moslims en de Bosnische Kroaten over de samenvoeging van hun legers.

De eerste wapens zijn inmiddels in Bosnië aangekomen en het 'civiele' bedrijf Military Professional Resources Inc. (MPRI) is gecontracteerd voor het opleiden van de Bosnische eenheden.

Deze onderneming wordt geleid door Amerikaanse militairen buiten dienst. MPRI heeft een contract van 13 maanden getekend en heeft zich als particuliere onderneming niets aan te trekken van de akkoorden van Dayton. Daarin is overeengekomen dat de IFOR-troepen zich in december uit Bosnië terugtrekken.

De VS hebben voor 100 miljoen dollar aan uitrusting ter beschikking gesteld, een groep islamitische landen, waaronder Maleisië, Saoedi-Arabië en Brunei, heeft 140 miljoen dollar gereserveerd en een anoniem land heeft toegezegd ook voor 120 miljoen dollar aan wapens te willen leveren. Het gaat vooral om antitankwapens, machinegeweren, artillerieradar en communicatie-apparatuur, maar ook zullen bijna honderd tanks en 15 helikopters worden geleverd.

De Europese Unie is allesbehalve blij met het Amerikaanse plan om op grote schaal wapens te leveren en noemt het 'destabiliserend' voor de veiligheids situatie in de regio. *Special representative* van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken James Pardew staat aan het hoofd van 'equip-and-train'. Pardew bracht afgelopen week een bezoek aan Den Haag om uitleg te geven over het programma.

dende partijen ook zo belangrijk. De ontwapeningsovereenkomst en de wapenleveranties zouden niet de doorslag kunnen geven."

Als het verloop van het militaire conflict iets duidelijk maakte, dan was het wel dat een sterke luchtmacht cruciaal is. Waarom is daarin niet voorzien?

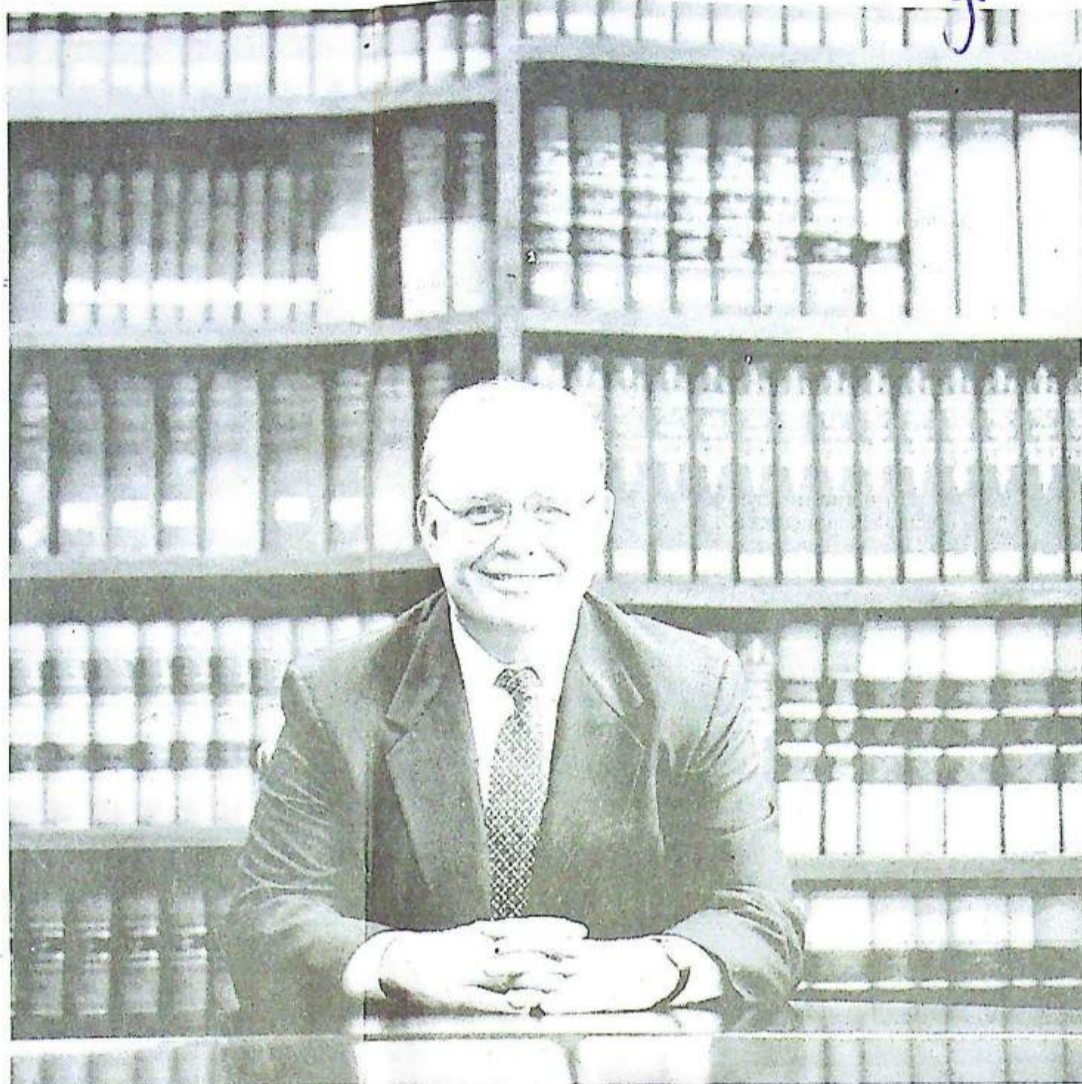
"In de eerste plaats is een luchtmacht te kostbaar. Je komt met grote bevoorradingskosten te zitten en met duur onderhoud. Bovendien is een luchtmacht meer aanvalsgerechtigd en dat zou wellicht als provocatief kunnen worden opgevat. De luchtmachten van de eventuele tegenstanders zijn ook niet zo heel gevaarlijk; een paar oude Galebs. Dus

'We willen nog een belegering van Sarajevo voorkomen'

moet voorlopig alleen een goede luchtverdedigingscapaciteit het risico dekken."

Bosnische moslims en Kroaten moeten binnen dit programma intensief samenwerken. Zo moet er één legerleiding en één ministerie van Defensie komen. Stemmen de recente problemen in Mostar hierover niet somber?

"De defensiewet die eind juni is ondertekend spreekt over totale integratie van moslims en Kroaten. Nu zijn ze nog in het geheel niet geïntegreerd, maar dat zal er op het gebied van training en logistiek wel van komen. Op het niveau van het individu zal er dus worden getraind. Dat zal inderdaad nogal moeilijk worden, maar wat is het alternatief? Niets is in Bosnië eenvoudiger te vinden dan een pessimist over de fe-

James Pardew (Foto Bas Czerwinski)

deratie, maar geen van al de moslims en Kroaten die ik daar tegenkwam gaven de indruk niet met elkaar te willen samenwerken."

Wat vinden de Kroaten ervan, dat naast de VS uitsluitend moslimsta-

ten aan 'equip-and-train' deelnemen?

"De Kroaten hebben zelf aangegeven dat dit programma. Hun eenheden moeten worden gemoderniseerd en ze denken er niet over om nieuwe uitrusting te weigeren

zuiver en alleen omdat die door islamitische landen is gefinancierd. Bovendien zijn het gematigde, normale moslim-landen die aan dit programma meedoen; de contacten met de radicale moslimlanden zijn net afgesneden. We hebben er ook alles

aan gedaan om de moslim-Kroatische federatie te ondersteunen. Het zou veel eenvoudiger zijn geweest om uitsluitend voor de moslims fondsen te verwerven."

Maar u bent nog wel op zoek naar andere landen?
„Reken maar!”

De EU noemt het programma 'destabiliserend' en doet er niet aan mee. Wat is Uw mening hierover?

"Het Europese standpunt is vooral gebaseerd op ontwapening van de voormalige strijdende partijen. Maar er bestaat zo'n groot verschil in militaire capaciteit tussen de Bosnische regeringsstrijdkrachten en de Bosnische Serviërs, dat je de ene kant tot een bepaald niveau moet ontwapenen, en de andere moet bewapenen.

"Alles wat wij op dit gebied doen, is in overeenstemming met het akkoord van Dayton. En we hebben ook afspraken gemaakt met IFOR, zodat die eenheden niet voor verrassingen komen te staan.

"Wij beogen met 'equip-and-train' vier punten, die volgens ons voor Europa net zo belangrijk zijn als voor ons. In de eerste plaats moet de invloed van de islamitische radicalen worden verhinderd. In de tweede plaats moet de moslim-Kroatische federatie worden opgebouwd en de interne spanning gereduceerd.

"Ten derde: als de situatie minder gespannen is, kunnen alle vluchtelingen weer naar huis terugkeren. En ten vierde moet de wederopbouw van Bosnië ook nog zeker worden gesteld.

"De Bosniërs hebben net als elk volk het recht op zelfverdediging. Wij vinden dat je niet alleen op ontwapening kunt vertrouwen; een machtsverwicht heeft in Europa voor vijftig jaar vrede gezorgd. Jij zou welzijn van vrouw en kinderen ook niet in handen willen leggen van een ontwapeningsorganisatie in Wenen."

Hoe is berekend wat de toekomstige sterkte van het Bosnische leger moet zijn? Wie zijn de theoretische vijanden? De Bosnische Serviërs? De Bosnische Serviërs en Servie? Kroatië?

"Joegoslavië (Servië en Montenegro) is in ieder geval niet in de berekening opgenomen. En Kroatië ook niet; Bosnië is al van twee kanten ingesloten door Kroatisch grondgebied dus dat zou verdediging al moeilijk maken.

Waar we vanuit zijn gegaan is de oude situatie, waarin een goed uitgerust en geoefend Bosnisch-Servisch leger logistieke steun en militaire hulp krijgt van Servië. We willen verhinderen dat een eventueel herrezen Bosnisch-Servisch leger in staat zal zijn om wéér Sarajevo te wurgen en wéér Gorazde te beschieten."

Maar als de wapens nu pas in Bosnië aankomen en IFOR volgens afspraak al in december vertrekt, ontstaat dan niet een gapend window of vulnerability voor de Bosnische moslims?

"Het is natuurlijk onmogelijk om binnen een paar maanden een goed bewapend en getraind leger uit de grond te stampen. Daarom is de huidige ontwapening van de stri-

Van Thijn waarschuwt voor bedrog in Bosnië

SARAJEVO, 10 AUG. Ex-burgemeester Ed van Thijn, leider van de OVSE-missie die de Bosnische verkiezingen van 14 september begeleidt, heeft gewaarschuwd tegen electoraal bedrog en manipulatie van de verkiezingen.

Van Thijn zei gisteren dat Kroatische, Servische en moslim-leiders vluchtelingen in Bosnië tegen hun wil door het land verplaatsen om daarmee stemmen te winnen. Zij beogen daarmee, aldus Van Thijn, de verdeling van Bosnië langs etnische lijnen te bestendigen. "Het is geen bedrog ten faveure van een politieke kandidaat, maar bedrog om territoriale problemen op te lossen", aldus Van Thijn. Hij noemde de manipulatie met vluchtelingen in Bosnië een „ernstige schending van de mensenrechten". De stem van de ongeveer 850.000 vluchtelingen kan doorslaggevend zijn voor het verkiezingsresultaat.

Volgens de akkoorden van Dayton hebben vluchtelingen de keus te stemmen waar zij nu wonen of waar zij voor de oorlog woonden. Deze bepaling, bedoeld om de multi-etnische samenleving in Bosnië van voor de oorlog opnieuw een kans te geven, wordt volgens Van Thijn door de nationalistische leiders misbruikt. Hij zei dat de verschil-

lende partijen het kiesstelsel aanwenden voor het creëren van „strategische gemeenten". Zo zouden de Bosnische Serviërs in Doboj humanitaire hulp hebben geboden op voorwaarde dat de ontvangers van die hulp in bepaalde gemeenten zouden gaan stemmen. Bosnisch-Servische vluchtelingen in Servië worden volgens Van Thijn gedwongen te stemmen in Bosnische gemeenten die voor de Serviërs van strategisch belang zijn, zoals Srebrenica, Zvornik en Breko in Oost-Bosnië.

Kroatische leiders oefenen op hun beurt druk uit op Kroatisch-Bosnische vluchtelingen om te stemmen in het Zuidbosnische Herceg-Bosna, waar de Kroaten hun machtsbasis willen consolideren. Ook moslim-leiders zouden zich schuldig maken aan manipulatie om zich in bepaalde gemeenten te verzekeren van moslim-stemmen. De Bosnische moslim-regering is voorstander van herintegratie van Bosnië, de Kroatische en Servische nationalistische daarentegen willen dat hun gebiedsdelen zich aansluiten bij respectievelijk Kroatië en Servië. Gevreest wordt dat de verkiezingen de de facto-opdeling van Bosnië zullen bestendigen. (Reuter)

lende partijen het kiesstelsel aanwenden voor het creëren van „strategische gemeenten". Zo zouden de Bosnische Serviërs in Doboj humanitaire hulp hebben geboden op voorwaarde dat de ontvangers van die hulp in bepaalde gemeenten zouden gaan stemmen. Bosnisch-Servische vluchtelingen in Servië worden volgens Van Thijn gedwongen te stemmen in Bosnische gemeenten die voor de Serviërs van strategisch belang zijn, zoals Srebrenica, Zvornik en Breko in Oost-Bosnië.

Kroatische leiders oefenen op hun beurt druk uit op Kroatisch-Bosnische vluchtelingen om te stemmen in het Zuidbosnische Herceg-Bosna, waar de Kroaten hun machtsbasis willen consolideren. Ook moslim-leiders zouden zich schuldig maken aan manipulatie om zich in bepaalde gemeenten te verzekeren van moslim-stemmen. De Bosnische moslim-regering is voorstander van herintegratie van Bosnië, de Kroatische en Servische nationalistische daarentegen willen dat hun gebiedsdelen zich aansluiten bij respectievelijk Kroatië en Servië. Gevreest wordt dat de verkiezingen de de facto-opdeling van Bosnië zullen bestendigen. (Reuter)

lende partijen het kiesstelsel aanwenden voor het creëren van „strategische gemeenten". Zo zouden de Bosnische Serviërs in Doboj humanitaire hulp hebben geboden op voorwaarde dat de ontvangers van die hulp in bepaalde gemeenten zouden gaan stemmen. Bosnisch-Servische vluchtelingen in Servië worden volgens Van Thijn gedwongen te stemmen in Bosnische gemeenten die voor de Serviërs van strategisch belang zijn, zoals Srebrenica, Zvornik en Breko in Oost-Bosnië.

deratie, maar geen van al de moslims en Kroaten die ik daar tegenkwam gaven de indruk niet met elkaar te willen samenwerken."

Wat vinden de Kroaten ervan, dat naast de VS uitsluitend moslimsta-

ten aan 'equip-and-train' deelnemen?

"De Kroaten hebben zelf aangegeven dat dit programma. Hun eenheden moeten worden gemoderniseerd en ze denken er niet over om nieuwe uitrusting te weigeren

zuiver en alleen omdat die door islamitische landen is gefinancierd. Bovendien zijn het gematigde, normale moslim-landen die aan dit programma meedoen; de contacten met de radicale moslimlanden zijn net afgesneden. We hebben er ook alles

aan gedaan om de moslim-Kroatische federatie te ondersteunen. Het zou veel eenvoudiger zijn geweest om uitsluitend voor de moslims fondsen te verwerven."

Maar u bent nog wel op zoek naar andere landen?

„Reken maar!”

De EU noemt het programma 'destabiliserend' en doet er niet aan mee. Wat is Uw mening hierover?

"Het Europese standpunt is vooral gebaseerd op ontwapening van de voormalige strijdende partijen. Maar er bestaat zo'n groot verschil in militaire capaciteit tussen de Bosnische regeringsstrijdkrachten en de Bosnische Serviërs, dat je de ene kant tot een bepaald niveau moet ontwapenen, en de andere moet bewapenen.

"Alles wat wij op dit gebied doen, is in overeenstemming met het akkoord van Dayton. En we hebben ook afspraken gemaakt met IFOR, zodat die eenheden niet voor verrassingen komen te staan.

"Wij beogen met 'equip-and-train' vier punten, die volgens ons voor Europa net zo belangrijk zijn als voor ons. In de eerste plaats moet de invloed van de islamitische radicalen worden verhinderd. In de tweede plaats moet de moslim-Kroatische federatie worden opgebouwd en de interne spanning gereduceerd.

"Ten derde: als de situatie minder gespannen is, kunnen alle vluchtelingen weer naar huis terugkeren. En ten vierde moet de wederopbouw van Bosnië ook nog zeker worden gesteld.

"De Bosniërs hebben net als elk volk het recht op zelfverdediging. Wij vinden dat je niet alleen op ontwapening kunt vertrouwen; een machtsverwicht heeft in Europa voor vijftig jaar vrede gezorgd. Jij zou welzijn van vrouw en kinderen ook niet in handen willen leggen van een ontwapeningsorganisatie in Wenen."

Met zijn onarming van Kroatië aanvaardt Milosevic zijn verlies: een groot-Servië met inbegrip van Krajina en oost-Slavonië is van de landkaart van zijn dromen geschrapt. In ruil voor deze grote concessie heeft ook Tudjman zich in de badplaats Voutlagment niet krenterig betoond. Alle vluchtelingen krijgen het recht naar hun oude woonplaatsen terug te keren, zonder bang te hoeven zijn dat ze worden aangeklaagd wegens oorlogsmisdaden. Ze maken ook aanspraak op terugname van hun bezittingen.

Dat is met name van belang voor de 200 duizend Serviërs die vorige zomer uit de Krajina zijn gevlucht of verdreven en op wiet terugkeer de Kroaten tot op de dag van vandaag niet zitten te wachten. Een van de instrumenten waarmee de terugkeer van die vluchtelingen is verhoogd is - behalve het vernemen of aan Kroaten geven van hun woonplaatsen - de dreiging met juridische vervolging als de Serviërs in kwestie ooit als militair in het Krajina-leger hebben gediend. Daarvoor hoeven ze nu, op de verdragstekst afgaande, niet meer bang te zijn.

Het recht op terugkeer is trouwens ook in het belang van de Kroaten die in 1991 uit Vukovar en omgeving zijn vertrokken. De belofte van Milosevic maakt het mogelijk dat

die Kroatische vluchtelingen niet hoeven te wachten op herstel van het gezag van Zagreb, maar nu al op een geordende, voor de Servische bewoners niet bedreigende wijze naar oost-Slavonië terug kunnen, onder supervisie van de VN.

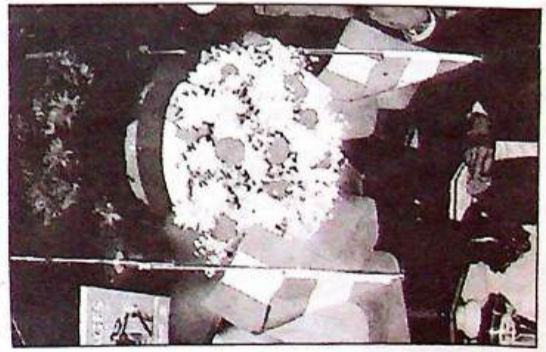
Maar is dit allemaal niet te mooi om waar te zijn? Deze 'prologische' terugkeer van de vluchtelingen overvat van de Krajina? Tussen de twee hoofdverantwoordelijken voor de Balkan-oorlog? Het lijkt alsof de geest van Dayton vaardig is geweest over de twee oorlogsvelders. Kroatië wordt volgens hun akkoord een soevereine, maar ook multietnische staat. Zo geven ze het goede voorbeeld aan de voortmodderende Bosniërs.

Er is ook een veel somberder interpretatie mogelijk. Als Tudjman en Milosevic zich over hun meningverschillen heen zetten, vormen ze samen een in de regio moeilijk te weerstaan macht. Ze hebben dat al een keur geprobeerd: tijdens een geheime ontmoeting in het dorpie Karadjordjevo besloten ze in april 1991 hun nationalistische en territoriale ambities niet ten koste van elkaar na te jagen, maar ten koste van Bosnië. Groot-Servië en groot-Kroatië zouden tot stand komen door het opdelen van Bosnië.

Die wacht weer eens af welke kant de bal opvalt. Kan hij zijn problemen oplossen door terugkeer van Servische vluchtelingen naar Kroatië en Bosnië? Heel goed. Of is het eenvoudiger om de nationale trots te strelen door, nota bene langs 'vredezame' weg, alnog een groot-Servië te realiseren? Ook prima natuurlijk. Op de uitkomst van dat proces kunnen de westerse landen die zich met het conflict bemoeien grote invloed uitoefenen. Maar wie durft te geloven dat ze dat ook zullen doen?

Anet Bleich

Akkoord met dubbelzinnig bijmaakje

Dat scenario liep toen mis, want een paar maanden later brak juist de oorlog tussen Serviërs en Kroaten uit. Maar het blijft een verhelderende optie, zij het niet geschikt voor dit moment en evenmin om openlijk over te spreken. Het akkoord van Voutlagment bevat dan ook geen enkele toespeling in deze richting.

De twee- of driedeling van Bosnië, waarbij Servië en Kroatië beide een deel inhouden, kan actueel worden. Als de verkiezingen in Bosnië uitmondten in een overwinning voor de Servische, Kroatische en Moslim-nationalisten, wat te verwachten is. Als IFOR niettemin eind van het jaar grotereels of geheel uit Bosnië vertrekt. Als vervolgens de spanningen in Bosnië oplopen en Tudjman en Milosevic dan breedhartig hun vrede aan Izetbegovic opleggen en hem voor de vorm een Moslimstaate laten.

Is zo'n ontknoping mis schien onvermijdelijk, gezien het hardnekkige nationalisme in de betrokken Balkan-staatjes? Welnee. Mocht het zover komen - wat denkbaar is - dan is de oorzaak dat de internationale gemeenschap de gewoonte aan het overnemen is om bepalingen in vredesakkoorden over terugkeer van vluchtelingen, vijf personenverkeer, uitlevering van oorlogsmisdadigers en multietnisch samenleven te behandelen als mooite, doch holle frazes.

Maar zo heeft het niet te gaan. Dayton zou juist op deze onderdelen minder timide kunnen worden uitgevoerd. En als de VS en de EU willen dat de Servisch-Kroatische toeradering een voorbeeld voor de regio wordt en geen nachtmertie, dan is in de eerste plaats druk nodig op de sterke man Tudjman om zich los te maken van de hem omringende Herzegovijnse mafia en om - hoe paradoxaal dat ook mag klinken - ook zijn beloftes aan Milosevic gestand te doen.

Die wacht weer eens af welke kant de bal opvalt. Kan hij zijn problemen oplossen door terugkeer van Servische vluchtelingen naar Kroatië en Bosnië? Heel goed. Of is het eenvoudiger om de nationale trots te strelen door, nota bene langs 'vredezame' weg, alnog een groot-Servië te realiseren? Ook prima natuurlijk. Op de uitkomst van dat proces kunnen de westerse landen die zich met het conflict bemoeien grote invloed uitoefenen. Maar wie durft te geloven dat ze dat ook zullen doen?

TOENADERING

Sarajevo pakt moslim-rebel aan

Door onze redacteur **PETER MICHELSSEN** *12-8-96*
De aanklacht tegen Fikret Abdić wegens oorlogsmisdaden kan een ernstige complicatie opleveren voor de verkiezingen van volgende maand in Bosnië: Abdić heeft een eigen politieke partij en wil daarmee aan de verkiezingen deelnemen. En de zakenman annex krijgsheer (met een eigen rijkje tijdens de oorlog), is in Bosnië nog steeds populair.

Een rechtbank in Bihac in het westen van Bosnië heeft de moslim-rebel Fikret Abdić in staat van beschuldiging gesteld wegens oorlogsmisdaden. De beschuldigingen tegen Abdić steunen op de verklaringen van 56 ooggetuigen en op verslagen van internationale mensenrechtenorganisaties, zo berichtte gisteren het Bosnische blad *Oslobodjenje*. Volgens de aanklacht heeft Abdić tijdens de Bosnische oorlog voedselkonvoien naar kampen met krijgsgevangenen tegengehouden. Hij wordt bovendien verantwoordelijk gesteld

voor de slechte levensomstandigheden in die kampen en voor de mishandelingen van krijgsgevangenen. In die kampen werden gevangenen, inclusief bejaarden en kinderen jonger dan veertien, afgeranseld, vernederd en gedwongen tot dwangarbeid, aldus het blad *Oslobodjenje*. Bij de mishandelingen zouden diverse mensen om het leven zijn gekomen. Abdić wordt tevens beschuldigd van willekeurige beschietingen van woonwijken waarbij 124 mensen zouden zijn gedood en 345 anderen zouden zijn gewond. (AP)

Fikret Abdić

rijke zijn eigen gang. Hij voelde niets voor de oorlog — hij voelde meer voor zaken: smokkel werd het toverwoord in Bihac. Abdić werkte daarbij — tot woede van Iztbegović en zijn regering — innig samen met twee oorlogspartijen die zijn burens waren, de Bosnische Serviërs in het oosten en zuiden en de Kroatische Serviërs in de Kroatische Krajina, ten het westen en noorden van Bihac. Terwijl de rest van Bosnië brandde, bleef Bihac aldus lang

buiten de oorlog. Het gebied werd een enclave, door Abdić bestuurd vanuit zijn 13de eeuwse kasteel in Velika Kladaša ten noorden van de stad Bihac. Terwijl de lokale bevolking hem als 'Papa Abdić' verafgoddde, werd hij wegens zijn samenwerking met de Serviërs in Sarajevo uitsluitend nog bestempeld als verrader. Uiteindelijk bereikte de oorlog Bihac toch: nadat Abdić eenzijdig de autonomie van zijn 'West-Bos-

nië' gedoopt gebied had uitgeroepen, stuurde Sarajevo het Vijfde Leger — het leger met de beste commandant — op hem af. De strijd werd een jaar geleden beslist. Abdić werd met dertigduizend aanhangers verdreven. Zij vluchtten de grens met Kroatië over, naar de eenzijdig door de Kroatische Serviërs uitgeroepen 'Servische Republiek Krajina'. Duizenden aanhangers van Abdić bivakkeren daar nog steeds in kommervolle omstandig-

heden. De bescherming door de Kroatische Serviërs is verdwenen sinds hun 'Servische Republiek Krajina' een jaar geleden door het Kroatische leger werd opgerold. Maar Abdić' aanhangers durven niet naar Velika Kladaša terug te keren, bang als ze zijn voor wraak van de kant van het Bosnische regeringsleger.

Abdić heeft zich evenmin meer in Bosnië vertoond. Er loopt een arrestatiebevel tegen hem en Bosnië heeft al vorig jaar Kroatië om zijn uitlevering op verdenking van oorlogsmisdaden gevraagd (zonder overigens ooit antwoord op dat verzoek te krijgen). Tadeusz Mazowiecki, de eerste VN-rapporteur over de mensenrechten in ex-Joegoslavië, concludeerde al dat Abdić tijdens de oorlog krijgsgevangenen heeft mishandeld, hun voedsel heeft onthouden en hun tot dwangarbeid heeft gedwongen. De 57-jarige Abdić is overigens niet of nog niet door het Haagse VN-tribunaal in staat van beschuldiging gesteld.

Abdić woont tegenwoordig als zeer geslaagd zakenman — zijn Agrokomerc heeft veel filialen in Kroatië — onder bescherming van de politie in de Kroatische havenstad Rijeka en heeft het Kroatische staatsburgerschap. Hij ziet voor zichzelf echter nog wel degelijk een rol in Bosnië weggelegd. In februari betrad hij weer het politieke toneel. Hij richtte toen de Democratische Volkspartij (DNZ) op, waarmee hij aan de verkiezingen van 14 september wil deelnemen. Belangrijkste programmapunten van de DNZ: de bescherming van slachtoffers van de oorlog, verzoening en een welvarend Bosnië. De DNZ, die volgens Abdić inmiddels 20.000 leden heeft, werd geregistreerd bij een rechtbank in het Kroatische deel van Mostar.

In juli startte Abdić zijn Bosnische verkiezingscampagne in een hotel in Zagreb. Hij klaagde toen door Sarajevo te worden tegengewerkt en 'illegaal te moeten opereren op grondgebied dat door Bosnische regeringsleger wordt beheerst'. Zijn leven is Abdić in Bosnië vermoedelijk niet zeker. In juni veroordeelde een Kroatische rechtbank vier Bosnische moslims en een Kroaat wegens samenzwering met het doel Abdić te vermoorden.

Persoonlijk beeld van fascisme in historie Kroatië

'Decline of the Century' van Lordan Zafranovic. Kunstkanaal (Amsterdam, Rotterdam en Utrecht).

Van 1986 tot 1993 werkte de Kroatische regisseur Lordan Zafranovic aan zijn filmproject *Decline of the Century*, een bespiegelende reconstructie van het fascisme in zijn geboorteland, op basis van 70 duizend meter archiefmateriaal en 30 duizend meter zelf gemaakte film.

In 1941 werd een zelfstandige Kroatische republiek uitgeroepen onder leiding van Ante Pavelic, die in nauwe samenwerking met de Duitsers een fascistisch schrikbewind uitoefende dat alleen al onder joden honderdduizenden slachtoffers maakte.

Pavelic was leider van de nationalistische Ustaša-beweging, die in 1934 verantwoordelijk was voor de moord op koning Alexander van Joegoslavië. In 1929 had hij de wijk genomen naar Italië, bij de Duitse inval keerde hij terug om de macht te grijpen en in 1945 nam Pavelic weer de benen naar het buitenland. Eerst naar Argentinië en later, via Paraguay, naar het voor hem veilige Spanje van Franco.

Niet Pavelic, maar zijn onderknuppel Andrija Artukovic was de centrale figuur in een afrekenend showproces in 1986. Artukovic was minister van Binnenlandse Zaken geweest tijdens het fascistische bewind in de Tweede Wereldoorlog.

Na de oorlog werd Kroatië een deel van Tito's Joegoslavische federatie, maar de nationalistische gevoelens ten opzichte van Belgrado bleven sterk. Sinds 1990 is Kroatië weer geheel zelfstandig, met Franjo Tudjman als president.

Het zijn een paar noodzakelijke gegevens die geweten moeten worden om zelfs maar een begin van begrip te krijgen voor *Decline of the Century*. Ook moet worden geweten dat Zafranovic een groot deel

De verboden fascistische armgroet is in Kroatië nog niet verdwenen. FOTO AP

van zijn eigen oeuvre altijd al aan de geschiedenis van zijn land heeft gewijd. Hij werd in 1944 geboren, studeerde aan de kunstacademie in Zagreb en later aan de filmschool van Praag, waarna hij zich in documentaires en speelfilms ontwikkelde tot een internationaal erkende regisseur. In 1978 kreeg zijn *Occupation in 26 Pictures* een Oscar-nominatie en ook films als *The Bells of Evening* en *The Fall of Italy* werden vertoond op internationale festivals.

Fragmenten uit die films zijn te zien in *Decline of the Century*, de archiefopnamen afwisselend. Ze illustreeren dit historische feitenmateriaal. In deze mengeling reageert Zafranovic op een persoonlijke manier op wat er op film over de geschiedenis van zijn land is vastgelegd. Ingewikkeld, maar fascinerend.

Toch was dit niet voldoende. Zafranovic vraagt zich af wat hij persoonlijk moet met die geschiedenis en de films daarover. Hij is daarom zelf veel in beeld, nadenkend, commentaar gevend, soms als een peinzende man die totaal niet weet wat hij aan het doen is en waarom.

Dat deed hij ook al in zijn debuut *Dagboek* (1962), waarin hij zuchtend rondloopt en vaak op zijn bed gaat liggen, vol vragen over bijvoorbeeld

beeld de artistieke betekenis van film tegenover de werkelijkheid. Die vraag blijft tot het einde toe.

Kroatië, waar tot op heden de officieel verboden fascistische groot bij militaire parades te zien is, heeft de kritische bespiegelingen van Zafranovic nooit met gejuich ontvangen. *Decline of the Century* moest hij in het buitenland afmaken. Hij vertrok eerst naar Parijs en toen naar Praag. Zijn films zijn allemaal verboden.

Decline of the Century is geen eenvoudige film (ook al niet door de soms moeilijk leesbare Engelse ondertiteling in de kopie die het Kunstkanaal vertoont), maar wel aangrijpend en hoe dan ook informatief over de Joegoslavische oorlog, vooral vanuit Kroatisch perspectief.

In de epiloog mijmert Zafranovic: 'Honderdduizenden films hebben het leven vastgelegd. Er is kennis verworven, maar de vragen blijven rijzen.' En hij besef (in 1993) dat Sarajevo symbool is voor een gesloten cirkel. 'Ik ben omgeven door dood, misdaden, bloed, tranen, net als toen ik het levenslicht zag.'

Machteloosheid is de enig mogelijke conclusie: 'Alles wat ik kan doen is huilen.'

Peter van Buere.

HERCEG-BOSNA *10-8-96*
Besprekingen over de ontbinding van de Bosnisch-Kroatische republiek Herceg-Bosna zijn donderdag uitgelopen op een mislukking. Dat maakte de Bosnische premier Muratovic bekend. Na zes uur overleg met de Moslims in Sarajevo weigerden de Kroaten zich vast te leggen op een datum waarop ze hun mini-staat opheffen en integreren in de Moslim-Kroatische Federatie. Zowel de Bosnische Kroaten als hun beschermheer, president Tudjman van Kroatië, hebben onlangs aan de VS beloofd Herceg-Bosna te ontbinden. De Amerikaanse afgezant Kornblum toonde zich na afloop van het overleg teleurgesteld.

Kornblum wil een akkoord over Herceg-Bosna vooralsnog woensdag in Genève de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, met de presidenten van Bosnië, Servië en Kroatië gaat praten over het vredesproces en de cruciale verkiezingen van 17 september in Bosnië.

De Amerikaanse onderminister sprak gisteren op het eilandje Britannië voor de kust van Istrië met de Kroatische president, Franjo Tudjman. Na afloop werd een verklaring uitgegeven waarin Tudjman en Kornblum zich uitdrukken voor de opheffing van Herceg-Bosna.

De in 1991 eenzijdig uitgeroepen 'republiek' Herceg-Bosna had al meer dan twee jaar geleden moeten zijn ontbonden. Toen bereikten de Bosnische moslims en Kroaten een akkoord over de vorming van een gezamenlijke federatie in Bosnië. De Kroaten hebben echter Herceg-Bosna laten voortbestaan. Nog vorige week mislukten besprekingen over de opheffing van de 'republiek'. Het is voor de internationale gemeenschap van het grootste belang dat Herceg-Bosna voortvrijnt voordat volgende maand in Bosnië verkiezingen — onder andere voor het parlement van de moslim-Kroatische federatie — worden gehouden. Veel van de bevoegdheden van Herceg-Bosna moeten aan deze federatie worden overgedragen.

De NAVO-vredesmacht in Bosnië, IFOR, is het afgelopen week-einde in conflict gekomen met de Bosnische Serviërs. In het kader van een routine-inspectie in Han-Pijesak, waar het hoofkwartier is gevestigd van het leger van de Bosnische Serviërs en waar hun opbouwplaatsen worden geïnspecteerd, werden IFOR-militairen hadden één wapenopslagplaats ontzeggd. De IFOR-militairen hadden één wapenopslagplaats ontzeggd. De IFOR-militairen hadden één wapenopslagplaats ontzeggd. De IFOR-militairen hadden één wapenopslagplaats ontzeggd.

Uit protest tegen de houding van de Serviërs heeft de NAVO haar verbindingsofficieren teruggetrokken uit Pale, de zetel van de Bosnisch-Servische regering, en de Servische regering beschuldigd van schending van het vredesakkoord van Dayton.

Volgens de opbouwbehebber van de NAVO, general George Joulwan, houdt het leger van de Bosnische Serviërs 'zich voor 8 procent aan het vredesakkoord'. Hij maakte zich echter zorgen over 'trends die me niet bevallen' (Reuter, AP, AFP).

Opheffing Herceg-Bosna geeft Kroaten tot woensdag

MAANDAG 12 AUGUSTUS 1996

Mostar één onder één bestuur

Kroaat wordt burgemeester

MOSTAR/GENÈVE - De stad Mostar leeft voor het eerst sinds het uitbreken van de geweldadigheden tussen Kroaten en moslims in Bosnië weer een gemeenschappelijke burgemeester.

Anderhalve maand na de lokale verkiezingen koos de gemeenteraad de Kroaat Ivica Prskalo unaniem tot eerste burger. Zijn plaatsvervanger is Safet Oručević, tot nu toe burgemeester van het moslimse Oost-Mostar.

De raad was na weken van twisten tussen de gemeenschapsleden van de stad voor de eerste keer bijeen. De zitting was het gevolg van zware druk op de Bosnische Kroaten door de Europese Unie, die de verdeelde stad sinds twee jaar bestuurde.

De crisis, die ontstond nadat de Kroaten de verkiezingsuitslag weigerden te accepteren, leidde bijna tot het vertrek van de EU-missie. Een week geleden bereikten moslims en Kroaten onder bemiddeling van de EU een compromis over het bestuur van de stad.

Die houdt in dat de gemeenteraad op recess gaat en weer bij elkaar komt als het hooggerichtshof van de moslim-Kroatische federatie zijn oordeel heeft geveld over de Kroatische protesten. Het gerechtshof moet nog worden opgericht.

Bij topoverleg in Genève hebben de Verenigde Staten alle partijen die betrokken zijn bij het conflict in Bosnië opgeroepen de bepalingen in het vredesakkoord van Dayton volledig na te leven.

Minister Christopher (buitenlandse zaken) hield de presidenten van Bosnië, Kroatië en Servië voor dat zij er volledig voor verantwoordelijk zijn dat de democratische verkiezingen in Bosnië een succes worden.

De voorzitter van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de

Zwitserse minister Cotti, zei 'diep bezorgd' te zijn de partijen de verkiezingen misbruiken om 'etnisch zuivere staten' te scheppen.

Christopher deed een beroep op president Izetbegovic van Bosnië de bewegingsvrijheid van de kiezers te garanderen en vrije media toe te laten. Izetbegovic moet beter werk leveren, aldus de Amerikaanse woordvoerder Burns.

President Tudjman van Kroatië verklaarde na het overleg dat het omstreden Kroatische staathet Herceg Bosna op 31 augustus op houdt te bestaan. Ook zullen de Bosnische Kroaten hun bestuurlijke instanties integreren in die van de moslim-Kroatische federatie. Burns maakte bekend dat de VS nog steeds niet tevreden is over de houding van Kroatië ten aanzien van de uitlevering van vermeende oorlogsmisdadigers.

De Servische president Milosevic moet tenslotte de hindernissen voor de verkiezingen in Bosnië wegnemen, zowel in eigen land als in de Servische Republiek in Bosnië. Daarbij zou hij druk moeten uitoefenen op de Servische machthebbers in Pale.

Minister Cotti (buitenlandse zaken) schilderde een donker beeld van de situatie in Bosnië. De bewegingsvrijheid van de stemgerechtigden is nog steeds niet gegarandeerd, en de terugkeer van vluchtelingen wordt als tevoren gehinderd. Het klimaat is gespannen, aldus de OVSE-voorzitter. De OVSE is verantwoordelijk voor de organisatie van de verkiezingen.

REUTER, DPA

DONDERDAG 15 AUGUSTUS 1996

'Uitstel verkiezingen'

Zorgen blijven in Bosnië ook na successen

GENÈVE/MOSTAR, 15 AUG. De internationale gemeenschap heeft gisteren in Bosnië twee successen geboekt. Toch blijven er grote zorgen over de komende verkiezingen.

In Genève werden de presidenten van Bosnië en Kroatië het eens over de opheffing van de 'republiek' Herceg-Bosna; en de crisis rond Mostar werd formeel afgesloten met de verkiezing van een burgemeester en diens plaatsvervanger.

Onder bemiddeling van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, werden de presidenten Tudjman van Kroatië en Izetbegović van Bosnië het na lange en volgens bronnen in Genève „vaak verbitterde“ gesprekken eens over de opheffing van Herceg-Bosna. Die opheffing verloopt geleidelijk en wordt op 31 augustus afgesloten. De bevoegdheden van de eenzijdig door de Bosnische Kroaten uitgeroepen 'republiek' worden overgedragen aan de moslim-Kroatische federatie. Parallel aan die overdracht moet de centrale Bosnische regering eveneens bevoegdheden overdragen aan de federatie, een proces dat eveneens op 31 augustus moet zijn afgesloten.

Tijdens zijn eendaagse overleg deed Christopher gisteren een dringend beroep op Tudjman en Izetbegović en op hun Servische collega Milošević om het uiterste te doen om de Bosnische verkiezingen van 14 september te laten slagen door de bewegingsvrijheid, de vrijheid van vluchtelingen om in hun oorspronkelijke woonplaats te stemmen en de vrijheid van optreden van de media te bevorderen. Vandaag brengt Christopher een kort bezoek aan Sarajevo, waar het vliegveld voor de burgerluchtvaart wordt opengesteld.

Een tweede succes voor de inter-

nationale gemeenschap was gisteren de eerste bijeenkomst van de gemeenteraad van Mostar, en de verkiezing van de Kroaat Ivan Prškalo tot burgemeester en de moslim Savet Oručević tot locoburgemeester. De zitting en de dubbele verkiezing van beide kandidaten vormden voor de Europese Unie de voorwaarde waaraan moest worden voldaan om het bestuur over Mostar voort te zetten.

Ondanks die successen is de bezorgdheid over de verkiezingen niet weggenomen. De Zwitserse minister Flavio Cotti, voorzitter van de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, luidde gisteren tegenover Warren Christopher in Genève de noodklok. „Met nog een maand te gaan is nog steeds geen sprake van bewegingsvrijheid, loopt de terugkeer van vluchtelingen nog steeds stuk op obstakels en gaan de pogingen om etnisch zuivere staten te vormen nog steeds door“, aldus Cotti.

De Internationale Crisisgroep (ICG), een onafhankelijke organisatie van waarnemers, drong gisteren zelfs aan op uitstel van de verkiezingen, omdat aan de minimum-voorwaarden voor eerlijke verkiezingen, zoals vervat in het akkoord van Dayton, niet wordt voldaan, en omdat de situatie zelfs verslechtert. „Als de verkiezingen toch worden doorgedrukt wordt het vredesakkoord van Dayton een handvest voor etnische zuiveraars“, aldus de ICG. „De verkiezingen moeten plaatsvinden wanneer de Bosnische facties naleving van de regels nastreven, en niet als ze zich daar steeds minder van aantrekken.“ (Reuter, AP, AFP)

Waarnemers in Bosnië willen nu geen verkiezingen

AP LONDEN

Een organisatie van onafhankelijke waarnemers in Bosnië, de International Crisis Group (ICG), heeft woensdag opgeroepen tot uitstel van de algemene verkiezingen in Bosnië-Herzegowina. Volgens de groep, die bestaat uit oud-premiers, vroegere ministers van Buitenlandse zaken en leden van het Amerikaanse Congres, loopt het vredesproces gevaar als de stembusgang op 14 september gewoon doorgaat.

De verkiezingscampagnes zijn inmiddels in volle gang en het is duidelijk dat de voorwaarden waaronder zij plaats hebben volstrekt onaanvaardbaar zijn, aldus Nicholas Hinton, voorzitter van de ICG tijdens een persconferentie in Londen. Als er nu verkiezingen worden gehouden is de kans groot dat de strijd al volgend jaar weer opblaait, dat de opdeling van Bosnië wordt versneld en dat de repatriëring van de vluchtelingen definitief onmogelijk wordt, zo zei hij. 'De enigen die profiteren van deze verkiezingen zijn dezelfde nationalistische leiders die dit land tot oorlog hebben gebracht. De gevolgen hiervan zullen bijzonder schadelijk zijn voor Bosnië'.

Volgens de ICG is het risico groot dat de situatie zo instabiel wordt dat de eenheden van de NAVO-implementationmacht IFOR veel langer dan gepland in het land moeten blijven. Hinton beschuldigde de Amerikaanse regering ervan de omstandigheden in Bosnië naar haar hand te willen zetten. President Clinton zou verkiezingen in Bosnië willen opvoeren als bijzonder succes van zijn buitenlandse politiek.

NAVO weigerde begeleiding van Mladic naar wapendepot

Reuter, AFP SARAJEVO

Het NAVO-team dat zaterdag een omstrede wapenopslagplaats in het Bosnisch-Servische Han Pijesak wilde inspecteren, heeft begeleiding geweigerd van de voor oorlogsmisdaden gezochte generaal Ratko Mladic. Arrestatie werd op dat moment niet verstandig geacht, aldus een IFOR-woordvoerder.

Op hun beurt weigerden toen de Serviërs de NAVO een inspectie uit te voeren, hetgeen eerder deze week bijna leidde tot 'een militair treffen. Majoor-generaal John Sylvester zei gisteren in Sarajevo: 'De Bosnische Serviërs verklaarden toen we zaterdag in Han Pijesak aankwamen: "Als jullie nu verder willen, worden jullie onder begeleiding van Mladic gesteld".'

Het team van zeven man van de NAVO-implementationmacht IFOR besloot toen terug te gaan, 'omdat de NAVO iedere voorwaarde van de Bosnische partijen bij voorbaat afwijst'.

Op de vraag waarom de IFOR-militairen niet de kans te baat hebben genomen de verdachte Mladic te arresteren - hetgeen volgens

Dayton binnen hun bevoegdheid ligt - zei Sylvester dat het op dat moment niet 'verstandig' was.

'We hebben altijd gezegd dat we verdachten van oorlogsmisdaden zullen aanhouden wanneer we hen tegenkomen tijdens de uitvoering van ons werk, en wanneer we dit zorgvuldig kunnen doen. En het is niet zo zorgvuldig om het met zeven mensen, van wie het merendeel slechts een pistool droeg, op te nemen tegen een garnizoen van tweehonderd- tot driehonderd man, in een poging de man te pakken die zij juist met hun leven willen beschermen'.

Onlangs liepen in Han Pijesak militairen maar ook burgers te hoop tegen een bezoek van een groep IFOR-militairen aan de plaats. Zij werden er direct van verdacht op zoek te zijn naar Mladic, die daar hoofdkwartier houdt. Ook toen trokken de militairen zich terug.

Hoewel de NAVO zaterdag ervan afzag jacht te maken op Mladic, hielden de IFOR-militairen wel voet bij stuk voor wat betreft hun eis de opslagplaats te controleren. Uiteindelijk had de inspectie dinsdag plaats, nadat de NAVO had bedreigd met militaire maatregelen en daartoe al de voorbereidende opera-

tie Fear Naught in werking had gezet.

De NAVO heeft zich steeds terughoudend opgesteld inzake de arrestatie van Mladic en de eveneens gezochte Radovan Karadzic, die vorige maand onder zware internationale druk moest aftreden als leider van de Republika Srpska.

De heikele taak van het oppakken van verdachten wordt vaak doorgeschoven naar de VN-politiemacht in Bosnië, maar die is maar moeilijk op gang gekomen en staat op dit moment kennelijk ook niet te popelen om actief jacht te maken op het duo.

Mogelijk ook zijn op hoger politiek niveau afspraken gemaakt Karadzic en Mladic voornamelijk ongemoeid te laten, omdat zij de positie van hun vroegere beschermers, de Servische president Milosevic aan het wankelen kunnen brengen. En het Westen denkt Milosevic, die zich heeft ontpopt als vredesmaker op de Balkan, nog nodig te hebben.

Bovendien, zeggen sommige NAVO-militairen, hebben Mladic en zijn eenheden zich heel coöperatief betoond voor wat betreft de uitvoering van de militaire poot van het Dayton-vredesakkoord.

IFOR naar wapendepot NAVO wint prestigieslag van Serviërs

SARAJEVO, 13 AUG. Een ernstige crisis tussen de Bosnische Serviërs en de NAVO-vredesmacht in Bosnië, IFOR, is voorbij. De Bosnische Serviërs zochten vandaag voor de eis van IFOR alsnog een wapendepot in de stad Han-Pijesak te controleren. De controle had vanmiddag plaats.

De president ad interim van de Servische Republiek in Bosnië, Biljana Plavšić, beloofde gisteren de secretaris-generaal van de NAVO, Javier Solana, dat IFOR het depot in Han-Pijesak zou mogen inspecteren. Die inspectie had vanmiddag plaats in aanwezigheid van Plavšić en IFOR-commandant Walker. Het resultaat van de inspectie was vanmiddag nog niet bekend.

Solana kwam maandag naar Bosnië, samen met NAVO-opperbevelhebber George Joulwan, om de Bosnische leiders ertoe te bewegen alle afspraken over de komende verkiezingen en het vredesproces na te komen. Hij sprak met Plavšić in Pale, de zetel van de regering van de Bosnische Serviërs.

De Serviërs weigerden zaterdag IFOR-soldaten de toegang tot een van de twee wapendepots in Han-Pijesak, waar het hoofdkwartier van het Bosnisch-Servische leger is gevestigd en waar hun opperbevelhebber Ratko Mladic woont. Gisteren ging IFOR naar aanleiding van die weigering over tot vergaande maatregelen. De IFOR-militairen op het grondgebied van de Servische Republiek in Bosnië werden in verhoogde staat van paraatheid gebracht. Alle IFOR-eenheden op kwetsbare punten werden teruggetrokken in goed te verdedigen bases en al het civiele personeel van de VN en andere internationale organisaties - zoals de ongewapende VN-politie en onderzoekers van

massagraven - werden teruggetrokken uit de Servische Republiek. Ook werd een vliegverbod afgekondigd in het luchtruim van de Servische Republiek in Bosnië. Eerder waren al de verbindingsofficieren van IFOR teruggetrokken uit Pale.

Met deze maatregelen, die de codenaam Fear Naught kregen, wilde IFOR onderstrepen dat ze de weigering van de Serviërs het wapendepot van Han-Pijesak open te stellen, zeer hoog opneemt en dat de Serviërs militair geweld van de kant van IFOR riskeren. De secretaris-generaal van de NAVO sprak zelf na zijn gesprek met Plavšić van „volgens ons de belangrijkste schending van het vredesakkoord van Dayton“.

Generaal Walker, die vandaag het wapendepot inspecteerde, weet de ruzie aan de onwil van het Bosnisch-Servische leger om zich aan 'Dayton' te houden, en minder aan de tegenwerking door Bosnisch-Servische politici.

De Bosnische Serviërs hebben veel moeite met de bepaling in het vredesakkoord van Dayton dat alle wapens en munitie moeten worden opgeslagen in door IFOR goedgekeurde opslagplaatsen, die op elk moment door de vredesmacht moeten kunnen worden geïnspecteerd. Vorige week ontdekte IFOR een geheime opslagplaats met driehonderd ton wapens en munitie in een school in Sokolac. Al dit materiaal moet worden vernietigd. (Reuter)

Gemeenteraad Mostar kiest eensgezind burgemeester

Reuter, AFP
MOSTAR/GENÈVE

De gemeenteraad van Mostar heeft woensdag de eerste stap gezet richting vereniging van de stad. Tijdens de eerste zitting koos de raad een burgemeester. De Kroatische president Tudjman beloofde gisteren in Genève de opheffing van het mini-staatje Herceg-Bosna, waarvan Mostar volgens de Bosnische Kroaten de hoofdstad had moeten worden.

Na een zitting van zeven uur koos de raad bij geheime stemming de Kroaat Ivan Prskalo als burgemeester van de stad en de Moslim Safet Orucevic als zijn vervanger. Orucevic was sinds de oorlog burgemeester van het oostelijke deel van Mostar dat voornamelijk wordt bewoond door Moslims.

De Kroatische burgers aan de westoever van de rivier de Neretva hadden zich eerder met man en macht tegen de inauguratie van de gemeenteraad verzet. Als formele reden hiervoor noemden zij fraude bij de verkiezingen van 30 juni en weigerden zij de uitslag te erkennen. Die was gunstig uitgevallen voor de Moslim-partijen, die een vereniging van de stad voorstaan. De Kroaten hebben nooit verboden dat zij Mostar het liefst als hoofdstad van hun 'etnisch zuivere' staatje Herceg-Bosna zouden zien.

Deze patstelling duurde tot begin vorige week, toen na koortsachtige onderhandelingen werd besloten tot benoeming van een Kroaat als burgemeester. De zitting was een voorwaarde voor de verlenging van het mandaat van de Europese Unie, die de stad al sinds maart 1994 bestuurt.

De EU wil het bestuur geleidelijk overdragen en de komende maanden nog toezicht houden op een goede afwikkeling van de door haar geïnitieerde projecten voor de wederopbouw en hereniging van de stad. Mostar was tijdens de oorlog in 1993 toneel van de ernstigste gevechten tussen Moslims en Kroaten.

"We zijn ons er wel van bewust dat beide zijden compromissen hebben gesloten. En we zijn er nu absoluut van overtuigd dat we de goede kant op gaan", aldus sir Martin Garrod, de hoogste EU-bestuurder van Mostar.

Bijna tegelijkertijd met de benoeming van de burgemeester in Mostar, werden in Genève de Kroatische president Tudjman en zijn Bosnische ambtgenoot Alija Izetbegovic het eens over maatregelen voor de onmiddellijke ontmanteling van Herceg-Bosna. De Kroatische ministerraad in het zuiden van Bosnië vormde een bedreiging voor het voortbestaan van de Moslim-Kroatische Federatie, zo concludeerden de presidenten. De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Warren Christopher zat de top over de voortgang van het vredesproces voor.

'Bosnië heeft behoefte aan Dayton II'

SARAJEVO, 16 AUG. De internationale gemeenschap is niet in staat de naleving van het vredesakkoord van Dayton af te dwingen en moet werken aan een 'Dayton II'.

Dat heeft gisteren Sir Terence Clark gezegd, leider van de Bosnische missie van de Internationale Crisisgroep (ICG), een onafhankelijke en invloedrijke groepering die toezicht houdt op de verkiezingen. Eerder bepleitte de ICG al dat die moeten worden uitgesteld, omdat aan de minimumeisen voor vrije verkiezingen niet wordt voldaan.

Clark zei zich te realiseren dat ze niet worden uitgesteld omdat „de agenda voor Bosnië niet binnen, maar buiten Bosnië wordt vastgesteld”. „Andere regeringen drukken deze verkiezingen door om te kunnen vasthouden aan het tijdschema van Dayton”, aldus Clark. Volgens hem zullen de verkiezingen „de etnische verdeling van Bosnië bestendigen, hetgeen in de toekomst zal leiden tot geweld. Om dat te voorkomen zou de internationale gemeenschap zo snel mogelijk moeten werken aan 'Dayton II', een nieuw vredesakkoord.

De ICG, een initiatief van de Soros Stichting en opgericht door een aantal voormalige staatshoofden, premiers en ministers, en door Amerikaanse en niet-Amerikaanse parlementariërs.

De aanloop tot de verkiezingen in Bosnië wordt in alle delen van het land gekenmerkt door de manipulatie van de kiezersregistratie, intimidatie van kiezers, het belemmeren van oppositiepartijen en beperkingen op het recht van beweging en het recht op vrije meningsuiting.

De Bosnische ex-premier Haris Silajdžić, leider van een oppositiepartij, heeft gisteren tegen de Amerikaanse minister Warren Christopher gezegd dat hij de verkiezingen wellicht zal boycotten. Volgens Silajdžić komen ze neer op „ratificatie van de genocide” en „legitimatie van de etnische verdeling” van Bosnië.

De Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, die toezicht houdt op de verkiezingen, heeft de belang-

rijkste partij van de Bosnische Serviërs, de Servische Democratische Partij (SDS), een boete van 25.000 dollar opgelegd omdat SDS-functionarissen in Doboj de hulpverlening aan vluchtelingen afhankelijk maken van de plaats waar zij gaan stemmen: als ze zich niet willen laten registreren in een plaats die de SDS bepaalt, krijgen ze geen hulp. De OVSE heeft van de SDS excuses geëist en schrapte bij het uitblijven daarvan elke dag twee SDS-namen van de kandidatenlijst in Doboj.

In Bosnië kwam het gisteren tot twee voorbeelden van manipulatie. In Teslić, in de Servische Republiek, stemde de manager van een brouwerij in met zijn ontslag. Omdat de man, Rade Pavlović, tot een oppositiepartij behoort had de SDS, die overall in de Servische Republiek leden van de oppositiepartijen wegzuivert, hem de wacht aangezegd. Pavlović weigerde en verschanste zich met een aantal aanhangers in de brouwerij, die daarop door de door de SDS gecontroleerde politie werd omsingeld. Het kwam tot vuurgevechten en Teslić werd door de politie van de buitenwereld afgesloten. Gisteren besloot Pavlović op te stappen om bloedvergieten te vermijden.

Volgens de OVSE is de belangrijkste moslim-partij, de Partij van Democratische Actie (SDA) van president Izetbegović, in moslimgebied ook druk bezig aanhangers van oppositiepartijen weg te zuiveren. De OVSE gaf het voorbeeld van een manager van een wasmiddelenfabriek in Tuzla, die op haar werk verscheen en ontdekte dat 's nachts de sloten van haar kantoor waren verwisseld en dat ze was ontslagen. Zij staat hoog op de plaatselijke kandidatenlijst van een oppositiepartij. In de fabriek zijn alle werknemers die weigeren hun afhankelijkheid aan de SDA te betuigen, ontslagen. (Reuter, AP)

Pacifisten

Jacques van Nederveen en Tom Plištra in de Helling: "Het moet nu maar eens worden gezegd: wij verzetten ons tegen een illegaal verdrag dat de in de praktijk onbedoeld inhumaan uitwerkt. Men kan niet simpelweg alle partijen veroordelen in de wapens opnemen, ongeacht hun motieven. De kandidaten in de betogen rond Sarajevo zijn niet even militairistisch als de Bosnische moslims in de enclaves die weigeren hun lichte wapens in te leveren. Immers, voor hen is het een kwestie van leven of dood zich te kunnen verdedigen tegen hun belegeraars. De sluipschutter in een flat in Sarajevo is niet net zo fout als degene die hem besluit te en overhoop schiet. Stel dat de aanslag van Von Stauffenberg op Hitler was gelukt: is een kogel voor een dictator soms hetzelfde als een kogel van een dictator? Solidariteit met de onderliggende partij in haar wanhopige poging tot overleven te midden van geweld, daar moeten pacifisten voor staan."

Wegens oorlogsmisdaden Kroatië houdt officier aan van Bosnisch leger

ZAGREB, 17 AUG. De Kroatische politie heeft gisteren een officier van het Bosnische leger gearresteerd op verdenking van oorlogsmisdaden. De officier werd aangehouden toen hij de Kroatische grens met Italië wilde oversteken.

De officier, de 37-jarige Mirsad Catić, zou in 1991 als lid van het toenmalige Joegoslavische nationale leger (JNA) de Kroatische Serviërs hebben geholpen bij hun opstand tegen de Kroaten. De Kroatische Serviërs riepen in 1991 een eigen republiek uit in de Zuid-Kroatische grensstreek Krajina. Vorig jaar veroverden de Kroaten de Krajina terug op de Serviërs, die massaal vluchtten naar de Servische Republiek in Bosnië. Tegen Catić is nog geen formele aanklacht ingediend. De Kroatische radio noemde hem een voorbeeld van de „krachten in het Bosnische leger tegen de samenwerking tussen moslims en Kroaten” in de federatie tussen beide bevolkingsgroepen.

De woordvoerder van Carl Bildt heeft gisteren de Bosnisch Servische minister-president Kliković geheld omdat deze niet is komen opdagen voor een vergadering over het opgraven van lijken. Colum Murphy noemde het gedrag van premier Gojko Kliković „respectloos voor de overledenen” in de oorlog in Bosnië. Kliković zou hebben afgezegd omdat hij „belangrijkere zaken” had. Kliković had het kantoor van Bildt gevraagd te bemiddelen tussen de Bosnische Serviërs en de federatie van moslims en Kroaten over het opgraven van duizenden oorlogsslachtoffers die nog begraven liggen. Op de vergadering zou een overeenkomst op schrift zijn gesteld om de opgravingen te bespoedigen.

De nationalistische Servische de-

moeratische partij (SDS) van de Servische republiek heeft de kandidaten van andere Bosnisch Servische partijen opgeroepen zich terug te trekken om verkiezing van haar kandidaat, Biljana Plavšić, mogelijk te maken. Plavšić volgde onlangs Radovan Karadžić op, die zich onder druk van de Amerikaanse onderhandelaar Richard Holbrooke en in overeenstemming met de Dayton-akkoorden terugtrok uit zijn publieke functies. Volgens de leider van de SDS-afdeling in Banja Luka, Borivoj Sentić, moet Plavšić in de gelegenheid worden gesteld „het werk af te maken dat is begonnen”.

Partijen te vragen om kandidaten terug te trekken is niet strafbaar. Eerder deze week strafte de Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, die op de goede gang van zaken bij de verkiezingen toeziet, de SDS met een forse boete wegens de hulpverlening van vluchtelingen afhankelijk werd gemaakt van de plaats waar zij willen gaan stemmen. Vluchtelingen krijgen geen hulp als ze zich niet vestigen in de plaats die de SDS bepaalt.

De Europese Unie stelt intussen grote vraagtekens bij de mond-enkluwzeer epidemie in Kosovo. In monsters die in Londen zijn onderzocht is het virus niet aangetroffen. De Serviërs hebben in Kosovo in verband met de ziekte dertien dorpen afgesloten. Volgens opgaven van de regering in Belgrado zouden 4000 stuks vee zijn afgemaakt. (AP, Reuter, AFP)

AFP, Reuter
SOKOLAC

Troepen van de NAVO-vredesmacht voor Bosnië, IFOR, hebben zondag een illegaal munitiedepot van het Bosnisch-Servische leger ontruimd. De opslagplaats in het noordoosten van Bosnië werd eerder deze maand ontdekt.

De driehonderd ton munitie en mijnen lag opgesteld in een oud schoolgebouw in het plaatsje Margetić, op ongeveer veertig kilometer van de Bosnische hoofdstad Sarajevo. IFOR zal de munitie vandaag en morgen vernietigen.

Het Bosnisch-Servische leger weigerde elke medewerking aan de ontruiming. „We kunnen niet meewerken aan de vernietiging van iets dat alleen dient voor de bescherming van het Servische volk”, zei de Bosnisch-Servische luitenant-kolonel Milenko Indjić. Het depot in Margetić is volgens hem legaal. Hij noemde de actie van IFOR „een gevaarlijke provocatie”.

Later zondag beschuldigen de politieke leiders van de Republika Srpska de IFOR ervan een betrouwbare voor de vrede in de regio te zijn. Dat meldde het Servische persbureau SINA.

De Bosnisch-Servische interim-president, Biljana Plavšić, heeft de Britse generaal Michael Walker, commandant van de IFOR-grondtroepen, gearresteerd de inbeslagnamen politieke redenen stop te zetten. Ze gaf toe dat het depot in Margetić niet was goedgekeurd.

In reactie op de beschuldiging dat IFOR een gevaarlijke provocatie zou uitvoeren, zei Walker dat er geen sprake was van een crisis. Hij voegde daaraan toe dat het Bosnisch-Servische leger niet moet worden er een van te maken. Walker voerde zondag enkele uren overleg met de politieke leiders van de Republika Srpska om het probleem van de illegale wapenopslag op te lossen te vinden voor het probleem van de illegale wapenopslag.

Aan de actie van IFOR, die de naam Operatie Vulkana kreeg, deden ruim 1500 NAVO-troepen mee. Zij braken ransen en deuren open en loodden de opgestapeld ammunities aan de media.

„Dit was een niet-toegestane locatie, zo simpel ligt het”, zei de Italiaanse kolonel Biagio DiGrazia, in het vredesverdrag van Dayton is vastgelegd dat alle ongereguleerde wapens in beslag genomen kunnen worden en vernietigd.

IFOR-troepen zijn zondagavond in verhoogde staat van paraatheid gebracht. Eerder die dag had het enkele in Engels gestelde bedreigingen van onbekenden ontwa-

OVSE dreigt met actie tegen elf gemeenten in Bosnië

SARAJEVO, 20 AUG. De Europese Veiligheidsorganisatie OVSE, die toezicht houdt op het verloop van de Bosnische verkiezingen, overweegt maatregelen tegen vijf door de moslims en zes door de Serviërs beheerde gemeenten omdat ze zich niet houden aan de regels.

Robert Frowick, leider van de OVSE-missie in Bosnië, zei dat in de elf gemeenten „systematisch democratische vrijheden worden onderdrukt en verkiezingsprocedures worden gemanipuleerd”. De plaatselijke machthebbers „proberen de ontwikkeling van democratische instanties te verhinderen door de vrijheid van beweging, de terugkeer van vluchtelingen, de vrijheid van meningsuiting, de persvrijheid en de vrijheid van vereniging en vergadering te belemmeren”, aldus Frowick.

Vijf van de elf gemeenten liggen in de moslim-Kroatische federatie. Het ergst zijn de misstanden in de voormalige moslim-enclave Bihać. VN-woordvoerder Ivanko maakte maandag melding van twee mislukte bomaanslagen op kandidaten van partijen, die het bij de verkiezingen willen opnemen tegen de regerende Partij van Democratische Actie (SDA) van president Izetbegović. Volgens Ivanko zijn er inmiddels zes aanslagen gepleegd op critici van de SDA. De plaatselijke politie onderneemt geen actie tegen zulke praktijken. De OVSE heeft eerder de SDA bestraft nadat aanhangers van deze partij oud-premier Silajdžić met een knuppel hadden neergeslagen. Onder de zes door Frowick ge-

noemde gemeenten in de Servische Republiek in Bosnië is Bosanski Novi, waar zaterdag de auto van de vice-voorzitter van de Socialistische Partij — een oppositiepartij die het opneemt tegen de heersende Servische Democratische Partij (SDS) — werd opgeblazen.

Dit weekeinde dwong 'vredescoördinator' Carl Bildt de SDS-autoriteiten in Zvornik, in de Servische Republiek, om de overall in de stad opgehangen SDS-affiches weg te halen omdat ze de beeltenis van ex-partijvoorzitter Radovan Karadžić droegen. Als de affiches niet zouden verdwijnen, zei Bildt, worden de SDS-namen van de kandidatenlijst geschrapt. De plaatselijke SDS-leider bood Bildt zijn excuses aan. Toen hij zich vervolgens beklagde over de 'genocide' die de moslims in Zvornik tegen de Serviërs zouden hebben aangericht, viel Bildt hem in de rede: „Vroeger was hier 60 procent van de bevolking moslim. Nu is dat nul procent. U moet geen leugens vertellen. Daarmee maakt u zichzelf belachelijk.”

De NAVO-vredesmacht IFOR heeft gisteren een deel van dit weekeinde in Margetić in beslag genomen munitie van de Bosnische Serviërs vernietigd. De actie werd gestaakt toen de Serviërs met blazen van de munitie zou worden begonnen voor het grondwater in het betreffende gebied. Het leger van de Serviërs dreigde gisteren de wapens „de veiligheid” van IFOR in gevaar te brengen. (Reuter, AP, AFP)

IFOR ontruimt munitiedepot
Bosnisch-Servische leger

Dreigementen Serviërs IFOR paraat na ontruiming wapendepot

SARAJEVO, 19 AUG. De NAVO-vredesmacht in Bosnië, IFOR, heeft zijn troepen in verhoogde staat van paraatheid gebracht wegens dreigementen aan het adres van IFOR na de 'operatie Vulkan', de ontruiming van een illegaal wapendepot van de Bosnische Serviërs, gisteren.

Met een enorme overmacht hebben IFOR-soldaten gisteren het illegale depot van de Bosnische Serviërs in Margetići, 40 kilometer ten noordoosten van Sarajevo, leeggehaald. Daarbij werden tussen 1.500 en 2.000 IFOR-militairen en een groot aantal tanks en pantserwagens ingezet, uit vrees voor verzet van de Bosnische Serviërs. Het weghalen van de 300 ton wapens — raketten, explosieven, munitie en 5.700 kratten met mijnen — verliep zonder incidenten. Het is de bedoeling dat de wapens en munitie vandaag en morgen op diverse plaatsen worden vernietigd.

Het leger van de Bosnische Serviërs reageerde woedend op 'operatie Vulkan'. In een verklaring stelde de leiding van het Bosnisch-Servische leger dat het depot legaal was, dat IFOR in maart op de hoogte is gebracht van het bestaan ervan en dat de ontruiming „een gevaarlijke provocatie" en een schending van het vredesakkoord was. Volgens de verklaring draagt het leger van de Bosnische Serviërs „geen verantwoordelijkheid voor de onvoorzienbare gevolgen die onvermijdelijk zijn als IFOR destructieve methoden en geweld aanwendt bij de uitvoering van het vredesakkoord".

Generaal Sir Michael Walker, bevelhebber van de IFOR-grondtroepen, zei dat de protesten van de Bosnische Serviërs erop zijn gericht „een gevoel van onbehagen" te wekken bij de Bosnisch-Servische bevolking. „Dit is geen crisis en het Bosnisch-Servische leger moet er

geen crisis van maken. De regels van het spel bepalen dat mijnen en munitie moeten worden opgeslagen en bewaakt, opdat Bosnië wordt bevrijd van elke bedreiging van de vrede die in het akkoord van Dayton wordt beloofd", aldus Walker.

De ontruiming van het depot lijkt te hebben geleid tot onenigheid tussen de militaire en de politieke leiding van de Bosnische Serviërs. Walker heeft in de kwestie-Margetići nauw contact gehad met Biljana Plavšić, president ad interim van de Servische Republiek en q.q. formeel opperbevelhebber van het Bosnisch-Servische leger. Plavšić erkende zaterdag dat het depot illegaal was: „Ik heb moeten toegeven dat het depot niet was goedgekeurd. Maar ik heb gezegd dat het goed zou zijn te wachten met de ontruiming in verband met de politieke toestand", aldus Plavšić na een onderhoud met Walker. Het Bosnisch-Servische leger vindt echter dat het depot legaal was en beschuldigde IFOR van het zaaïen van tweedracht tussen de politieke en de militaire autoriteiten van de Servische Republiek.

In Bosanski Novi in de Servische Republiek in Bosnië is de auto van een kandidaat van de oppositie opgeblazen. De man, vice-voorzitter van de Socialistische Partij, is eerder dit jaar door de regeringspartij, de SDS, als directeur van een groot bedrijf ontslagen. Hoewel het ontslag door het Hooggerechtshof van de Servische Republiek ongeldig is verklaard, heeft hij zijn functie niet teruggekregen. (Reuters, AFP)

Arbitragecommissie moet lot bepalen van stadje in Bosnisch-Servische corridor

Serviërs noch Moslims willen armetierig Breko opgeven

Van onze verslaggeefster.
Karin Veraart

BRCKO

Miodrag Pajic, een bleke man met een bril, is al drie jaar burgemeester van Breko. 'Tropenjaren', zegt hij. Breko is een zorgenkind. Ruim vier jaar is erom gevochten en ook in Dayton, waar het vredesakkoord voor Bosnië werd getekend, wisten men niet wat aan te vangen met het onooglijke stadje van zo'n vijftigduizend inwoners.

De beslissing werd met een jaar opgeschoven, zodat er 14 december 1996 pas een oplossing hoeft te zijn. Er is een arbitragecommissie in het leven geroepen, die krachtens het akkoord moet beslissen of de regio-Breko aan de Moslim-Kroatische Federatie moet toevallen dan wel Servisch blijft.

Want hoe armetierig ook, Breko is van groot strategisch belang. Het ligt in de corridor die de Bosnisch-Servische gebieden met elkaar verbindt. Bovendien ligt het stadje in een stuk waar die corridor het smalst is, en het voor de andere 'entiteit' van Bosnië, de Moslim-Kroatische Federatie, het meest aantrekkelijk is een doorgang naar de rivier de Sava en de rest van midden-Europa te banen.

En de verdreven Moslims, die voor de oorlog 44 procent van de bevolking van Breko uitmaakten, zijn ook al niet van plan de plaats zo maar gewonnen geven. Zij hopen dat de arbitrage in hun voordeel uitvalt.

In 1992 bliezen de Serviërs de brug over de Sava op — aan de overkant ligt Kroatië — en begonnen zij een rigoureuze campagne van etnische zuivering. Sindsdien zijn er

'VS zetten eieren van cobra's uit om ons te verjagen'

wenig vluchtelingen teruggekeerd. De IFOR heeft de Sava opnieuw overbrugd. Grote gele borden wijzen de weg naar de Breko Bridge. Even verderop in de bufferzone (Zone of Separation, iedereen is al gewend aan ZOS) tussen de Republika Srpska en de Federatie hebben Amerikaanse NAVO-militairen een basis ingericht.

Van Prijedor in het westen tot Bijeljina in het oosten kunnen de Serviërs zich niet indenken dat Breko voor hen verloren zal gaan.

'Dan ga je je al helemaal afvragen waarom we deze oorlog ooit gevochten hebben', zegt Bratislav (35) op een plein voor een groot leeg warenhuis in Prijedor. De stad is uitgelopen voor een Britse popgroep. De Britten hebben wijselijk hun eigen elektriciteit meegebracht en spelen voor een stikdonkere massa.

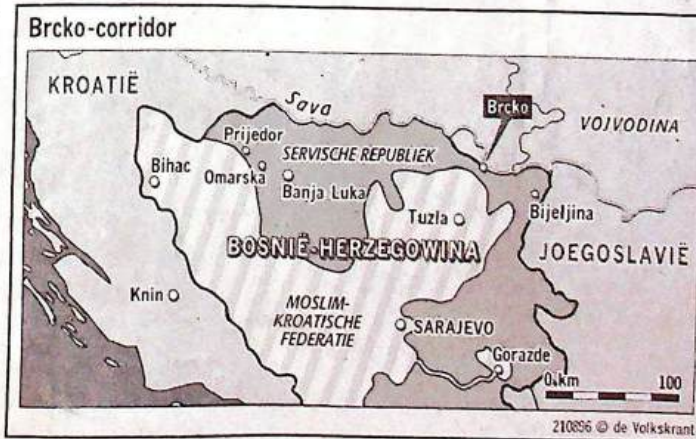
'Geen stroom, geen geld, geen land', dat is wat vier jaar oorlog ons heeft gebracht, moppert Bratislav, zelf oud-strijder. Karadzic heeft verraad gepleegd, vindt hij. Hij had een vredesvoorstel moeten aanvaarden toen de Serviërs nog 70 procent grondgebied aangeboden kregen. Niemand weet van die deal, maar Bratislav houdt vol: Karadzic had toen moeten toehappen en de corridor veilig moeten stellen.

Nu speelt het Westen de baas over de Serviërs, zegt Zorica, gescheiden met een dochter van zeventien die per se het concert wilde bijwonen. Met de andere inwoners van Prijedor maakt ze zich boos over alle onrecht die de Serviërs is aangedaan.

Eén verhaal spant wel de kroon: de Amerikanen die zijn gelegerd bij Breko hebben cobra-eieren meege-smokkeld en uitgezet in de corridor. Zo proberen ze de Serviërs te verja-

gen, zegt Dusko. Hij heeft zijn gevechtstenue nog aan. De politici, zo'n zestig kilometer verderop in Banja Luka, maken er geen ophof over in de campagnes voor de naderende verkiezingen. De corridor en Breko zijn Servisch. Anders zou Banja Luka, de potentiële hoofdstad van de Republika Srpska, los worden gesneden van de rest van de 'Servische landen' — zoals de Servische delen van het voormalig Joegoslavië nu worden genoemd.

Tot vorig jaar zomer hoorde daar ook nog de Republiek van Servisch Krajina (RSK) bij. Het verlies van die gebieden aan de Kroaten zit de Serviërs nog steeds behoorlijk dwars, in Banja Luka al helemaal, omdat veel van de vluchtelingen hier zijn terechtgekomen, terwijl er geen geld of plaats voor opvang is. In Bijeljina, aan het oostelijk uiteinde van de Republika Srpska, lijken de burgers zich het minst druk te maken over een mogelijk verlies van de Breko-regio. Bijeljina ligt vlakbij de grens met Servië zelf, vandaar wellicht. Als Banja Luka van hen wordt afgesneden hebben ze Belgrado nog. Bovendien gaat het Bijeljina in vergelijking met de rest van het Servische deel van Bosnië niet slecht.

'Ze noemen dit wel klein Hongkong', zegt Milan met een hoofdknik naar een geruisloos voorbijtrekkende, geblindeerde Mercedes. Milan struint met een clubje leeftijdgenoten van rond de 25 de bars van Bijeljina af, die overigens allemaal op elkaar lijken. De keiharde house maakt communicatie moeilijk, maar je komt om te kijken, zegt Milan. Naar de mensen die het hebben gemaakt in de oorlog, met smokkel en andere duistere zaken. Het clubje studeerde ooit samen in Belgrado, toen de oorlog begon. Nu studeren er nog maar twee. 'Ik begrijp zelf niet

waarom, want als je hier niet in zaken raakt, heb je helemaal geen toekomst.'

In Breko pakt de burgemeester het Dayton-akkoord erbij. Artikel V, roept hij nog voor hij de gebundelde bepalingen heeft opgeslagen: Arbitrage voor de Breko-regio. Binnen zes maanden na de ondertekening van het akkoord moet er een arbitragecommissie worden ingesteld. Klopt, roept de burgemeester, die is er gekomen, in juni. Met een vertegenwoordiger van de Serviërs, een van de Moslim-Kroatische Federatie, en een derde uiteindelijk aangewezen door het Internationa-

le Gerechtshof, omdat de pa... het niet over de derde eens ko... worden. Binnen nog eens zes m... den, op 14 december dit jaar, ... ten ze een beslissing nemen.

'Het punt is alleen: waarom legt burgemeester Pajic ged... uit. 'De andere partij gelooft ook Breko onderwerp van arbit... is en wij denken dat niet. Da... komt de arbitragecommissie nu... meer bijeen.

'Voor ons is het duidelijk d... beslist moet worden over de bre... van de corridor die wij krijgen. ... het zuiden toe moet die worden... breed, want als je goed rekent, z... zien dat Srpska maar 48,7 prc... van het grondgebied krijgt, in p... van de 49 die Dayton ons toek... Dat moet worden veranderd, c... over wordt gediscussieerd. Ma... stad Breko moet gewoon buiten... schouwing worden gelaten.'

Tijdens het arbitragejaar, zo... ook in artikel V, blijft de B... regio onder het huidige — dus S... sche — bestuur. Ook dit legt de... gemeester wat anders uit, er... moet er zelf bijna om lachen: 'A... arbitragecommissie er niet uitk... blijft Breko onder het huidige... stuur. Het staat er echt.'

Het staat er niet, maar hij d... het echt.

Bosnische kiezers zullen klus van Karadzic afmaken

DE BUITENLANDS functionarissen die verantwoordelijk zijn voor de verkiezingen in Bosnië bedoelen te ongetwijfeld goed. Hun poging, de verkiezingen van 14 september te organiseren, worden gekenmerkt door veel ontberingen en aanzijlijke offers. De trieste waarheids echter dat ze met hun goede bedoelingen en harde werk meer kwaad dan goed doen.

Bosnië en de internationale gemeenschap zijn erbij geraakt dat de organisatoren van de verkiezingen de vruchteloosheid van de eigen inspanningen onderkennen, en stelling nemen tegen de overhaastheid en de ondoordachttheid van de hele operatie.

Zelfs als de logistieke hobbels op de weg naar de verkiezingen zullen worden genomen, is het nog maar de vraag of de internationale gemeenschap daar zo blij mee zal zijn. Het ligt namelijk in de rede dat het electoraat de leiders van de nationalistische partijen aan een overwinning zal helpen. En deze politici hebben nooit blij gegeven van een democratische gezindheid.

Zo hebben de autoriteiten in de Bosnisch-Servische Republiek Srpska' bedreigd met een beëindiging van de humanitaire hulp aan Serviërs die in de (Moslim-Kroatische) Federatie willen gaan stemmen. En deze regelrechte intimidatie van ontheemden, in combinatie met een continue propaganda, werpt nog vruchten af ook. De Serviërs, op een paar vermete uitzonderingen na, zullen overwegend in Srpska gaan stemmen.

De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, de instantie die met de organisatie van de verkiezingen is belast, heeft de intimidatie veroordeeld, maar het kwaad is al geschied. De registratie is voorbij, en de Servische nationalist zullen hun onrechtmatig verkregen winst behouden.

Dit intimidatiepatroon in Srpska is slechts één symptoom van de plaag die de Balkanpolitiek nog altijd kenmerkt: het extreme nationalisme. Als de grote invloed van de nationalistische leiders niet afneemt, en de koorts waarmee zij een groot deel van de bevolking

hebben aangestoken niet tempert, zullen de verkiezingen de etnische kloof die het land havent alleen maar dieper maken.

Het wekt verbazing dat de wereld nog iets van verkiezingen verwacht na de ervaringen die hiermee in Mostar zijn opgedaan. Daar heeft het democratisch proces niet tot verzoening geleid, maar tot een consolidatie van de scheiding tussen moslims en nationalistische Kroaten. De onaangename waarheid is dat de OVSE de klus zal klaren waarmee Karadzic, Mladic en hun geestverwanten bezig waren tot de NAVO ingreep.

Uitstel van de verkiezingen zou de OVSE niet alleen in staat stellen de operatie naar behoren af te wikkelen, er zou ook ruimte zijn voor het creëren van de voorwaarden voor ware democratische verkiezingen: echte bewegingsvrijheid, persvrijheid en — last but not least — de terugkeer van vluchtelingen en ontheemden naar de gebieden van herkomst. In de akkoorden van Dayton werd met recht erkend dat deze omstandigheden de premissen vormen voor eerlijke en vrije verkiezingen.

De wenselijkheid van uitstel is voor de meeste bij de verkiezingsoperatie betrokken functionarissen geen geheim. De lidstaten van de OVSE en — met name — de Verenigde Staten, hebben echter duidelijk laten weten wat zij willen: de verkiezingen moeten op tijd worden gehouden. De lidstaten beheren de

Vertrouwen in het gelijk van de stembus is ongefundeerd

financien; zij benoemen een groot aantal functionarissen en lijken het laatste woord te hebben.

De functionarissen ter plekke die hun daad bij het woord van de opdrachtgevers moeten voegen, zijn echter wel degelijk bij machte uitstel van de verkiezingen te bedingen. Als zelfs maar een bescheiden

aantal hoge verkiezingsfunctionarissen zich uitsprekt tegen de propositie van het verkiezingsproces waarvan we nu getuige zijn, zullen de lidstaten gedwongen worden recht op te gaan zitten en op te letten.

Dit is niet zo vergezocht als het misschien lijkt. In mei trad William Stuebner, toen de tweede verantwoordelijke voor de operatie, af uit protest tegen de gehaaste verkiezingen. Maar voor de mobilisatie van voldoende intern verzet tegen de verkiezingsoperatie is een snelle verandering in het denken binnen de OVSE nodig. Functionarissen zullen meer moeten worden dan simpele ambtenaren die heen en weer rennen in een organisatie waarvan ze weten dat ze elementaire gebreken vertoont.

Wie beweert dat een internationale organisatie nooit in opstand kan komen tegen haar 'bazen', kan lering trekken uit de ervaringen van het Internationale Oorlogstribunaal in Den Haag. Dat is tot stand gekomen ondanks de tegenwerking van de grote mogendheden die vreesden dat de rechtvaardigheid die het tri-

bunaal nastreeft op gespannen voet zou komen te staan met de inspanningen om vrede in Bosnië te stichten. Maar via krachtig leiderschap heeft het Tribunaal de beperkte rol die het was toebedacht weten te ontstijgen.

Hetzelfde zou kunnen gebeuren met de verkiezingen. Als internationale verkiezingsfunctionarissen de wil opbrengen om zich te verzetten tegen de lidstaten, leveren ze daarmee niet alleen een aanzienlijke bijdrage tot een multi-etnisch Bosnië, maar geven ze ook aan dat de internationale gemeenschap die zij vertegenwoordigen zich niet voor het karretje van krijgsheren laat spannen.

Iemand moet op de bres springen voor vrije verkiezingen in Bosnië. Als de in Bosnië gedetacheerde wegbereders van die verkiezingen het niet doen, wie dan wel?

David L. Bosco

De auteur is hoofd van de afdeling Sarajevo van het Amerikaanse Vluchtelingencomité. © International Herald Tribune/ de Volkskrant. Vertaling: José van Zuijlen